Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR 674
DUMINICA 5 NOEMBRIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

...VERUL LITERAR
pira la 15 Maiu 1934
...lioteca Orăşănească
...atul Cultural

Moşteniri

de Mihail Sadoveanu

Dragostea mea pentru literatura populară şi preocupările mele în această direcţie datează destul de demult, din alt secol, pe când această revistă, cu o mică variantă în titlu, începea să cultive pe cititorii cei mulţi şi modeşti. De-atuncea sunt vreo patruzeci de ani. Iată, în Adevĕrul Literar modernizat, chestia tot de actualitate, ca şi pe vremea colaborărilor lui Anton Bacalbaşa şi Traian Demetrescu.

Părerile, în ceiace priveşte valoarea poeziei noastre populare, s'au manifestat la noi totdeauna exagerat. Unii, cum au fost Alecsandri şi Delavrancea, au mers până acolo încât i-au atribuit un fel de primat artistic faţă de producţia similară a altor neamuri. Alţii — răposatul Duiliu Zamfirescu sau d. Ovid Densuşianu, sau prietinul meu Eugen Lovinescu, s'au aşezat către polul opus. Profesorul bucovinean Leca Morariu, într'un opuscul de curând publicat, trecând în revistă aprecierile acestea felurite, arată că chestiunea ar trebui întrucâtva deplasată, deoarece nu e vorba de literatură propriu-zisă, ci de cântec. Termenul „poezie populară" ar fi, după domnia sa, impropriu. E vorba de „cântecul" popular. Intâmpinarea aceasta este valabilă şi bine motivată. Cu toate acestea eu socot că avem dreptul să păstrăm categorisirea pe care a dat-o Alecsandri acestor juvaieruri ale poeţilor anonimi.

Din punctul de vedere al poporului, ritmul şi rima, sau asonanţa, nu sînt decât o chestiune de mnemotehnică. Forma aceasta e necesară pentru a se putea păstra fondul. Pentru oameni necărturari acesta e singurul mijloc de a statornici o faptă interesantă sau expresia unui sentiment, căruia îi adaoge şi melodia adecuată.

Insă este ş'un punct de vedere al nostru. Pe mine, scriitor, nu mă interesează atât muzica. Mă interesează poezia. O caut şi o găsesc cu prisosinţă. Deci este.

Fără a merge în exagerări şovine, pot din nou afirma ceiace acum patruzeci de ani era un sentiment, că fondul nostru primitiv are o mare valoare artistică. Unele producţii, cum e „Mioriţa", au o valoare unică. Pot face din nou, conştient, mărturisirea că poporul este părintele meu literar. Inţeleg prin asta că am găsit, în acea comoară de care vorbesc, elementele armonice ale sufletului meu. Ele mi-au arătat o cale firească înspre acel domeniu puţin exploatat care este specificul nostru naţional. In manifestările multiple ale literaturii universale, fiecare neam îşi aduce contribuţia sa, — într'o măsură imperială sau într'una modestă. Interesant este ca fiecare neam să se realizeze pe sine prin reprezentanţii săi artistici. Putem admite fără nicio scădere a demnităţii noastre că fondul nostru popular nu este mai puternic şi mai valoros decât al altor popoare. E timpul ca minciuna patriotică să înceteze. Insă nimenea nu poate constata că fondul acesta alcătuieşte o exprimare artistică şi originală. Acest fond al nostru este singura valoare în manifestarea colectivă artistică şi spirituală a umanităţii. El singur ne poate fixa în timp şi în spaţiu.

In chip instinctiv am căutat deci expresiunea orginală şi juvaierul literar în poezia populară, încă de pe când eram un învăţăcel, un dibuitor şi un cititor regulat al „Adevĕrului" ilustrat. Negreşit, am căutat şi am găsit ceiace îmi convenea mie. N'aveam alt instrument de apreciere decât acel pe care Dumnezeu l-a pus în natura mea intimă.

Nu vorbesc aici decât de valori, şi de valori din punctul meu de vedere. Aşa fiind, trebuie dela început să eliminăm acele noianuri de culegeri fără noimă şi discernământ de care sîni pline atâtea şi atâtea tomuri de folklore. Din sutele de pogini ale unei colecţii, de multe ori artistul nu poate reţine patru versuri.

Poporul nu poate fi făcut vinovat pentru asta. Culegătorul de folklore care descinde în primul sat, la prima crâşmă. şi se adresează primului venit, probabil că urmăreşte altceva decât ceiace ne preocupă pe noi; ori nu ştie cum să procedeze. Artiştii sînt extrem de rari şi în popor, ca şi în lumea cultă. Are dreptul la urma urmei şi poporul să producă stihuri sau cântece mediocre, ca şi noi cei care ne socotim cultivaţi. Cărţile bune şi poeţii de valoare nu apar în fiece săptămână, ori în fiecare an. Cu toate sforţările reclamei şi ale editorilor, asemenea evenimente se produc destul de rar. Să dăm deci voie şi ţăranilor noştri să nu aibă artişti în fiecare sat şi la fiecare crâşmă, gata să răspundă maniacilor. Că sînt oameni care se mulţămesc să umple foi albe cu producţii atribuite poporului şi să socotească aceste producţii artă, numai pentru motivul că ar fi producţie populară, nu sîntem vinovaţi noi cei care punem aşa de sus valoarea acestui produs, atunci când într'adevăr el este artă.

M. Sadoveanu

Alecsandri şi Alecu Russo au cutreierat toţi munţii Moldovei ca să găsească aurul tăinuit. Şi încă Alecsandri a crezut că trebuie să ni-l prezinte curăţit de scorii. Lucrarea lui, sub-apreciată de folcloriştii adevăraţi, mie mi se pare o operă de pietate dacă o judec din punctul de vedere al lui Alecsandri, care este şi al meu. E punctul de vedere artistic. Şi încă, chiar în acea colecţie, se cuvine să ştim distinge ceiace este într'adevăr al artistului anonim.

Petrecând ici-şi-colo aceste sedimente preţioase ale şuvoaielor trecutului, dăm şi peste cântecele bătrâneşti, comori fantastice de aur şi albastru amestecate cu zdrenţe şi ruini. In aceste producţii, accentul nu cade pe melodie, care e o simplă riturnelă monotonă, având şi ea funcţia ritmului, îngăduind de cele mai multe ori cântăreţului să se reculeagă, să reconstituie sau să adaoge. Pentru acelaşi scop intervine, repetat. instrumentul muzical — fluierul sau cimpoiul.

Poetul primitiv deci improviza în acest chip, pe accentul melodic străvechiu, o baladă; o relua iarăşi şi iarăşi, lăsând acelaş rol altor rapsozi populari din generaţie în generaţie.

Aici, în baladă, nu primează melodia, care e aceiaşi pentru o serie de balade în acelaş ritm. Are valoare mai ales exprimarea verbală, recitativul.

(Continuare în pag. II-a)

Documente omeneşti

Răsfoind dosarul procesului dela „Griviţa" găsim aceste declaraţii ale muncitorilor. Le publicăm indiferent de poziţia politică — numai pentru interesul lor de „documente omeneşti", care arată desvoltarea conştiinţei luptătoare şi la massele din România.

1. Constantin Doncea, *condamnat la muncă silnică pe viaţă a spus: „Sunt lucrător turnător la atelierele Griviţa C. F. R. Voiu vorbi astăzi deci ca un simplu muncitor, limpede şi precis fără să ocolesc niciun adevăr. Aceste cuvinte aşteaptă de mult să fie adresate miilor de muncitori. Numai lor sunt dator să dau toate explicaţiile pentru a curma odată cu calomniile şi ticăloşiile celor care au format front unic contra clasei muncitoare, front în care au intrat toate partidele burgheze, social-democrate şi socialiştii unitari. In acest moment, cu conştiinţa împăcată de a fi făcut numai ceeace un muncitor trebuia să facă, simt ca o datorie de clasă să trimit de aci din temniţele burgheziei exploatatoare şi asasine, salutul meu masselor de muncitori, ţărani şi intelectuali conştienţi în credinţa lor că lupta lor va fi continua mai hotărît până la desfinţarea complectă a regimului burghez. Postul încredinţat de muncitori l-am apărat fără şovăire. Iar dacă faptul că am susţinut cauza muncitorimii cere să fiu pedepsit, atunci nu înţeleg să mă apăr".*

2. Chivu Stoica, *condamnat la 15 ani muncă silnică:*

„Sunt fiu de ţăran. Am plecat din mijlocul muncitorilor depe ogoare, unde foametea, mizeria şi jandarmul lovesc fără milă. Venit la oraş în mijlocul uzinei, am întâlnit aceiaş exploatare şi teroare. Pe tatăl meu îl exploata moşierul şi-l bătea jandarmul; pe mine fabricantul şi agentul siguranţei. Şi atunci am văzut că moşierii, bancherii şi fabricanţii sunt uniţi cu toţii împotriva muncitorilor şi ţăranilor săraci. Deaceia lupta ceferiştilor este şi lupta muncitorilor ţărani, lupta pentru muncă, pământ, pâine şi libertate.

„Iată de ce, eu fiu de ţăran, nu m'am clintit o clipă în lupta pentru triumful cauzei unite a lucrătorilor şi ţăranilor săraci din România".

3. Ghiţă al Vasilichiei, *condamnat la 20 ani muncă silnică:*

„Da, sunt revoluţionar! Şi aceasta o spun fără teamă şi cu mândrie în faţa clasei muncitoare. Jertfa lucrătorilor chefeişti şi uriaşele demonstraţii din Valea Prahovei vor lumina mereu înainte luptele clasei muncitoare spre înfăptuirea societăţii socialiste".

4. Gheorghe Petrescu, *condamnat la muncă silnică pe viaţă:*

„Mişcările de la C. F. R. n'au avut numai un caracter economic. Lupta a fost şi politică, pentrucă orice luptă ce se desfăşoară în perioada de criză a capitalismului este în acelaş timp şi o luptă împotriva regimului burghez".

Furtuna

Ce ţărm stâncos, ce gând buimac,
Ce frig de beciuri şi cavouri,
Ce lună curge pe subt nouri,
Ce ape cu spinări de bouri,
Ce drum pustiu, ce basm sărac!

Şi nici o casă, nici un pom
Şi nici ţipenie de om!

Cu ghiarele ei negre, ploaia,
Imi scormoneşte trupul mut
Şi plin cu drojdii de trecut.
Şi-asmute moartea mea potaia,
Să-mi latre sufletul calic,
Cu traista plină de nimic.

Ba nu!
In fundul ei mai e
Din mierea dragostii-o bucată;
Din pita beznii o fărâmă,
Prin care steaua serii râmă;
Pentru potcoava lunii, iată,
C'am scociorît şi o caiè

Ba nu!
Şi-o zdreanţă de mister,
Cu care mă agăţ de cer
Şi gândului mânjit de zare,
Ii şterg ferestrele murdare
Şi scutur pulberea tristeţii,
Depe pervazul sterp al vieţii,
Când ciopârţit de chin râvnesc,
Un biet suspin să-l desluşesc!

Prin ploaia asta grea, cu piatră,
Potaia morţii mele latră:

Hau-hau!
Vânt frânt, mă 'mplânt şi sânt,
Adânc în beznă şi 'n pământ.
Adânc în lut, tăcut, bătut,
De cârtiţi numai cunoscut.
Blestem şi gem, mă tem şi chem,
Cu spaima strânsă 'n mine ghem.
In carnea mea vânez şi scurm,
Să-mi aflu moartea şi s'o curm.
Pe când la porţi, cei ce-or fi morţi,
Pun zdreanţa visului la sorţi
Şi 'ncrezători, aruncă flori,
Pe stârvul cerului în zori.

Hau-hau!
Potaie slută: Noi
Suntem de mii de ani strigoi,
Purtăm în inimi şi 'n plămâni,
Toţi viermii ce ne-or roade mâini —
Şi 'n ochii răzvrătiţi: fântâni,
Spre întunericul de-apoi.
Depe-al destinului oblânc,
Ne prăvălim tot mai adânc.
Tot mai adânc, pământ mănânc,
Beau lut, sug mâl, calc glod, sorb praf,
Fac prin vremelnicia-mi jaf,
Pe când din cer, pe când din vatră,

Potaia morţii mele latră!...

GEORGE LESNEA

O călătorie în Africa

Constantine

Dela Alger luăm trenul până la Constantine. Lăsăm Algerul în urmă cu panorama lui de palate şi grădini suspendate, în care s'ar putea scobori şi zeii şi înaintăm pe malul mării.

Apariţia mării, pentru sufletul nostru plin cu amintiri din Alger, este ca lumina unei ferestre care, în zorii zilei, ne alungă toate visele de peste noapte.

Indată dispare şi marea şi pătrundem în inima Algeriei.

Mai târziu trecem printr'o regiune agricolă. Şi în Algeria, ca şi în Maroc, pământul are mulţi fosfaţi, îngrăşăminte naturală care dă o cultură excelentă, în anii fără secetă.

Drumul trece apoi prin regiunea porţilor de fier africane, drum destul de periculos, altă dată, din pricina defileului în care se adăposteau bande de briganzi. Astăzi drumul e aproape tot aşa de sigur, ca şi un drum european. Intrăm în provincia Constantine, cea mai populată dintre toate provinciile, însă cu cei mai puţini Europeni.

Ajungem seara la Constantine, vechea cetate Cirta a regelui Ingurta.

Dela gară trecem pe deasupra defileului Rumelului, peste cel mai fantastic pod şi ajungem în oraşul Constantine, aşezat pe un bloc enorm de piatră de calcar şi înconjurat din cele trei părţi de apa Rumelului.

Dacă Constantine nu este o insulă în sensul geografic al cuvântului, a fost multă vreme o insulă, unde nu se putea pătrunde, graţie cheilor Rumelului şi a malului prăpăstios, ce protejează restul oraşului neînconjurat de apă.

Dar, deşi aşa de bine protejat de natură, întocmai ca Achile de zeii păgâni, Constantine are în el un infim călcâi al lui Achile, care se cheamă Kudiat Aty şi care face legătură cu regiunile învecinate. Aceasta a fost în totdeauna partea vulnerabilă a cetăţii. Pe aici au pătruns Romanii, pe aici a pătruns şi generalul Lamorcière, acum o sută de ani, când a fost ocupat definitiv oraşul Constantine. Astăzi oraşul e legat cu patru poduri uriaşe de lungi şi de înalte, care trec peste cheiul Rumelului şi leagă peninsula cu uscatul.

Ne-am sculat disdedimineaţă şi, pentrucă era încă răcoare pentru scoborârea în cheile Rumelului, am luat-o din Place dela Bréche, în direcţia oraşului care nu e înconjurat cu apă. Am făcut o bună parte din înconjurul oraşului, pe creasta muntelui până la podul M'Cid. In zare se văd munţii acoperiţi cu zăpadă, mai aproape de noi se văd grădini cu copaci care, dela înălţimea unde ne găsim, par mici ca nişte crenguţe înfipte în pământ.

Cât ţine creasta muntelui, e un parapet ca să nu se întâmple accidente. E aşa departe până jos, încât îţi vine rău numai să priveşti în vale. Ne-am întors în Place de la Bréche şi ne-am îndreptat spre podul El Rachid, de unde începe scoborârea pentru „Chemin des Touristes". Trecem pe sub podul El Rachid, care pare şi mai uriaş când îl privim pe dedesupt şi ne angajăm, numai decât, pe cărăruia suspendată, care pare că se balansează cu noi.

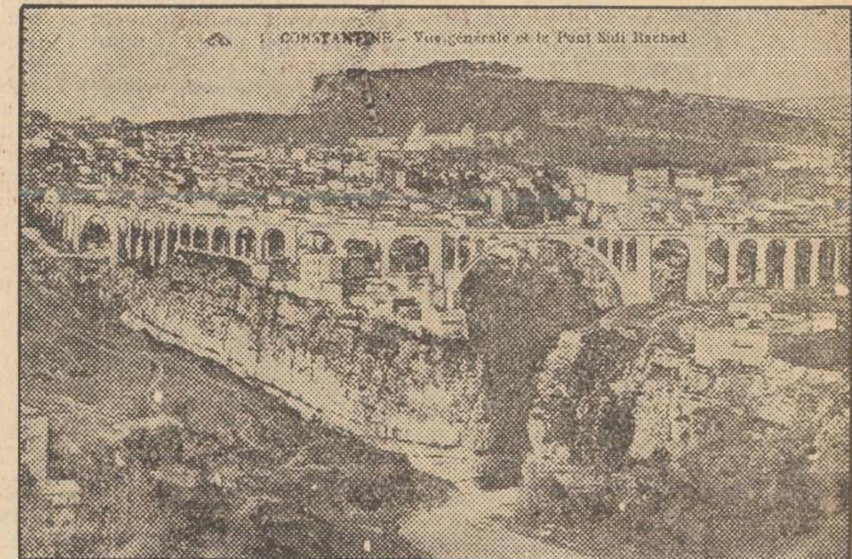
După o distanţă de câte-va sute de metri, ne pare că am intrat într'o aventură riscantă. Poteca e mai mult un fel de punte fixată în stâncă şi suspendată în aer, punte unde nu poate trece decât o singură persoană. In sus abia se vede un petec de cer, iar în jos, la o distanţă destul de mare, se zăreşte apa Rumelului, care te sperie cu sgomotul ei asurzitor. Cărarea încinge ca un brâu muntele, cât ţine defileul. Din defileu se vede stânca Sidi Rachid sau stânca femeii adultere, cum îi zic indigenii. Stânca Sidi Rachid e un fel de stâncă tarpeiană, de unde erau aruncate femeile prea pofticioase. Spectacolul este în adevăr înfiorător. Gâtlejul prăpastiei e aşa de mare că ar putea încăpea în el toate femeile infidele din lume. Oricât de îngrozitor pare abisul, totuşi au fost femei la Constantine, care ar fi preferat aruncarea de pe stâncă, decât dezonoarea publică.

Constantine, Podul Sidi M'Chid

Este vorba de Sophonisbe, fiica lui Hasdrubal şi soţia lui Syphax, după ce şi-a trădat soţul cu învingătorul acestuia, regele Massinissa, aliatul Romanilor. N'a avut parte regina Sophonisbe să se bucure de al II-lea soţ, care a preferat să-i trimită o cupă de otravă, decât să o ofere Romanilor pentru triumful lui Scipio.

Cu astfel de gânduri sinistre, înaintăm noi în defileu. Cu cât înaintăm în necunoscut gândurile ni se întunecă. Anxietatea noastră se măreşte la prezenţa unui oaspete pe care nu-l puteam ghici ce intenţii are în defileu. Un lătrat de câne ne ia în primire dela distanţă. Drumeţul nostru înceteneşte pasul şi îşi stăpâneşte că-

(Continuare în pag. II-a)

Constantine. — Vedere generală şi podul Sidi Rachid de unde începe scoborirea în defileu

Actualităţi ştiinţifice

Peştii impotriva malariei

Medicul italian Dr. Massimo Sello a reuşit să aplice cu succes — în regiunea Rovigno din Adria, foarte bântuită de frigurile palustre — un procedeu original împotriva acestei boale.

Intrucât era cu neputinţă de secat numeroasele bălţi, care adăpostiau ţânţarii anofeli — s'a importat din America o specie de peştişori, care se hrănesc de predilecţie cu larvele din apă ale acestor ţânţari.

In chipul acesta, au fost stârpite toate focarele de ţânţari din regiune şi totodată au dispărut şi cazurile de malarie.

Narcoză cu muzică

Un chirurg francez din Rouen a avut de curând ideia originală de a folosi gramofonul pentru a obţine astfel pe o cale mai comodă, narcotizarea pacientului supus unei operaţii. In loc ca chirurgul să se adreseze, ca de obicei, bolnavului prin cuvinte de încurajare şi îmbărbătare, aceste cuvinte, menite să-i ridice moralul, sunt înregistrate pe o placă de gramofon şi comunicate pacientului prin intermediul unei căşti telefonice, pe care o poartă pe urechi. Vorbele sunt însoţite de o muzică lentă şi adormitoare. In plus, un microfon suspendat deasupra lavaboului în care se spală medicul înainte de operaţie, îi permite acestuia să rostească şi personal câteva cuvinte potrivite, auzite deasemenea de pacient în receptorul său telefonic.

Medicul, care a introdus această inovaţie în practica chirurgicală, susţine că ea conduce la o narcotizare mult mai rapidă, întrucât casca telefonică opreşte celelalte sgomote din sala de operaţie şi astfel pacientul, nestânjenit, adoarme mai uşor.

Somnul estival al peştilor

Un naturalist englez, F. M. Widgood, studiând mai de aproape viaţa peştilor din apele tropicale, a făcut o constatare din cele mai curioase. Anume că în timpul lunilor secetoase, atunci când seacă apele unor râuri, anumite specii de peşti îşi croesc galerii în albiile mocirloase ale râurilor. Adăpostiţi în aceste galerii, care conservă umezeală, chiar şi atunci când, sub influenţa razelor fierbinţi ale soarelui tropical, pământul devine, pe o suprafaţă destul de întinsă, tare ca piatra, peştii trăesc în lunile de secetă într'un fel de somn de vară, analog cu acel al animalelor hibernante. Mai mult încă: în această stare specială, ei au putut fi chiar transportaţi în Europa.

Mirosul la furnici

Entomologul american Dr. I. Sedlam din Filadelfia, care s'a ocupat mulţi ani cu cercetarea vieţii furnicilor, a fost isbit de un fapt curios şi caracteristic. El a constatat că fiecare muşuroi de furnici are un miros propriu, bine determinat, imperceptibil pentru noi, dar foarte sensibil pentru lumea acestor mici insecte. Acest miros caracteristic al muşuroiului serveşte ca mijloc de recunoaştere pentru membrii aceleiaş colonii, chiar când ei s'ar găsi în afară de sediul comun al coloniei.

Dacă luăm în mână o furnică dintr'un muşuroi şi după câtva timp o punem la loc, alături de tovarăşele ei, ea va fi imediat muşcată cu furie de celelalte furnici. Ce s'a întâmplat? Mirosul omenesc, de care s'a impregnat furnica noastră, este la început mai puternic decât mirosul coloniei şi apare ca un element străin şi ostil.

O altă experienţă interesantă. Dacă închidem în acelaş loc furnicile, aparţinând la două muşuroaie diferite, se naşte între ele un războí şi un măcel groaznic.

Dimpotrivă, dacă scuturăm într'un sac două muşuroaie, cele două mirosuri se amestecă între ele şi ambele colonii de furnici se contopesc într'una singură.

Zahărul viitorului

Ceiace înţelege chimistul modern, când vorbeşte despre zahăr, nu coincide cu noţiunea obişnuită a profanilor în această direcţie.

Chimia cunoaşte o întreagă serie de substanţe zaharoase, între care figurează numai ca un caz particular zaharoza sau zahărul nostru obişnuit din sfeclă.

Acest zahăr, deşi cel mai cunoscut de profani, nu este însă şi cel mai valoros reprezentant din bogata familie a zahărului. Una din rudele lui apropiate — pe care chimistul o numeşte levuloza sau zahărul din fructe — este mai dulce, mai uşor solubil, are o aromă mai plăcută şi e mai accesibil. Se speră chiar că acest zahăr ar putea fi folosit şi de bolnavii de diabet.

Cum se explică atunci faptul că, deşi aceste calităţi ale zahărului din fructe sunt cunoscute de multă vreme, el n'a ajuns totuş să rivalizeze pân'acum cu zahărul nostru obişnuit din sfeclă?

Pricina trebue căutată în neexistenţa unui procedeu potrivit pentru fabricaţiunea lui economică în serie, aşa cum există pentru zahărul din sfeclă.

De curând însă în Statele Unite s'au pus la punct asemenea procedee industriale. Levuloza poate fi extrasă dintr'o mulţime de plante foarte răspândite, şi în primul rând, din floarea soarelui.

Americanii proiectează acum crearea unor ferme întinse, speciale pentru cultura acestei plante, din care vor să extragă în cantităţi importante zahărul de fructe, sau — cum îl numesc ei — „zahărul viitorului".

Acidul carbonic conservă fructele

In America s'au făcut de curând cercetări, pentru a se examina influenţa acidului carbonic asupra unor fructe uşor alterabile, ca piersicile, caisele, căpşunele, etc., depozitate în cantităţi mai mari.

S'a constatat astfel că aerul bogat în acid carbonic împiedică aceste fructe să se moaie şi să se strice.

O serie de alte cercetări mai îndelungate, cu care prilej s'au transportat fructele în vagoane răcite cu ghiaţă, au confirmat această constatare a influenţei reconfortante exercitată de acidul carbonic.

Efectul de conservare s'a dovedit a fi cel mai eficace în cazul când acest gaz se găseşte în aer în proporţie de 25 la sută.

Undiţă pentru bacterii

Nu numai peştii, ci şi bacteriile pot fi pescuite cu undiţa. A dovedit-o de curând technica.

Intr'adevăr, pentru a putea obţine anumite bacterii dintr'o cultură, s'a construit un instrument special, pe care l-am putea denumi „undiţă de bacterii".

Acest instrument original constă dintr'un filament în wolfram — asemănător cu cel din interiorul becurilor electrice — însă de o secţiune extrem de mică, mai fină chiar decât firele unei pânze de păianjen. Vârful acestui filament are o grosime egală cu a mia parte dintr'un milimetru.

In timp ce cercetătorul observă la microscop cultura sa de bacterii, el introduce, printr'un mecanism special, „undiţa" în imediata apropiere a bacteriilor, pe care vrea să le extragă. Prin aceasta se produce imediat o nelinişte între micile vieţăţi microscopice şi bacteriile se precipită spre undiţă.

Cu ajutorul unei mişcări rapide şi abile, vârful instrumentului este aşezat în aşa fel ca să fie atins cel dintâi de bacilul dorit. In aceeaş clipă se ridică şi acul, care a prins prada.

I. S.

Moşteniri

Puterea de expresie a unei asemenea bucăţi populare o scotea în evidenţă Delavrancea, într'o celebră conferinţă a lui, analizând „Cântecul Corbei". Oroarea mormântului, în care zăcea închis celebrul haiduc, e redată de bardul popular printr'o serie de hiperbole pline de efect în care Delavrancea, retor şi om de teatru, găsea un plăcut aliment.

Eu am căutat în baladă altă serie de valorificări artistice, de aceia am preferat „Dolca", sau „Toma Alimoş", sau „Mioriţa".

Amintiţi-vă versurile „Mioriţei" şi închipuiţi-vă că le ascultaţi într'un amurg de toamnă, pe o coastă de munte, subt un cer adânc. In asemenea peisagiu, poetul dedemult a visat pe acel păcurar tânăr, asupra căruia apasă destinul morţii. In singurătăţile Ceahlăului ori ale Călimanilor, unde oamenii sînt singuri între ei subt stihii, numai fluierul, mioara preferată sau cânele credincios pot să se împărtăşească din viziunile şi soliloeviile lui. Simte că tovarăşii îl vor răpune. N'are niciun sprijin în pustia aceia, unde nu se întinde legea obştiilor umane. Deci va pieri. Viziunea înflorită a morţii îşi are aici argumentul ei înalt; pentrucă altfel viaţa acestor singuratici ar fi prea înfricoşată.

Toată atmosfera baladei, cu alegoriile înflorite ca o poiană, cu resemnarea aşa de atingătoare şi caracteristică rasei, ne îndeamnă să pătrundem cu o altă înţelegere decât cea obişnuită în ceiace se numeşte psihologia populară. Primitivii aceştia au ceva nobil şi distinct, numai al lor, deci numai al nostru. Lirismul acestui epos, adică această contradicţie imposibilă şi confuziune a genurilor, îşi are semnificaţia ei pentru cel care caută specificul, nota originală a literaturii noastre culte. Dacă e necesar să fim noi *într'adevăr e neapărat necesar să rămânem în contact cu părinţii noştri, cu aceşti păstori simpli. Putem adopta toate progresele vieţii materiale, însă, în ceiace priveşte sufletul, adică scânteia divină care ne-a fost hărăzită, trebuie să ne întoarcem către morminte, dând seamă părinţilor noştri de depozitul sacru pe care ni l-au lăsat.*

MIHAIL SADOVEANU

FEODOR ŞALIAPIN

Amintiri din viaţa mea

Mă văd de vreo cinci anişori. E o seară întunecoasă de toamnă. Mă odihnesc pe o laviţă în casa morarului Tihon Omutov, în apropiere de mahalaua Suconnaia din Cazansk. Chirilovna, — nevasta morarului, — mama mea şi încă douătrei vecine torc în penumbra odăii luminate de flacăra mică şi nesigură a unei făclii. Făclia e 'nfiptă într'un sfeşnic de fier, cărbunii aprinşi cad susurând şi gemând într'o oală cu apă, iar pe pereţi alunecă încet nişte umbre, caşicum o mână nevăzută ar întinde un văl negru. Ploaia bate furioasă în geamuri; vântul urlă prin horn.

Femeile torc şi povestesc între ele în şoapte de nişte întâmplări fantastice, cum în timpul nopţii vin pela văduvele tinere, bărbaţii lor răposaţi şi ce fac ca să pătrundă în casele lor; cum se 'ntind deasupra coşului dela vatră, întocmai ca nişte şerpi de foc, lăsând în urma lor dâre de scântei, şi cum intră în colibă sub chipul unor vrăbii. Apoi cum se schimbă din nou şi-şi iau chipul iubitului după care duce dorul femeia. Cum femeia începe să-l mângâe, să-l sărute şi cum el o respinge, când ea vrea să-l cuprindă în braţe, — şi o roagă să nu-i atingă spatele...

— Dragele mele, — le explică Chirilovna, — bărbaţii d'aia zic aşa, pentrucă n'au spate. In loc de spate au foc. Şi, Doamne, ce mai foc! Dacă omul ar pune mâna pe el, l-ar arde şi l-ar face praf, cu suflet, cu tot...

La o văduvă din satul vecin sburase vreme îndelungată un şarpe de foc. Biata văduvă s'a luat de gânduri şi a 'nceput să slăbească. Vecinii aflând despre ce e vorba, au sfătuit-o să meargă 'n pădure ca să rupă ramuri şi să facă semnul crucii cu ele pe la toate uşile şi ferestrele colibei, cum şi pela toate găurile de prin casă. Văduva a făcut tot ce-au sfătuit-o bunele femei. Dar într'o noapte iată că soseşte smeul, şi când să intre în colibă, nu mai are pe unde să intre. Şi de necaz s'a prefăcut într'un cal de foc, şi a isbit atât de tare 'n poartă, că s'a dărâmat şi gardul tot şi acoperişul casei...

. . . .

Ascultam toate povestirile astea cu 'n amestec de groază şi plăcere şi mă gândeam: câte întâmplări uimitoare se petrec în lumea asta!...

. . . .

După ce terminau de povestit femeile începeau să cânte, în sfârâit de fuse, tot felul de cântece triste în care se vorbea despre zăpadă, despre dorul fetei şi despre făclia care arde prost. Iar făclia într'adevăr c'ardea prost. Sub vraja cântecelor eu începeam să devin visător, sufletul meu sbura pe un cal de foc, peste câmpiile îmbrăcate în zăpada moale şi mi-l închipuiam pe Dumnezeu, cum dă drumul soarelui — pasăre de foc, dintr'o colivie de aur, în depărtarea imensă a cerului albastru.

— E târziu, e timpul să vină şi Ivan! — auzeam vocea mamei în timp ce aţipeam.

Ivan era tatăl meu. El venea acasă noaptea târziu, iar la şapte dimineaţa lua ceaiul şi pleca la „Infăţişare". Cuvântul „Infăţişare" mă 'nspăimânta. căci mi-amintea de judecători, iar despre judecători auzisem o mulţime de grozăvii. Mai târziu aflai că „Infăţişarea" era Prefectura Judeţeană, unde tatăl meu avea un post de copist.

Dela prefectură până la satul nostru erau vreo şase verste. Tata pleca la slujbă la nouă dimineaţa, la ora patru venea la masă, apoi la ora şapte, odihnit şi sătul de ceai, pleca din nou la slujbă, de unde se 'napoia la douăsprezece noaptea.

Odată observai c'au trecut vreo două zile fără ca tata să fi dat pe acasă, iar mama era foarte neliniştită. A treia zi veni acasă beat, iar mama l-a întâmpinat cu bocete şi cu mustrări.

— Ce-o să ne facem acum?

Feodor Şaliapin

Cu ce o să trăim? îl întreba ea îngrozită.

Tata îi răspundea cu 'njurături, iar eu îl ascultam îndurerat şi amărât cum îi adresează tot felul de necuviinţi:

— Hai, cară-te d'aci, du-te la dracu, lasă-mă să mai răsuflu puţin. Sunt sătul de voi până 'n gât! Eu nu ştiu să fac altceva decât să muncesc ca un hamal. Mai am şi eu nevoe de niţică distracţie!

Atunci mi-am dat seama că tata se ducea la „Infăţişare" ca să lucreze şi că şi-a băut leafa pe o lună, cum făcea majoritatea slujbaşilor. Apoi am mai băgat de seamă, că tot traiul nostru depinde numai de leafa tatălui meu. Din banii lui cumpăra mama castraveţi, cartofi, făcea acel mur gustos pe care-l pregătea cu pesmeţi din pâne de secară, şi borşul acela rece, pregătit cu ceapă, castraveţi şi ulei de cânepă. Şi tot din banii tatălui meu mai făcea mama odată pe lună, plăcintă cu carne — mâncarea care-mi plăcea atât de mult şi pe care o aşteptam cu nerăbdare, cu toate că ştiam destul de bine că mâncarea asta nu ni-era permisă decât odată pe lună „după 20".

Simţindu-mi dependenţa mea faţă de el şi fiind înfricoşat de cuvintele lui, din momentul acela începui să mă port mai atent faţă de tata. Dar el începu să se 'mbete tot mai des, şi 'nsfârşit, — la fiecare 20 ale lunei.

La 'nceput această dată trecea fără certuri, însă mama plângea pe ascuns, undeva 'ntr'un colţ. Apoi tata începu să se poarte cu ea tot mai aspru, şi la urmă ajunse s'o şi bată. Speriat de purtarea lui, începeam să strig, să plâng, încercam s'o apăr, dar toate astea se 'nţelege că nu-mi ajutau la nimic, şi m'alegeam numai cu nişte lovituri zdravene în cap şi 'n ceafă. In faţa loviturilor tatălui meu eram nevoit să mă retrag. Nu-mi rămânea altceva de făcut, decât să mă tăvălesc pe jos, să plâng şi să strig. Odată o bătu atât de tare, încât mama leşină. Văzând-o că stă culcată pe o ladă, cu rochia sfâşiată, cu ochii închişi, cu faţa palidă, fără nici un semn de viaţă, credeam c'a murit, şi 'ncepui să plâng cu disperare. Deşteptându-se din leşin, privi speriată în jurul său, dar când dădu cu ochii de mine, începu să mă mângâe şi să-mi vorbească liniştit:

— Haide, nu mai plânge, nu-i nimic!

Apoi luându-mi capul pe genunchi, după cum îi era obiceiul, începu să-mi omoare paraziţii, vorbindu-mi cu tristeţă:

— Aşa se 'ntâmplă cu beţivii care-şi pierd minţile, iar tu, copilul meu, fă-te că nu observi nimic, nu-i da atenţie, dragul mamei.

După bătae începea iar viaţa obicinuită: tata se ducea din nou cu regularitate la „Infăţişare", mama torcea, cârpea, cosea şi spăla rufe. Ea avea obiceiul să cânte în timpul lucrului, şi cânta par'că nespus de trist, cu toate că lucra cu multă râvnă.

In tinereţea ei se vede că era o femee foarte sănătoasă, deoarece o auziam plângându-se câteodată:

— Niciodată n'aş fi crezut c'o s'ajung să mă doară spatele şi c'o să-mi fie atât de greu să spăl scândurile sau rufele! Invingeam toate muncile cu uşurinţă. şi acuma — munca mă nvinge pe mine!

Când mă făcusem de nouă ani, tata începuse să bea în fiecare zi, nu numai „la douăzeci", şi o bătea pe mama într'una, iar mama se 'ntâmplase să fie 'nsărcinată cu fratele meu Vasile.

Tare mi-era milă de ea. Ea era singura fiinţă în care aveam încredere şi căreia îi puteam spune tot ce simţea sufletul meu pe timpul acela.

Ea mă povăţuia s'ascult de tata şi de ea, şi-mi spunea că viaţa e grea, că trebue să munceşti, că nu poţi sta cu mânile încrucişate, şi că omului sărac toate drumurile-i sunt închise.

Toate poruncile şi sfaturile tatălui tău trebue să fie împlinite riguros, căci el e un om învăţat, îmi spunea ea. Pentru mama, tata era cel mai desăvârşit legiuitor. Casa noastră mulţumită mamii era 'ntotdeauna curată; la icoană ardea necontenit o candelă, şi adeseori o vedeam pe mama cum se uita smerită, cu ochii ei albaştri la icoană, în faţa căreia ardea o candelă cu lumina mică şi tremurătoare.

Ca exterior, mama era o femee, cum sunt cu miile la noi în Rusia: de statură potrivită, cu faţa blândă, cu ochii albaştri, cu părul blond, cu pieptănătura linsă, — o fiinţă modestă, neînsemnată.

Trad. de MARIA VAVILINA

(Continuarea în No. viitor)

Pentru iubitorii de literatură bună

Valoroasa publicaţiune literară săptămânală „LECTURA" anunţă:

„Incepând cu numărul din săptămâna aceasta, în pragul anului al 10-lea de existenţă, „LECTURA, floarea literaturilor străine" ţine să apară sub un aspect estetic renovat — cu o frumoasă copertă în culori, cu un foto-montaj şi — peste câteva numere — în „*tiefdruck*" — punându-şi astfel în acord haina cu valoarea conţinutului literar, iar paginile interioare ale acestei coperte vor cuprinde humor, cuvinte încrucişate, etc., — satisfăcând astfel, pe lângă pornirea instructivă, şi pe cea distractivă a cititorilor.

In acelaş număr „LECTURA" aduce un puternic roman-enigmă, sub titlul „VINOVAT?", asupra căruia instituie un pasionant concurs psihologic, cu premii în bani, pentru cititorii săi.

Timp de aproape un deceniu „LECTURA — floarea literaturilor străine" a fost menţinătoare neşovăelnică a gustului ales în materie literară. Milioanele de exemplare în care au fost răspândite cele 455 de numere săptămânale ale ei, conţinând atâtea romane-capodopere ale celor mai de vază scriitori ai lumii, — colecţionate cu evlavie de cei mai mulţi dintre cititori, — au adus un serviciu imens culturii române.

Sperăm că felul nou de a se înfăţişa al „LECTURII" va bucura pe devotaţii ei şi va cuceri interesul unor şi mai largi cercuri de cititori — mai ales că preţul ei rămâne acelaş.

Din literatura chineză

Bătrânul pescar

Bătrânul pescar îşi petrece noaptea culcat pe stâncile ţărmului apusean.

De cum se crapă de zi, şi-aprinde focul şi pune oala de fiert ca să 'mbuce ceva.

Bruma dimineţei se risipeşte. soarele se arată; câmpia e încă pustie.

Iată-l în barcă, tăind cu vâslele apa verde şi aruncând în aer strigătul corăbierilor.

Cu o privire a cercetat zările; nepăsător se lasă în voia apei, ca şi norii care aleargă şi se urmăresc deasupra munţilor, după toanele vântului.

Neguţătorul

Neguţătorul s'a sculat cu noaptea în cap; „ar fi trebuit să fiu plecat", îşi zise.

Munţii pot să aibă poteci prăpăstioase, el merge hotărît prin întuneric. Bandiţii însă — bestii feroce — îl urmăresc şi-l ies în cale. Banii şi pietrele nestemate sunt împrăştiate în cele patru vânturi, iar sacul zace acum la răscrucea drumului. La Young-Cin, avea o splendidă locuinţă. Oasele-i albesc neîngropate în timp ce tânăra lui soţie, în faţa oglinzei, mângâie o ramură înflorită.

Intâlnirea

Frunzele castanilor plutesc cu valurile; lotuşii tremură în bătaia vântului.

In ascunzişul cel mai adânc al florilor de nufăr, acolo unde nu pot străbate decât micile bărci, fata îşi întâlneşte iubitul; vrea să-i vorbească; surâzând, şi-a aplecat capul; dar... pieptenele de jad verde i-a căzut în apă.

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

Câteva vorbe adânci

Ceiace ai dorit cu putere în tinereţe, vei avea din belşug la maturitate. (Goethe).

Durerea întovărăşeşte totdeauna o inteligenţă rară şi o inimă adâncă. (Dostoewski).

Poetul este o lume închisă într'un om. (V. Hugo).

Decepţiile încântătoare sunt rare. (G. Ibrăileanu).

Mai uşor îţi iartă lumea o pată pe conştiinţă, decât una pe haine. (O. Wilde).

Cei care citesc multe cărţi, sunt mâncători de haşiş; trăesc într'un vis. (A. France).

Vremea trece, apa curge, inima uită. (G. Flaubert).

Omul nu este complect demoralizat decât într'o ţară care sufere de o supra abondenţă de moralişti. (P. Louys).

Arta este o secreţiune: corpul nostru care asudă frumuseţea operelor noastre. (E. Zola).

Fiecare virtute este un obstacol. (P. Morand).

Câte odată eşti mult mai aproape de cei pe care-i părăseşti, decât de cei la care te duci. (A. Dumas).

Tinereţea este un zeu cu un milion de feţe. (Fr. Mauriac).

O călătorie în Africa

nele. Ii dăm foarte politicos bună ziua, cu vocea tremurândă şi fiindcă şi el ne răspunde politicos îl întrebăm ce face.

— Je me promène.

— Alors vous vous promenerez pour deux francs.

— Ça va.

Numai deacum înainte am început noi să gustăm din deliciul defileului.

A apărut un colţ de soare. La mijlocul cheilor ne scoatem bilete dela casa din peştera muntelui şi ne alegem albume.

Dela o vreme intrăm în tunel. Arabul nostru aprinde lumânarea şi, mergând mai mult pe loc decât înainte, străbatem tunelul.

Trecem pe sub podul El Kantara şi facem ultima etapă până la podul minune M'Cid. Ne este şi frică să ne mai uităm în sus.

Nu mai avem decât cascada Rumelului şi ieşim la lumină. Când s'a întâmplat şi acest eveniment, am fost cei mai fericiţi oameni de pe pământ, după o călătorie de două ore, care ni s'a părut câţiva ani din viaţă.

Când am ieşit pe mal, am început să reconstituim afurisita de potecă, care ne-a dat atâtea emoţii. Am declarat că a doua oară în viaţă nu vom mai încerca astfel de senzaţii.

Acum meritam să ne răcorim cu o bere şi cum stăteam la o masă afară, ne dădea mâna să privim, fără emoţii, pe deasupra defileului. Podurile El Kantara şi M'Cid se vedeau ca un hamac, întins dela un mal la altul, iar oamenii de pe pod, ca nişte mici vietăţi.

Când ne-am întors la hotel, am mâncat cu o poftă de lup. Eram cei mai răsfăţaţi vizitatori, dintr'o întâmplare pe care am aflat-o la plecare.

Eram primii vizitatori ai otelului, trimişi de agenţia Cook şi otelierul ţinea cu orice preţ să dăm agenţiei referinţele cele mai bune. Mărturisesc că, deşi am promis multe cât eram la otel, nici până azi nu m'am învrednicit să dau referinţe agenţiei Cook.

In Constantine am mai văzut câteva lucruri, care nu prezintă importanţa defileului: astfel „melahul" sau „ghetto" din oraşul indigen, care se vede şi de pe podul El Rachid. Casele

Constantine, Cheile Rumelului

sunt aşa de apropiate, încât îţi vine să crezi că se servesc toate de acelaş acoperiş şi că un chibrit, cu intenţii de faliment, ar nenoroci tot carticrul.

Femeile poartă pe cap un con de carton, aşezat cam pe o ureche. Mai vedem un palat somptuos Hady Ahmed, în stil pur arab şi oraşul nou, care se îmbrică cu cel vechi. Ultima seară, petrecută la Constantine, am mâncat mai frugal şi am lăsat aproape neconsumat litrişorul de vin al otelierului nostru francez, ca să nu avem peste noapte coşmaruri, la fel cu a lui Scipio Emilianus. Acesta fiind în vizită la Massinissa, a visat că face parte din sufletele care despoaie scoarţa pământului.

DOCTOR GH. T.

(Continuarea în No. viitor)

Mărunte

Editura Naţionala Ciornei a pus sub tipar romanul d-lui Virgiliu Monda: Testamentul domnişoarei Brebu.

Cartea va fi în librărie în Decembrie corent.

SAMBATA 11 NOEMBRIE 1933

apare

CUVANTUL LIBER

Revistă săptămânală de politică, polemică, literatură şi teatru.

Tablete

Zmeul turcesc

Doamna sau Domnișoara își face un zmeu turcesc: o revistă, o gazetă. Se joacă odată pe săptămână și trei zile întregi, din șapte, și încă patru jumătăți de zi se ostenește să-l înalțe. Ah, Doamne, Dumnezeule, câtă activitate și bătaie de cap dedesubtul cosiței alternate între roșcovan și negru. Doamna nu mai poate de muncă și Duminica e literalmente zdrobită. Penițele lucrează, foarfeca taie, guma lipește. Al dracului meșteșug! vrei să spui ceva și nu apare, te străduiești o săptămână și de-abia cade 'n palmă o coacăză neagră caprină. Credeai că tiparul vine orișicui, ca un șoșon. Ce-i de făcut?

De mătură ești desgustată, bucătăria... quelle horreur! Educația cornului îmbucat pe o felie de salam a stabilit un regim de gospodărie pe un colț de masă și jurnal. Rufele nu aduc supărare, pentru că se poartă bine și patru săptămâni și nu supără nici exteriorul, salvat de un ghiozdan cu acte. Ca doamnă emancipată, trebuie să te afli în treabă, într'o treabă cu acte, cu ghiozdan și cu zmeu turcesc, cu gazetă.

Foaia ți se pare desigur, că slujește la ceva. Faptul că iese, te aduce să crezi că faci evenimente repetate. Doamna face gazetărie, ar fi putut să facă poezie: are însă chemare pentru politic, mai mult decât pentru liric, pentru politic și social, pentru social și feminist. Câteva grupări de cucoane nu tocmai de prima frumusețe nici de o ireproșabilă frăgezime, s'au hotărît să nu mai ție nici cățel, nici pisici de niciun gen, nici de genul cotoi; să n'aibă colivii cu canari, să nu facă aquarelă. Atunci? Să mântuiască fetele și cucoanele frumoase scăpându-le de tot ce le place acestor Eve sprintene mai mult, bărbatul, amantul, baia și dansul. Să le explice preferințele vârstelor viitoare și să le determine să devie din timp conștiente. In locul unei pălării cu zbenghi să puie o ciupercă, fusta de pe dedesubt să atârne, fusta de de-asupra să n'aibă nasturi și copci și să se încheie cu ace, ceafa să poarte decorative pensulări uleioase, prelungite peste guler, și mătreață; unghiile să fie îngurate, ochiul să aibă în colțul pleoapelor puțin pilaf și toată economia înfățișării să dea dovada aderenții la lucrurile serioase ale ghiozdanului dus de ureche. Să aibă suluri subsuoară, planuri, proiecte, și în toate buzunarele hârtii.

Babele mari mergeau odată cu babele mari și babele mici se orânduiau în cârduri de babe mici, pe clanuri de sensibilități. Doamna era căprar într'un sistem cu babe mici, și toate se manifestau la tipar. Plină tecnicitate: manuscrise, poștă, corectură, a doua corectură, a treia corectură, bun de tipar, revizie, noțiuni de corp, corp 8, corp 10, aldin și cursiv, clișeu, colaborări, redacție, administrație: ah! ce acțiune! La 9 Doamna era la tipografie, la 11 la redacție, la 12 și jumătate vedea pagina, la 4 trăgea, la 7 expedia și avea nervi. Unde e Doamna? E la datorie...

Ideia mergea încet, însă mergea. O damă hermafrodit se făcuse birjar în California: ce succes! O domnișoară venerabilă se alesese deputat în Irlanda: ce jubileu! Brrr! dar se produce și ceeace e detestabil: o femeie nesimțitoare dete naștere la 6 copii. Mă rog, o femelă care nu-și merită sexul. E jignitor că mai consimt femeile să facă, după descoperirea drepturilor.

Să iei, auzi Mata? un bărbat. Să te ia el acasă. Să te ducă să te ție cu el în patru ochi într'o odaie. Să nu se știe la club ce ți se întâmplă în momentul dispariției și numai să se bănuiască, să nu fie martori dela cerc, să trăești izolată o noapte întreagă, nopți întregi. Inconștiența inconștienței! să te întâlnească doamnele babe, să te cerceteze și să audă răspunsul monstruos că a fost bine și că e din ce în ce mai bine. Femeea trebuie educată și înarmată împotriva propriilor ei defecțiuni.

Sexul e o iluzie [illegible], el nu durează până la vârsta drepturilor cucerite. Mai bine renunțăm și ne ocupăm de o foaie săptămânală. La urma urmei, ce este sex? Ce-i dragostea împărtășită? Eu Doamna, nu știu. Am fost și eu tânără, negreșit, cu toate că, de! nu covârșitor de ispititoare — dar n'am făcut ce aud că se petrece. Eu discutam despre existența lui Dumnezeu și nu-mi pierdeam niciodată lângă un animal de bărbat rațiunea și sângele rece. Dacă un amic voia să mă inducă în hipnotism sexual, eu îl întrebam la ce croitor și-a făcut jacheta, cât a dat pe covor, câtă chirie plătește și ce a citit din Jules Michelet. Inţelegi bine că nu era încurajator. Am văzut tineri politicoși, sculându-se brusc în picioare, dregându-și cravata și aprinzând o țigară, pentru că își aduceau aminte subit de o treabă uitată.

Bărbatul ideal nici nu pleacă nici nu insistă și rămâne tovarăș de doamnă babă cerebrală.

Mâine iese zmeul ei turcesc. Să vezi ce gravă e doamna și iarăși ce ocupată. Trei sferturi din săptămână nu primește pe nimeni pentrucă „scrie". Această îndeletnicire nu poate să fie ținută secret, dimpotrivă. Lumea trebue să afle ce face doamna, ca să explice de ce-i lipsește timpul cu desăvârșire. Face gazeta! Ai auzit? repet, face gazeta, Ce crezi, că atât de ușor se face o gazetă? Vrei să vorbești de Dl. Titulescu: feminismul îl preferă tuturor bărbaților politici, din pricina scânteietoarei sale inteligențe. Vrei să spui că Dl. Titulescu s'a întors dela Paris. Să spui scris și tipărit că s'a întors. Incepi de 30 de ori și strici 30 de foi de hârtie și încă te găsești la a șaptezecea redactare, cu mâna la o frunte plină de idei mari, dar goală de cinci cuvinte din care unul a veni. Munca noastră gazetărească e grea, vorbește Doamna.

Odată și odată, Doamna scoțându-și gazeta, nu și-a explicat că, ieșite din tipografie și trecute prin poștă, pachetele se reconstituiau intacte, și că sublimul efort de amestecare a cernelei cu hârtia nu avea nicio însemnătate. Adevărul merge încet, e știut, dar câteodată el merge cu mult prea încet, și dacă te uiți bine, par'că nici nu se mișcă. Sunt adevăruri mototolite și zăcute, adevăruri, să mă ierți, plăcinți. Și nimic nu mai putea să le repare, nici roșul de buze, nici cărămiziul de pomete, nici pila de unghii, nici pantoful, nici taiorul, nimic.

O doamnă, în cele din urmă bătea cu umbrela un cățel de gen masculin, cu pardesiu:
— Na, sceleratule!

T. ARGHEZI

Mihai Eminescu

Poesii, ediție îngrijită de Const. Botez

Avem atât de puține ediții critice (propriu zis numai una, a operei lui Caragiale, căci celelalte sunt de natură strict filologică) încât mă socotesc îndreptățit ca, înfruntând vina de a fi prea didactic, să răspund unor oameni de bine și doritori de cultură precum și tinerilor care citesc această revistă și care mă pot întreba, cum m'au întrebat unii, ce este o ediție critică și ce deosebire poate să fie între aceasta și celelalte ediții emi nesciene. E vorba într'un cuvânt de a determina meritele unui „îngrijitor de ediții", precum acești oameni modești și sârguitori se numesc sfioși.

Sunt texte care ne-au fost transmise în manuscris și mai ales într'un număr de còpii din care nici una nu e originalul. Așa s'a întâmplat cu autorii greci și latini, cu Dante, cu cronicarii noștri. Manuscrisele prezintă variante datorite fie scăpării din vedere a copistului fie modului deosebit de a interpreta un anume element. Se simte atunci nevoia legitimă de a stabili textul cel exact sau cât mai apropiat de ms. princeps, de a da cum se zice o lecțiune definitivă. Cu ajutorul filologiei, al istoriei literare, al comparațiunii diferitelor grafii, dar mai ales cu ajutorul unei vii inteligențe bizuite pe erudiție editorul alcătuește „ediția critică", fără de care suntem la bătaia tuturor relativităților.

Uneori, ca în cazul lui Eminescu, avem textul tipărit chiar din vremea vieții autorului. Dar tipăritura cuprinde greșeli grave de tipar, pe care autorul n'a avut prilejul să le îndrepte, ori textul a fost corijat de alții, după gustul lor, fără a întreba pe autor dacă acceptă sau nu acele îndreptări. In cazul acesta editorul are de făcut ceiace autorul însuși ar fi făcut dacă avea răgaz. Să stabilească un text fără erori în spiritul limbii și ortografiei originale.

Dar în cazul textelor mai vechi și mai grele se simte nevoia comentariului, care în mod lateral este și el o acțiune critică. Limba și viața evoluiază, nu mai știm ce înseamnă anume vorbă, nu pricepem la ce se face aluzie în cutare vers. Dificultățile aceste de natură erudită ne slăbesc puterea de plăcere estetică și ne fac textul odios. O Divina Comedie fără comentar e un lucru imposibil. Câți din noi nu simt, deși nu mărturisesc, nevoia unei ediții a lui Creangă.

In Eminescu sunt multe, foarte multe puncte obscure, de care traducătorii în limbi străine s'au poticnit. Comentariul îmbrățișează toate domeniile culturii și e cu atât mai bun, cu cât bogat fiind nu depășește explicarea imediată a textului și nu degenerează în ghid estetic. El nu este cu putință decât după un anume progres al istoriei literare și așa se explică de ce nu putem avea încă o ediție comentată a lui Eminescu.

Cu poetul nostru național s'a întâmplat acest lucru. Poesiile i-au fost publicate și corijate de Titu Maiorescu. Au scăpat firește și greșeli. Fiecare a reprodus apoi această ediție ca pe ceva sfânt fără a încerca s'o readapteze probabilei conștiințe editoare a lui Eminescu. Acest lucru l-a făcut pentru întâia oară temeinic la noi d. G. Ibrăileanu a cărui ediție rămâne încă foarte bună. D. Ibrăileanu a dorit apoi să adâncească această lucrare pe baza manuscriselor și în acest scop a cerut colaborarea domnului C. Botez. Apoi împrejurările au împiedicat lucrul și d. Botez a dus singur la sfârșit și pe răspunderea d-sale ediția. Mare răspundere într'adevăr! Căci dacă noi românii nu ne pierdem cu firea pentru edițiile critice, suntem grabnici să le găsim și cele mai mărunte porosități. Făcând lucrarea d. Botez a întreprins o muncă prodigioasă dar s'a expus pentru totdeauna obiecțiilor celor mai diverse.

Editorul avea de făcut următoarea operație: să citească 15 mii de pagini de manuscris necitet și uneori infernal, să observe cu o răbdare îngerească constanta ortografiei eminesciene, să compare toate variantele și să stabilească un text care, după o atare muncă, iese surprinzător. De altfel d. Const. Botez a făcut și mai mult. A reportat în note toate variantele versurilor oficiale așa în cât cercetătorul să aibă icoana vie a elaborației poetice. Aci s'ar putea observa cum că acele variante nu sunt grafice ca în cazul manuscriselor laterale, ci alte compuneri asemănătoare, că prin urmare citarea lor în aparatul critic nu documentează nimic filologicește. Ceia ce a făcut d. Botez este de un mare interes însă pentru istoricul literar. Eu am citit pentru lucrările mele toate manuscrisele, urmărindu-le bine înțeles în cuprinsul, nu în ortografia lor. Am transcris de asemeni foarte multe. Aș minți însă dacă aș ascunde că și așa notele d-lui Botez îmi sunt de cel mai mare folos prin ordinea pe care o pune între diferitele etape ale creațiunii.

Avem însfârșit un text ca lumea, o imagine vie a limbii lui Eminescu, un text indiscutabil dela care se poate porni și care sub acest raport e un fapt așa de capital pentru o cultură, în cât gestul d-lui Botez ca editor ideal și al d-lui Rosetti ca editor material, ar trebui salutate într'o republică a intelectualilor cu salve de tunuri.

Am și niște obiecțiuni de făcut, pe care le are pe buze toată lumea. A le ascunde înseamnă să refuzăm d-lui Botez deferența sincerității și pe de altă parte să lăsăm să se exagereze consecințele unui neajuns. D. Botez s'a lăsat anume dus de o pornire filologică și a îmbătrânit limba lui Eminescu, cel puțin din punct de vedere ortografic. Eminescu zicea într'adevăr prin manuscrise *pintre, zimbire, rid, ris, zină*, dar aceste forme ne supără și ne sunt acceptabile numai pentru rațiuni de rimă. Și apoi Eminescu a fost contimporan cu zece ortografii, adică cu nici una și această căutare este evidentă de-alungul manuscriselor sale. Având în vedere acest lucru, editorul era ținut să ne dea limba lui Eminescu așa cum se întrevedea din evoluția scrisului său și cu evitarea a tot ceiace jignește în chip crunt urechea literară. Ms. nu e un document decât până la un anumit punct, pentrucă nu știm ce ar fi făcut poetul dacă izbutea să-și alcătuiască singur o ediție. Eu sunt sigur că ar fi scris ca Maiorescu, ca Academia, ca toată Junimea însfârșit. Aparatul critic putea foarte bine să refere modurile eminesciene perimate. Dacă poetul scrie, precum scrie, odată *sînt*, altădată *sfint*, uneori *inger*, alteori *ănger*, vrea să zică anume că nu era fixat și nimic nu ne îndreptățește să acceptăm forme pe pe care le-ar fi depășit. D. Botez a unificat, dar în așa chip în cât odată citim *sănt*, altădată *sfînt*, într'un loc *remăi*, și într'altul *rămîi*, ca și când ar fi să se urmărească istoria ortografiei ceiace n'a fost intenția și nu trebuia să fie. Ne vine greu ori cum ca de aci înainte versuri odată așa de pure să le citim cu nuanță aproape umoristică

O remîi, remîi la mine,
Te iubesc atît de mult!

Se mai observă și alt fenomen. D. Botez scrie însuș *întăi* și probabil *călcăie*. Și atunci în repețite rânduri strică rima indiscutabilă a poetului ortografiind

Cu ochii serei cei de'tăi
Eu n'o voiu mai privi-o,..
De-aceea'n urma mea remîi
Adio!

ceiace este inacceptabil, după cum e de neînchipuit că Eminescu ar fi stricat o rimă bună în limba literară, ca să păstreze cu orice chip moldovenescul *călcăie*

Și ochii tăi nemișcători
Sub ochii mei remîie...
De te înalț de subsuori
Te'nalță din călcăie;

Să nu exagerăm însă. Acestea sunt păcate veniale, și fiecare își poate modifica ortografia pe baza unui text care în fundamentele lui e definitiv. Și nici nu e vorba propriu zis de o vină ci de o concepție. Chestiunile de limbă sunt încă arzătoare și în acest domeniu e greu de spus unde e adevărul.

G. CALINESCU

Cântec de leagăn

Dormi în leagăn de vioară,
luminiță, tămâioară...

C'o să vină prinț mlădiu
de smaragd și aur viu,
lăcrimat de-o stea de foc
și pornit după noroc
într'o luntre de ghioc.

Și-o să cadă în grădină
în caftan de lună plină,
numai 'nalt cât o stamină,
străveziu ca o lumină.

Când corabia-i se lasă
pe o frunză de mătasă,
ancora o să-și înfigă
într'un lujer de ferigă,
și, sărind din nava-i mică,
prichindelul de mărgică
s'o da jos din foae 'n foae
ca o lacrimă de ploae
și-o să fugă prin răzoare
cum fug razele de soare...

Oprit lâng'o tufănică
va întinde-o scară mică,
scară sprintenă de rază,
să se urce, să o vază.

Și pe trepte muzicale
va sui lângă petale,
ploconindu-se ușor,
cântător, tremurător,
ca să prindă
lin de ele
o colindă
de mărgele
și s'aprindă
sub stamine
o oglindă
cu rubine.

Dormi în leagăn de vioară
luminiță, tămâioară...

Prințul mic căzut din stea,
mire pentru tufănea,
a venit cu daruri rare
ca să facă nuntă mare
și să-și ia mireasa 'n cer
în luntre de colier.

Noapte bună, noapte bună, —
către-o stea cât o alună,
pe cărări de lună plină,
urcă 'ncet ca o lumină
o corabie pitică
cu un prinț și-o tufănică.

Iar în stea i-așteaptă 'n zori
un alai de prinți și flori
și-un rădvan țesut din fir
de zefir și de safir.

Dormi în leagăn de vioară
luminiță, tămâioară...

Și-or să treacă ani grămadă
cu amurguri și zăpadă,
dar povestea d'astă seară,
— luminiță, tămâioară —
nimeni n'o să ți-o mai spună
și nici prințu'n strai de lună
n'o să mai coboare-aici,
în grădina cu urzici.

Și-or rămâne 'n steaua mică
voevod și tufănică,
iar tăticul — fata mea —
poate-o fi și el în stea...

Dormi în leagăn de vioară
inimioară, tămâioară.

RADU GYR

Importanța și organizarea revistelor rusești

In Rusia se citește mult. Citește, firește, cine știe să citească, fiindcă numărul analfabeților este încă destul de mare. Și e mare nu numai din cauză că vechiul regim nu s'a ocupat cu răspândirea învățământului, dar și din motive independente de voința conducătorilor: în imperiul rusesc trăesc zeci de naționalități care nu vorbesc limba rusească. Din capul locului, regimul sovietic s'a străduit să combată analfabetismul, înființând numeroase școli de copii și adulți. Intrucât a reușit, este o chestiune aparte.

Cert e, că pe vremuri de criză, când grija zilei de mâne apasă mai greu asupra populației — scade interesul pentru slova tipărită. Când omul are de luptat cu greutățile vieții, uită până și cartea care, pe lângă alte atribute, are și însușirea de a consola.

Dacă vorba Românului: că un stomac plin nu predispune la învățătură, e adevărată... nu-i mai puțin adevărat că un stomac gol taie orice poftă de lectură. Statisticile recente din Germania certifică în mod absolut această constatare: șomerii nu citesc. Muncitorii germani au citit mult, când aveau de lucru; acum când au timp, nu citesc... fiindcă n'au pâne.

S'ar putea replica, poate, că nu-i mai interesează ceeace se publică în prezent în Germania. Incontestabil. Totuși, nimic nu-i împiedică să frecventeze bibliotecile, unde ar mai găsi cărți ce i-ar putea interesa pe îndelete — direct: e primejdios — or, tocmai administrația bibliotecilor constată o scădere alarmantă a cititorilor.

Marile reviste

In Rusia, elemente „subversive" ale societății au învățat ușor arta de a scrie și, mai cu seamă, de a citi printre rânduri. Se știe că în raport cu celelalte țări, Rusia a avut cantitativ un contingent important de cititori, iar calitativ, poate, pe cel mai atent și mai sensibil cititor. Cine a răsfoit vreodată romanul lui Cernișevski „Ce-i de făcut?" își mai amintește de ingeniosul joc de-a ascunsele dintre autor și „cititorul pătrunzător". In Rusia, nu făceau lectură numai, sau aproape numai, femeile — ca în țările anglo-saxone, ci și bărbații; și nu numai un anumit strat social. Citeau și militarii. Din corpul ofițeresc au răsărit o sumedenie de scriitori de seamă, Pușkin, Lermontov, Tolstoi, Dostoevski, Kuprin, Bakunin, Krapotkin, Plechanov, erau ofițeri de carieră.

Orice artist sau conferențiar străin care a debutat în Rusia, va confirma că nicăeri acustica psihică nu-i mai sensibilă decât în sălile rusești.

Nu-i, deci, de mirare că Rusia a avut multe reviste bune și de mare tiraj. Deși Rușii, în limba lor, desemnează revista cu cuvântul „jurnal", totuși modelul n'a fost adus din Franța, ci din Anglia.

Marile „jurnale" rusești au adoptat aproape exclusiv formatul de 18×24, un volum mare de 200—300 de pagini, compact tipărit cu corp 9, fără vignete și ilustrații. Aveai ce citi. Te săturai. Ajungea pentru o lună întreagă. Căci „jurnalul" rusesc apărea lunar. Rusia n'a cunoscut decât foarte puține reviste săptămânale sau bilunare, care ar merita să fie menționate. Nici emigrația rusească, — cu toate schimbările ce au intervenit între timp, și încercările ce s'au făcut, — n'a adoptat sistemul pripit și nervos al revistelor săptămânale cu puține pagini și articole scurte. Nu-i place Rusului să beie cu lingurița...

Marea revistă rusească are o vechime de aproape o sută de ani. La aceste volume enorme au colaborat mai toți scriitorii ruși: poeți, romancieri, critici, sociologi, filozofi și antropologi. Aproape toată opera lui Dostoevski — care a avut jurnalul său — și a lui Turghenev a apărut întâi în revistă, apoi în volum. Toate scrierile sale Corolenko le-a publicat în celebra sa revistă „Russkoe Bogatstvo" (Bogăția rusească) în care a debutat o generație întreagă de scriitori și romancieri de seamă.

„Jurnalul" era hrana spirituală, de predilecție, a „inteligheniței". Intelectualul rus găsea în aceste reviste nu numai ultimul roman rusesc și străin, ultima nuvelă, poezie și critică literară, ci și o ochire amănunțită asupra mișcării și evoluției spirituale din lumea întreagă. Aceste volume erau adevărate enciclopedii lunare, la care s'au instruit, în curs de un secol, toate generațiile de intelectuali ruși.

Paralel cu marea revistă după sistemul englez, Rusia a adoptat tipul american pentru revistele de copii. In acest domeniu, Rușii au creiat, poate, cele mai bune reviste de copii. Nicio revistă europeană — afară de cele americane și engleze — nu se poate compara calitativ cu „Svetliaciok" (Licuriciul) — ca să nu cităm decât pe una din cele mai bune reviste rusești — la care au colaborat mai toți corifeii literaturii și artei plastice. Pentru a scoate și mai mult în evidență ce s'a dat literaturii pentru copii, e suficient să amintim că Pușkin și Tolstoi au scris povești pentru copii. Nu există om cult în Rusia care să nu le știe pe derost, în deosebi minunatele basme în versuri ale lui Pușkin. Afară de asta s'a tradus cu multă atenție și talent, tot ce e mai remarcabil din comorile străine.

Revistele de familie

O deosebită atenție merită revistele de familie. Sunt aproape unicele reviste săptămânale, pe lângă cele de copii, artistice și humoristice, — care au avut o importanță covârșitoare.

Nu vom cita decât două din cele mai importante: Niva (Câmpul) și Ogoniok (Flacăra). Intre aceste două reviste concurente aproape că nu este nici o deosebire. Ne vom opri la Niva care a avut un tiraj de sute de mii exemplare și a apărut neîntrerupt de la 1869 până la 1917, adică timp de aproape o jumătate de secol. Revoluția din Octombrie a întrerupt pentru câtva timp apariția revistei care, cu tot caracterul ei burghez, era foarte apreciată în rândurile proletariatului intelectual și manual. Bolșevicii au crezut că nu trebue să renunțe la un organ atât de răspândit, și au refăcut revista, colorând-o în culoarea partidului. Niva a reapărut sub titlul „Krasnaia Niva" — (Câmpul roșu).

La acest tip de revistă atât de introdus în familiile rusești n'au putut renunța nici editorii emigrației și au scos la Paris o revistă la fel, preferând vechiul titlu și formatul revistei Ogoniok.

Pentru a ilustra caracterul Nivei, ca tendință și conținut, n'o putem compara decât cu o singură revistă de familie de la noi: „Adevĕrul literar". Aceiași grijă pentru puritatea stilului, preferință pentru autorii consacrați, tendință de a instrui și satisface curiozitatea cititorului.

Niva, cu coperțile de culoarea ierbii, avea un format de 22×30, 20 pagini text și vreo 6 de anunciuri. Revista se tipărea pe hârtie bună, cu multe schițe în text și ilustrații. Nu e poate de prisos să ne aruncăm o privire asupra ordinei rubricelor: 1) romane, nuvele, povești, poezii; II) articole și esseuri; III) schițe geografice, astronomice și etnografice; IV) revista evenimentelor internaționale; V) viața și evenimentele interne; VI) noile descoperiri în domeniul progresului tehnic; VII) revista politică; VIII) diverse și IX) ilustrații, portrete, desene, reproduceri din galeriile de artă.

Suplimentele literare

Un adevăr merită să fie repetat: și această revistă, ca și revistele mari, se distingea prin caracterul ei enciclopedic. Enciclopedie săptămânală și populară. E în firea slavului de a nu-și limita curiozitatea la un anumit obiect; specialitatea, care seamănă cu ochelari de cal, corespunde mai mult caracterului german. Rusul e prin fire universal — ceeace, firește, nu-l împiedică să fie și specialist... Și revistele rusești resfrâng tocmai această trăsătură a sufletului slav.

Trebue să insistăm în deosebi asupra faptului care a permis revistei de familie Niva să joace un rol atât de mare în viața intelectuală a Rusiei. Acest fapt se reduce la o măsură, dacă e permis să ne exprimăm așa, mai mult de ordin tehnic, de natură administrativă, editorială.

Până și acei dintre cititori cari erau abonați la revistele mari, nu puteau — insistăm asupra cuvântului — să nu se aboneze și la Niva.

Dece? — Iată dece:

Pentru suma de 7 ruble anual (18 lei) Revista ilustrată Niva, organul literaturii și al vieții contimporane, oferea, pe lângă 53 de numere de revistă, 12 volume suplimentare, în fiecare lună câte un volum de literatură și știință popularizată. In plus — operele complecte a doi sau trei scriitori mondiali. Orice abonat își complecta anual biblioteca cu zeci de volume destul de bine editate. Zeci de mii de abonați care nu-și puteau permite luxul unei biblioteci, nici nu aveau posibilitatea de a-și procura cărțile pe care le doreau, — din pricina distanțelor și izolării localităților din vastul imperiu rus, — au obținut prin poștă operele complecte ale scriitorilor ruși și străini.

In casele învățătorilor, preoților și medicilor de plasă, în conacurile moșierilor, la primarul și moașa de la țară, în camera fiecărui intelectual sărac puteai să găsești o bibliotecă complectă, începând de la Cervantes și Pușchin până la Edmond Rostand, Hauptman, Ibsen și Leonid Andreev, Gorki și Corolenko.

In primul rând — clasicii ruși: Gogol, Dostoevski, Turghenev, Tolstoi, Cehov; apoi clasicii străini: Goethe, Molière, Heine și alții.

Iată, bunăoară, ce promitea Niva pentru anul 1914: operele complecte ale lui Corolenko, 27 de volume; operele complecte ale lui Maiacow, 7 volume; operele complecte ale lui Edmond Rostand, 5 volume.

Pentru 1915, în toiul războiului, Niva oferea: 52 numere ale revistei și 52 volume, dintre care 18 volume din operele complecte ale lui Maxim Sibireac (excelent povestitor din viața sibireană); operele complecte ale lui I. A. Bunin, 12 volume; ultimul roman al lui I. Kuprin (Bordelul) două volume; operele complecte ale lui Maeterlink, 8 volume; 12 volume suplimentare de literatură și știință popularizată: o hartă geografică a frontului Europei centrale și de sud; 12 numere de modă; 12 coale cu modele cu lucru de mână și un calendar pe anul 1915.

Toată această comoară — pentru 8 ruble inclusiv transportul. Ajunge, nu-i așa?..

Această formidabilă ofertă nu are decât o singură explicație: tirajul, numărul formidabil al abonaților. Intre calitate și cantitate sunt raporturi directe. Numai pe temeiul abonamentelor — și nu al vânzării cu numărul — după obiceiul țărilor latine, — s'au putut desvolta în Rusia uriașele edituri care au fost în stare să se îmbogățească și să... îmbogățească și pe cititori.

F. DIMA

PRIMII PAȘI

Amintirile Caterinei State*

Trecuse câteva zile în care, preocupată de lucru, nu mă mai gândisem la planul nostru; când, într'o Joi dimineață tata îmi strecură printre ușă, un bilet, spunându-mi:

„L-a adus un hamal dela gară".

Deschisei, în grabă, plicul sigilat și cetii câteva cuvinte sgâriate cu creionul.

„Vino *acum*, vino ca vântul, ca gândul, pe sus, pe jos, în *dimineața* asta".

Poruncii lui Moșu Gavril să 'nhame și alergai în odaia Leontinei să-i arăt chemarea.

„Numai să nu fie „beaucoup de bruit pour rien" își dădu ea părerea, îndoită.

De abia intrasem pe ușa peronului, când o văzui pe Eva săltând peste șine. După fața-i veselă și gesturile, vii, ce le făcea din depărtare. ghicii că avea să-mi spună ceva deosebit.

— Inchipuie-ți, închipuie-ți, Caterinchen, am... cunos-cut și am primit, eri, vizita inginerului Carissi. Dar... nu pot vorbi, am alergat și-mi bate, tare, inima și-i mult, foarte mult de supus. Hai, hai în Gartenlaube [1], mai putu ea spune, târîndu-mă, de astădată făr' de grijă, printre locomotivele ce manevrau, în sus și'n jos, ne închideau calea și ne fluierau în urechi.

Lăsându-se, ca într'o cădere, pe banca de paie, mă prinse de mână, mă așeză alături și jumulind câteva foi din salcâmul prăfuit, păru că se gândește, căutând o amintire, ori vre-un cuvânt.

„Inchipuie-ți, Catrinchen; aseară, după Iause, mama își luase cartea și se scoborîse aici; eu rămăsesem sus, să mai deretic și să repet un lied, de Schubert, pe care-l cântasem „fad" la lecția de canto. Studiasem vre-o jumătate de oră și amintindu-mi, apoi, că aveam de făcut găluște cu prune, îmi schimbai tualeta de fată 'n casă, ca s'o îmbrac pe acea de bucătăreasă. (N'o știi, află dar că n'o poate invidia nici Tony dela Werner [2]...)

Aud sunând; și, cum ușa era deschisă și eu așteptam pe servitorul depoului, strig cât pot ca să m'audă surdul „Intră".

Dar, în locul lui Ion, ghici pe cine văd? (Ah, ce moment!) un domn, cu chip aristocratic și elegant îmbrăcat, care mă 'ntreabă:

„Domnul inginer Zaru, primește? tonul cu care m'a întrebat, deși foarte politicos, era acel ce-l ia un domn ca dânsul, față de o servitoare.

Eva tăcu o clipă și mai rupse câteva frunze de salcâm pe care le ciuciuli, nervos, le mușcă și le aruncă alături de bancă.

„Simțeam, Catrinchen, cum îmi năvălise tot sângele în obraz, când i-am spus cât am putut mai liniștit:

„Tata nu-i acasă; dar, poate fi în restaurantul gării sau la depou, de unde-l pot chema îndată; și, de aveți să-i comunicați ceva, vă rog să treceți în salon".

Cât îi vorbisem, domnul acela străin, nu păru a fi fost surprins să vadă, în bucătăreasă, pe domnișoara Zaru; dar, când tăcui, se grăbi să se prezinte: Inginerul Carissi „și... domnișoara Zaru", îngăimai neputându-i întinde mâna încărcată de aluat. Apoi, ascunzând cum puteam mai bine, pantofii scâlciați și petecul din cotul bluzei, adăugai:

„Da, domnișoara Zaru în exercițiul funcției pe care o vedeți..."

Carissi încercă să se retragă, scuzându-se că mă deranjase; dar, lăudându-mi, exagerat, ocupația, îmi dădu curajul să repet invitația, să strig pe mama și, în grabă, să-mi arunc rochia albastră și pantofii cei noui.

După câteva clipe, când intrai în salon, Carissi răsfoia „Die fliegende Blätter", și fără a mai face vre-o aluzie la prima-mi apariție, vorbirăm de timp și de impresiile căpătate în acest colț... Mai veni, apoi, vorba de distracții și de muzică, bine înțeles. Carissi ne spuse că făcuse multă muzică de cameră la Zürich și la Paris. M'a întrebat, apoi, dacă în Vascani, afară de instrumentiștii orchestrei atelierului, mai erau muzicanți amatori și cum cântă domnișoara, cu nume italian, de care-i vorbise domnul Anschütz, ca de o bună pianistă.

I-am amintit numele și i-am spus că-mi ești prietină și ne-am înțeles că 'n fiecare Joi... Puah! ce amare sunt frunzele de salcâm... Nu mă pot lăsa de obiceiul de a-mi ocupa mânile ori de a face alte mișcări, involuntare, atunci când...

— Când?

— Mă preocupă ceva.

— Și, ce te preocupă acum?

— Invitația ce i-a făcut mama pe astăzi, la Jause. Nu mai aveam răbdare să afli ce-a fost și te-am chemat, de dimineață, pentru că de te-aș fi vestit, după masă, tot nu veneai.

— De ce-ți închipui că n'aș fi venit? e Joi...

— Ca să nu te desminți, se grăbi să răspundă Eva, întorcându-se iute, și jumulind altă creangă de salcâm.

— Dar, în tot ce mi-ai spus, Eva, ai uitat ceva important: cum e Carissi văzut ca om de societate, nu ca un individ oarecare întrezărit pe pragul bucătăriei.

— Carissi, fără a fi frumos, nu poate fi socotit dintre bărbații urîți. Nu are acea „Figur" pe care punem noi, nemții, atâta preț; dar, are un chip simpatic, cu trăsuri fine și ochii, mai ales ochii, negri și expresivi, sunt de o rară frumusețe. Nasul, acvilin, gura mică și 'n mână o grație pe care n'am mai văzut-o la alt bărbat; o *expresie* a mânei, de pot zice așa. Carissi are ținuta foarte elegantă și o conversație interesantă și susținută ușor și bine, simplu și natural.

Ne întorceam încet și mai prudent peste șine când, după o clipă de tăcere. Eva mă 'ntrebă iar:

„Așa-i, Catrinchen, că de-ți scriam de vizita lui Carissi, tu n'ai fi venit?

Și, fără a-mi lăsa timp să răspund, urmă:

Eram sigură că n'ai fi venit și de aceia te-am chemat, de dimineață, ca să nu ne lipsim de programul nostru de Joi".

Văzusem și simțeam în gesturile și vorba Evei o grijă rău ascunsă în neliniștea ce n'o mai putea acoperi și felul în care ea îmi oprise vizita, în prag, îmi pătrunsese, în minte, ca un spin ce se rupe 'n carne, fără ca vârful să i se poată ivi.

Trăsura de abia se oprise la scară când, Leontina, eșindu-mi înainte pe cerdac, mă 'ntrebă:

— Te duci și după masă la Eva?

— Nu. Au musafiri.

— Te-a invitat Saskia (așa-i ziceam, Evei, între noi, pentru că era, albă și grasă, ca femeia lui Rembrandt).

— Nu era nevoie. Știa că nu mă duc.

— A insistat?

— Nu.

— Trebuia, de formă măcar... mai adaugă Leontina surâzând; și, asupra acestei vizite, nu-mi mai spuse, în ziua aceia, nici un cuvânt și eu nu mă mai putui gândi decât la lucrul meu, căci ambiționam să pot da caracterul, pe care-l simțeam, sonatei în la major, de Mozart, fără să întârzii o compoziție, literară, în care, inspirându-mă tot de caracterul muzicei lui Mozart, trebuiam să-l descriu într'un episod.

In scurt, într'o seară, pe când mulțumită de a fi putut da „inventiei mozartiene (cum îi zicea Leontina) forma și culoarea pe care intuiția mi-o cerea și stând pe cerdac îngânam tema sonatei în *la*, văzui venind, dinspre târg, trei domni între care recunoscui, de departe, pe Schiller și pe Lambrior (o cunoștință a mea din copilărie). Bănuind o vizită la noi, alergai să-i spun Leontinei și trimiseiu să cheme pe mama dela smântânit. Leontina își îndreptase, între timp, clădirea de păr „Directoire" își pusese în grabă toaleta tabac, à panneaux, ce fusese la modă în 860 și apăru în sală pe când mosafirii suiau, vorbind, scara cea mare a cerdacului din care dispărusem la timp. Avusesem de abia o clipă să-mi netezesc părul și să-mi spăl o pată de cerneală de pe deget când Leontina, cu pașii ei rari și moi, traversă salonul și, cu ton de noutate, îmi spuse grăbit și tare în limba ei:

„Duduiță, vino'n sală, avem musafiri".

Imi aruncai ochii în oglindă și îndreptându-mi berta „Marie Antoinette", ce o purtam pe o rochie bleu-pâle, urmai pe Leontina în sală.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

(Sfârșitul în numărul viitor)

* Vezi No. 673.

[1] Umbrar sărac, flori plantate în cutii, grădiniță nemțească din orașele mari.

[2] Bucătăreasa, proastă, a familiei Werner.

Imn iubirii

(Parodie)

Simbol al veșniciei ai scânteia,
Iubire lung prilej pentru tăcere.
Putere creatoare de chimere,
Tu fecundezi poeții și femeia...

Mai tare decât moartea, — și deaceia
Ador elementara ta putere,
Te rânduesc cu pază 'ntre mistere
Și nu cutez nicicând să-ți aflu cheia...

...Din semne de 'ntrebare 'ți fac chenare,
Nu te rostesc din superstițiune,
Și când te scriu te 'nsemn cu slovă mare...

... Și 'n fiecare an, cu 'nțelepciune,
Reînoiesc când simt a ta chemare
Un tainic pact de neagresiune...

VASILE DORNEANU

Fărâme de vis

Ai șopote de trestii crude 'n mers
— Când seara vânturile cad în brânci —
Ai tremurări și mlădieri de vers
Și ochii ca ai nopții mai adânci.

Au înviat rotund și cald în trup
Argilă albă, àntice amfore —
Mișcările ușoare par'că rup
Acorduri noi vioarelor sonore.

Iți râde jarul beznelor în păr
Rupând din unda umerilor goi -
Să pari simbol etern de adevăr,
Aruncă albă fruntea înapoi!

Svâcnești în brațe lene de pisici
Și mângâieri timide și furișe,
Când părul din privire îl ridici
Cu degetele fine de gheișe.

IVAN DIMITRIEVICI

Sonet

Pe albumul unei d-re

Stau, mă gândesc și nu știu ce ași scrie
Ca în album să-ți las o amintire.
Sunt rupte coardele sărmanei lire.
Să 'ncerc să cânt? ar fi o nebunie.

De-aceea, resemnat cum sunt din fire
Las muza-mi să pornească 'n pribegie,
Iar eu făcând sforțări de energie
Mi-oiu termina această 'ndatorire.

Nu vreau să pun nici semne de 'ntrebare,
Nu vreau, citind, să cazi cumva pe gânduri,
Și nici pretenții n'am că sunt poet.

Vreau doar să fac o simplă încercare
Să umplu aste paisprezece rânduri
Căci titlul, făr'să vreau, l'am pus „sonet".

L.W.—918

Un examen particular

SCENA I-a

(Scena se petrece în cancelaria unui liceu. Profesorul cu catalogul subțioară se pregătește să iasă pe ușe. Intră un domn gras).

DOMNUL: Bună ziua, d-le profesor!

PROFESORUL: A! vă salut cu respect, d-le secretar general!

DOMNUL: D-le profesor, viu cu o rugăminte la d-ta...

PROFESORUL: Mă rog, d-le secretar general. Sunt la ordinele d-voastră. Luați loc vă rog.

DOMNUL: Mulțumesc, dragă d-le profesor, mulțumesc foarte mult, dar sunt tare grăbit. Mă așteaptă ministrul și sunt deja în întârziere. Și apoi văd că și d-ta te pregătești să intri în clasă și nu vreau să te rețin.

PROFESORUL *(protestând de politețe):* Vai de mine, dar nu mă rețineți câtuși de puțin.

DOMNUL: Nu, nu, lasă, te rog! Ești foarte amabil dar nu vreau să abuzez. Uite, în două cuvinte despre ce este vorba, scumpe d-le profesor:

Băiatul meu dă examen la d-ta. Acum d-ta să nu-ți închipui că eu am venit ca să... Nuuu! Doamne ferește! Băiatul a 'nvățat. E un copil foarte bun, aș putea zice: eminent... dar vezi d-ta e cam sfios... cam timid....

PROFESORUL: De sigur. d-le secretar general, de sigur. Așa sunt copiii buni. Noi, dascălii suntem și psihologi și numai decât deosebim copiii buni și sfioși de cei răi și impertinenți...

DOMNUL: Tocmai de aceia, d-le profesor, voiam să te rog să...

PROFESORUL: Vă rog să n'aveți nici o grijă, D-le secretar general. Cum se numește tânărul?

DOMNUL: Petrescu Vasile.

PROFESORUL: Petrescu Vasile? Bun. Am reținut.

DOMNUL: Mulțumesc, d-le profesor, și dacă cumva ai vreun necaz, vreo supărare pela minister, vino la mine și numai decât ți-o aranjez.

(După ce strânge cu efuziune mâna profesorului, domnul gras pleacă. Profesorul își potrivește pe nas ochelarii, își ia catalogul și iese și el).

SCENA II-a

(Scena se petrece în clasă. Profesorul pune întrebări unui elev care, congestionat și transpirat, face eforturi să răspundă).

PROFESORUL: Cum îndrăzniți, domnilor, să veniți la examen în halul ăsta de nepregătire?! Ce, d-voastră credeți că astfel se trece un examen? Umblați tot anul după drăcii și la examen stați cu gura căscată.

ELEVUL: D-le profesor, vă rog mai puneți-mi o întrebare.

PROFESORUL: Ce să te mai întreb, dom'le? Ce să te mai întreb? Nu vezi că nu știi nimic?! Poftim: e ultima chestiune ce ți-o mai pui. Cum se numea a doua soție a lui Antonie Vodă din Popești?

ELEVUL *(încruntă din sprâncene, se gândește, nădușește și mișcă din gură ca și cum ar mesteca ceva voind să arate prin asta că știe chestiunea, dar momentan îi scapă răspunsul):* ...D-le profesor să vedeți...

PROFESORUL: Ce să văd. dom'le, ce să văd?! Văd că nu știi. Asta văd. Poți să treci la loc. D-ta ești Petreanu.

ELEVUL: Nu, d-le profesor — Petrescu.

PROFESORUL: A! D-ta ești Petrescu?! Păi, de ce nu spui domnule? Stai. d-le Petrescu, mai stai puțin te rog să-ți mai pun o întrebare. Ia spune-mi d-ta, ce războaie a avut Mihai Viteazul?

ELEVUL *(repede):* Mihai Viteazul a avut războie cu Turcii, Ungurii și Muscalii.

PROFESORUL: Cu Muscalii? Ia gândește-te bine.

ELEVUL: Nu. Cu Turcii, Ungurii și Polonii.

PROFESORUL: Hm! Cu Polonii nu prea. Insfârșit! Văd că știi asta. Dar ia spune-mi te rog ce localitate mai însemnată cunoști unde a bătut Mihai Viteazul pe Turci?

ELEVUL *(iar se gândește, iar încruntă din sprâncene și iar mișcă din gură).*

PROFESORUL *(încurajându-l):* Ei, haide *(voind să-l ajute)* Că...

ELEVUL *(ezitând):* Călărași.

PROFESORUL: Ei, Călărași la naiba. Căl....

ELEVUL *(vesel):* A, da, Căldărușani!

PROFESORUL: Ei, nu frate! Călu... Călugă...

ELEVUL: Călugăreni.

PROFESORUL: Așa. Bine. Poți să treci la loc, d-le Petrescu Vasile — nu?

ELEVUL: Nu, d-le profesor. Eu sunt Petrescu Ion.

PETRU ȘERBĂNESCU

P. PANDREA: *Germania hitleristă.* Editura „Adevărul" va pune curând în vânzare volumul de reportaj politic și social al d-lui Petre Pandrea, despre „GERMANIA HITLERISTĂ" (Documente. — Idei, — Oameni).

Natura în opera lui M. Sadoveanu

Pescar pasionat, vânător îndemânatec, călător mai mult pe jos sau cu căruța decât cu trenul, și pe deasupra poet liric, Sadoveanu a avut ocazia în felul acesta să cunoască și să-i placă natura în tot ce are ea mai atractiv pentru o fire de poet ca a lui.

Dela luciul bălții liniștite, cu stuf, unde umblă fie cu undița sau cu pușca prin câmpiile și păduricile cu iepuri, potârnichi și alte zburătoare și până'n codrii cu urși și cocoși de munte, Sadoveanu a mers și a văzut totul. A mers încet (fiindcă la vânătoare și pescuit cei grăbiți se întorc fără nici un iepure sau respectiv vre-un chitic) și a văzut toate aspectele naturii în diferitele anotimpuri; le-a contemplat, i-au plăcut.

Iar rezultatul: dela prima nuvelă până la ultimul său roman, natura sub nesfârșitele ei priveliști, poleită de talentul marelui scriitor, ia un loc de frunte în fiecare operă a sa, ridicând pe autor la rangul de cel mai mare descriptiv al naturii dintre scriitorii noștri.

Dacă vrei să ai o idee despre ceea ce însemnează natură la Sadoveanu e de neapărată nevoie să citești „Măria-Sa Puiul Pădurii". Aproape jumătate romanul este numai natură în tot ce are ea mai viu, mai colorat și mai frumos. O notă caracteristică este umanizarea elementelor naturii. Un iepure, o căprioară, un vultur îl simți nu numai ca o ființă necuvântătoare ci ca o creație neînțeleasă și minunată ca și omul. Un freamăt de frunze, un murmur de izvor sunt pentru Sadoveanu tot atâtea surse de simțire care au chiar în ele înșile ceva din durerile sau din bucuriile omenești.

Nu găsim descrieri amănunțite de cât rar. Prinde elementele esențiale, liniile generale și mai cu efect ale unui peisagiu, încât acesta ne rămâne totdeauna în ansamblul său, viu și bine conturat.

Natura are o mare importanță și din altă privință. Ea este pentru acțiune și starea sufletească a personajelor ceia ce orchestra este în operele muzicale. E veselă când personajele sunt fericite și acțiunea senină, se întunecă dacă acțiunea e încordată și personajele frământate de patimi și dureri.

Intreg romanul „Venea o moară pe Siret" poate fi dat ca exemplu. Oare revărsarea aceia a Siretului nu prevestește o dramă? Cât timp la Buciumeni viața e liniștită, natura e și ea frumoasă. Omorârea Aniței se întâmplă iarna, noaptea, pe întunerec, frig și viscol. Oare e o simplă întâmplare faptul că în chiar noaptea când Costi se simte complect vindecat întreaga grădină se albește de floare până la ziuă? Nu.

Se întâmplă și în „Duduia Margareta" la fel. Și aceasta nu numai în romane. Scoborând la primele sale scrieri din „Povestiri" chiar. Observați ce cadru minunat are iubirea lui Ivanciu Leul cu Elvira: „Uneori în amurguri liniștite caii ajungeau la marginea unui lac luciu ca o oglindă. Coborau sub sălcii, lăsau caii și se așezau alături pe iarba moale. Lumina rumenă de amurg îi învăluia, colora apele liniștite. In tăcerea măreață se auzea deodată ca o goarnă strigătul unui bâtlan. Urma tăcere adâncă. Ei stăteau îmbrățișați pe când umbrele serii îi acopereau cu taina lor."

Nu vă aduce aminte pasagiul acesta de cadrul în care se petrece iubirea la celălalt liric al nostru, Eminescu? E atâta poezie, seninătate și gingășie! Dar priviți cum se schimbă decorul, în aceeași povestire, la moartea lui Ivanciu. Un „vânt năpraznic" afară „trecători rari umblau ca niște năluci negre, prin furtună și umezeală". „Vântul plângea afară cu modulații sălbatece și bătea ca o ființă vie în geamuri. Ivanciu se oprise în mijlocul casei, părea că ascultă. Deodată se apucă cu mânile de păr și începu să mugească. Nu era nimic omenesc în glasul lui, patima, nebunia luaseră glas de vifor". Vântul „plângea" afară, iar Ivanciu „mugea" înăuntru. Până într'atâta s'a acordat glasul suferinței sale cu al naturii!

Toate acestea dovedesc că autorul a deținut dela început technica artistică de a combina starea sufletească a personajelor cu aspectul naturii, încât efectul sentimentului și acțiunii să fie mărit.

Nu te poți opri să nu admiri cunoștințele precise și vaste în materie de științe naturale. Cred că și în această privință Sadoveanu nu-și găsește rivali în literatura noastră. Fiecare animal — îl redă precis, în câteva linii, îi urmărește viața în amănunt și mai ales curiozitățile fiecăruia.

„In împărăția apelor" îți trec pe dinainte toate soiurile de pești pe care rar pescar să fi avut vreme a le cunoaște așa de amănunțit și pe toate. In domeniul păsărilor și al animalelor nu e mai prejos. Din opera lui înveți a cunoaște natura fără să-ți dai seama, căci natura aici e colorată și vioi descrisă, iar în unele locuri ajunge de o frumusețe și o drăgălășenie rară. Din ea scoate simțiri variate care te pătrund cu duioșia și melancolia lor.

In opera lui Sadoveanu, natura e departe de a fi o simplă copie a realității.

ISAC DUMITRU

Măriuța

Măriuța îi ziceau în sat și toți știau povestea ei. Când era mică Măriuța copilărise cu Culiță Amariei, megieș cu dânsa și s'a jucat cu el, în țărâna din drum sau cu câte o vărguță în mână, au păzit împreună pe toloacă oițe și cârdul de gâște. Apoi mai mărișori au umblat împreună, la școala din sat; și se duceau ținându-se de mână, vara, pornind mai de vreme, să se mai joace pe drum; iarna, unde era troianul mare, Culiță îi ajuta să-l treacă, luându-o câte odată în cârcă. Când a isprăvit școala în sat, bătrânul, om chiabur, căci ținea dugheană și cârciumă și-a purtat băiatul pe la școli, până când Culiț a ieșit avocat.

Măriuța își aștepta tovarășul de joacă, din Crăciun la Paști și dela Paști la vacanțele mari; și tot întreba pe tătâni-su, de mai e mult, până să vie Culiță.

Când a crescut mare, n'a mai întrebat pe nimeni, căci îi era rușine dar număra pe degete lunile, zilele și cât îi bătea de tare inima, când mai erau câteva ceasuri până să vie Culiță.

Intr'o vară când lui Culiță începuse să-i mijească mustața, au pornit amândoi ca de obicei, sub sară, până în luncă și aice Culiță s'a oprit, i-a luat Măriuței mânile, a tras-o spre el și, uitându-se în ochii ei, i-a zis:

— Mă auzi tu, Măriuță, ce-ți zic.... Așa să-mi ajute Dumnezeu, că orice s'ar întâmpla, tu ai să fii nevasta mea.

Măriuța a plecat capul, apoi l-a lăsat pe umărul lui Culiță fără să zică o vorbă. Ce să mai spue? Era așa de fericită.

Acum Măriuța își aștepta logodnicul și tot satul știa și o fericea pe fată, cât noroc a avut s'o iee Amariei.

Doamne, ce mândră mai era Măriuța, când eșea alături de Culiță, pe la horă și șezători. Cum se mai uitau celelalte fete la ea și cu ce ochi o mai priveau.

Culiță mai avea un an ca să iasă avocat. De Crăciun când a venit acasă i-a zis Măriuței:

— La vară când mă întorc, cu ajutorul lui Dumnezeu, isprăvesc cu cartea și atunci ne luăm, Măriuță.

Ii era inima bietei fete prea mică, ca să încapă într'însa atâta bucurie.

Cu trei zile înainte de plecare, Măriuța i-a adus spre seară lui Culiță, o cămașă de noapte, lucrată de ea și isprăvită chiar în ziua aceea. Au stat tinerii de vorbă, până s'a înoptat bine; iar când a trebuit să se ducă Măriuța acasă, Culiță a ieșit cu ea. In ogradă, Amariei i-a prins mijlocul lipindu-și trupul lui de al ei și i-a acoperit fața cu sărutări, — că biata Măriuță, de abia mai avea timp, să-și tragă sufletul.

Când Măriuța și-a pierdut firea și nu mai știa ce-i cu dânsa, Culiță i-a șoptit ceva la ureche. Măriuța s'a cutremurat, a dat să se tragă înapoi, dar mânile vânjoase ale lui Culiță, o țineau ca într'un clește.

Fata plecă capul. Culiță o slăbi din strânsoarea brațelor târând-o spre șură.

Supusă și neștiutoare, ca un mielușel ce-l duci la tăietoare, Măriuța a potolit poftele lui Culiță, în întunericul din șură, pe așternutul de paie al oițelor. A treia zi, Culiță a plecat și când s'a suit în căruță, i-a mai zis odată:

— La vară, când viu, ne cununăm, Măriuță.

Dela o vreme încoace, Măriuța nu se simțea tocmai bine; nu era fata în apele ei. Văzând că nu are încotro, i-a spus maică-sei, care e pricina boalei ei. A dojenit-o bătrâna; și i-a zis să nu cum-va să afle tătâni-su, că o omoară.

A trecut iarna întreagă, au înflorit cireșii, au venit și Paștile și Culiță nu mai venea. Se tot ducea Măriuța pe la dugheana lui Moș Gheorghe Amariei, doar ar afla ceva vești dela Culiță și bătrânul i-a spus, că băietul are încă de furcă cu cartea.

Mai târziu, pela începutul verei, când Măriuța întreba de Culiță, moș Gheorghe întorcea vorba. Nu știa fata care e pricina și s'a sfătuit cu maică-sa, cum ar fi mai bine și ce să facă, ca să afle adevărul. Și s'a dus maică-sa la dugheană și a stat acolo până sara târziu să-l descoase pe moș Gheorghe. Și a aflat, că băiatul a isprăvit cu cartea iar acuma e la Botoșani. Ba bătrâna, iscoditoare, a mai aflat și unde șade. De atunci în fiecare zi îl ruga Măriuța pe tată-său, să se ducă până la târg și să-l aducă pe Culiță. Intr'o zi chiar plângând cu hohote, i-a zis bătrânului:

— Dece nu ți-e milă, tătuță, de sufletul meu? Nu vezi cât mă chinuesc? Du-te și adu-l înapoi.

Altă dată bătrâna văzând că Măriuța mai are puțin până să nască și să nu rămâie de rușinea satului și de ocara bătrânului, i-a zis bărbatului: Lasă totul și pleacă până la Botoșani, să vezi ce este cu băiatul.

Și azi așa, mâne așa, până când bătrânul și-a luat lumea în cap, a înhămat caii la căruță și, înainte să se crape de zi, a pornit la drum. Și cât a fost ziulica de lungă și arșița de mare, moșneagul a umblat într'una, poposind doar de trei ori. Iar când s'a lăsat noaptea bine, el a ajuns la Cătămărești, de unde se vedeau ca niște licurici, luminile din oraș. La barieră era un han, unde s'a odihnit bătrânul până dimineața iar odată cu ziua, a pornit să caute ulița unde ședea Culiță. A ajuns, întrebând din om în om până în hala de carne și de aice în sus pe o ulicioară ce ducea spre biserica Vovidenia, a găsit casa unde sta băetul. A aflat de la o femeie bună de gură că acuma nu-l mai chiamă Culiță Amariei ci Nicu Marinescu, că e însurat de trei luni și că o duce greu de tot, de oarece în oraș e o puzderie de avocați. A pornit bătrânul spre han clătinând din cap și tot ridica din umere. Ce putea face el? I-a scos fata din minți. A cui e vina dacă fetele îs pacoste.

Și-a înhămat din nou caii, a poposit noaptea la Dorohoi, iar a doua zi pe la amează, a ajuns în satul lui. Măriuța i-a sărit înainte să-i deschidă poarta; apoi a venit și maică-sa. Fata nu îndrăznea să-l întrebe, îi era inima cât un purice. Moșneagul deshăma caii fără să scoată o vorbă. Bătrâna îl întrebă:

— Ce taci, omule, așa... vorbește?! Ori n'ai aflat nimica și ai bătut caii degeaba?

Moș Gheorghe mormăi ceva.

— Ce zici tu acolo... n'aud nimic?

— E... ce să zic.... un netrebnic.... s'a însurat.

Măriuța a dus mâna la frunte, s'a clătinat pe picioare, apoi s'a prăbușit la pământ. Cu greu au dus-o până în casă și de abia așezată pe laiță, Măriuța a născut. Din ziua aceea Măriuța nu și-a mai venit în fire și satul are de-atunci nebuna lui.

Au trecut ani și în fiecare zi de vară, spre apusul soarelui, Măriuța se duce până la marginea satului și aice, la capătul drumului, care merge la târg nebuna își pune mâna streașină ochilor și caută în zarea colbăită de căruțe și vite, de nu cumva se întoarce Culiță.

HORIA MICLESCU

ATENȚIUNE!

CITIȚI TOȚI AZI în „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —
— renovată: —

VINOVAT?
— ROMAN ENIGMĂ —
de FRED ANDREAS

Spre soluționarea palpitantei enigme ce pune acest roman, „LECTURA" institue un concurs psihologic, cu premii în bani (1500 lei), printre cititorii săi.

N-rul mai cuprinde: „Pagina humorului", „Jocuri încrucișate".

Lei 4 — Romanul complect.
La chioșcari și librari.

Cel mai ieftin dicționar
„Rebus-Lexicon"
Lei 10

Luceafărul

In fond, mai mult decât problema filosofică în sine, se străvede aci ca peste tot în opera lui Eminescu o cutremurare de neant, o inaptitudine mistică trădată printr'un raționalism devenit superstițios. *Loteria lumii* prin care poetul încearcă să ne convingă cum că viața viitoare va avea neapărat să iasă din urnă e tot atât de desnădăjduită cași *pariul* lui Pascal: Dacă cred, Dumnezeu existând, câștig, iar dacă nu există, neavând nimic, ce pierd? „Si vous gagnez, vous gagnez tout; si vous perdez, vous ne perdez rien".

Lui Eminescu, spirit constructiv, cu sentimentul cosmic, îi lipsea însă elanul mistic, puterea de a sta mult într'o certitudine. Sufletul lui are căderi, înecuri gâlgâitoare în nimic, zone de urît. Dar fie înrâurirea romantismului, fie aplecare congenitală deși intermitentă spre mistere, nu-i sunt străine gesturile de inițiere magică. Dealtfel magia începe să devină la el o gândire ce ignorează fenomenul ca moment imprevizibil dar explicabil și care face din univers un sistem cu mecanică exactă, a cărui formulă criptografiată o pot deține câțiva inițiați, genii matematice sau erezi patriarhali ai unei străvechi civilizații. De altfel aci ajută și concepția spiritualistă a Cosmului. La crearea unui univers a cărui origină este spiritul divin operând mecanic putem participa și noi intrând ca părtași în actul prin care Dumnezeu cugetă și calculează lumea. A dispune însă de forțele cosmice prin cifrul lor lăuntric, a înlănțui supranaturalul care în acest sistem panteistic reprezintă fața absolută a naturalului, este adevărată *teurgie*.

Teurgică este operația lui Dionis care întorcând filele astrologiei din șapte în șapte pagini (simbolul numeric al Facerii) silește Divinitatea să-i deschidă porțile Absolutului, teurgie este și ceremonia prin care Faraonul smulge zeiței Isis (adică naturii esențiale chemate cu o vrajă într'o oglindă de aur) taina pulberii eterne. Bătrânul mag din „Povestea magului călător în stele" conjură și el într'o oglindă neagră duhul somnului.

Pe-un tron, împăratul, de roșă mătasă
S'așează, se uită'n marmoreii muri
Bătrânul alături pe-un scaun se lasă
Și flori răspândesc adormite miroasă
Cu mirosul proaspăt a verzii păduri.

Și razele-albastre prin sală aleargă
Fantastic bătrânul s'ardică și blând
In aer înalță puternica vargă
Pe-oglinda cea neagră profundă și largă
Incet încet pare o umbră de-argint.

Magul înlănțue cu vrăji și furtunile

Din mii de furtune
Ce-asupra pământului umblă zburând
Sânt câteva cari de mult îs nebune
De aceea legate de pietre bătrâne
Le țin încuiate într'a muntelui fund

Așteaptă copile să caut o vrajă
In carte... Să chem eu giganticul vânt
Pe aripi să-i pue o mie de maje
S'o lege de stânci și să-i stee de straje
In neagră'nchisoare în fund de pământ

și e destoinic firește, să citească fiecărui individ destinul predeterminat în cartea lumii:

Văzut-am din carte-mi că viața lui bătrână
Curând se sfârșește — s'asupra ăstui gând
Uitat-am eu lumea.

Cătălina smulge pe Luceafăr din cer printr'o formulă teurgică, fiindcă e limpede că astrul nu coboară din propria-i voință, ci atras de descântecul fetei:

Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde în casă și în gând
Și viața-mi luminează!"

Fata găsise într'adevăr vraja cea nimerită, deoarece Luceafărul fiind astrul veneric nu poate sta nemișcat la chemările iubirii.

Asupra „filosofiei" *Luceafărului* se cade să ne oprim o clipă. Acest poem a fost socotit de toți ca inima gândirii poetului. *Luceafărul* este un tratat de ontologie abstrusă acoperit în ceturile miturilor, o stea răsturnată în apa tremurătoare a unui puț adânc, ce nu poate fi scoasă decât cu iscusite lațuri metodice. Ori care cercetător al lui Eminescu simte o datorie de onoare să dea o interpretare a poemului, firește mereu alta și așa se întâmplă că în jurul acestei presupuse fântâni de înțelepciune s'au ridicat schelele înalte ale unei exegese talmudice.

Pentru unul *Luceafărul* întrupează pe Arhanghelul Mihail și Eminescu e un mistic care practică postul și prevestește mișcarea ortodoxistă contimporană. El a creat aci „o întreagă cosmogonie și o teodicee, — semn de genialitate". Altul vede în Luceafăr un numen păgân, pe Neptun stăpânind fundul apelor, demon aquatic cu vrăji venerice. Pentru altcineva el este Satan—Luțifer dar și Orfeu paganic amorțind prin cântec duhurile Hadesului. O interpretare, aducând în chestiune creștinismul și bogomilismul, platonismul și gnosticismul, face din Luceafăr haosul matern din care a ieșit lumea prin potența activă a Demiurgului și în acelaș timp Logosul, verbul revelator al Dumnezeirii. Din atâtea și atâtea deslegări merită să fie relevate și aceea patriotică după care *Luceafărul* reprezintă România geologică sau pământul, Cătălina fiind nația română, precum și aceea de natură linguistică a lui Hyperion = Hyper-eon.

Ce e adevărat din toate acestea ? E adevărat că Eminescu, precum s'a văzut, avea cultură filosofică și clasică și putea întrebuința abstracțiuni și imagini mitologice multiple pentru a-și desfășura ideea, că reminiscențe de tot felul s'au putut stratifica peste un mit de o simplitate cosmică pentru care n'avea nevoe de nici o pregătire documentară, reminiscențe ce aparținând lumii de buruieni dese ale subconștientului niciodată nu vor fi descurcate, nefiind de altfel nici când folos pentru asta. Dar hotărît este că imaginile poetului nu au o funcție de gândire, nu sunt noțiuni, ci metafore, și orice sistematizare a lor e menită să ducă la bizarerii.

S'a făcut și este drept să se facă o raportare a poemului *Luceafărul* la un proiect de tratare a aceluiaș simbol, *Fata din grădina de aur*. Dar deși tema „morală" e aceiaș, simbolurile sunt deosebite și nu trebuiesc suprapuse, ca de obiceiu, combinându-se în chip artificial două variante îndestul de îndepărtate și din care una a fost părăsită de poet.

In *Fata din grădina de aur* geniul îndrăgostit de o muritoare e un smeu „născut din soare, din văzduh, din neauă". Din dragoste pentru fată se preface în stea. Fata suferă însă la gândul eternității lui. Ii făgăduește iubirea numai în schimbul coborârii la treapta muritoare. Smeul se înfățișează lui Dumnezeu și-i cere nemurirea, dar acesta îl convinge de mizeria lumii terestre și-i îndepărtează gândul nebun al degradării.

O Adonai! al cărui gând e lumea
Și pentru care toate sunt de față,
Ascultă-mi ruga, șterge al meu nume
Din a veciei carte mult măreață.
Deși te-adoră stele, mări în spume,
Un univers cu vocea îndrăzneață,
Toate ce-au fost, ce sunt, ce-ți nasc în cale
N'ajung nici umbra măreției tale.

Ce-ți pasă ție dac'o fi cu unul
In lume mai puțin spre lauda ta
Ascultă-mi ruga, tu, Eternul, Bunul
Și sfarmă'n aschii, vecinicia mea!
Pe-o muritoare eu iubesc, nebunul,
Și muritor voiesc a fi ca ea
Ș'atâta dor, durere simt în mine
Incât nu pot s'o port și mor mai bine.

— Tu-i pizmuești... și pizmuești aceia,
Ce ei în lume numesc fericire—
Au nu ți-e milă când privești scânteia,
Cumcă la soare e a (ei) pornire?
Astfel și ei își aruncar' ideia.
Dorința, păsul, în nemărginire,
Dar cum scântei se sting în drum spre soare
Astfel și omu—aspiră deși moare.

Căci să fii, să vezi, că sub blesteme
De ură e'nferat umanul nume,
Să ai de semenul tău a te teme,
Să fii ca spuma, fuga unei spume,
Sermane inimi închegate'n vreme,
Sermane patimi, aruncate'n lume
Și să mă blestemi, să mă'ntrebi: ce drept
Avui să-ți pun o inimă'n piept!
Pe-o clipă'n mijlocul eternității
Să deschizi ochii tăi măreți și clari,
Să măsori toate visele vieții
Simțind încet cum iarăși redispari,
Să pari un fir de colb în raza vieții
Și în părerea-(ți) pe-un moment să pari,
Să fii ca și când n'ai fi... Intre ieri
Și mâni o clipă.... Oare știi ce ceri?

Ce-i omul de a căruia iubire
Atârni lumina vieții tale-eterne?
O undă e, având a undei fire.
Și în nimicuri zilele-și disterne.
Pământul dă tărie nălucirii
Și umbra-i drumul gliei ce s-așterne
Sub pasul lui... Căci lutul în el crește,
Lutul îl naște, lutul îl primește.

Și acest drum al pulberei, peirei
Ce ca pe-un plan l'am zugrăvit, ca mâne
Nimic fiind, l-am închinat murirei,
In van s'acopere, oprind ruina,
Nimic etern în tremurul sclipirei;
In van adun' și-și grămădesc lumina
In cărți și scrieri, și în van s'acață
De vis etern sărmana lor viață.

Și tu ca ei voești a fi, demone,
Tu, care nici nu ești a mea făptură;
Tu ce sfințești a cerului coloane
Cu glasul mândru de eternă gură,
Cuvânt curat ce-a existat, Eone,
Când Universul era ceață sură?
Să-ți numeri anii după mersul lumii
Pentru-o femeie? — Vezi iubirea cum îi.

Sunt aci expresii ce încurcă pe mulți și par criptografia unei înțelepciuni adânci care cere o adevărată mystagogie: Adonai, demon, eon, cuvânt curat, eternă gură...

Inainte de a le discuta să reamintim concepțiunile cosmogonice și theogonice cari pot fi bănuite a avea un raport cu tema *Luceafărului* și pe care, aci nu poate fi îndoială, Eminescu le-a cunoscut.

Sub raportul factorilor originali, Cosmul este, după Platon, urmarea colaborării Demiurgului tată cu neantul matern. Acesta din urmă, deși lipsit de realitate propriu zisă, fiind numai posibilitatea oricărei existențe sensibile, e un principiu străin Divinității și cu ea împreună vecinic. Demiurgul crează lumea urmând tiparul etern. Ideea absolută, care ar fi prin natura ei constrângătoare un al treilea element limitând puterea ființei supreme, dacă Platon nu ne-ar lăsa să înțelegem că Ideea se confundă cu Demiurgul nefiind altceva decât fața creatoare, plastică, a acestuia. La Plotin Ființa supremă și Ideea se așează în raport erarhic. Inteligența generatoare a genurilor și tipurilor devine Fiul iar Tatăl o ființă superioară oricărei inteligibilități dela care totul emană. Această concepție a fiului trece, prin eclectici și gnostici, în creștinism. Logosul, sau verbul revelator al Divinității a doua întrupare a lui Dumnezeu, e *Cuvântul* Apostolului Ioan. Inrudite cu această interpretare a principiului plastic sunt și scrierile Kabbalei (nume așa de des pomenit de Eminescu) unde lumea ideală emană din Dumnezeu ca Verb creator. Cât despre materie ca principiu pasiv, care la Platon și mai ales la Plotin sunt simple abstracțiuni și la cel din urmă însăși virtualitatea infinită a Divinității, ea este la unii (Platon) cauză a răului, la alții (pla tonici creștini) efect al păcatului și formă nesubstanțială de a doua creație, cea dintâi și adevărată fiind spirituală. Așa dar, indiferent dacă e socotită sau nu contimporană Divinității, materia devine agent al răului întrupându-se în ultima ei cădere în Satan, nu fără a păstra mereu o umbră de spiritualitate și de legături cu treptele supreme ale Totului, cu Verbul și cu Paracletul. Dualitatea bine-rău are izvor vechiu. Metafizica lui Zoroastru (atât de cunoscut și el lui Eminescu) vorbește despre

M. Eminescu

Ormuz, principiu al lumiinii și al binelui și de Ahriman, stăpân al întunericului. Cosmul iese din colaborarea acestor două puteri egale, prin mijlocirea Verbului divin, emanație a lui Ormuz. Folosit și de gnostici, dualismul spirit-materie, bine-rău alcătuește cuprinsul Bogomilismului cu observarea că aci amândouă derivă din ființa supremă. Mihail și Satanail înfățișează unul binele, celălalt răzvrătirea. Satanail crează lumea materială și pe om pe care nu-l poate însufleți și căruia Dumnezeu binevoește a-i da viață. Mihail reîntrupat în chipul lui Cristos mântuește omenirea isgonind pe Satanail-Satan în iad.

Ideea Cosmului regresiv este caracteristică sistemelor derivate din platonism. Reproducând schema eternelor idei, adică pe Eon, creația are un spirit, un suflet și un corp și se desface după măsura perfectibilității în serie degradantă. Pe treapta supremă stau aștrii muritori prin materialitate, dar dăruiți de Demiurg cu nemurirea. Urmând scara plotiniană a ființei supreme (spirit, suflet, corp), neoplatonicii divid universul în serii ternare constituite din divinități intelectuale, supercosmice și encosmice, gnosticii în erarhii de eoni, kabbaliștii în cercuri ale înțelepciunii divine (sephiroth), desfăcându-se în trei trinități a căror cheie supremă e Adonai, astrologii și teosofii (Paracelsus) în spirite ale lumii, în demoni, ondine, salamandre, totul alcătuind spiritul Cosmului, pentru că e de observat că această fulgurație de eoni nu e decât un panteism. Și stoicii care erau imanentiști, profesau în acelaș timp evoluționismul, crezând într'o serie de eoni succesivi subordonați lui Jupiter.

Ne va fi de folos să analizăm în lumina acestor sisteme conceptul de eternitate. In el vom descoperi trei accepțiuni posibile : a) *eternitatea* factorului necreat și generator, prin excluderea oricărei idei de limitare, eternitatea în absolut a Demiurgului; *b) durata infinită* a Cosmului, care deși creat, este în totalitatea lui fără început și fără sfârșit, anterioritatea Demiurgului față de el fiind numai calitativă; c) *nemurirea* făpturilor din întâia etapă a Genezei, ca aștrii platonicieni, cărora, muritori prin natură, li s'a conferit incoruptibilitatea.

Iată o introducere ce-ar putea fi considerată excesivă, dacă din întâmplare cei care au analizat pe Eminescu nu ar fi răscolit toate filosofiile spre a găsi cheia pierdută. Să presupunem și noi că poetul a urmărit exprimarea unui sistem de gândire și să vedem de e cu putință să legăm dialectic diferitele elemente.

Adonai reprezintă fără îndoială ființa supremă. Ce e smeul? Demon, eon, adică după gnostici duh secundar, pe o treaptă oarecare a degradării cosmice ? Acesta e înțelesul cel mai firesc și se potrivește oricărei mitologii, chiar și populare. Dar se vorbește de un Eon care exista pe când Universul era ceața sură, de cuvânt curat și eternă gură. Dacă smeul se afla pe când lumea nu era încă făcută, el este mai degrabă Ideea absolută. Archetipul suprem, Verbul divin, adică, precum se și spune „Cuvânt curat". In cazul acesta el e Fiul lui Dumnezeu, o emanație a lui, deosebit de el numai teoretic, fiind, cu inferioritatea pe care i-o dă faptul de a fi o ipostază, aproape Absolutul. Interpretarea pare a fi foarte nimerită, de nu s'ar întâmpla ca smeul să spună lui A-Adonai:

Ce-ți pasă ție dac'a fi cu unul
In lume mai puțin spre lauda ta

Stingerea smeului-Logos din Univers nu înseamnează însă împuținarea Cosmului cu *o* formă, ci dispariția totală a creației pentru că Logosul e origina oricărui lucru făcut. Interpretarea se prăbușește cu toate moloazele, dacă ne gândim că logosul e fiul lui Dumnezeu, adică altă potență a divinității; că deci nu e creatură ci spirit divin. Smeul cere nici mai mult nici mai puțin Demiurgului să se nege pe sine, să reintre în amorfia primară de dinainte de geneză, ceea ce înseamnă stingerea oricărei realități, pentru că starea de „ceața sură" a lumii e o simplă abstracție a minții, Dumnezeu creând sempitern. Dealtfel smeul nici nu se poartă față de Divinitate ca o existență de înaltă treaptă, ci ca o creație subalternă materială, născută din „soare, din văzduh, neauă". Eternitatea lui e deci, nu de esența absolută a Demiurgului, nici de aceea eternă a Tatălui, ci nemurire de făptură uraniană.

Aci însă răsare o obiecție ce tuturor li se pare fundamentală. Eonul nu e făptura Demiurgului. *(Tu care nici nu ești a mea făptură)*. Atunci ce este? E „părtaș la faptul creației. Este lumea, haos dinamizat de acel punct de energie". Sau e Satan, principiu al răului. Smeul ar putea fi Satan după concepția mazdeistă. Atunci ar fi sau Ahriman sau unul din demonii săi Deva, luptând pentru distrugerea operei lui Ormuz. Insă deși într'adevăr, smeul solicită o distrucție în persoana sa a unei părți din lume, el cere aceasta lui Adonai pe care îl recunoaște ca părinte a toate. Universul din acest basm se bizue pe cohesiune simpatetică, creațiunea se întoarce spre creator într'un elan erotic.

Deși te-adoră stele, mări în spume
Un univers cu vocea îndrăzneață
Toate ce-au fost, ce sunt, ce-ți nasc în cale
N'ajung nici umbra măreției tale.

Un Satan care adoră pe Dumnezeu, e un lucru ciudat. Dacă însă ne luăm după un fir creștin, fie și eretic, gnostic sau bogomilic, Diavolul e și el emanat din Tot iar nu un principiu străin, fapt ce nu se acordă cu afirmația că:

Tu... nici nu ești a mea făptură

Să zicem că nefiind făptura Demiurgului, Smeul e Neantul. Atunci pe lângă contradicția uluitoare Neant-cuvânt curat, Satan-Logos, se adaogă o nouă absurditate. Caosul e negația oricărei realități, ce nu devine materie decât mișcată de Verbul divin. Dacă Smeul e această substanță maternă el cere desfacerea Cosmului și reîntoarcerea în nimic, adică iarăși anularea puterii Demiurgului. De altfel nefiind făptura lui Dumnezeu, fiind o substanță deosebită și eternă limitând puterea divină, nu poate cere Demiurgului ceeace nu e în măsura aceluia, cu atâta umilință, și nici nu-și poate lua singur un atribut substanțial. Smeul necreat și etern e osândit la eternitate ca și Divinitatea.

Cu mai multă băgare de seamă filologică s'ar vedea că versul

Tu care nici nu ești a mea făptură

e o redacție neîndemânatecă (lucru așa de frecvent în manuscrisele eminesciene) a ideei „Tu nici nu ești făptură", adică lucru creat. E mai firesc să ne închipuim într'adevăr că Adonai a amintit smeului calitatea lui de existență increată, coeternă Demiurgului. Atunci acordul între expresiile Cuvânt curat, eon, eternă gură, se face în chip desăvârșit și smeul întruchipează eternul Logos existând odată cu Dumnezeu. Insă atunci contradicțiile continuă mai departe, nefiind cu putință, cum am văzut, ca Fiul să ceară Tatălui, a cărui ipostază este, propria distrugere.

Iată o palidă icoană antinomică a absurdităților la care duce voința cu orice chip de a analiza sistematic compunerile „filosofice" ale lui Eminescu, *Eon, cuvânt curat, demon, smeu*, rămân numai imagini pentru un simbol simplu. Smeul e cosmologic o ființă superioară, un uranid nemuritor, iar fata de împărat o făptură terestră, de lut, înfățișând numai o aparență a speței. Putem cel mult poetiza tema cu tonuri metafizice afirmând în mod platonician că smeul e mișcat de un dor de coborîre în concret, în vreme ce fata suferă o anamneză a stării ei primare, o apatie pentru lumea terestră și o nostalgie de absolut, la care poetul chiar face aluzie în versurile:

Dar cum scântei se sting în drum spre soare
Astfel și omu — aspiră deși moare

Cadrul mitic din *Luceafărul* se arată mai limpezit. Fiecare e slobod să interpreteze cum dorește pe Hyperion. Ori Pluton, ori Orfeu, ori Arhanghelul Mihail, ori Satana, el nu simbolizează nicio concepțiune proprie cosmogonică ci e un simplu mit. Zămislit aci din cer și mare, aci din soare și noapte (prilej acesta de goală erudiție), ceeace duce la *Theogonia* lui Hesiod, unde după nașterea mării, substanța telurică iscată din Chaos, însoțindu-se cu cerul concepe Oceanul și apoi pe Hyperion, pe Phebus și alte divinități, Luceafărul e un element al unui Cosmos emanatist distribuit pe o „scară" de existențe, în care el ocupă o sferă înaltă, fiind din „forma cea dintâi". E un sephirot (după kabbaliști) sau un eon (după gnostici) hipercosmic, un element uranic înzestrat cu nemurirea de Atotputernicul. Deși creat, el se apropie mai mult decât orice făptură de archetipul vecinic, de unde acea fixitate ce-l deosebește de oamenii de lut ai pământului:

Ei doar au stele cu noroc
Și prigoniri de soarte;
Noi nu avem nici timp, nici loc,
Și nu cunoaștem moarte.

Din sânul vecinicului ieri
Trăește azi ce moare,
Un soare de s'ar stinge 'n ceriu
S'aprinde iarăși soare.

Părând pe veci a răsări
Din urmă moartea 'l paște,
Căci toți se nasc spre a muri,
Și mor spre a se naște.

Dumnezeu vorbește *Luceafărului* ca unui egal:

Noi *nu avem nici timp, nici loc*

dar acesta e un mod stilistic de a vorbi. Hyperion nu e absolutul, ci numai o ființă creată „ieșită din chaos" de durată infinită, căci altfel n'ar avea înțeles să-și ceară pieirea. Dacă am încerca și aci să „interpretăm" neam lovi de aceleași uși zidite ale absurdului. Luceafărul nu e Logosul, fiindcă Verbul nu e creat și moartea sa atrage după sine sfărâmarea totului, nu e chaosul pentrucă a ieșit din chaos, nu e Satan fiindcă nu e un răsvrătit, putând fi numai un Daimon în înțelesul păgân al cuvântului. Trei strofe cari au dat loc la adânci exegese:

Vrei să dau glas acelei guri,
Ca dup'a ei cântare
Să se ia munții cu păduri
Și insulele 'n mare?

Vrei poate 'n faptă să arăți
Dreptate și tărie?
Ți-ași da pământul în bucăți
Să-l faci împărăție.

Iți dau catarg lângă catarg
Oștiri spre a străbate
Pământu'n lung și marea'n larg,
Dar moartea, nu se poate...

sunt și ele foarte simple. Unul a văzut aci, bizuit pe o lectură greșită, propunerea din partea Demiurgului de a crea din nou lumea, prin mijlocirea Verbului. Altul înțelegând bine că se oferă Luceafărului puterea taumaturgică a cântecului orfic, crede că Hyperion-Pluton căreia i se furase Eurydike prin incantație avea să fie satisfăcut să poată învinge la rândul lui pe Orfeu... cu vocea. Numai teama de platitudine ne poate împiedica să nu vedem, ceeace bunul simț arată limpede, că Dumnezeu făgăduește Luceafărului puteri divine, domnia lumii și vitejia mitică a eternului Făt, imagini poetice pentru figurarea unei existențe superioare.

Luceafărul — temă comună Romantismului — e mintea contemplativă, apollinică, cu o scurtă criză dionisiacă aspirând fericirea edenică, a topirii în natură, care este însă refuzată prin faptul dilatării acelui epifenomen ce dă cunoașterea mecanicei lumii, și anume conștiința, în vreme ce Cătălina simbolizează obscuritatea instinctului înfrățitor cu natura spre care alergase goală Cezara. Prin chiar mitul său dealtfel, el e „cel de sus", Titanul zonei siderale, părinte al soarelui și prin opoziție cu Pământul, divinitatea substanței foto-eterice.

E împărțită omenirea

spune chiar poetul undeva

In cei ce vor și cei ce știu
In cei de'ntâi trăiește firea
Ceilalți o cumpănesc ș'o scriu
Când unii țese haina vremei
Ceilalți a vremei coji adună
Viață unii dau problemei
Ceilalți în cumpănă o pun.

(ms. 2268. f. 1)

Eminescu a avut grijă să însemne singur pe hârtie simbolul pe care dorea să-l dea Luceafărului. „In descrierea unui voiaj în țările române germanul K(unish) povestește legenda *Luceafărului*. Aceasta e povestea. iar înțelesul alegoric ce i-am dat este că, dacă geniul nu cunoaște nici moarte și numele lui scapă de simpla uitare, pe de altă parte însă, pe pământ, nu e capabil a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit. El n'are moarte dar n'are nici noroc"

E o interpretare banală, dar **singura, plausibilă.**

G. CALINESCU

Caleidoscop

Omul liber

Dintre toate măturile care au ademenit o serie de generații în preajma trecutului imediat dinaintea războiului, *libertatea* este cel care ne apare mai perimat în prezent. Generațiile care se ridică năzuesc spre supunere, doresc cu toată demagogia gălăgioasă a broaștelor din cunoscuta fabulă, un tiran căruia să i se supună. Eroul vremurilor noastre îmbracă cu entuziasm o cămașă mai mult sau mai puțin neagră sau îngălbenită de vremuri, în semnul abdicării totale a oricărei pretenții la afirmarea personalității, în fața unui idol care să-i scutească de orice efort de a fi ei înșiși.

Un scriitor care să fie un neostoit om liber, să nu aparție nici unei școli literare, nici unei coterii, nici măcar unui gen literar, care să scuture nărăvaș orice jug și să fie el însuși izvorul energiei sale creatoare, desfășurarea și înflorirea unei intelectualități dezlegată de ori ce fariseism pretențios, răzvrătită împotriva oricărei afectații ridicole, este, azi mai mult decât oricând, un exemplar de om rar, pe care colectivitatea îl îngăduie, dar nu-l acceptă. Un *Tudor Arghezi* la noi, ca și un *André Baillon*, mort acum de curând în Belgia, s'au înălțat sumbri și izolați, ca niște vulcani ce se mistuie ridicând mărețe coloane de foc, revărsându-și valurile de lavă arzătoare și ploaia de pietre formidabile, în arena plată, pe care pasc idilice turme ovine și bovine.

La marginea Bucureștilor și-a ridicat Tudor Arghezi un refugiu pentru el și familia sa, în mijlocul țării de Kuty, pentru a-și trăi viața „de slugă credincioasă" pentru care-și simțea atâta stofă, după cum Baillon a evadat în Campina, plecând din redacția ziarului „Dernière Heure", din Bruxelles, pentru a se deda crescătoriei de găini.

Mintea sa, ca și a lui Arghezi, „a rămas detestabil de fidelă superstiției că un june de 50 de ani trebue *abia* să debuteze", căci, după ce a făcut ziaristică o viață, împins de toate împrejurările soartei „către infectul meșteșug al măsluirii cuvintelor și al forțării lacătelor atârnate de ele" (cum zice Arghezi într'o scrisoare către o revistă literară), a debutat la 44 de ani în literatură, cu descrierea vieții sale de țăran *„Moi quelque part"*.

Ca și multe din cărțile lui Tudor Arghezi, cartea lui Baillon nu se poate clasa în nici un gen, ci e o serie de poeme și mai ales de notații, reflexii și evocări din întâmplările vieții de toate zilele, foarte originale dar mai puțin tăioase și caustice, de cât ale talentatului nostru scriitor, Lirismul dramatic în scrierile lui Baillon atinge adeseori pateticul cu mijloacele cele mai simple, deși el rămâne sarcastic „gouailleur", mereu anarhist și răzvrătit sub aparența cea mai liniștită din lume. Nu s'a bucurat niciodată de favoruri oficiale, „Academia Regală de limba și literatura franceză" nu l'a numărat printre membrii săi, Belgia nu l'a considerat niciodată printre gloriile cu care ar fi putut să se fălească. Dar el nu a urmărit de cât un lucru, acelaș pe care l'a urmărit și Arghezi, după cum mărturisește în faimoasa scrisoare despre care am pomenit. Indată ce a dat drumul unei scrieri în arena publicității, el nu se mai interesează, ci, ca și Arghezi, caută să găsească forma în care ar putea să transpună mai bine ceia ce îi umblă din nou prin cap, cu nădejdea că va putea în sfârșit realiza ceva care ar fi ceiace crede el că e literatură! In câteva cuvinte Tudor Arghezi a caracterizat artistul liber în creațiunea sa și ceia ce face caracterul literaturii adevărate, precum și nesfârșitele ițe de paianjen în care se zbate adevăratul creator trăind în țara de Kutty. Părerile și experiențele sale se găsesc admirabil ilustrate prin viața și opera lui André Baillon.

Dar ultimul „Om liber" din Apus a fost surprins de moarte în plină creațiune, la o vârstă încă tânără, după concepția sa și a lui Arghezi, căci s'a născut în 1875, deci nu atinsese încă ceiace se chiamă bătrânețe în definiția d-rului Parhon!

Are și această juneță târzie, această vară a lui St. Martin, neajunsurile ei — e scurtă și precară.

Incercări de artă în Republica sovietelor

Max Reinhardt montând *„Oedipe rege"* în circul Schumann din Berlin, la 1910, a făcut să se nască în arta scenică speranțe și perspective noi. Rusia sovietică a căutat să utilizeze procedeul în mare, cu renumiții săi regisori Radlov și Eisenstein dar n'a reușit până în prezent să realizeze efectul scenic dorit, din combinația sintetică a pistei circului cu arta scenică a teatrului. Spațiul circului nu s'a putut *umaniza*, așa cum cere teatrul, spre a se înfiltra în natura însăși a dramei și efectul de „trucaj" nu a putut fi înlăturat.

Dar s'a preînoit cu totul arta actorului în aceste încercări, s'a creiat o nouă technică scenică, în care s'au pus în valoare toate posibilitățile fizice ale corpului, eliberându-l de convențiile scenice.

Aceste încercări însă au dat și alte rezultate. Ele au redat viață și au scos din nou la lumină arta minoră a *variété*-ului și a circului. In Rusia sovietică pe lângă motivele de artă au jucat un mare rol și motivele sociale. Circul e un spectacol în gustul și firea poporului.

Din această cauză vedem că s'a și fundat un muzeu al circului la Leningrad, încă din 1928. El conține pe lângă sute de vitrine, și un laborator în care specialiștii și savanții intră în contact cu actorii și spectatorii, experimentând și cercetând mijloacele cele mai bune, pentru a se ajunge la o aplicare practică și cu posibilități de verificări imediate ale rezultatelor.

Din această activitate intensă a eșit, în 1931, o carte *„Circul, origina, evoluția și perspectivele sale"*, de *Eugeniu Kuznetzov*, directorul atelierului experimental al *Circului* și *Variété*-ului din Leningrad, technician de vastă cultură și experiență.

De altfel circul rus și-a avut rolul său în pregătirea revoluției și își are originalitatea sa specială până în prezent. Anatole și Vladimir Durov, frații dușmani, glorii ale circului rus, au fost un fel de clowni unici în Europa, au fost *„clowni intelectuali"*, cu cuvânt cumpănitor în acțiunea moralizatoare a politicii și a moravurilor dinaintea revoluției. Cuvântul lor, ridicând hohotele imense ale publicului de circ, biciuia până la sânge păcatele morale, sociale și chiar economice ale vremii. Nu mai era vorba de glumă, ci era o satiră, o caricatură crudă și nimicitoare, deși cu caracter glumeț și vesel, din care trebuia să se degajeze o ideologie cu caracter activ, adică ceiace numim noi propaganda.

Chiar evenimentele revoluției se comemorează, în fiecare an, în luna Octombrie, la Moscova cu adevărate spectaole de circ.

Antologia dragostei și a femeii

Pentru ce să te mai răzbuni contra unei femei? Natura își ia singură această însărcinare. N'avem decât să așteptăm. (A. Scholl).

Femeia nu vede decât ceiace nu faci pentru ea. (G. Courteline).

Femeia este o virgulă, bărbatul un punct. La punct știi unde ești, la virgulă ești nevoit să citești mai înainte. (V. Hippel).

Virginitatea este beția fără vin. (Schiller).

Majoritatea femeilor din diferitele clase ale societății, în loc să trăiască pentru ca să iubească, iubesc pentru că să trăiască — și încă pentru ca să trăiască mai bine. (L. Tolstoi).

Un roman de douăzeci de ani face dintr'o femee o ruină, o căsnicie de douăzeci de ani face din ea un edificiu public. (O. Wilde).

Cea mai deșteaptă femeie nu înțelege imediat. (Colette).

Caracterul femeii este lipsa de caracter. (Sacher Masoch).

Intre un bărbat îndrăzneț și altul delicat, o femeie delicată va alege pe bărbatul îndrăzneț. (Etienne Rey).

Cinematograful

Boliduri pe apă

„Romanța Valurilor" seamănă ca structură cu filmele lui Harold Lloyd din cea mai bună epocă. Singura deosebire este că în locul decorului general de farmeri și șerifi avem un mediu ultra-modern, un decor industrial-sportiv, șantiere de fabricat motoare pentru bărci și turf pentru întreceri de viteză între bărci cu motor. In afară de această mică deosebire, filmul lui Haines amintește perfect filmele lui Harold Lloyd. Ca și ele, „Romanța Valurilor" este un film pe bază de gag-uri. Fiecare scenă are ca să zicem așa un haz autonom. Povestea n'are importanță, sau are în măsura în care se identifică cu detaliul actual: când de pildă asistăm la o fugărire de bărci mergând cu 300 km. pe oră frumusețea pur plastică a spectacolului ne ține încordați, și această încordare profită atunci și anecdotei, căci ne amintește că e vorba de poliție, care urmărește pe eroul nostru, care etc., etc.

Filmul este o juxtapunere de scene scurte și fiecare de o nostimadă irezistibilă. Este un ospăț artistic de tot momentul, și după fiecare „gag" nu știm ce ne-a făcut mai multă plăcere, hazul situației sau estetica vizuală a priveliștei. Căci trebue să amintim că toate scenele de fugă cu barca sunt de o frumusețe picturală neînchipuită.

Insfârșit, avem a face cu unul din bunele filme ale anului. iar în genul acesta al „comediei de gaguri" este de multă vreme ce am văzut mai reușit.

Un film sportiv românesc

Nu mă pricep și nu vreau să mă pricep în reviste. Trebue să înghit uneori câte una atunci când revista îmi taie un film în două. Totuși îmi voi permite să vorbesc puțin despre asta pentru că din întâmplare are legătură cu o chestiune de cinematograf pe care am discutat-o zilele trecute.

Un cetățean care a făcut mai multă vreme regisură cinematografică în Germania a venit să mă consulte asupra posibilităților unui film românesc. I-am spus dela început că este o curată nebunie. Putem cel mult să facem filme sportive, cu exterioare frumoase. La exterioare am putea rivaliza cu concurenții. In studio suntem bătuți mai dinainte. Apoi filmul sportiv are avantajul unei anecdote simple și reduse, pentru care câțiva băeți și câteva fete frumoase, făcând bine sportul în chestiune, ar putea fi deajuns. Căci — adăogam eu — ține minte acest lucru: Este principalul: Dacă vrei să faci un film bun, prima condiție e să nu calce picior de actor prin fața obiectivului. Ia oameni din societate, și anume numai din societate bună. Desigur, și aceia sunt mitocani cât poftești, dar tot mai știu nițel să se ție, tot mai știu să vorbească așa cum trebue, nu în felul acela când lat și șlampic, când deodată înfipt și disssstinsss pe care ni-l servește scena teatrelor și revistelor. Actorul român, chiar atunci când își suflă nasul, joacă Fântâna Blanduziei. Iar întrebat când pleacă trenul, ca să spună: „peste zece minute", devine subiț sfătos și neaoș, și, trecând fudul în primul plan, exclamă, ca în „Cetatea Neamțului": Trenul? Ha-ha! Treeenul!!! Apoi cu fața de profil, cu o voce de prăpastie, jumătate sceptică jumătate sumbră, și bățâind dramatic din cap:

pes-te ze-ce mi-nu-te!!

Dar melodramatismul pălește în fața celuilalt cusur: mahalagismul. Damele, ah damele de condiție care împodobesc scenele revistelor noastre! Ori de câte ori m'am plâns de oceanul de mitocănie al actorului-femelă din revistele române, mi s'a răspuns: nu-s ele de vină; textul le obligă. Până la un punct am crezut și asta. Deunăzi însă mi-am schimbat părerea. La una din revistele bucureștene, în mijlocul pornografiei generale, apare un „număr" care nu conține nici-o trivialitate și nici-o porcărie. De ce? Foarte simplu. Executantul este Mia Steriade, care e drăguță, și are haz, și mai ales e singura „cucoană". „Textierul" și-a dat seama că nu putea s'o pună pe Mia Steriade să debiteze anosteli cu dublu înțeles sexual. Nu. Nu este vinovat textul. Suntem vinovați noi pentru că suntem în stare să ne placă toate acestea.

Dar să revenim la cinematograf. Exemplul cu Mia Steriade dovedește limpede că, fie teatru fie cinematograf, dacă vrem să avem artă românească prima condiție e să ne recrutăm artiștii la Tripcovici și în familiile din buna burghezie bucureșteană.

Eminescu plus unu

Pentru odată că mi-am permis să vorbesc despre reviste, nu vreau să pierd ocazia de a semnala o foarte îndatoritoare încercare de a-l complecta pe Eminescu. E vorba de un număr de revistă, cât se poate de fast-lux, unde retrăim poemul Luceafărul. Recele Prinț e reprezentat printr'un Steloi de carton de dimensiunile unei căpățâni de miel, prevăzut cu o bogată coadă de cometă care joacă rolul razei din poezie, pe care simbolicul Luceafăr este obligat să alunece blând. Domnița îl chiamă. Dar aci Eminescu se îmbogățește cu două noui picioare administrate cunoscutului său vers:

„Coboară 'ncet,
Luceafăr blând",

care cântat pe aria unui tango, devine

„Coboară încet,
„Luceafăre blând...

Imi plac vocativele. Totdeauna m'am înnebunit după cei ce pe la mesele de familie țin toasturi începând cu vorbele: „Iubite Tite", sau „Dragă Puie". Interpelat astfel, Luceafărul blând intră în scenă întruchipat de o tânără moacă umflată, rotundă și somnoroasă. Vine și d. Cătălin. Insfârșit, scena se umple cu vre-o două duzini de mahalagioaice țepene care execută, în rochii de organdi Watteau și Lancret, grațioase dansuri din veacul al 18-lea. A fost frumos și bogat. Un singur lucru... S'a simțit lipsa lui Napoleon Bonaparte...

Sărutul în fața oglinzii

Este un film jucat sobru, străbătut de o idee delicată, din care de altfel s'ar fi putut scoate mai mult. E vorba de o privire în oglindă pe care o primește soțul dela soția sa, privire care îi spune, cât o întreagă carte, că îl înșală și că are un amant. Avem, în aceste nuanțe de fizionomie, vâna cea mare a adevăratului cinematograf. N'a fost exploatată cât trebuia. Filmul e făcut, în cea mai mare parte, tot cu „poncif"-uri vechi: urmăriri în noapte, ședințe de curte cu jurați, pledoarii cu revolverul, etc... Dar, repetăm, filmul e bun și merită să fie văzut. Nancy Caroll joacă bine, iar femeea, femeea dela început, care apare doar două scene, este o pură minune.

D. I. SUCHIANU

Discul

Toamna, anotimpul „jour"-urilor

Toamna a strâns grămezi de frunze și le-a așezat la marginea drumului. A închis cerul, a răcit astrul și a despuiat copacii, lăsându-i să îndure — goi și scheletici — capriciile viitorului.

Fiecare zi în plus înseamnă un pas înainte în miezul galben al anotimpului. Câte activități, oprite în timpul verii, nu au reînviat odată cu primele nuanțe de galben? Nu le enumărăm. In limitele „Cronicei Discului" nu este îngăduit să ne ocupăm decât de ceiace este în legătură cu plăcile de patefon.

Toamna și patefonul nu-s doi termeni ce nu pot sta alături. Toamna e sezonul cel mai bogat în „jour"-uri, ceaiuri dansante, „surprise"-uri, etc.

Aceste sindrofii fără dans sunt un non-sens. Lipsa jazzului e compensată de patefon. Pitit o vară întreagă într'un garderob, e scos acum la loc de frunte, odată cu paltonul din naftalină. De aci înainte perechi de dansatori biciuite de acordurile muzicii ce se ridică din ebonita neagră — se vor mișca, după anumite reguli, pe dușumeaua sau parchetul proaspăt lustruit.

Odată un „jour" stabilit, celelalte se țin lanț. E deajuns ca Mimi să-l anunțe pe primul. La el iau parte — în afară de cât mai mulți băeți — Gica, Rica, Milly, Tantzi, Nicky, Thea, Marga, Elsa, etc. Fiecare din ele (băeții nu organizează niciodată; ei sunt numai consumatori) va anunța o zi din săptămânile viitoare, când toți cei de față la „jour"-ul lui Mimi vor fi prezenți. In plus, respectiva își invită cunoscuții și astfel jourурile nu se mai termină, până'n vara viitoare. Câte odată se iau da capo. Se inventează noi pretexte de reuniuni (inaugurarea unei case, a unei mobile, a unei rochii, a unui manteau, etc.). „Peste o săptămână e ziua lui Paul" — anunță sora lui. „Vă invit la mine să i-o serbăm". In ziua stabilită, Paul „sărbătoritul" (elev în clasa treia liceală) e trimis în subsol să-și facă lecțiile, în timp ce o groază de invitați dansează, flirtează, glumește, mănâncă, pe chestia „zilei" lui Paul, care nu înțelege dece tocmai el a fost dat afară de prietenul surorii sale.

Primele cuvinte ale textului latin îi vin ca o ușurare. „In silvis Italiae multae bestiae sunt" *începe el cetirea, cu gândul la cei ce țopăe deasupra camerei lui.*

Patefonul a intrat de mult în funcție. Plăcile se schimbă la fiecare cinci minute. La versurile din tangoul „mâine"...

Mâine e atât de departe,
Tu vei uita jurământul...

un tânăr nerăbdător, insistă — obsedant — pe lângă partenera — deabia atunci cunoscută — ca întâlnirea să aibă loc chiar în seara aceia. Nu vrea cu nici un chip să amâne. S'ar putea ca ea să nu vină — să uite — vorba compozitorului — și atunci la viitorul „jour" va trebui să-i spună printre sughițuri: — „Te-am așteptat plângând atâtea nopți... La care ea, desigur, va răspunde prefăcută:

Nu mai plânge, Baby
Uită tot ce-a fost

Privind dintr'un colț cum prietena lui împarte priviri seducătoare și surâsuri promițătoare tuturor invitaților, un cavaler exclusivist alege din noianul de plăci tangoul „Iubește-mă numai pe mine" și izbutește astfel să comunice celei pe care o săgetează cu ochii — ceiace s'ar fi jenat să-i spună în față.

Infidela înțelege și răspunde. — Regret dar... „Mi-e inima un mic salon". (Prin care au trecut—Iubiți—un batalion. N. Cr.), în care sunt încântată să ia loc cât mai mulți pretendenți.

Tânărul sentimental nu mai poate adăoga nimic. Resemnat, tresare de fericire când un diseur, ghicindu-i gândul — intervine cu „Și pe tine o să te doară"... Trezit din amărăciune, exclamă pentru el „Tu nu mai ești a mea", ca apoi să ia o decizie fermă: „Ich will nicht wissen werdu bist" și aprinzându-și o țigară, să se piardă în mijlocul celorlalți invitați.

...Vremea a trecut. Ați dansat destul. Ați consumat în afară de mâncare (asta e grija mamelor jecmănite de parale pentru a hrăni câteva zeci de invitați ce nu vor avea decât de criticat) și destule tangouri, foxtroturi, rumbe, valsuri, paso-dobleuri, etc. Aduceți-vă aminte de principiile elementare de drept și morală, care permit să te bucuri de un lucru, atât cât vecinul să nu fie atins în dreptul lui.

A-propos, am uitat să recomand plăcile pe care să le puneți la patefon. Deschideți ultimele cataloage ale Caselor editoare și vă veți putea orienta singuri. Alegeți discurile la întâmplare! Toate sunt de o potrivă...

Dacă nu aveți cataloage la îndemână, vă promit că pentru „ceaiul" de săptămâna viitoare, voi nota aici ultimele șlagăre.

LIVIU FLODA

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 650
de W. Pauly, București.
(inedită)

1 + 4 = 5

Mat ajutor invers în 3 mutări.

PROBLEMA No. 651
de W. Pauly, București
(inedită)

1 + 4 = 5

Mat ajutor invers în 3 mutări.

PROBLEMA No. 652
de Gross-Hațeg, București
(inedită)

4 + 3 = 7

Mat maximal invers în 4 mutări.

PROBLEMA No. 653
de Ing, G. Heskia, București.
(inedită)
— *dedicată d-lui P. I. Negreanu* —

5 + 12 = 17

Mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 163

Jucată la un concurs din Rotterdam în ziua de 9 Iulie 1933

ALB : Dr. G. Oskam.
NEGRU : S. Landau.

Apărarea siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cb1—c3, Cb8—c6; 3. g2—g3, Cg8—f6; 4. Nf1—g2, d7—d6; 5. Cg1—é2, é7—é5; 6. 0—0, h7—h5; 7. h2—h3, g7—g5; un atac prematur lipsit de bază. 8. d2—d3, Th8—g8; 9. Cc3—d5, Cf6×d5; é4×d5, Cc6—é7; 11. Cé2—c3, Cé7—g6; 12. Dd1×h5, g5—g4; 13. Nc1—g5, f7—f6? mai bine ar fi fost Né7, 14. Ng2—é4!, Ré8—f7; la f×g, alb ar fi câștigat prin N×g6+, Rd7; Cb5! 15. Dh5—h7+, Tg8—g7; 16. Né4×g6+, Rf8—é7;

Situația partidei după a 16-a mutare a nergului.
Negru : Landau.

Alb : Dr. Oskam.

17. Ng5×f6+!, Ré7×f6; 18. Cc3—é4+ (sau Dh4+), Rf6—é7 19 Dh7—h4+, Ré7—d7; 20. Cé4—f6+, Rd7—c7; 21. Cf6—é8+, Rc7—d7 și alb anunță 5 mat în mutări.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Cu începere dela 30 Octombrie 1933
Viața Românească
va apărea bimensual
și va costa **10 lei**
Numărul 10 din 31 Octombrie a apărut și se află de vânzare la toate chioșcurile și librării

ROMANUL DE MARE SUCCES
„AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY"
al scriitorului D. H. LAWRENCE
A REAPĂRUT INTR'O NOUĂ EDIȚIE ȘI SE GĂSEȘTE LA TOATE LIBRĂRIILE
SUB TIPAR DE ACELAȘ AUTOR
„FEMEI IN DRAGOSTE"
Editura „UNIVERSALA" ALCALAY & Co.

Citiți
REALITATEA ILUSTRATĂ

Cronica germană

Istoria se repetă

In Germania de azi se spune: „Nero a dat foc Romei, ca să cânte cu lira balada arderii Troiei. Pe urmă a învinuit pe sectanții creștini de această faptă... Göring și tovarășii lui de partid au incendiat Reichstagul, ca să pună mâna pe putere și au dat vina pe comuniști".

Asasinarea lui Ernst Putz

Ernst Putz a fost cel mai de seamă conducător al țărănimii revoluționare germane, el însuși țăran dela coarnele plugului.

Latifundiile junkerilor n'au fost expropriate până acum. Foamea de pământ a țărănimii sărace germane cunoaște intensitatea foamei de pământ a țărănimii valahe din preajma lui 1907. Hitler a promis exproprierea; dar, ca toate făgăduielile, a rămas o vorbă goală, aruncată în vânt. Nebunul făgăduiește și prostul trage nădejde. Povestea s'a repetat încă odată în Germania.

Ernst Putz a fost unul din adversarii cei mai temuți ai hitlerismului. Cuvântările lui țărănești, într'un limbaj verde și de o savoare populară unică, aveau darul să ridice pe pălmașii ogoarelor împotriva boerilor prusaci și a sucursalelor bancare, care împrumutau cu dobânzi cămătărești.

Țăranii germani au incendiat și incendiază mereu, din când în când, castelele grofilor, hambarele lor și devastează filialele băncilor, arzând registrele. Procesele s'au ținut lanț împotriva „steagurilor cu coasă".

La venirea lui Hitler la putere, Ernst Putz a continuat propaganda. Avea mare succes, mai ales, că național-socialiștii protejează energic pe foștii lor protectori, marii proprietari agrarieni.

Acum câteva săptămâni, Putz a fost prins și aruncat la închisoare.

Ziarele berlineze anunță „sinuciderea" lui, un eufemism pentru asasinatele în massă, care se comit împotriva luptătorilor antihitleriști...

Dreptul arian

Asasinatele ordinare în care nuanța politică sau de jaf (cazul Lessing) este atât de reliefată, sunt justificate în baza unui „drept arian".

Codurile europene cuprind în esența lor principiile dreptului roman. Unitatea stilului vieții economice din toată lumea (economia schimbului, dominația proprietății private) se reflectează într'o identitate aproximativă a conținuturilor juridice din diversele țări.

Dreptul roman a dominat evul mediu german și s'a transmis până în 1900 cu valabilitatea textelor.

Din 1900 s'a complectat o legislație cu texte germane în spirit romantic.

Noțiunea de „Justiție" umană, de considerare a crimei drept crimă, când se amestecă cu interes material (nervus rerum gerendarum), *incomodează Germania hitleristă.*

S'a inventat teoria „dreptului arian".

Monumente juridice ale acestui „drept" scos din istoria străveche a Indiei nu există.

S'a fundamentat cu o anecdotă.

Nu știu ce carte sacră indiană spune: dreptul nu umblă gol pe stradă și nu strigă „iată-mă!". Drept este ceeace cred bărbații arieni...

Adică, drept este ceeace crede ceata de aventurieri politici, care au acaparat prin șiretenie, demagogie și sprijin bănesc al industriei grele aparatul unui Stat cu 65 milioane locuitori, din care 50 la sută au fost întotdeauna împotriva lor, iar acum cel puțin 70 la sută.

„Dreptul arian" este pronunțat de trupele de asalt înarmate până în dinți împotriva „dușmanului intern" (20 milioane muncitori plus 10 milioane țărani pălmași plus 600.000 evrei plus 50.000 pacifiști).

Gestul dela Altona

Un muncitor dela Altona a fost condamnat la moarte pentru acțiune subversivă de dărîmare a „guvernului național".

Inainte de spânzurătoare a fost întrebat, care-i este ultima dorință.

Muncitorul a răspuns:

— Aș vrea să-mi mai întind oasele. Să-mi deslegați lanțurile dela mâni și dela picioare.

„Ultima dorință a unui condamnat la moarte" s'a respectat.

Muncitorul dela Altona s'a repezit asupra primului hitlerist în uniformă, aflat lângă el, tăbărând cu pumnii, umplându-l de sânge...

— Acesta este protestul clasei proletare și ultima dorință a unui condamnat la moarte...

Muncitorul n'a fost ipocrit-sentimental. N'a avut timp și nici gust de tirade. Ultimul minut a fost dăruit pentru împlinirea unei fapte și a unui protest palpabil.

Țăranii și incendiile

Pentru motive de propagandă, secțiile locale dela sate ale partidului național-socialist dau alarma:

— „Noaptea asta, marxiștii vor incendia șurele și casele"

Inainte, țăranii naivi credeau asemenea bazaconii. Acum s'au plictisit și zic:

— „Poate că Göring va pune, însfârșit, foc, cum a făcut cu Reichstagul!"

Cărți și reviste

Al. Valeriu - 1) Activitatea exterioară și suportul ei intern
2) Considerații asupra procesului gândirii

Ca întotdeauna aproape de sufletul celor tineri cu fapta și cu sfatul, d-l Valeriu, autorul manualului de logică, din care am căpătat unii primele, iar alții și ultimele noțiuni de gândire disciplinată, a dat publicității câteva fragmente bine chibzuite ale preocupărilor d-sale intelectuale.

Ne oprim la două din ele, în care, pe înțelesul tuturor, autorul pune câteva probleme la ordinea zilei, rezolvându-le printr'o incursiune în domeniul filosofiei, fără să facă uz de terminologia respectivă, zidul la care se oprește curiozitatea profană.

1) *Activitatea exterioară și suportul ei intern.*

Apărută în editura Torouțiu, broșura cu titlul de mai sus, reproduce discursul ținut la Radio în luna Iulie 1931 și, având în vedere căldura excesivă a lunii Cuptor, d-l Valeriu știe să deștepte atenția auditorilor printr'o glumă: „amatorii de radio, ascultă acum pe vorbitori, poate, din stațiuni climaterice sau balneare, în umbră răcoroasă. Această satisfacție a lor îmi recheamă în minte un epitaf de pe o piatră mormântală:

„Aici zac eu și mă plângi tu. Mai bine zăceai tu și te plângeam eu".

Intrând în tratarea subiectului, autorul începe tot dela radio și dela mașinile complicate de astăzi, care reprezintă viteza, pentru a ajunge la ritmul extrem de rapid pe care l-a luat omenirea în secolul nostru, ritm care face pe om, într'o atmosferă zăpăcitoare, să nu mai aibă timp să observe și să gândească.

Căci selecția pe care o realizează un aparat mecanic nu este decât o aparență de selecție. In realitatea lucrurilor nu poate pătrunde omul decât prin observație, receptând și selectând necontenit și pe îndelete.

Cugetătorul neturburat de ritmul vieții contimporane dă strigătul de alarmă și chiamă pe om înapoi la natură, la studiul atent al operei științifice și al societății, pentru a se recâștiga pe sine, singurul element din lume care stă astăzi în umbră și nu mai este cercetat. După zeci de secole, are nevoie gânditorul să strige din nou cu dreptate: „Cunoaște-te pe tine însuți!"

2) *Considerații asupra procesului gândirii.*

Ca o continuare a ideii precedente se impune adevărul următor: intelectul, laboratorul în care se prelucrează necontenit datele simțurilor, este superior receptivității. Fără intelect ființele mobile trăesc într'o lume amorfă, în imposibilitate de a se orienta în viața lor sufletească și fizică. De gândire sunt capabile și animalele superioare, dar omul are prioritate între ele prin faptul că are conștiința gândirii sale și mai ales că exercită un efort mintal dezinteresat al actului gândirii pentru cunoașterea adevărului.

Materialul gândirii îl furnizează cosmosul și societatea umană, dar prelucrarea lui atârnă mult de factura intelectuală personală.

Dinamica intelectului organizează totul după ideile de timp, spațiu și cauzalitate.Ințelegem evenimentele istorice înșirate pe firul timpului, cosmosul orânduit în tiparele spațiului, raportul între fenomene prin cauzalitate.

Cauzalitatea este eficientă, cu privire la fenomenele ce au dat naștere cutărui fapt și finală, cu privire la scopul căruia este sortit faptul.

Stabilirea cauzalității fenomenelor s'a făcut din cele mai vechi timpuri în mod arbitrar și fantastic, dar a devenit științifică numai prin controlul experienței.

Rațiunea suficientă, cauză probabilă și unică, admisă într'un timp dat, variază dela epocă la epocă, până poate fi înlocuită cu alta prin experiență.

Principiul evitării contradicției și al identității de gândire se impun oricărei minți cugetătoare, înlăturând erorile, chiar pentru oamenii necultivați.

Ele sunt universale, pentru toată umanitatea și necesare, admisibile fără constrângere externă.

Dacă lucrurile expuse mai sus nu sunt cu totul noui, este totuși nou chipul clar și pedagogic în care sunt expuse pentru toți iubitorii de lectură serioasă.

GH. ANDREESCU

Henri Pourrat:
Les sorciers du Canton
(Ed. Nouvelle Revue Francaise)

Pourrat caută să pătrundă prin intuiție simpatică în sufletul țăranului, în cutele cele mai adânci. El cercetează raporturile tainice dintre natură și om, legăturile dintre om și plantă.

In această cercetare domnește totdeauna spiritul critic.

Jaques Boulenger:
Sous Louis Philippe
(Ed. Hachette)

O carte care reconstitue Parisul de acum o sută de ani, când nu ajunsese la înfățișarea pe care i-o cunoaștem azi, când Avenue de l'Opéra nu exista încă, și când grădinile și mănăstirile îi dădeau un farmec rustic, într'un decor de civilizație rafinată.

Marc Aldanov:
9 Thermidor, Le Pont du Diable, La conjuration
(Ed. Attinger)

Trei romane care vor interesa pe amatorii marilor drame istorice, și care aduc lămuriri asupra frământărilor politice al căror teatru a fost Europa dela sfârșitul domniei Caterinei a II-a până la asasinarea țarului Paul I.

Un debut

Robert Francis își face debutul cu romanul intitulat „La Grange aux trois Belles".

E povestea unei țăranci din Ardeni, a trei fiice, și a tatălui lor, Pamploix, lăptarul. Acesta își maltratează soția, care continuă totuși să-l admire.

In afară de aceștia, mai sunt o sumă de alte personaje: un căpitan, un cățel, contele Chantecroix, care și-a pierdut copilul și-l înlocuește cu o păpușă.

O acțiune în care drama se amestecă cu mii de incidente stranii și neașteptate. Toate acestea redate într'o formă care uimește, irită câte odată, dar se impune cititorului.

Le lecteur ecrit

Scrisori adunate de Louis Guillot
(Ed. Gallimard)

Guillot publică scrisorile primite de un cronicar parisian.

Este o colecție de documente caracteristice asupra umanității.

In aceste scrisori, alese dintre câteva mii, nici una nu este neînsemnată. Fiecare desvelește o năzuință sau un necaz.

Cartea lasă o impresie de sinceră amărăciune, cu tot ridicolul și grotescul celor mai multe dintre scrisori.

Albert-Marie Schmidt
Saint-Evremont ou Humaniste impur
(Ed. Cavalier)

Primul succes al lucrării este stilul bogat, câteodată pompos al autorului.

Saint-Evremont, teoretician spiritual al înțelepciunii marelui secol, a refuzat să aleagă adevărul în măsura omenească sau în nebunia divină.

Noutatea lucrării lui Schmidt stă tocmai în faptul că descoperă corupția artei prea perfecte a lui St. Evremont, care înlătură problemele cele mai chinuitoare prin lămurirea lor amănunțită.

Un eseu de critică exemplară.

Emerich Fischer:
Estetica lui Marcel Proust
(Ed. Nouvelle Revue francaise)

Este ancheta cea mai minuțioasă și cea mai clară din câte s'au făcut asupra doctrinei estetice și artei poetice a lui M. Proust.

Intreaga operă a lui Proust este inspirată dacă nu influențată de filosofia lui Bergson.

Nici un alt studiu mai bun n'a fost făcut până acum pentru lichidarea chestiunii isvoarelor proustiene. Elementele doctrinei rezultate din isvoare, sunt expuse și clasificate cu multă precizie. — *h.*

Reviste de cultură ardelene

Provincia transcarpatină s'a distins totdeauna prin manifestările sale de cultură și frumoase activități în câmpul literelor pure. Aportul dat tezaurului spiritual al românilor a fost și continuă a fi din cele mai importante.

Publicistic, Ardealul literar activează intens. In afară de revista clujană „Societatea de mâine" condusă de către d. Ion Clopoțel, au mai apărut o serie de reviste lunare și săptămânale cu o ținută promițătoare.

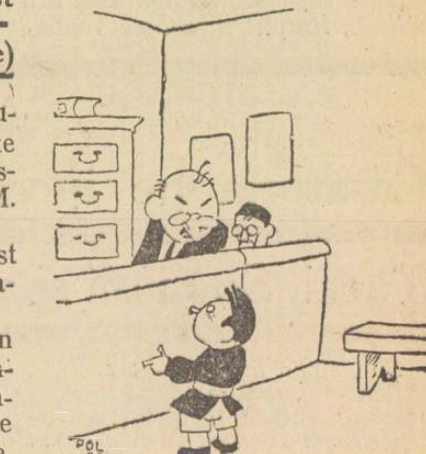
„*Țara Bârsei*" și „*Brașovul literar*" au reușit să dea la lumină o serie de lucruri interesante, coordonând manifestările țării Oltului. In prima a apărut un studiu al d-lui D. D. Roșca despre Descartes.

„*Abecedar*" revistă săptămânală în formatul „Biletelor de papagal", dar cu alte preocupări și alt conținut, este scrisă exclusiv de tineri. Poate de aci provine și verva prozei publicate, înțelegerea mai nouă a problemelor vremii, ținuta literară simpatică și vie. O pleiadă de tineri talentați care vor avea suficientă energie să continue pe căile succesului.

„*Gând românesc*" este numele unei reviste noui care apare la Cluj de curând. Se impune printr'un remarcabil nivel intelectual și tehnic ireproșabil. Se speră ca încet, această revistă să centralizeze sub steagul ei cele mai bune condee din publicistica ardeleană, răzlețite azi în toate direcțiile și pe la toate revistele mai mult ori mai puțin utile. Se cere numai o linie mai modernă, degajată de istorismul care-a invadat prea multe pagini în ultimele numere.

A APARUT
CRIMA PASIONALĂ
STUDIU DE DREPT PENAL ȘI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ
de M. NEGREA RAMNICEANU

AMENINȚARE

— Dacă ai să semeni cu mâta, am să te înec... când vei fi mare.

I. Suchianu

Diverse Insemnări și Amintiri, Seria I - București - „Universul"

D-l I. Suchianu pomenește de un boer de pe vremuri, Nicolae Crețulescu, primul doctor în medicină român, și zice că „număra anii cu toptanu".

Intrebat odată de regele Carol I dacă a mai fost cândva prin Sinaia, Crețulescu răspunse: Da, Maiestate; acum șaizeci de ani, pe când era băjenie și fugisem cu familia la Brașov. D. Suchianu adaugă: „Tot așa dată au și unele din amintirile mele".

Noi, cititorii, mulțumim norocului, că ni l-a păstrat pe d. Suchianu așa, ca să ne dea amintiri, vechi uneori ca ale lui Crețulescu, dar atât de viu păstrate, și în așa ageră vorbă spuse, încât am zice că „bătrânețea" autorului nu e decât tot o glumă.

Toți cei curioși de trecutul nostru, ne plângem de sărăcia literaturii române în ce privește amintirile consemnate în scris. De aceea îl prețuim pe Ion Ghica, și-i iubim atât de mult scrisul. „Suvenirile contimporane" ale lui Sion sunt foarte neplăcut literalizate; figuri și scene sunt prezentate convențional și teatral. In schimb avem încă din prima jumătate a veacului trecut *Amintirile* Elenei Hartulari și *Istoria Vieții mele* a lui Vârnav, însemnări savuroase, făcute de oameni fără ambițiuni literare, suflete candide și minți oneste, care ne-au lăsat delicioase icoane ale vremii lor, fără a ști că fac artă. Și *Bucureștii de altă dată* ai d-lui C. Bacalbașa cu toată redactarea lor neglijată, ne par, și ca scris și ca valoare de izvor istoric, mult superioare *Suvenirelor* dichisite ale bătrânului Sion.

Lectura primei serii a *Diverselor însemnări și amintiri* de d. I. Suchianu, ne lasă în mare apetit după seriile ce vor urma. In adevăr, ne vorbește aici din trecut unul dintre cei mai spirituali bucureșteni.

D. Suchianu nu povestește cronologic, ci slobod în voia aducerilor aminte, așa cum ele îi vin și cum par a-l amuza pe el însuși, deșteptându-se unele prin altele.

Totuși, în această liberă desfășurare există un motiv fundamental: — Caragiale.

Acest motiv va călăuzi referatul nostru.

— Originea *Năpastiei* o raportă d. Suchianu la un popas în drumul dintre Pitești și Curtea de Argeș. Autorul amintirilor și Caragiale întâlniră la un han o fată de o frumusețe așa de desăvârșită, „că nu ne puteam lua ochii dela dânsa". Caragiale zise unor flăcăi în pragul hanului: Măi, da frumoasă fată aveți voi la cârciuma voastră!

— Iar un flăcău răspunse: Ei, boerule, pentru fata asta o să se facă moarte de om.

In vorbele acestea Caragiale, „a și văzut tema unei drame de la țară". S'ar putea ca de hanul cu fata frumoasă să-și fi adus aminte Caragiale și atunci când a conceput schița fantastică *La Conac*.

Cu deosebire savuros este amănuntul, că succesul „Scrisorii pierdute" a fost interceptat, după a douăzecea reprezentație de succesul operetei *Boccacio*.

In cursul aceleiași reminiscențe (sub titlul *Năpasta*, pag. 16 și urm.), d. Suchianu ne spune că, după căderea comediei *D'ale Carnavalului*, Caragiale s'a ocupat, timp de vreo patru ani, și cu *Năpasta*, și cu un nou proect de comedie: *Jupân Dumitrache în generația următoare*, un Dumitrache doctor în drept dela Paris, avocat celebru, deputat în opoziție. Acest proect l-a preocupat pe Caragiale și în ultimii ani ai vieții sale, în Berlin, cum probează schițările personelor și a titlului, păstrate în vreo cinci carnete despre care voiu da seamă cu ocazia editării teatrului lui Caragiale.

Noaptea furtunoasă în prima ei formă, se începea cu un foc la depozitul de cherestea al lui Jupân Dumitrache; cu acea ocazie Rică face cunoștință cu Zița. Tot actul acela s'a redus la scena I din actul I, în redactarea definitivă.

Se știe că deslegarea intrigii în *Scrisoarea pierdută* a dat multă bătaie de cap autorului. D. Suchianu a fost acela pe care, într'o dimineață, înainte de șapte ceasuri, l-a deșteptat Caragiale, ca să-i anunțe că a găsit pe unul mai prost decât Farfuridi, mai canalie decât Cațavencu, pe Agamiță.

Ne pomenește d. Suchianu și de două bucăți proectate pentru seria Rostoganu: Rostoganu în *penziune* și Rostoganu în *rai* unde pedagogul avea să mustre pe apostoli fiindcă n'au avut *metoadă*.

Sub titlul *Colaboratorii lui Caragiale*, ni se arată oarecare detalii reale, comunicate lui Caragiale de prieteni, și pe care el le-a întrebuințat în schițele *La Moși*, *Gazometru*, și în minunata comunicare din seria ardelenească, intitulată *Emulațiune*.

Numele atât de sugestiv al eroului acestei ultime bucăți, d. *Bumbeș*, e luat din o informație apărută în ziarul *Dreptul* unde se vorbea de un domn Bumbea, alias Bumbeș, divorțat la un tribunal din Ardeal pe motivul că „nu poate să presteze debitul conjugale".

Caragiale vorbea adesea de lipsa de bună voință a lui Alecsandri față de dânsul. Aceasta e confirmat și în însemnările inedite ale lui Maiorescu, din care se va da la iveală, la locul cuvenit, pasajul respectiv. Dela d. Suchianu aflăm că Alecsandri „a stăruit din răsputeri" pe lângă Ion Ghica, pe atunci director al Teatrului Național, să scoată din repertor *Scrisoarea pierdută*.

Vorbind de Alecsandri și Caragiale, d. Suchianu amintește o scrisoare a lui Iancu Alecsandri despre *Călin* al lui Eminescu, adresată din Paris, în Martie 1884, către un Domn X.. membru al Junimii. Scrisoarea a fost publicată în *Convorbiri literare* (XVIII, 1884, pag. 153-157). In această scrisoare, pe care o analizează pe larg, d. Suchianu crede a găsi o denunțare insidioasă a unui așa zis plagiat al lui Eminescu.

Textul lui Iancu Alecsandri este, adevărat cum zice d. Suchianu, plin de „inconsecvențe, de incoherențe și naivități". Este, evident, scriitura unui diletant foarte obosit. Insă vreo intenție malițioasă nu credem că se poate descoperi în acea scrisoare. Printre lecturile sale întâmplătoare, Iancu Alecsandri dăduse peste un fragment cosmogonic asirian, tradus în franțuzește de Jules Oppert; și-i păruse că-i aduce aminte de versurile „La 'nceput pe când ființă nu era...", din Scrisoarea I a lui Eminescu. — Dilettanții au fost totdeauna foarte poftitori a-și publiciza ceeace cred ei că sunt *Les trouvailles*. In cazul de față nedeprinderea diletantului de a lucra metodic, și stângăcia sa esențială, se învederează și prin faptul că, între textul asirian și versurile lui Eminescu asemănările sunt vagi până aproape de a fi nule. O paralelă adevărat interesantă la pasajul din Scrisoarea I a dat, demult, Gherea, din cosmogonia vedică *(Studii critice*, I, ed. 2, 1890, pag. 117); acel text vedic poate fi considerat ca *isvor* al lui Eminescu, asemănările dintre amândouă mergând până la literalitate, pe unelocuri. Pare ciudat că Iancu Alecsandri (pe care d. Suchianu îl bănuește, de altfel, inspirat de frate-său Vasile), dacă era pus pe descoperit plagiate ale lui Eminescu, nu s'a gândit a face apropierea între nunta insectelor în *Călin* despre care, tocmai, vorbește destul în scrisoare și *Concertul în luncă*. Aci s'ar putea vorbi de o „inspirație" a lui Eminescu din opera unui alt autor. Această uitare întărește spusa noastră că scrisoarea lui Iancu Alecsandri nu dovedește nimic alta decât o stare de oboseală; în tot cazul ea denotă o foarte onestă admirație pentru Eminescu. După d. Suchianu, acel X. cărui se adresează Iancu Alecsandri, ar fi fost Maiorescu. Ne gândim mai degrabă la Iacob Negruzzi. Alecsandri, la începutul scrisorii, vorbește de o serată a Junimii, la care a ascultat și admirat citirea lui *Călin*. Junimea se aduna de preferință la Negruzzi, și prin 1874, dată la care se referă Alecsandri, Maiorescu apucase a fi prins de politică.

Am referat mai mult de cât era nevoie pentru a deștepta interesul cititorilor pe care-i doresc d-lui Suchianu. In interesul lor, îi îndemn să nu piardă din vedere această primă serie de prețioase amintiri despre viața noastră intelectuală, amintiri care ne plimbă de prin vremile când oamenii cu patru clase primare ajungeau membri la Curtea de Casație, până la anii refugiului 1916-1918, dela tinerețea lui Caragiale până la încheierea carierei lui Gh. Ranetti. Nu ne îndoim că oricine va citi aceste, spre părerea noastră de rău, prea puține pagini, pe care ni le dă deocamdată d. Suchianu, va rămânea cu mare dor să le vadă cât de curând urmarea, și cât mai amplă

PAUL ZARIFOPOL

Cronica gastronomică

Din carnetul unui gastronom

Sunt oameni care îşi închipue că pentru a mânca bine, e suficient să ai stomah şi bani. Se înşală: trebue să ai şi cap.

*

O reţetă de mâncare e ca şi o partitură: trebue interpretată. Menuetul lui Beethoven e acelaşi pentru toate privirile. Dar una e pe vioara maestrului George Enescu şi alta pe dibla lăutarului dela Musca Văduvă.

*

Mi s'a întâmplat ades să explic în două cuvinte o reţetă de mâncare unui bucătar bun şi el s'o execute la perfecţie, chiar dacă aşi fi omis ceva. Aceiaşi reţetă, amănunţit lămurită până la centilitru şi miligram am publicat-o în ziar. Un număr impresionant de gospodine mi s'a plâns însă că reţeta nu le-a reuşit. Ce pot să fac?

*

O cucoană, amatoare de mâncări bune, avea oroare de sarmale moldoveneşti. M'am angajat s'o convertesc şi i-am servit sarmalele, după reţeta publicată la această rubrică. A mâncat tăcând. Văzând-o că se serveşte a doua oară i-am atras atenţia:

— Sunt fierte în Porto!

Mi-a răspuns sincer indignată:

— Bine, dar atuncea nu mai sunt sarmale!

*

Dinu aştepta pe Dina în cabinet particular, unde urma să supeze în tête-à-tête. In timpul mesei ea părea preocupată de lucruri foarte importante.

— Dinule, i-a spus deodată, tu te pricepi.

Poimâne trebue să ofer un dineu politic.

Care crezi că e cel mai bun menu?

Dinu a privit-o lung şi, sărutând-o pe gât, i-a răspuns râzând:

— Cel mai bun menu? E acela în care mâncările cad pe planul al doilea.

Ea şi-a întors faţa spre el, dojenitor, şi l-a sărutat şi ea.

— Vezi, conchise Dinu cuprinzând-o, că poţi începe şi cu desertul?

*

Nu e suficient să mănânci din ochi în timpul mesei pe vecine, cum zice cântecul, de vis-à-vis, pentru a fi taxat de antropofag.

*

De ce s'o fi spunând: a mânca o avere, chiar când averile se joacă şi se beau?

*

Naturaliştii clasează animalele nu după felul cum gândesc, ci după ceiace mănâncă: carnivore, erbivore, etc.

*

Amorul e o ocupaţie recomandabilă, între două mese bune:

*

Specia e în funcţie de individ.

*

Intre vinul prost şi femeia infidelă, e preferabil vinul bun.

*

Femeia beţivă şi bărbatul abstinent, sunt cele mai eclatante dovezi că omul a ieşit din natură.

*

Gastronomul care nu lasă o masă cât de copioasă dar înconjurată de imbecili, pentru o felie de pâne prăjită şi-un ceai luat în tovărăşia unor oameni de spirit, nu merită să fie un gastronom. Gastronomia nu e lăcomie şi animalitate, ci numai un prilej de punere în valoare a spiritualităţii. Dacă nu e asta, nu mai e nimic.

*

Omul căruia îi place să mănânce singur, nu mănâncă, se nutreşte. Aruncaţi un ciolan unui câne lup de primă generaţie* şi veţi vedea că imediat fuge cu el sub pat, sau într'un ungher întunecos. E vre-o deosebire?

*

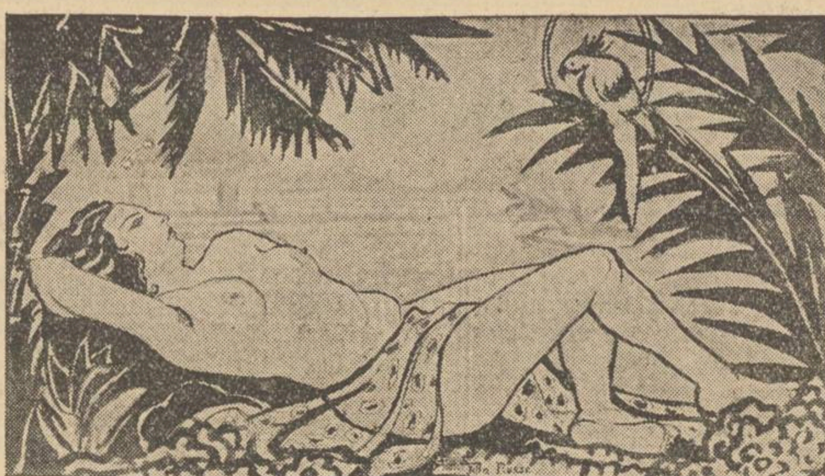
E mai puţin sălbatec să bagi cuţitul într'un adversar, decât să mănânci liniştit în faţa unui om flămând.

*

Omul viitorului se va hrăni desigur cu totul altfel şi-şi va căuta plăcerile în alte sfere. E de dorit ca faţă de el, felul în care tratăm noi bietele dobitoace, pentru a le devora pe urmă, să fie ultima închiziţie ce va fi apăsat conştiinţa umanităţii.

AL. O. TEODOREANU

* Cânii evoluaţi mănâncă între oameni.

Cronica mizantropului

Revendicările corpului didactic

Profesorii reprezintă clasa cea mai nemulţumită a societăţii române şi după spusele tuturor şi cea mai nedreptăţită. Numeroase congrese, întruniri, proteste au exprimat formele mizeriei şi cadrul revendicărilor. Un singur lucru lipseşte profesorimii: solidaritatea şi energia. Combativi cu vorba şi foarte sarcastici, ei devin diafani când e vorba să pornească la atac. Intrând odată în cancelaria unui liceu, în preziua congresului corpului didactic, am nemerit în plină furtună. Dacă lucrurile s'ar fi petrecut în conformitate cu vociferaţiile şi ameninţările pe care le-am auzit, a doua zi capitala trebuia să fie în flăcări. La congresul la care fiecare jura că va lua parte chiar împiedicat de forţe fizice, n'a venit însă nici unul din insurgenţi şi şcolarii mi-au spus că profesorii revoltaţi au intrat cu cinci minute mai de vreme în clasă. Ca să nu fie socotiţi ca grevişti!

Cum se explică, am întrebat eu pe amicul meu profesorul, această insuficienţă de caracter?

Iată ce mi-a spus amicul:

— Trebue să ştii că în linii generale corpul didactic e împărţit în două, prin sex. 50% din profesori sunt femei. Aceste femei cu rare excepţii sunt căsătorite fie cu profesori, fie cu ofiţeri, fie în sfârşit cu persoane care câştigă acceptabil, pentrucă pentru nimic în lume o profesoară nu s'ar coborî la o treaptă socială inferioară. De femei care îşi hrănesc bărbaţii nu cred că-ţi închipui că poate fi cazul. Ei bine! Deşi aceste femei îşi merită fără îndoială salariul lor, ele sunt în condiţia favorabilă a unui cumul familiar cu o muncă de loc istovitoare. Dacă amândoi soţii sunt profesori tineri ei au un buget lunar comun de vreo 15.000 lei. Dacă au patru gradaţii au vreo 25.000 lei. Vei recunoaşte că pentru o familie aceasta reprezintă azi o sumă respectabilă. In asemenea condiţii profesorul nu simte reducerile şi nu e activ în proteste, din temerea de mai rău. Din restul de 50% de profesori rămaşi scade de cel puţin 10% asupra totului reprezentând pe profesorii căsătoriţi cu profesoare. Dar nu e numai atât! Din 40% rămaşi scade pe inspectorii, pe directorii de şcoală care se bat atâta pentru direcţii încât trebue să bănuim că au vreun folos, chiar dacă aceasta nu e înfăţişat oficial pe statele de plată decât cu o sumă derizorie, pe autorii de manuale bine plasate, pe profesorii cu toate gradaţiile care au un salariu încă acceptabil şi au apucat vremuri mai bune. Foarte mulţi profesori bătrâni au ceva şi uneori foarte multă avere şi oricât chestiunea averii e alta decât a salariului, nu-ţi poţi închipui milionar care să facă revoluţie pentrucă o anume muncă reală i-a fost plătită cu salariu de mizerie. Dacă ar fi numai atât problema ar fi încă serioasă. Dar mai este şi politica. Foarte mulţi profesori, mai cu seamă din provincie, fac politică. Dacă ei ar urmări interesele de breaslă ar acţiona în această direcţie. Dar ei visează alte stări pe care le socotesc superioare: deputăţia, inspectoratul, mai ştiu eu ce. Orice profesor înscris într'un partid e un trădător al cauzei profesionale, pentrucă ar fi să se ridice împotriva propriului său partid şi asta nu convine. Atunci la ce se reduce corpul didactic cel cu revendicări? la câţiva visători pedagogici relativ tineri, care n'au vrut să facă o căsătorie de combinaţii materiale, care nu fac politică şi nu cer inspectoratul, care n'au scris manuale şcolare, care... Dar ce mai vorbesc eu? Cunoşti mulţi de aceştia?

Guvernele ştiu asta şi-şi văd de treabă. O să zici: — Bine, dar eu văd oameni de curaj făcând şi dregând... Nu! aceia nu au nimic de a face cu revendicările corpului didactic dar poartă toate stigmatele corpului. Sunt ambiţioşii care nu s'au putut remarca în cadrul partidelor şi vor acum să devină profeţi melodramatici pe o temă facilă ce va fi părăsită la cea dintâi umbră de izbândă electorală.

ARISTARC

Alte timpuri, aceleaşi moravuri

Căsătoria pe încercate la Egipteni, Turci, Spanioli şi alţii

Nu-i nimic nou sub soare.

Când a vrut să se creadă în pas cu vremea, lansând inovaţii, tinerimea americană, s'a găsit în faţa afirmaţiilor juristului lor, Mr. Edgeston, care arată că intenţia tineretului american de a inaugura căsătoria pe încercate, s'a tradus în fapt, încă de pe vremea egiptenilor.

Explicaţiilor sale, am adăugat noi altele, care ţineau să dovedească faptul că aceste căsătorii „pe încercate" — ce termen, Doamne, ce termen! — n'au dispărut de atunci pentru a reînvia acum, ci s'au practicat — legiuit — în timpul secolului XV şi XVI la Turci şi sub forma concubinajului la toate popoarele şi în toate timpurile.

Răsfoind „Histoire le l'Empire Ottoman" a domnului Rycaut, fost secretar al ambasadorului Angliei în Turcia, dăm peste capitolul XXI unde se vorbeşte despre „Mariages, des Divorces et jusque ou le concubinage est souffert parmi les Turcs".

Găsim la capitolul acesta, fapte care ne arată că Turcii din acea vreme — cartea a fost scrisă prin 1600 şi a apărut în 1716 — aveau o înţelegere pentru căsătorie cum nu se găseşte în nici o legislaţie a ţărilor civilizate.

Aici este însă vorba numai de felul de căsătorie temporară, în vigoare în Turcia din vremea pe care o pomenim.

Autorul spune că „Turcii mai au un fel de căsătorie, care se numeşte Kabin ceeace înseamnă că un om îşi ia nevasta pe un timp fixat de comun acord de către ambele părţi".

Spre deosebire de egipteni, la care asemenea căsătorii pe încercate se făceau fără nici un amestec al statului, la Turci asemenea căsătorii se încheiau... „en la presence du Cadis".

Se serveau de acest fel de căsătorie mai cu seamă călătorii străini, cari doriau să aibă în tot timpul cât stăteau în Turcia, una şi aceiaş nevastă şi Turcii, cari plecau în călătorii limitate şi care îşi luau nevasta doar pentru timpul cât dura călătoria (...qui veulent avoir des femmes partout).

Rycout, autorul cărţii, spune că acest fel de căsătorie este acelaş lucru cu ceeace se numeşte în Spania „EMANCIBADO" sau „cascado de media carta".

Iată prin urmare cum se constată că lucrurile se petrec totdeauna la fel în toate timpurile diferind doar prin concepţia oamenilor care trăiesc în acele vremuri.

Să nu ne înşelăm, căsătoria pe încercate n'a dispărut şi nu-i nevoie de nici o inovaţie.

Concubinajul nu-i altceva decât o „căsătorie pe încercate" din care temporarii căsătoriţi ies adeseori mai puţin greu încercaţi decât din căsătoriile legitime (din care se ese totuşi aşa de greu).

S. MILITEANU-RUSU

Insemnări

Iarăşi despre biografie

Cine trebue să scrie biografia, literatul sau istoricul? Iată o problemă care se pune în scrierile de toate limbile, dovedind îngrijorarea celor, care cunoscând rolul şi puterea de viaţă a biografiei în istorie, se tem de discreditarea ce ar aduce-o interesului real pentru ea, în civilizaţia omenirei de azi.

Fiindcă genul are succes, editorii îl comercializează, târîndu-l în scandalul incompetinţii tuturor nepregătiţilor. Lui H. Bremond, de pildă, i-a trebuit o viaţă întreagă de pregătire şi formare religioasă, de cercetări de benedictin erudit, ca să scrie faimoasa sa „Histoire de la littérature religieuse" din secolul al XVIII-lea, Pe când alţii scriu din fuga condeiului biografia unei personalităţi religioase, fără să bănuiască măcar problemele ce se pun vieţii religioase adevărate.

Personalităţile istorice aparţin Istoriei şi nu artei, iar Istoria este o ştiinţă culturală determinată de o scară de valori, zice un scriitor spaniol, în revista El Sol. Biografia deci nu poate fi nici divagaţie de psihologie fantezistă, nici ştiinţă a naturii sub formă de psihologie ştiinţifică. Ea nu poate fi tratată ca o succesiune naturală, stăpânită de o cauzalitate mecanică. Mai de grabă o putem concepe cu Goethe, „Istoria este o istorie sacră"...

Cămaşa în reinoirea şovinistă

Nu e oare simbolică, în toată accepţiunea cuvântului, adoptarea cămăşilor ca uniformă a celor ce vor să reînoiască lumea aceasta sdrenţăroasă şi flămândă de după războiu şi să schimbe destinul lumii?

Omenirea s'a preocupat întotdeauna de cămaşă în aprecierea şi calificarea oamenilor şi a stării lor sociale. „Işi vinde şi cămaşa pentru o cinzeacă de rachiu!" zice poporul despre un beţiv, „îşi dă şi cămaşa" zice despre un om milos, iar despre un om generos în dragoste „a luat-o fără cămaşă pe ea" sau „i-a dăruit şi cămaşa de pe ea!"

Ce mirare că naţionaliştii generoşi s'au gândit să ademenească mulţimile cu această mirifică nădejde a cămăşei, dacă nu a hainei, a hranei şi a adăpostului pentru cele câteva zeci de milioane de „şomeri" din toată lumea noastră şchioapă de după războiu.

Cămaşa neagră a ducelui, cămaşa ceva mai puţin neagră a turbaţilor hitlerişti, cămaşa înflăcărată a bolşevicilor, cămaşa verde a inflaţioniştilor, cămaşa galbenă cu care ne-a ameninţat mareşalul şi pe care au îmbrăcat-o pe furiş şi timid bravii nazişti români!

Ei bine, omenirea nu poate să dispere, când i se oferă mântuirea în atâtea culori de cămăşi...

Un singur lucru au pierdut din vedere aceşti salvatori ai lumii... Omul fericit în povestea lui Oscar Wilde, ca şi în legendele populare, nu avea cămaşe şi acolo sta norocul lui!...

Muze celebre şi statui nemuritoare

Cine din cei ce cunosc Parisul nu s'a oprit încremenit de admiraţie în faţa grupului „La Danse" al lui Carpeaux care dă elanul ameţitor al vieţii masivului cenuşiu şi solemn al Operei? In mijlocul grupului de bacante se înalţă chipul de efeb al celei ce parcă dă ritmul nebun şi dezlănţuit al horei, ţinând într'o mână o tamburină, cu expresiunea diavolească a unei crude şi stăpânitoare voluptăţi. Trupul este al unui tânăr zidar, dar chipul este al acelei ce a trimis la moarte pe doi din adoratorii săi, eroul cavaleresc al socialismului Ferdinand Lassale şi adversarul său prinţul (?) român de Racoviţă.

Elena de Racoviţă, eroina romantică a acestor două aventuri, acea care a copilărit cu regele nebun al Bavariei, Ludovic al II-lea, trecând ca o stea căzătoare prin saloanele princiare şi curţile regeşti din vremea sa, turburând simţurile şi ameţind minţile celor pe care-i întâlnea, a căzut printr'o întâmplare fericită sub ochii marelui Carpeaux şi astfel artistul a găsit capul ce se cuvenea trupului zidarului său desăvârşit, cu surâsul său aţâţător, enigmatic şi crud în expresiunea intensă a plăcerii dansului.

Iar dacă dela Operă trecem în piaţa Concordiei şi ne oprim în faţa statuii ce reprezintă Strasburgul, atraşi şi potoliţi de expresia de limpede seninătate şi armonioasă atitudine, ne vom aminti că modelul lui Pradier nu a fost altul decât faimoasa muză a lui Victor Hugo, Juliette Drouhet. Inainte de a se urca pe scenă şi a cunoaşte pe Victor Hugo, jucând Lucreţia Borgia, înainte de a-şi închina întreaga viaţă marelui Hugo, Juliette Drouhet, din cauza sărăciei a trebuit să exercite profesiunea de model. Cu acest prilej a cunoscut-o Pradier şi a făcut din ea modelul spendidei sale realizări de artă, dar şi o femee nenorocită care umilită, înşelată şi maltratată, a rătăcit pe căile mizeriei cu copila ei de mână, până ce a găsit mântuirea în rolul de muză a lui Victor Hugo.

Iar dacă ne oprim în faţa statuii Douleur, din grădina Tuileries, şi contemplăm statuia cam banală a femeii cu peplum, cu figura tristă, ce ţine în faţă-i o mască surâzătoare, statue semnalată de Christophe, să ne amintim că modelul a fost Musette, tipul de grizetă romantică şi romanescă din romanul lui H. Murger. Un ecou slab şi dulce al dragostei în opera dură şi impunătoare a artei.

O scriitoare canadiană

Miss Mazo de la Roche, cunoscută publicului literar din Europa prin traducerea în limba franceză a romanului său „Finch's Fortune", închee seria subtilelor, complicatelor şi pătrunzătoarelor sale studii asupra familiei canadiene, printr'un roman apărut de curând la Londra (în editura Mcmillan) „The Master of Jalna". Deşi face parte dintr'o serie (Jalna, Whiteoaks, Finch's Fortune") este totuş o operă de sine stătătoare şi complectă. Eroul romanului este Renny, crudul, grosolanul, curagiosul şi fiorosul soţ, care-şi minte, îşi înşeală şi decepţionează nevasta. El deschide şi arde o scrisoare care nu-i e adresată şi în fine se poartă ca un om care avea noţiuni foarte obscure despre ceeace se cheamă onoare. Cu toate acestea pentru unele clipe de bunătate şi unele trăsături ocazionale de generozitate curagioasă pare a inspira afecţiune şi a-şi asigura autoritatea prin chiar violenţa firii sale.

De altfel întreaga familie este originală şi ciudată, după cum observa Alayne, soţia lui Renny: „Toţi sunteţi neurotici, v'o spun în faţă, toţi vedeţi lucrurile pe dos". Şi în adevăr, unchiul tuberculos, poetul, muzicantul nemulţumit de opera sa, fratele cel mai mic, absolut fermecător (care trezeşte însă îngrijorare şi stupefacţie prin încercările lui de a fura bani când se prezintă ocazia) — toţi sunt neurotici, povestea lor e numai căsătorii nepotrivite — adulter—divorţ — complicaţii provenite în mare parte din avariţie. Dar cu toate aceste vădite ciudăţenii (şi cine nu are pe ale sale!) în întreg romanul se simte un curent puternic de emoţionantă puritate sufletească.

Nimic mai fin şi mai încântător decât simţimintele tinerei fete, Paulina, pentru Renny şi apoi mai târziu legătura ei cu romancierul Wackefield. Pasiunea ironică dintre Renny şi soţia sa Alayne, ironia povestitoarei în genere faţă de personagiile romanului, precum şi pasagiile de o drăgălaşă proză lirică, întreaga sensibilitate ce se dovedeşte în toată opera lui Mazo de la Roche, justifică deplin strălucita reputaţie a autoarei.

Sărbătorirea lui Turghenev

In U. R. S. S. presa sovietică a făcut mare onoare memoriei „celui ce a cântat femeia rusă", prin articole consacrate vieţii şi operei lui Turghenev, dar bine înţeles în tonul modei comuniste.

Cu mult mai interesantă însă e ştirea că la Moscova va fi terminat în curând „Noul muzeu de istorie literară", sub direcţia lui Bonci Bronievici, vechi secretar al lui Lenin şi vechi tolstoian.

Un compartiment special va fi consacrat unui „muzeu Turghenev" pentru care direcţiunea e pe cale de-a dobândi „Scrisorile lui Turghenev" adresate fiicei şi nepoatei sale Jeana şi tot ce-a mai rămas la nepoata sa din Paris ca relicve dela ilustrul său bunic.

Pe de altă parte „Isvestia" anunţă (la 30 August) că sunt multe speranţe ca Moscova să capete „restul arhivelor lui Turghenev rămase la Paulina Viardot".

Această achiziţie va însemna în adevăr un mare eveniment pentru admiratorii lui Turghenev.

Se vor sfârşi astfel acuzaţiile aduse moştenitorilor Paulinei Viardot, care păstrau aceste arhive. De la moartea lui Turghenev soarta arhivelor forma obiectul de panică printre literaţi şi mai cu seamă printre prietenii lui Turghenev. Incă o veste bună cu ocazia cincantenarului morţii lui Turghenev. S'a găsit la Institutul de literatură rusă, la Academia de ştiinţe, o serie de manuscrise inedite ale lui Turghenev printre care: o scenă din comedia „Vecerinca" (o seară), fragmente din povestiri şi poezii inedite, o corespondenţă cu directorul presei, o corespondenţă inedită dintre Turghenev şi mama sa asupra relaţiunilor dintre Ivan şi Paulina Viardot, etc. Toate acestea vor apărea cu ocazia cincantenarului.

Poşta Redacţiei

Manuscrisele de mai jos, neîntrunind condiţiile, nu se pot publica în „Adevărul Literar":

BUCUREŞTI: B. K.; T. S.; T. S. B.; A. T. N.; Gh. N.; S. H.; E. V. C.; C. L.; I. M. M.; I. M. O.; T. G.; A. N.; S. F. B.; S; I. O.; M. D. C. A.; M. M.; M. V.; V. C.; G. L.; Mir. M.; S. V.; T. R.; D.; I. R.; L. I.; C. C.; Anir.; D-r.; E. V. C.; A. P.; V. F.; R. G.; S. H.; S. T.; E. R.; C. R.; D. N.; Gh. B.; Ş. C.; V. B.; Jasmina M. L.; U. E.
DRĂGĂŞANI: I. M. N.
CĂRBUNEŞTI: N. O.
HUŞI: S. J.
BĂLŢI: I. Ţ.
NISPORENI: T. P.
CLUJ: V. E. P.
TECUCI: J. P.
CERNĂUŢI: P. R.; J. P.; G. B.; T. L.; A. A. M.; Kiutză; G. E.
SIBIU: P. C.; I. T.
CARMEN SYLVA: E.
CONSTANŢA: C. T.; M. S.; I. P.
BALCIC: V. P. S.; I. R.; C. J.
RÂMNICUL-VÂLCEA: T. B.; A. B.; L. M.
PLOEŞTI: S. A.; M. K.; Gh. O.; S. S.
CUSTION-BRAŞOV: A. Ţ.
BRĂILA: Gh. R.; M. D.; P. D. J.
CRAIOVA: S. C.; T. P. N.; P. C.; T. I. C.; B. C.
GALAŢI: E. G.; I. S.; S. C.; V. P.; Suzy.
TIMIŞOARA: A. Ţ.
STREHAIA: L. V. C.
HÂRLĂU: A. I.
BRAŞOV: I. I. P.
TÂRGU-JIU: E. Gh. M.
LUPENI: A. I. S.
PIATRA-NEAMŢ: V. P.
DOROHOI: G. D. R.
IAŞI: A. L.; A. V.; D. M.; M. N. I.; A. C.; Z. F.; C. D. P.; E. P.; R. R.; N. I. B.; J. P.
POGODANA: Gh. C.
PREDEAL: I. M.
REŞIŢA: M.
FOCŞANI: A. S. P.;
CÂMPINA: P. B.; T. Ş.; T. T.
ROMAN: A. T.
ORŞOVA: A. S.
TOPORU-VLAŞCA: S. J.
VĂLENII-DE-MUNTE: C. M. M.
CLIMĂUŢI: I. P.
ADA-KALEH: I. S.
ODORHEIU: R. B.
RÂMNICU-SĂRAT: A. D.
RĂDĂUŢI: C. A.
(SATUL) ARDEAL: I. Gh. I.
VASLUI: V. V.
COMĂNEŞTI: N. P.
BEIUŞ-BIHOR: V. C.
MANGALIA: O. F.
BUZĂU: P. N.
AIUD: I. D.
DEJ: E. Z.
GĂGEŞTI: S. S. P.
GHIMPAŢI: W. A.
RĂDĂUŢI: C. A. L.; C.
PAŞCANI: N. V.
CÂRJU: D. I. S.
TELEGA: Gh. A.
MISELEANU: I. P.
CHIŞINĂU: E. K.
BRAD: P. B.
CÂMPU-LUNG: P. M.

Următoarele manuscrise, de-asemeni nepublicabile, n'au indicaţie de localitate:

T. E.; A. V.; C. R.; H. B. F.; V. V. C.; D. V.; H. H.; S. V.; A. G.; D. S.; G. G. I.; T. L.; I. E.; A. V.; A. S.; B. D.; G. K.; M. G.; T. C.; M. V.; F. B.; Gh. H.; A. V.; N. A.; T. T.; J. P.; S. H.; N. N. S.; M. S. T.; N. V.; G. N.; A. C. A.; B. D.; E. H.; C. D.; I. Eg.; N. M.; V. C. S.; P. M.; E. C.; N. Ş.; E. P. N.; O. O.; M. O. S.; M. Ş...

Intr'un număr viitor, vom da o listă de bucăţi bune, dar care nu se publică din pricina mărimii, a temei, etc. — M. Sevastos.

„Aventurile şahului" sau cum a capturat d. Sadoveanu o „damă"

Duiosul autor al volumului „Cu undiţa", într'o criză de sentimentalism

Numai asta a lipsit piesei satirice „Slujbaş la stat"

Atelierele „Adevĕrul" Str. Const. Mille, 7—1

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 675
DUMINICĂ 12 NOEMBRIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

DEVERUL LITER
expiră la 15
nor. Biblioteca O
Palatul Cult
11—51

Explicația unui succes

Nu cunosc „Adevĕrul Literar" *din timpurile lui pre-istorice. Il cunosc mai dincoace, de când d. M. Sevastos a fost chemat dela Iași ca să încerce asupra acestei reviste o operație de întinerire.*

Operația a reușit. In mai puțin de două săptămâni, d. Sevastos a izbutit pe vremuri să facă din „Adevĕrul Literar" *cel mai important organ de răspândire a literaturii bune în massele cetitorilor. Confrații de pe la alte publicații similare l-au înjurat în cor, sub pretext că asta nu se face... Dar n'aveau dreptate.*

De obiceiu, revistele literare săptămânale trăiesc la noi cel mult un an; altele mor după primul număr, — uneori și mai înainte...

„Adevĕrul Literar" *a rămas. El este astăzi singura revistă literară din țara noastră. Afară de el, doar „Viața Romînească" dacă mai încearcă să facă față, când și când, împrejurărilor macabre de azi (căci spre satisfacția dușmanilor ei seculari, glorioasa bătrână revistă trăiește încă).*

G. Topîrceanu

Cum a ajuns d. Sevastos la acest fericit rezultat?

S'a zis că numai grație legăturilor sale de prietenie cu grupul scriitorilor dela Iași, care i-au oferit colaborarea necondiționat. Se poate. Dar aceasta nu-i scade meritul, ci dimpotrivă: e tot ce trebuia să aibă un conducător de revistă, până mai anul trecut, ca să-și întemeeze o reputație solidă. Restul — e numai legendă istorică sau accesoriu fără importanță.

D. Sevastos a dovedit însă și alte calități utile, dacă nu indispensabile, misiunii sale în fruntea revistei. D-sa e un om lucid, care știe ce vrea; e un om de gust, care poate să aleagă cu precizie; și e un om de caracter, care nu vrea să facă nici o concesie, măcar că pune o delicatețā extremă în raporturile lui cu semenii.

Afară de asta, cum voiu arăta mai jos, d-sa a avut și noroc la drum de seară.

„Adevĕrul Literar" *n'a primit niciodată vr'un ajutor din partea statului, căci Ministerele n'au obiceiu să ajute o revistă literară bună: au atâtea* altele *pe cap... Statul poate cel mult ajuta o revistă moartă să învieze cu intermitență; dar nu e în stare să facă din colaboratorii ei, oameni de talent. (Păcat! Altfel, ar fi așa de simplu). Prin urmare d. Sevastos a înțeles de la început că revista pe care o conduce nu trebue să conteze decât pe mijloacele ei proprii, — idee cât se poate de fecundă în rezultate fericite, când se încuibează bine în mintea unui conducător de revistă.*

Pe de altă parte, d. Sevastos a găsit și alte împrejurări favorabile misiunii sale, când a sosit în capitala țării cu degetele încă pătate de cerneala „Vieții Romînești". D-sa nu și-a făcut aici dușmani. I-a găsit făcuți gata. Faptul i-a sporit imediat faima, fără ca el s'o fi căutat anume, și i-a asigurat simpatiile cetitorilor bucureșteni.

A mai găsit aici și o poziție de „avangardă" balcanică, ai cărei protagoniști îl detestau cu anticipație. Prin urmare și despre partea asta era asigurat: nu mai risca să-și compromită revista cu poezii geniale... Dacă, dimpotrivă, acești poeți l-ar fi primit cu dragoste, oferindu-i serviciile lor, „Adevĕrul Literar" *s'ar fi dus demult la fund, cum au pătimit până acum toate revistele noastre literare, — cele fără ariergardă. Dar nu le-a venit în minte acest truc. Ori poate d. Sevastos nu s'a lăsat convins că o poezie este admirabilă — când nu place nimănui. Luxul unei păreri așa de interesante din punct de vedere mizantropic, și-l pot permite numai criticii literari și alți oameni fără răspundere. Un director de revistă trebuie să fie mai circumspect.*

Oricum, revista aceasta s'a menținut și-a prosperat, în mijlocul atâtor naufragii, justificându-și din plin existența. Prin calitatea și cantitatea imensă a materialului publicat în paginile sale, prin răspândirea lui, neatinsă încă de nici o altă revistă literară în țara noastră, ca și prin numărul și valoarea colaboratorilor grupați în jurul său, „Adevĕrul Literar" *reprezintă o pagină importantă din istoria culturii românești dela războiu încoace.*

Și aceasta, datorită mai cu seamă unui om admirabil în modestia lui, care n'a recoltat până acum, după cât știu, nici un elogiu tipărit — ci numai injurii...

G. TOPIRCEANU

Oportunități

Literatura cu asterisc

Pe copertile cărților franceze apărute acum mai mulți ani, se disting, în lista informativă a editurii, titluri însemnate cu asterisc a cărui explicație o afli jos: „Aceste romane sunt și pentru tineret".

Explicația și asteriscul au dispărut în ultimii ani, ca o înțelegere tacită între părinte, editor și adolescent asupra arhaismului și inutilității vechilor precauțiuni.

Falimentul de educație al generațiilor care s'au ridicat după războiu nu se datorește desigur numai lecturilor proaste, dar renașterea poate porni și de aci, cu mai mult succes decât prin predicile profesorului și părintelui târziu treziți.

De aceea trebue semnalată inițiativa oportună a unei edituri românești „Cugetarea", de a stimula prin premii o literatură nouă, romane morale, nu destinate copiilor, cărora le era rezervat până acum compartimentul, ci poporului liceelor, tineretului în anii cei mai avizi de lectură și tăbărând pe producții de gen dubios nu numai decât din viciu, dar și din lipsă de atenție editorială, și din lipsă de romane speciale.

ANIMATORUL

Cu cât distracțiile devin mai variate și posibilitatea de a le procura mai ușoară, cu atât e pedepsit omul să se plictisească mai mult, sau devine mai puțin apt de a se mulțumi cu bucuria ce distracțiile o dau.

Altfel, vecinii mei, când se întorc seara de la cinema sau dela o petrecere, n'ar avea ca primă grijă să pună radio în funcțiune. Altfel, n'ar fi ajuns până la noi inovația animatorului *în stațiunile balneare unde altădată se chema distracție că privești muntele sau marea, că te plimbi agale prin parcul răcoros unde cântă sau nu orchestra.*

Antreprenorul de azi al unei stațiuni, de groaza reclamei ce i-o fac foștii vizitatori: „Acolo? E o plictiseală...", nu se mulțumesc cu organizări de reprezentații teatrale, fachirice sau gimnastice, cu torentele de jazz allegro, și romanță andante, pornite alternativ de pe estrada cu muzicanți și discul dulapului sonor, sau mai bine în acelaș timp, — ei au luat hotărîrea să scuture lenea de a se distra a fiecărui nou-venit, să-l obosească mai degrabă cu distracții, decât să se răspândească bârfeala că nu le-a avut. Un domn „de lume" e însărcinat contra-plată să infuzeze buna-dispoziție și în surmenatul de distracții ca și în cel neapt de a intra singur în ritmul lor.

Să admitem că o lună de zile îi este greu omului modern să-și păstreze nervii și articulațiile în repauz. Dar de ce atâta teamă de plictiseală pe vaporul care traversează oceanul numai în patru zile? Pacheboturile de lux, de mult timp doar prevăzute cu muzică, dans și viață agitată de bord, au instituit și ele animatorul sau animatoarea, a căror funcție, bănuim, va deveni din zi în zi mai grea.

Viața de azi, care nu mai poate da oamenilor hrana simplă a bucuriei a multiplicat sub mii de fațete tragicul destin al clownului de circ a cărui meserie este veselia, dar care, eșit din artificialul scenei, nu mai poate nici zâmbi de ceva.

ALICE GABRIELESCU

HELADA

Argonauții

I.

Erau cu toți coborîtori din zei
Și rădăcină de urmași eroi,
Și străluceau cu toții ca un roi
Fulgerător, în soare, de schintei.

Armurele de aur de pe ei
Cădeau pe trupurile lor greoi
Și, pe spinarea scuturilor noi,
Arșița zilei sta ca un polei.

Corabia strângea'n catarge duh
De purpură și flutur din văzduh
Și'n zare șerpuia ca un delfin;

Reflexul jucăuș al ei ardea
Cu flacără, pe valuri, de rubin
Și fundul mărei scăpăra sub ea.

II.

Argos, vis lăuntric căruntit în larg,
Spintecă din coaste valul ca o bârnă
Iar în vârful celui mai înalt catarg
Lâna grea de aur curgător atârnă.

Aventurierii aspri și semeți
Ai strălucitoarei și-avântatei Ionii
Cântă de pe punte ritmic la lopeți
Cu bătrânul mărei lor și cu tritonii.

Trupurile 'n spumă albă, ale lor,
Stau ca niște trunchiuri de copaci în noapte,
Și strivesc pe cerul apei de fosfor
Stelele ca niște fructe 'n flacări coapte.

Jason lângă proră sprijinit în cot
A'mpietrit cu zeii nevăzuți în față
Și, cu fruntea 'n cască neagră de pilot,
Simte zvon departe, alb, de dimineață.

Un palat de-aramă ruginită-a 'nchis
Razele de soare proaspăt, și le ține,
Zăbrelite'n umbră umedă și 'n vis,
Ca pe niște pietre moarte de rubine.

Râd în treacăt însă zori 'n răsărit
Și pășesc cu freamăt dimineței pragul;
Marea și uscatul tot au tresărit
Și e lână de-aur viu arhipelagul.

Chiotesc eroii strălucit și cald
Iar Apolon mândru'n carul lui înalt a
Imbrăcat în văluri roșii și 'n smarald
Insulele toate una după alta.

III.

Orfeu a dus în Tracia cu sine
Povestea-argonauților, și-a 'ntins
Pe tot vrăjitorescul ei cuprins
Peripețiile ei sibiline.

Cetățile s'au întrecut să ia
Izbânda-i de-aurora în furtună,
Și să și-o 'mpărtășească împreună
Necontenit mai caldă și mai grea.

In Ionia-a țâșnit înaripată
Din insule departe'n insule,
Și parcă cu tot dinadinsul è
De pe un țărm pe altul legănată.

Arhipelagul o cinstește tot
In fiecare răsărit de soare,
Și cântecele ei de sărbătoare
Sunt far corăbiilor și pilot.

N. DAVIDESCU

Părerile d-lui Budacea

Despre femei și despre literatură

de DAMIAN STANOIU

Plouă. Am plecat fără umbrelă. Cafeneaua e plină. De cinematograf sunt plictisit. Acasă nu pot să mă înapoez decât peste o jumătate de ceas. Servitoarea mi-a fixat ora 6, deoarece are treabă cu odaia: să frece parchetul și să mai deranjeze paianjenii.

Ce-i de făcut?

Aș putea să intru într'o librărie. O jumătate de ceas se scurge ușor aci. Mai admiri coperți, mai citești titluri, mai răsfoești o revistică umoristică, de modă și chiar literară — fără să te plouă și fără să te coste bani. Dacă nu ești scriitor. Dar dacă ești — sau te numești, va trebui să răspunzi la interpelările vânzătorilor, casierițelor — dacă sunt mai multe, și la ale patronului.

— Ce s'aude?...
— Iese?
— Apare?
— Ați fixat titlul?
— V'ați ales coperta?
— O să fie mare?
— Ce preț îi puneți?
— Dați autografe?

Așa că renunț să m'abat într'o librărie și prefer să execut ordinul Anei sub cerul liber.

Dar ploaia se întețește și mă văd silit să mă adăpostesc undeva. Tocmai când mă apropiam de bunul meu amic Domnu Nicu Budacea.

Damian Stănoiu

Nu-l văzusem din ajun, și după o regulă stabilită de vreun an de zile, urma să dăm ochi amândoi peste douăzeci și patru de ore. Eram sigur însă că n'o să se supere. Dimpotrivă. Mai schimbăm o glumă, mai fumăm o țigară și ne bucurăm împreună.

— Noroc, maestre!

Domnu Budacea face ochi mari, își duce mâna la falcă și mă privește disperat.

— Te-am prins!
— Ei?!
— S'a isprăvit! Până în clipa de față te-am considerat om cinstit, dar acu — Dumnezeu cu mila.
— Ce-i, omule? Ce s'a întâmplat?
— S'a mântuit! Să nu încerci să te aperi că e 'n zadar. Poți să juri d-ta că n'ai acu un randevu?

Il contrazic printr'un hohot de râs.

— Uite că și după râs se cunoaște. Te dai singur de gol. Nu râde cineva cu așa miez dacă nu știe că peste un ceas ori peste o jumătate, îl așteaptă o masă bună sau o femee cu... mă înțelegi. La urma urmei bine faci. Nu te afli nici la Cernica, nici la Căldărușani, nici la Sf. Munte. Ești, mă rog, în inima Bucureștilor. Alți sfinți, altă tămâe. Vorbesc eu drept? Te rog să nu mă contrazici, că mă supăr.

Domnu Albert tocmai terminase de tuns un client chel și mă invită să iau loc în fața oglinzii. Dar patronul se opune categoric.

— Nu se poate! O să am cinstea și plăcerea să-l servesc eu de data asta. Vreau să se prezinte bine ca să n'aibă decepții dela început. Poftim, te rog!

— Dar nici gând n'am să mă bărbieresc! — protestez eu. M'am abătut din cauza ploii.

Domnu Budacea mă contrazice cu un gest energic.

— Acuma vrei s'o sucești? Să zici că nu-i adevărat? Ți-e teamă c'o să afle nevasta?... Soacra?... Fugi, domnule, d'aci, că trăești în lume și lumea recunoaște fiecăruia drepturile lui. Sau poate ai de gând să faci și jurământ? Degeaba, că te trădează prezența d-tale în prăvălia mea. Abia aseară te-ai ras și acuma vii din nou la ferchezuială... Pe mine vrei să mă prostești?...

— Am venit din cauza ploii, omule, nu înțelegi? Și apoi — caut eu să scap — pot să mă prezint la randevu și așa cum mă găsesc.

Domnu Budacea mă dibue cu palma pe obraji și constată că sunt aspri.

— Nu merge așa! Ascultă-mă pe mine, că sunt haită bătrână. Femeia vrea — ori barbă mare ca s'o gâdile pe piept, ori obrazul moale și pudrat ca să-l lipească de-al ei și să-i simtă căldura. Haide, haide, scoate pardesiul și ia loc. In zece minute te întineresc cu trei ani. Dacă nu cu cinci.

Mă uit afară: plouă mereu. Ce să fac? Să plec nu pot, să scap de briciul Domnului Budacea iar nu-i chip. Imi desbrac pardesiul și mă așez pe scaun. N'ai adesea prilejul să te radă însuși patronul. Ba încă să și te mai roage. Ș'apoi, îl știam pe Domnu Budacea mucalit și precis informat în toate chestiunile la ordinea zilei, așa că speram să-mi trec timpul cu folos.

Mă săpunește bine, își trage briciul pe curea, îl izmuește în sublimat și începe dela zuluful drept, fără să mai scoată un cuvânt. Ii dă zor, gândesc eu, ca să nu pierd... întâlnirea. Dar prin dreptul urechii se oprește brusc, mă privește grav și mă întreabă cu aerul unui judecător de instrucție:

— Spune drept: e blondă sau oacheșă?
— Ba e... șatenă.
— Bravo! Foarte cuminte! Parcă te-am învățat eu. Să nu te încurci nici cu blonde, nici cu brune, că sunt periculoase. Șatenele sunt mai liniștite și mai statornice. Care sunt, care nu — să le bagi și pe ele tot într'o oală cu celelalte. Ascultă-mă pe mine, că nu te învăț de rău.

Imi mai împrospătează săpunul de pe față și mai trage odată cu briciul.

— Ah, uitasem! Lenuțo, ia-ți sculele și vino'ncoa! Nu se merge la randevu cu unghiile nefăcute. Dar vezi să nu i-le tai prea din carne și să nu dai prea mult oja.

Porunca suna așa de categoric, încât orice protest era de prisos. Imi las mânile în stăpânirea manichiuristei, gâtlejul la discreția Domnului Budacea și aștept o nouă interpelare. Dar maestrul tace și mânuește briciul c'o îndemânare și c'o atenție care mă măgulesc. Pe la jumătatea gâtului însă iar se întrerupe și iar mă privește grav și mustrător:

— Vezi că nu mă iubești?
— Ei?
— Ce hei! Păi mie nu mi-ai spus nimic cu chestia. A trebuit să aflu din jurnale de isprăvile dumitale. Se face una ca asta?

E rândul meu să-l privesc grav și mirat.

— Nu te uita așa la mine că nu mă sperii. Vii de trei-patru ori pe săptămână în prăvălia mea, știi că sunt admiratorul d-tale și totuș mă lași să aflu din jurnale că iese.

— Ce iese, domnule? Lămurește-mă odată!

(Continuare în pag. II-a)

— Cum „ce iese"? Chestia despre care am discutat mai acum câteva luni.

Imi scot mâna din lighenușul manichiuristei și fac un gest de om iritat.

— Care chestie, domnule?

— Iaca întrebare! — se umflă maestrul. Cartea nouă pe care o scoți acum. Parcă ai o sută de chestii?!

Râd și-l asigur că iese. Curând — curând. Imi reproșează din nou lipsa de deferență pentru simpatica persoană a dómniei-sale și mai trage o săpuneală ușoară pe obrazul bărbierit. Apoi trage și cu briciul și vorbește fără să mai întrerupă operația.

— Tot cu camere mobilate, ori cu apartamente?

— Ba cu călugări.

Răspunsul nu-l satisface pe maestru. Cunosc din nervozitatea briciului. De nu m'ar tăia.

— Numai cu călugări... ori și cu maici?

— Ba numai cu călugări.

Domnu Budacea se supără deabinelea. Dar nu isbucnește decât după ce ocolește cu succes un coș ivit în calea briciului.

— N'ai făcut bine. Ascultămă pe mine, că nu-ți vreau răul. Asta o știi fără să ți-o mai spui eu. Mai lasă-i pe călugări. Te rog din suflet să termini odată cu popii, cu călugării și cu călugărițele! O să te-ajungă și blestemul lor și pedeapsa lui Dumnezeu. Și n'o să te mai citească nici lumea. Fiindcă lumea vrea cărți care să miroase a iodoform și a parfumuri tari, nu a feștilă și a tămâe. Pricepi ce-ți spun? Uite eu Budacea ăsta care mă vezi, strâmb din nas când vine vorba, într'o carte, de rasă, de culion și de cădelniță. Intorc foaia și mă opresc acolo unde scrie despre dragoste și despre trup de femeie. Nu vrei să mă crezi? Foarte rău!

Ii urmăresc cu atenție și cu teamă mânuirea tot mai iritată a cuțitului și aștept din clipă în clipă să țâșnească sângele. Ca să previu un accident, prefer să nu-i răspund. Dar mâna Domnului Budacea are și ochi, n'are numai degete.

Săpunește a treia sau a patra oară partea nerasă și reîncepe vorba cu briciul în dreptul beregății. Parcă ar fi un călău — gata să execute o sentință.

— O pornisești bine cu „Camere mobilate". Mai dă omu peste un șiretlic femeesc, mai și peste un crâmpeiu de dragoste. Dar până unde trebuia tot n'ai mers nici acolo. Ai găsit pe prostul ăla de Liță Soare care — ori pierdea căruța, ori o lua pe femee așa cu otusbiru. Parcă femeia e vită nu e și ea om cu toate simțurile. Stai, domnule, că nu merge așa! Toate lucrurile au socoteala lor. Iar cel care citește cată să facă și puțină școală. Să-i explici, mă rog, cititorului — mai întâiu cum era îmbrăcată femeia, și la urmă să-i arăți cu amănuntul cum a convins-o și cum a desbrăcat-o. Cum i-a luat pălăria, cum i-a scos haina, cum i-a lăsat rochia în jos, ori cum a ajutat-o s'o scoată pe după cap; dacă a dat apoi peste combinezon ori imediat peste cămașă.

Să descrii — așa cu lipici — cum era ceafa, cum porția de piele pe care n'o ajunge combinezonul, cum arătau sânii când s'au văzut în pericol să fie descoperiți — ș'apoi hop! — sus cu cămașa! Abia acum e momentul să arăți ce ești în stare. Să-l faci, mă rog, pe cetitor să-i clănțăne măselele în gură și să dârdâe canapeaua ori patul subt el. Atunci zic și eu că ești cu adevărat un mare scriitor! Dacă vrei să mă crezi, dacă nu, te privește. Dă-i înainte cu călugări și cu tămâe! C'o să vie vremea când o să zici: ce bine mă învăța Budacea!... Dar să nu fie prea târziu.

Aș vrea să-i răspund ceva însă tocmai în acest moment îmi rade mustața. Aștept să iasă briciul din zona periculoasă, dar atunci reîncepe maestrul. Bineînțeles după ce mă privește șiret și-mi face cu ochiul.

— Aha! Abia acuma viu eu d'acasă! Randevu, ai? Vrei să constați la fața locului, ai? Aha, e nădejde s'o iei pe drumul ăl bun... Foarte bine! D'aia ești scriitor: să vezi și să știi mai mult decât văd și știu ceilalți muritori. Ca să ai întotdeauna ceva nou de spus. Șatene, brune, blonde, vinete, roșii, picurii, cafenii — nimic să nu-ți rămâe! Scrie, dom'le, de cabarete, nu de mânăstiri! Scrie despre femei d'astea dela oraș, nu de bietele maici! Și să le arăți, dacă se poate numai goale. Chiar dacă ar fi pe stradă ori în restaurant, să spui mai întâiu — nici vorbă! — cum erau îmbrăcate, apoi numaidecât să-ți dai cu părerea cum ar fi dacă s'ar desbrăca. Să-l duci, mă rog, pe cititor, numai pe plaje, numai prin varieteuri, numai prin buduare, prin camere de bae și prin case cu perdele roșii. Să-l bagi în biserică și să-l pui în fața unui popă ori a unui arhimandrit, doar în cazuri de înmormântare.

Numai așa poți să te îmbogățești și să fii sigur că după moarte îți vor duce fetele flori la cimitir, și bărbații îți vor ridica monumente, iar popii îți vor face parastase pe gratis. Dacă vrei să mă asculți; dacă nu — scrie înainte despre călugări și despre sfinți, dormi în cameră mobilată, și hrănește-te cu menu fix.

Așa închee Domnu Budacea stropindu-mi fața cu colonie, în timp ce manichiurista îndeplinește și ea ultimele formalități.

— Pudră nu vreau.

— Ce faace?! Mă rog: ai un randevu ori n'ai?

— Am.

— Dacă ai s'a isprăvit! Nu e cuviincios să intri în casa unei femei fără un praf de pudră pe obraz. Ascultă ce-ți spun eu!

Ascult. Și Domnu Budacea mă spoește ca pe o jumătate de clown. Mai potrivește părul pe la ceafă și după ureche, îmi face cărare într'o parte, apoi mă privește din trei puncte cardinale și se declară satisfăcut.

— Gata?

— Stai, c'am uitat tocmai principalul! Iți trebue neapărat o frecție. Femeia are plăcerea să-ți mângâe părul, să-și mai vâre și nasul prin el, și nu e politicos din partea unui bărbat care se simte să se prezinte nefrecționat.

Sucesc capul și mă uit pe fereastră: tot mai plouă.

— Vrei Piver? Lubin? sau Houbigant?

— Cu sifon nu s'ar putea?

— Ce faace?! Băete, repede o sticlă Roger Gallet! E ceva mai scump, dar trebue. Ori o faci, ori n'o mai faci!

Pe la mijlocul operației „principale", Domnu Budacea își mai aduce aminte de ceva și mă întreabă gâfâind:

— Iese mare?

— Vreo trei sute de pagini.

— Bravo! Felicitările mele. Și — nu te superi dacă te întreb: ceva... cumva?...

— Nimic.

— De necrezut! Să nu găsești, în atâtea pagini un picior de femee?!

— Nici măcar o pulpă.

— Rău! Foarte rău! Printre atâția sfinți și părinți s'ar fi căzut să amesteci și ceva — cumva.... Măcar așa de hatârul cititorului. Că nu scoate nimeni banul din pungă să vază înaintea ochilor numai anterie și potcapiuri....

— Am amestecat vreo șaptesprezece mâțe.

— Mâțe ziseși?! Aferim! De pisici îi arde omului când s'așează în pat să citească!

N'ai pus barem și vreun motan?

— Patru.

— Cam puțini la atâtea pisici. Și...

— Nimic! Toți patru sunt operați, scopiți.

— Iartă-mă, dar nu mai zic niciun cuvânt. Dacă ții neapărat să dai faliment — voia dumitale. Iacă-te și fercheș! Acu, mai zic și eu că te poți duce la randevu cu fruntea sus. Repede, să nu întârzii! La cât trebuia să fii prezent?

— La 6.

— Acu e 7. Biata femee te așteaptă cu inima sfârâind. E departe? Ia și o mașină. Ajungi și mai iute și-i faci și cinste mai mare. Băete, o mașină! Și... cu chestia să nu te superi că mi-am permis să-mi dau și eu o părere. Că de, nu știi de unde sare epurele...

— Domnule Budacea...

— Nimic! Să te duci acolo unde ești așteptat, apoi să te întorci acasă frumușel să faci un duș rece, să te bagi în halat, și numai după aceia să cugeți asupra celor ce ți-am cântat. Și dacă nu mi-i spune poimâne când ăi veni să te raz că am dreptate, mă las de meserie.

Achit cele cuvenite și mă urc în mașină.

— Nu uita să treci pe la o florărie să iei un buchet și pe la debit să te aprovizionezi cu țigări! — mă sfătuește Domnu Budacea din ușă. — Să nu te duci cu mâna goală!

Când ajung acasă și fac socoteala, constat că maestrul, cu randevu-ul dumisale, mă păgubise de-o sumă cu care puteam să-mi cumpăr o umbrelă. Dar nădăjduesc că sfaturile pe care mi le-a dat, cu competență și cu entusiasm, îmi vor servi în viitoarea mea activitate literară. Și paguba se va transforma în aur și în statui...

După duș voiu reflecta mai îndelung.

DAMIAN STANOIU

Actualități științifice

Visul alchimiștilor realizat

Visul vechilor alchimiști — descoperirea pietrei filosofale care transformă metalele în aur — a fost realizat de curând în principiu de către doi tineri savanți din Cambridge.

Aceștia au reușit să disocieze atomul și din rezultatele obținute, deducem că nu e departe ziua când vom putea extrage metale prețioase din materiile curente.

Fizicianul Lord Rutheford și asistenții săi din laboratorul Cavendish al Universității din Cambridge, au expus, la un recent congres științific, modul cum au isbutit să transforme un element într'altul, bombardând atomii prin particule animate de o viteză considerabilă și aduse la un potențial de un milion de volți.

Piatra filosofală modernă, pe care au descoperit-o savanții englezi, este o butelie în formă de pară, în care „protonii" — particule de electricitate — sunt proiectați cu iuțeala luminii în spre atomii unor substanțe ca litiu, bor și fluorină.

S'a reușit astfel să se obție un contact direct între un proton și nucleul unui atom.

Protonul isbește și schimbă cu desăvârșire natura atomului original și particulele liberate — denumite particule „alfa" — cuprind o rezervă enormă de energie.

Așa, de ex., particulele liberate din atomul de litiu sunt încărcate la 17 milioane de volți.

E greu de prevăzut toate consecințele acestui fenomen, care deschide un vast câmp de exploatare în domeniul disocierii atomului și va face posibilă producerea practică a unei enorme puteri electrice cu o cheltuială minimă de energie.

Distrugerea rozătoarelor prin insolație

Astăzi, când cura de soare e la modă e interesant de semnalat faptul că insolația s'a dovedit, că poate provoca o moarte extrem de rapidă la o întreagă clasă de mamifere.

Intr'adevăr, efectele arșiței solare prelungite sunt mortale pentru cobai, șobolani, șoareci, epuri de casă și, în general, pentru aproape toate rozătoarele de laborator.

Biologii francezi P. Remlinger și J. Bailly, au constatat din întâmplare acest fenomen, pe care l-au supus în urmă unei experimentări precise și îndelungate.

Iată concluziile, la care au ajuns:

Expuse la soare, anumite rozătoare sucombă după un timp, adesea foarte scurt și variabil de la o specie la alta.

Așa de exemplu, șoarecii mor numai după 5 minute, șobolanii rezistă 9 minute, cobaiul 12 minute și epurele de casă vreo 39 minute.

Ventilația naturală (vânturile existente) sau artificială (ventilatorul electric) întârzie și uneori împiedecă aceste accidente mortale.

Mecanismul acestui fenomen fiziologic nu a fost încă lămurit.

In orice caz însă, marea sensibilitate a rozătoarelor — în special a șoarecilor și șobolanilor — la insolație, este de natură să-i recomande în mod special pentru studiul experimental al acțiunii luminii și căldurii asupra țesuturilor organice.

Razele infraroșii descoperă stele noi

Obiectele încălzite nu emit nici un fel de raze luminoase vizibile, atât timp cât temperatura lor nu depășește 500 grade Celsius.

Dincolo de această limită, culoarea corpurilor încălzite se schimbă, pe măsură ce crește temperatura și anume după o ordine bine determinată.

Rezultă deci că în acest caz putem deduce din culoare gradul de temperatură al corpului.

Acest fenomen servește ca un indice prețios în astronomie. Și iată cum:

Lumina invizibilă infraroșie, fiind iradiată chiar și la o temperatură mai mică de 500 de grade, putem fotografia de ex. o bară de fier încălzită la 250 grade, la lumina propriilor ei raze.

Obținem astfel o imagine luminoasă, deși această bară apare ochilor noștri ca o massă întunecată.

Grație acestui fenomen, putem descoperi și studia astre foarte vechi, care nu mai degajează decât raze roșii și infraroșii. Aceste astre a căror existență nici n'am fi bănuit-o altfel, ne sunt astfel revelate pe calea razelor infraroșii.

Orientarea în văzduh

După medicul german, dr. H. Strughold, orientarea aviatorului în văzduh, e determinată, nu numai de organul echilibrului ci și de simțul presiunii, cu sediul în epiderma corpului. Nervii specifici ai acestui simț reacționează la efectele de presiune și tensiune ale pielei și produc o senzație de încărcare și descărcare.

In timpul sborului, aceste efecte sunt cu deosebire accentuate, prin accelerarea alternativă și progresivă, ele fiind în general combinate cu percepțiile obținute prin organul echilibrului.

De ce încetăm de a mai crește

Creșterea corpului nostru se datorește excesului de materii nutritive. Se știe că nutriția servește pentru compensarea pierderilor funcționale ale corpului, iar ceiace rămâne de prisos, ajută creșterea.

Când schimbul de materii este redus, creșterea este mai accentuată. Așa, de exemplu, păsările care nu sboară, sunt mult mai desvoltate ca cele sburătoare.

Deasemenea, animalele acvatice, care sunt purtate de ape, ajung la dimensiuni mai mari decât cele alergătoare; întrucât acestea din urmă sunt silite să cheltuiască mai multă energie pentru propulsarea corpului.

Lipsa de hrană conduce la forme degenerate. Apariția capacității sexuale canalizează în direcția reproducerii excesul de materii nutritive și atunci corpul încetează de a mai crește.

Temperaturile ridicate accelerează la rândul lor, maturitatea sexuală. Deaceea meridionalii au o desvoltare mai precoce, dar sunt mai mici decât popoarele nordice.

Narcoza electrică

Din analiza câtorva accidente de electrocutare, s'a putut stabili că ori decâte ori un slab curent electric trece prin creer, se produce imediat o stare de profundă inconștiență, însoțită de o anestezie totală, care nu prejudiciază însă cu nimic organismul.

Indată ce facem să înceteze curentul, conștiința revine, fără să mai apară alte efecte secundare sau turburări funcționale.

Această subită narcoză, care se produce fără absolut nici o durere, este pricinuită printr'o bruscă retragere a sângelui din scoarța creerului mare, în timp ce respirația și activitatea inimii continuă regulat.

Narcoza electrică este folosită în timpul din urmă, pentru a anestezia vitele, înainte de tăiere, cruțându-le astfel dureri fizice și spaima în fața morții.

Numeroase abatoare din occident au fost echipate cu asemenea instalațiuni și rezultatele s'au dovedit excelente.

Se intenționează acum introducerea narcozei electrice și pentru intervențiile chirurgicale la oameni, în scopul de a face operațiile nedureroase.

Incercările sunt încă în curs și de rezultatele lor depinde poate substituirea electricității în locul cloroformului sau stovainei.

I. S.

A APĂRUT
Clopotele din Mânăstirea Neamțu
de GALA GALACTION
Editura Adeverul — Lei 50

Moda

Chirurgia estetică

Operațiunile estetice practicate pe o scară foarte întinsă în străinătate — sunt apanajul aproape exclusiv al doctorilor americani.

Reducerea sânilor prea mari, e mult mai frequentă la femeile tinere.

Medicul Charles Claoué la Paris, transformă în adevărat artist, niște masse diforme de câteva kilograme de carne, în sâni mici, rotunzi, obraznici.

Pentru această operație unică prin importanța ei, victima este adormită numai ½ oră: timpul ca să i se facă douăzeci de injecții necesare să oprească emoragia, să suprime durerile. Apoi sânul este străpuns de ace lungi, se desenează forma ce va lua și e împărțit pe zone.

La femeile tinere, doctorul trebue să păstreze și să salveze ceeace permite tinerei fete să-și îndeplinească destinul de mamă. Pentru aceasta chirurgul conservă rețelele nervoase ale mamelonului și intregritatea glandelor mamare.

In prima ședință se delivrează sânul de massa grasă pentru a i se da proporțiile normale pe viitor. In a doua ședință, după două săptămâni — când s'a restabilit contactul dintre țesuturile interioare și s'a îndepărtat orice primejdie de necroză — se va face, abia atunci „construcția sânului".

Prima operațiune comportă trei părți:

1) Scoaterea unei părți din glandă pentru a se reduce hypertrofia.

2) Suprimarea excedentului de piele.

3) Repunerea mamelonului la locul său.

Când se reface numai exterior bustul, se scoate mamelonul cu incizorul, se pune de o parte, și la sfârșitul operațiunii se grefează pe sânul reconstruit.

Singurul semn pe care îl lasă această intervențiune, e o mică cicatrice verticală în partea inferioară a sânului.

Pungile de sub ochi, acele mici hernii grase, se îndepărtează cu cea mai mare ușurință. Se taie cu foarfecele marginea pleoapei de jos, și se scoate cu pensa mica grămăjoară care stă așa de urât umflată sub ochi. Suturile sunt invizibile. Uneori se pot scoate și prin interior.

Ridectomia, în chirurgia estetică, e operația cea mai impresionantă: Se rade părul de pe tâmple; se face o resecțiune cutanată — adică tragerea pielei — cu o incizie temporală — și se coase în urmă sub păr. Acest procedeu maschează și ptosa figurii.

Schimbarea formei nasului, nu necesită nici o intervențiune externă. Cu ajutorul penselor se lărgesc narinele și se întorc pe dos. Apoi o spatulă desprinde carnea de pe os și se răcâie cartilagele inutile.

Toate aceste operațiuni durează trei ore minimum. Pacienta se trezește în convulsiuni, cu figura tumefiată, cu șanțuri roșii, palidă. Va fi însă frumoasă. Minunat progres reprezintă chirurgia esetică. Dar ce șansă să nu ai nevoie de ea!

CITIȚI TOȚI AZI
în „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —
— renovată: —
Colierul Reginei
de magistralul evocator
STEFAN ZWEIG
Unul din cele mai de necrezut, mai răscolitoare, mai palpitante scandaluri ale Istoriei. Și niciodată vreo pană nu l-a reconstituit mai epic, mai halucinant!
N-rul mai cuprinde „Pagina humorului", „Jocuri încrucișate".
Lei 4 — Romanul complect.
La chioșcari și librari.

Mărunte

Editura „Cartea Românească" a pus sub tipar romanul „Mormolocul", datorit d-rei Profirița Sadoveanu, fiica d-lui Mihail Sadoveanu.

Un admirabil fragment, intitulat „Săniușul", a fost publicat într'un număr recent al „Adevărului Literar".

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 6—7.

V a r i a

Copii polițiști în America

In orașul Norwich s'a creat un club pentru copii între 14 și 16 ani. După cursuri, tinerii cei mai buni sunt îmbrăcați în uniformă de polițiști, cu mănuși albe: lucru de care sunt foarte mândri.

Insărcinările ce se dau tinerilor polițiști sunt felurite: ducerea corespondenței, căutarea șofeurilor care au pricinuit accidente, supravegherea automobilelor în stație, ajutorarea copiilor în pericol, supravegherea cerșetorilor.

Educația aceasta e foarte nimerită. E mai bine ca tineretul să se joace de-a polițiștii în folosul ordinei, decât să se joace de-a haiducii și de-a gangsterii.

Tradiții romane

Intr'una din nopțile săptămânii acesteia culmile Alpilor și ale Apeninilor au fost luminate cu focuri.

Presa italiană scrie că aceasta e o reîntoarcere la una din vechile tradiții romane, când se aprindeau focuri de bucurie pentru celebrarea marilor evenimente.

O comoară într'un castel

La câtiva kilometri de Toulouse, în Franța, în castelul Perget s'a descoperit o comoară. Un bogat negustor spaniol, care cumpărase de curând castelul, e fericitul descoperitor al averii.

Comoara a fost descoperită de un copil, care a băgat de seamă că o porțiune de teren din curtea castelului suna a gol. Făcându-se săpături, s'au găsit câteva monede de aur, crucifixe de aur și multe obiecte de preț. S'a găsit și o sticlă în care era un plan amănunțit al întregii comori.

Tezaurul a fost ascuns probabil în anul 1814, în momentul când lordul Wellington, în fruntea trupelor engleze și spaniole, înaintau spre Toulouse. Comoara valorează câteva milioane lei.

Un nou Egipt

Francezii, prin inginerii lor, au creat în Egipt canalele de irigație ale Nilului, care au ajutat să crească pe pământul Faraonilor cei mai frumoși arbori de bumbac.

Astăzi, Francezii, prin numeroase echipe care lucrează zi și noapte, vor să fertilizeze Sudanul cu apele fluviului Niger. Instalațiile de săpături dela Ségou și Markala sunt puternice și perfecționate. Peste câțiva ani un milion și două sute de mii de pogoane vor fi date culturii la Macina.

Faptele acestea omenești în care Natura e biruită pentru folosul celor mulți, merită să fie cunoscute de toată lumea.

Premiul Nobel

Se anunță că anul acesta premiul Nobel de literatură va fi numai de 789.000 franci, adică cu 6.500 franci mai puțin decât în anii precedenți.

Această diferență se datorește scăderii veniturilor fundației.

Corbul sportiv

Pe un teren de golf situat în apropierea unui ținut păduros, la câțiva chilometri de Dublin, jucătorii au observat la un moment dat că le dispar mingile.

Au crezut mai întâi că vreun copil le fură de pe teren.

Mai târziu, în cursul unui match, spectatorii zăriră un corb pândind ca mingile să treacă peste limitele terenului și furându-le din sbor.

Un ziar englezesc care vorbește despre matchul pomenit, dă și acest detaliu, și menționează că pasărea a fost împușcată, fiindcă se obrăznicise într'atâta încât nu mai lăsa nicio minge să-și ajungă destinația. Le prindea pe toate din sbor, aproape imediat ce erau aruncate.

Gazeta presupune că gustul corbului pentru mingile de golf pornește dela o eroare: Pasărea credea probabil că jucătorii întrebuințează ouă, nu mingi.

Impozit pe pisici

Ziarul „Prager Presse" a adus știrea că consiliul comunal al orașului Praga a decis votarea unui impozit pe pisici.

Descoperiri arheologice

Arheologul Luigi Ugolini, a comunicat congresului de istorie din Bari, rezultatele săpăturilor făcute în Albania.

D. Ugolini, care scoate la lumină ruinele orașului Butorintum, a putut verifica spusele lui Virgil din „Eneida". Topografia orașului și dispoziția monumentelor corespund întocmai descrierilor poemului. Arheologul italian presupune că Virgil a locuit câtva timp la Buthrote.

Un record original

Poliția pariziană a arestat o escroacă foarte elegantă, care până la vârsta de 37 de ani, cât are acum, a fost dusă la poliție pentru furturi din magazine, de 480 de ori. In vremea aceasta ea a fost condamnată de 16 ori și a stat paisprezece ani în închisoare.

Gazetele franțuzești, i-au calculat condamnările la vreo trei sute douăzeci de ani de interdicțiune.

Ultima dată a fost capturată împreună cu o bandă de alte 12 delicvente.

Paza lui Einstein

Se știe că celebrul savant Einstein a fost obligat să părăsească Belgia unde fusese amenințat cu moartea prin scrisori anonime.

El și-a ales domiciliul pe coasta englezească.

Cu toate că până acum nu s'a luat nicio măsură oficială pentru apărarea savantului, poliția secretă a detașat 60 de agenți însărcinați cu supravegherea refugiatului.

Paza savantului, după calculul unei gazete franțuzești, ar costa cam patruzeci de lire pe zi, ceiace face vre-o două sute patruzeci de mii de lei.

Statistica divorțurilor egiptene

In Egipt s'au înregistrat în anii 1930 și 1931, 15.117 divorțuri față de 28.775 de căsătorii, adică o proporție de 52½ la sută.

Progresele radiofoniei

In seara de 30 ct. la ora 11, au avut loc emisiunile schimbate între postul dirijabilului Graf Zeppelin și cel al vasului german Cap Ankona. Distanța la care se aflau unul de altul era de 4000 km.

Tehnicienii și-au dat toată osteneala ca emisiunile să fie cât se poate de clare, înlesnind astfel reportajul d-lui Harald Dietrich, trimisul soc. de Radio germane, și convorbirile sale cu căpitanul Flemming. Intreaga străinătate a putut asculta emisiunile.

Tabletă

Telefonul

Noaptea de 4-5 Noembrie a trecut pentru 600.000 de oameni inobservată și tresărirea coincidentă cu ora 12 din noapte au cunoscut-o numai 15.000, dacă au cunoscut-o. Un fenomen s'a petrecut prin întuneric, unic fenomen în cei peste 600.000 de ani decând, de dragul cifrei s'a strecurat natura inteligentă, din blana maimuței în galbul marmoreean al corpului uman. Noaptea, la un semnal, telefonul a fost automatizat.

Să nu uităm în gâlceava, la care cu toții am participat, dintre abonați și societatea de telefoane, frumusețea tăcută a transformării nici estetica delicată a telefoniei. Că disputa noatră, a domnilor abonați a fost nițeluș teatrală prin exagerarea gestului și a vocii, nu încape îndoială. Am făcut și noi revoluția noastră. Dacă pe cele mai multe chestiuni poiltice și sociale nu știm să ne înțelegem, am căzut în schimb în unanimitate dc acord asupra unei probleme de 2.200 de lei, rămânând solidari până la moarte și pe cifra scăzută de una mie lei. Ne este într'adevăr penibil în calitate de chirurgi eminenți să plătim un abonament de 500 de lei pe lună, chiar dacă marile mizerii ale existenței ne obligă să operăm apendicita cu un onorariu derizoriu de 60.000 de lei bucata.

Profesiunea nu împiedică totuș fiorul, căci este vorba de fior. Blestemații ingineri au umblat pe sub pământ ca râmele și șerpii trei ani, au răzvrătit betonul, au chinuit metalele și au enervat electricitatea, pentruca într'o noapte și într'o singură secundă, bagheta licăritoare să dea comanda pornirii spontanee a unei orchestre mute de 20.000 de instrumente de ebonit...

Aparatul tainei a opta stă pe masă. Tecnica i-a dat o figură de monstru masiv concentrat, animat de o excluzivă viață interioară. Buldogul negru e suprapus unei broaște pătrate cu zece ventuze rotative și de undeva dinlăuntru se iscă vocea căutată sau soneria bizarului grup. Oricât de clare ar putea să fie regulile neștiute de abonatul sceptic și desabuzat, care s'a deprins cu telefonul pentrucă îl plătește, turburarea sentimentului de certitudine are loc îndată ce chemi cu degetele un suflet din neant și el îți răspunde la ureche. Și mai ales posibilitatea de anulare a timpului și a distanței, oridecâte ori dorești, cu un pol pe zi și mai puțin, acest joc contra simplă plată cu vecia și cu misterele echilibrului universal, impresionează și pe un vechi abonat de 20 de ani al sforilor vorbitoare, care nu și-a pierdut toate gingășiile și virginitățile la Bursa scăzută a marelui oraș.

Mâța noastră pestriță trebuie să știe ceva, când ridicând receptorul, ne vede vorbind într'o cutie neagră cu lumea nevăzută. Preștiințele și neastâmpărul ei din timpul unei convorbiri sunt de ordinul intuiției electrice, simțind poate impalpabilele corespondențe dintre luminile lunii din perdele, dintre dăliile din cristalul sticlitor, dintre ochii ei și dintre somnambulismul teluric... Și trebuie să știe ceva și bătrânul talmudist, dela depozitul de cherestea din șoseaua Olteniței, căci copilăria lui sufletească, atentă și judecătoare, are răspântii, pe unde trece umbra pisicii și vibrează ecoul firului de telefon...

La 12 ale nopții de Duminica trecută, s'a petrecut într'adevăr evenimentul perfecționării tecnicității și pe când rupeam sigiliul aparatului nostru cu sfială și îndoială, descuiam mormântul lui Lazăr, prăvălind o piatră și așteptând un oftat... Oftatul a fost exact la întâlnire: tonul. Am auzit suspinul precis al catacombei și cel chemat dintr'altă lume, din lumea telefonului automat, din lumea cealaltă, a rspuns: Tu ești, Doamne? Eu sunt. Pune degetul în rănile mele...

Pentru emoția pascală a nopții automatului, nemai încercată dintr'o epocă naivă resuscitată brusc un moment, abonatul nu-și mai poate aduce aminte de câte ori i-au încremenit pâlnia și microfonul în mână, de câte ori s'a certat cu niște domnișoare necăjite, de câte ori a stat de vorbă în gol cu un partener dispărut din circuit și înecat în spațiul electric ca un șoim împușcat. Incep să-i surâdă imaginile technice... Sârma legănată în streașina casei începe să-i fie simpatică: e firul din păinjeniș, de-a lungul căruia vine la simplul apel, din nevăzut, fabricantul de mătase acustică arămie. De azi încolo, turnul cu rânduri de piatră și cristal din calea Victoriei va fi mai frumos, clopotnița lui va fi salutată ca o sinagogă științifică a marelui Arhitect, care în toate celea s'a organizat să aibă ultimul cuvânt și să fie Directorul general al tuturor puterilor scăpărate din fier, din cauciuc și din beton, mare Telefonist, mare Telegrafist și mare Radiofonist, alfa și omega curentului de semne contrarii, plusul și minusul, acordate.

Citind aseară la electricitate din poveștile arabe, ale Șeherazadei, și tâlmăcind copiilor, cu întortochere, textul Doctorului Mardrus, venise vorba de opaițul unui sat mărunt din vecinătățile Putnei bucovinene și am reconstituit, cei câți ne amintim de mai de mult, istoria focului și a luminii. Candela câte mii de ani a stăpânit, după văpaia de lemn și paie? Câte povești frumoase n'au fost scoase din vâlvătăi, cu ochii poetului în jar? Stihurile seului și ale undelemnului, psalmii și epistolele lui Paul și Cântarea roabei cu fragile sânilor negre, au fost găsite suave la lumânarea de ceară, la policandru, la făclie și nu și-a pierdut amărăciunea și dulceața după ce singuratecul inventator de miracole și tecnologii a răsucit din mineral mustața incandescentă a firului de tungsten.

O sonerie subită spintecă zglobie ca un hohot de râs al vioiului electron, gânganie subiectivă și corci al atomei, mileniile, cu care stăm la masă, ca niște greeri încurcați în iarbă grasă stufoasă. Telefonul! Alo! Alo!

— E bun telefonul? întreabă Turnul fără ceasornic.

— E delicios, Domnișoară...

— Știți cum vă chiamă cu începere de azi?

— Probabil, ca și ieri, Domnișoară.

— Vă înșelați. Ieri ați fost No. 341 nouăzeci și cinci și sunteți azi No. 333 cincizecișipatru.

Notați vă rog.

S'a petrecut și acest eveniment. Eram 341 și nu mai suntem...

T. ARGHEZI

Céline Emilian — Portret

PLASTICA

In luna Mai a. c. a plecat în Italia d-na *Céline Emilian*, fosta elevă a sculptorului Bourdelle. I s'a pus la dispoziție un atelier, la Școala Română din Roma, unde artista a putut lucra în liniște, departe de sgomotul orașului.

Maria Brateș-Pillat Portret (D-na F.)

Roma, prin monumentele de artă pe care le risipește la tot pasul, e un permanent stimulent al talentelor și al puterii creatoare. In această metropolă, vizitatorul trăește întreaga splendoare a trecutului artistic al Italiei. Roma toată e un muzeu. Pretutindeni coloane, ruine, statui, palate, biserici bizantine cu mozaicuri bogate și frescuri sugestive.

Dela perfecțiunea spiritului grecesc și până la realizările caracteristice vremii noastre, se poate urmări aci, etapă cu etapă, întreaga evoluție a artei în genere.

In această minunată atmosferă, sculptorița noastră a executat câteva lucrări, printre care portretul d-lui Emilio Bodrero, vice-președintele Camerei italiene, al d-lui Vasiliu, ministrul nostru la Vatican, al d-lui de Francisci, Ministrul de Justiție al Italiei, al fiicei d-lui Charles de Roux, ambasadorul Franței la Vatican, precum și o mască-portret a d-lui Solacolu, atașatul nostru de presă la Roma.

*

Sculptorul are nevoe de reculegere pentru a putea crea. El nu e în stare să vorbească limbajul materiei decât în singurătatea atelierului, unde, sub controlul spiritului găsește inspirația de a transpune în materie graiul formelor.

Ințelegerea formei, lucru esențial în sculptură, și redarea ei ochiului, cer o specială inclinație spre interiorizare. Forma nu ia ființă decât dacă e înțeleasă în construcție din interior la exterior.

Corpul omului, un animal sau un cap, nu se pot interpreta decât pe o construcție a structurii interioare, pe care se leagă apoi multiplele volume și planuri, prin adăugare de material.

O sculptură nu poate fi făcută din simplă fantezie, oricât de bogată ar fi, brodată pe viziunea exterioară pe care unii contemporani o împrumută dela popoarele primitive.

Sculptura este mai întâiu *un métier* cum o numește Francezul. Ea trebue învățată cu trudă multă și serioasă, și îmbogățită cu darurile personale ale artistului. Orice altă aplicațiune care ar merge alături sau în contrazicere cu aceste legi nu este sculptură, nu e artă.

D-na Céline Emilian și-a însușit toate aceste criterii. Portretele executate de d-sa la Roma sunt opere de studiu intens, de adâncire psihologică, de mare prestigiu plastic. Opere finite, în înțelesul cel mai larg al expresiei.

Sculptorul nu s'a lăsat ispitit de facilitățile meșteșugului și n'a făcut concesii gustului comun.

Rezultatul fecund al contactului artistei cu marea artă a Italiei se desprinde luminos din imaginile săpate de dalta-i inspirată în materialul chemat la viață nouă.

Eleva lui Bourdelle s'a arătat vrednică de meșterul ei.

*

In sala Ileana a Cărții Românești expune d-na *Maria Brateș-Pillat*.

Utilizând tehnica ingrată a acuarelei, artista desfășoară în portrete, flori și peisaje o virtuozitate cromatică impresionantă ca invenție și calitate.

Acuarelistul nu bănuește aproape niciodată ce surprize se

Céline Emilian — Portret

pot ivi în rezultatele urmărite de dânsul. E cu atât mai mare meritul său când, grație unei rutine disciplinate, izbutește să obțină efecte prețioase.

D-na Maria Brateș-Pillat și-a cucerit atât de temeinic meșteșugul, încât fiecare panou reprezintă o nouă izbândă.

Ingeniozitatea artistei merge până la desăvârșita armoniza-

Maria Brateș-Pillat — Flori

re a obiectului cu ambianța, a amănuntului cu întregul, a expresiei psihologice cu înconjurul de natură.

Dacă la aceste rare însușiri adăugăm bunul gust al alegerii temelor și siguranța fixării lor în cadru, ne dăm seama ce exemplu reconfortant constitue expoziția dela Cartea Românească pentru cunoscătorii dezamăgiți de eforturile sterile ale atâtor naufragiați ai genului.

Cercetarea acestei manifestări este o datorie pentru toți iubitorii de frumos.

H. BLAZIAN

Memento-Expoziții

Casa Grădinilor: Salonul Oficial *de desen și gravură, și retrospectiva* Ștefan Dimitrescu.

Fundația Dalles: Jean Al. Steriadi. — Elena Vavilyna.

Sala „Universul": I. Nițescu.

Ateneul Român: Cabadaeff.

Muzeul Toma Stelian: Expoziția artiștilor francezi inspirați de Africa.

LA 15 NOEMBRIE APARE:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
125 CLIȘEE — PREȚUL 125 LEI

Maria Brateș-Pillat — Portret (Dl. I. P.)

Amintirile Caterinei State*

Intr'un scurt și sincopat scârțâit al mobilei de paie, cei trei domni se ridicară pe rând iar Schiller, drept și țeapăn în haina-i nouă — parfumată cu Colonie 4711 — se înclină adânc și-mi spuse ceremonios:

„Permiteți-mi, domnișoară, să vă prezint pe șeful meu, domnul inginer Carissi".

Pe când Lambrior, cu mânile încrucișate pe piept, sta aplecat ca înaintea unei Domnițe din alt timp.

„Salutăm respectuos, pe Alteța Voastră", glăsui el comic, în timp ce-i atingeam urechea de care-l trăsei ușor.

Leontina, prea voluminoasă în fotoliul șubred și neîncăpător în care se tot cuibărea lovindu-l când de perete când de oglinda de alături, aduse pe fața tuturor un imperceptibil surîs ce desmorți ușor atmosfera primelor clipe între noui cunoștinți. Mă așezai alături de Leontina și invitând musafirii să-și reia locurile, căutai să 'nfirip o conversație generală. Leontina îmi simți intenția, și, dela început își scuză „ignoranța și incapacitatea" de a mai învăța atât de târziu o limbă străină, rugându-ne, dacă ne-ar fi indiferent, să vorbim în limba ei.

— Degeaba, iaca degeaba am fugit dela gară să mai respir aier fără fum de cărbuni și să mai aud aici în deal limbă curată românească. Ii auzi ? mă 'ntrebă el, parcă am fi la Königsberg ori la Hanovra.

— Ce, nu-ți place? Acolo se vorbește nemțeasca pură.

— Uf ! unde, unde să mă duc să scap de nemți ? unde mă duc și de unde vin miroase a supă de kimen și a cartofi prăjiți.

— Mută-te în cer. Acolo poate să nu-i mai întâlnești.

— Da de unde! Acolo or fi mai mulți, că doar Impărăția Cerurilor a nemților este.

— Ce spune domnul ? întrebă Leontina voind să-l prindă'n vorbă.

— Spune că-i mulțumit să se găsească și aici, în deal, în atmosfera civilizată dela gară.

— [1] Nein, nein, ich liebe nicht *das* deutsche Luft; ich will numai rumänische.

— Was lieben Sie ? întrebă Leontina surâzând.

— *Rumänisches* Luft.

— Lambrior, îți desminți și genealogia și țara de unde vii...

— Ce-mi pasă! măcar așa să le fac în ciudă; să mă răsbun pentru că m'asfixiază de mai bine de un an.

— Dumneavoastră nu păreți să țineți, atât de mult, la atmosfera după care zadarnic aleargă Lambrior, spuseiu noului cunoscut uitându-mă, cum mi-i obiceiul, drept în ochi; și, în clipa aceia îmi păru că mai întâlnisem privirea-i vie și înțelegătoare și mai văzusem pe omul acela cândva și undeva, departe, mai mult în vis. Și, tot atunci printr'un curios și inexplicabil proces sufletesc, ființa sa îmi păru a fi o apariție numai ce parcă m'așteptam din clipă în clipă să se fluidizeze și să dispară în neant.

— Imi place, domnișoară, cu deosebire și fără comparație, atmosfera aceea ce-o răspândește 'n juru-i sufletul omenesc, îmi răspunse Carissi închizând pe jumătate ochii săi negri ale căror gene se încălecau și păreau a-i întuneca mai mult.

— Dar când atmosfera asta n'o puteți întâlni într'un loc oarecare, atunci ce faceți ?

— Tind spre aceia ce mă dispune să pot gândi, să-mi pot imagina pe cealaltă... Peisagiul, poezia unui colț de pământ, anumiți oameni în aparența lor de multe ori, pot avea asupra-mi acest efect. Și, fără a-mi mai chema imaginația în ajutor, îmi pare că Vascanii, prin poziția și prin culoarea lor, absolut proprie, au atmosfera aceia ce nu se 'ntâlnește ori unde și oricând.

— Da, daaa, ai dreptate, moncher. Unde să găsești în țara asta, atâta bere și atâți cârnați și isvor de supă de kimen; tărăbi pe ulițì și evrei perciunați; munți de povidlă și muzică de Liszt; opinci și cămășoaie și parfum Lauthéric, și, unde să mai auzi Babelul atâtor limbi ? întrebă, Lambrior, pornit ca un cal, speriat, pe văi.

— Ori ce-ai zice, Vascanii e un colț mic și inspirator. Prăvăliile de mărunțișuri de sub arcadele vechi au poezia lor și ades mă primblu seara, ca să văd la lumina lămpilor afumate chipuri care 'n frumusețea și cadrul lor, atât de deosebit, sunt motive demne de pus alături de acele ale lui Rembrandt, spuse inimos Carissi.

— Sunteți și pictor ori sunteți poet ? îl întrebai în nemțește ca să-l înlănțui în vorbă pe Schiller care, liniștit și tăcut, răsfoia revista „Die Kunst".

— Domnul inginer Carissi nu-i pictor, dar e „ein meister" la vioară; avem un artist mare între noi, insinuă Schiller, așteptând cu vădită nerăbdare invitația Leontinei care, neatentă în clipa aceea, vorbea cu Lambrior.

— Am auzit vorbindu-se elogios de talentul dumneavoastră, domnișoară, relua Carissi și, nu știu prin ce proces al unei asociații de gânduri și poate de impresii chiar, văzându-vă într'o zi în trăsură cu profesoara dumneavoastră aș fi putut jura că erați persoana de care-mi vorbise domnul Anschütz.

Madam Roza, aprinsă la față și gâfâind ca mașina sub presiune, urmată de Zoița fata din casă, aduceau pe touă tăvi vin de Cotnar, jambon, unt și peltea de pomușoare. Mama veni și ea, peste puțin, scuzându-se că fusese reținută de gospodărie și glumind se plânse că n'o ajutam.

— Imi pare că ocupațiile domnișoarei exclud pe altele, spuse Carissi uitându-se prietenos la mine pe când din greșală îi turnam Cotnar într'un pahar de apă.

—Le exclud și, cu drept. Iată, eri, nu mai departe, am trecut un sfert de oră, rar, citind o temă destul de grea în care duduița s'a întrecut; trebue s'o recunosc și s'o mărturisesc chiar, mai spuse Leontina, netezindu-mi părintește obrazul aprins. O expresie de viu interes și simpatie lunecă pe fața musafirilor, pe când mama își urmă ideia începută.

— Da, când mi-oiu mărita fata, am să-i dau zestre douăsprezece duzini de condee, o ladă de penițe, trei dulapuri cu cărți și un vagon de hârtie.

— Când sunt atâtea alte domnișoare cărora li s'ar cuveni numai bonete și șorțuri ori câteva duzini de cărți de joc... Dota, originală ce-i drept, ar fi incomparabil mai atractivă, își dădu părerea Carissi mușcându-și apoi buza și rămânând o clipă tăcut.

Se mai vorbi de timp, de recoltă și de distracțiile din Vascani.

— Distracțiile, lămuri Lambrior, sunt foarte variate în acest stat în stat; ele sunt tot atât de variate cum sunt și neamurile ce sălășluiesc pe bucățica asta de pământ. In vale, la gară, de-ar fi adus cineva cu ochii legați și i s'ar ridica legătura în mijlocul unei petreceri, ar jura că se găsește pe Spreea ori pe Rhin.

De-ar fi un rabin, legat la ochi și i-am da drumul pe ulița mare în seara de Purim s'ar crede printr'o minune, ajuns în Palestina și unui ceh la masa lui Svoboda, i s'ar părea că-i la Praga ori la Brnò.

Când nu mai încap nemții în grădina atelierului, acești cetățeni importați și îmbuibați cu ghiulele de pâne și de cârnați ies să le digereze la câmp; și se duc în grupuri, cu o atât de punctuală regularitate și întotdeauna pe acelaș drum încât cel ce-i vede și n'are aceleași gusturi și aceleași plăceri e îndemnat să-i mâne ca pe ... oi, să-i împrăștie și alungându-i să-i scoată din pasul lor greoiu și comic cadențat.

Când plouă, stau unii câte o jumătate de zi la geam și li se vede numai nasul, roș, reliefat în tot verdele myrtei și între frunzele de magheran. Stă neamțul și cetește până la cel din urmă rând din „Bukarester Tageblatt" pe care-l trimite apoi vecinului de peste drum. Iar șeful atelierului, Herr Anschütz, când nu sparge urechile celor din casă cu marșurile lui nemțești cântate pe un nenorocit de clavir, moștenit dela bunică-sa, atunci cetește cu glas tare „Neue freie Presse" descotorosindu-se cu răbdare de cei opt plozi care i se cațără când pe genunchi când în spate atunci când bine așezați mai sus nu-i țin iarna cald la ceafă.

Spre sară toți nemții pornesc în grup spre sala tirului unde șeful cu toată seriozitatea vârstei și a chipului său de veritabil prusac, împușcă de zece ori pe rând alături de țintă; și, când după repetate pocnituri reușește s'apuce cartonul, toată adunarea se bucură, aplaudă și strigă'n cor: „Bravo! bravo! Herr Ober"... Iar el, mulțumit înghite trei perechi de „Krenwürschtl" [1] ce nu i s'așează bine în pântece fără patru halbe de bere; după care ca să se dreagă, mai bea și un cognac și atunci îi vine dor de „Heimat" și blestemă clipa când l-a trimis Convenția pe pământ românesc.

— Dar, ori ce-ai zice, balul nemților e mai „gemütlich" pe când în cercul polonezilor... când nu se iscă o ceartă, trebuie să-i asculți vorbind de neamurile nobile din Polonia și desgropând genealogii care te pot face să crezi că toți mecanicii ori decoratorii polonezi din acest atelier sunt strănepoți de rege sau cel puțin rude apropiate cu Radziwill. De curând Piha a pălmuit pe Cuba pentru că, intrând în sală, Cuba n'a salutat destul de reverențios pe nevastă-sa. Când nu beau și nu se ceartă se'ntrec vorbind de neam.

Evreii, nestingheriți de amestecul altor neamuri și nestăpâniți de alte prejudecăți se dedau în voie obiceiurilor străvechi.

— Dar românii ce fac în țara asta străină, de pe malul Siretului? Românii s'au adunat în jurul neamurilor și au luat din obiceiurile și viața fiecăruia. Cunosc pe cineva de aici din deal, care pretinde că se distrează minunat legănându-se în barca de sub sălciile plângătoare din parc și pe față cu o melancolie potrivită tabloului, citește pe Lenau, pe Heine și pe Lamartine. Dar când nu vede nimene, aceiași persoană melancolică se 'ntrece în fuga calului cu trenul accelerat și mai spune că nu-și poate închipui viață mai plăcută de cât aceea ce-ți dă pace să alungi câte șapte ceasuri degetele pe clavir și să stai toată noaptea cu nasu'n cărți. Și, când se'ntâmplă să se întâlnească persoana aceia cu alta de neam străin distracția e acelor ce le privesc printre garduri și le ascultă vorbind. Biata româncă se topește în căldura din umbrarul pipernicit, și ascultă cu răbdare „Suferințele lui Werther" înghițind în silă cafea cu lapte, povidlă și chifle cu unt.

M'aș prinde că, dela o vreme românca va avea și ea umbrarul ei și în loc de plăcinte cu poalele în
à

[1] Nu, nu, nu-mi place atmosfera nemțească; îmi place numai acea românească. Ce vă place ? Aer românesc (cu înțeles de suflu românesc).

[1] Cârnați fierți, cu hrean.

(Continuare în pag. IV-a)

brâu va mânca la Jause bömische Dalken[1] și chifle cu mac, spuse Lambrior privindu-mă cu coada ochiului.

— Văd că te abați dela subiect și restrângi obiceiurile neamurilor la distracția unui individ, îi răspunsesem liniștit.

Carissi ascultase cu interes și întorcându-se spre mine reluă:

— De sigur, domnișoară, că muzica vi-i una din distracțiile de predilecție și aici la Vascani, tot pare a fi făcut să inspire și să îndemne la ocupații intelectuale, spre artă mai ales.

— Vă simțiți îndemnat în mediu sau sunteți oricând?

— Am cântat inspirat și îndemnat în mediul artistic în care am fost la Zürich și mai cu seamă la Paris. In fiecare zi studiam și apoi mă fura frumusețea unor compoziții și mă trezeam pătruns de spiritul lor, departe de orice datorii, mă uitam cântând.

— Asta-mi spune că sunteți artist născut. Studiați mult?

— Da, însă cu întreruperi pe care, deși involuntare, nu mi le puteam ierta.

Domnul Anschütz m'a acompaniat într'o seară, se grăbi Carissi, pe altă cale, spre subiectul ce simțeam că-l preocupă.

— Acompaniază bine domnul Anchütz?

— M'daaa, cântă ritmic și corect, dar un duo și mai mult, acompaniatul, cere cu totul altceva ca să fie frumos; cere o afinitate muzicală sufletească, de nu exagerez, a partenerilor, altfel execuția metronomică păcătuiește... răspunse Carissi surâzând.

— Și Tinca compania anii trecuți pe profesorul Brill dela Iași. Imi place s'ascult vioara și piano. Ar fi bine, domnule Carissi, să cântați împreună, spuse mama ca'n treacăt.

Carissi se uită lung la mine, cerșindu-mi cu privirea răspunsul, și, era atâta dorință în ochii săi, încât aproape fără să vreau mă întorseiu spre Leontina, întrebând-o:

— Crezi, domnișoară, că aș putea secunda pe domnul Carissi?

— Nu te-am auzit în acompaniere, dar, judecând după cum cânți în solo, îmi închipui că, fără mult exercițiu ai putea fi solistă în orchestră.

— Se înțelege că tot va fi supus încercării și mai ales complectei lipse de pretenții, mă grăbii să răspund și să atenuez efectul prea marei laude: pe când mama, atentă de astă dată îl invită stăruitor.

— Veniți, domnule Carissi, oricând aveți timp liber, fără a aștepta alte invitații sau orele de vizită. Aici, la țară, toate acestea n'ar avea sens.

— Și ar lua din timp, adăugai, fără să mă gândesc la elasticitatea ideii, pe când Carissi se uită atât de lung și atât de cald în ochii mei, încât roșind tare, îmi mutai privirea la geam.

Ne înțeleserăm ca *„prima încercare"* să fie chiar a treia zi.

Cei doi musafiri, mama și Leontina în vorba și mișcarea ce se făcu la plecare, nu auziră când Carissi, salutându-mă, îmi spuse mai încet:

— Și, ca să'ncercăm, domnișoară, îmi voi permite s'aleg și zilele și orele acelea ce ar îngădui pe altele, *mai lung timp*, repetă el surâzând aproape invizibil.

— Ar fi de dorit să puteți spune, acelaș lucru după ce vă voiu fi acompaniat.

— Și *acum* și atunci, îngână Carissi, ieșind odată cu ceilalți musafiri, pe ușa larg deschisă a sălii.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

[1] Cozonaci cu povidlă, specialitate cehă.

Din viața cânilor

Claude Blanchard pe care pasiunea pentru câni l'a dus la o observațiune zilnică și minuțioasă, povestește în ultimul număr al revistei „Marianne" câteva lucruri interesante și mișcătoare despre viața acestor credincioase animale.

Intre altele arată cu detalii că se poate recunoaște un câne pierdut, în primul rând, după mers. Foamea ca și singurătatea îi răpesc siguranța și cânele este instinctiv prevenit de primejdiile care îl pândesc. Dacă a fost maltratat devine imposibil de apropiat; alții descoperă foarte repede, în cartierul în care s'au pripășit, mijloace de subsistență și un minim de confort.

Alături însă de lumea celor umili se deschide paradisul tapetat cu mătase, plin de bunătăți, al câinilor de lux. In cartierul Sf. Augustin din Paris este chiar o clinică a unui celebru medic veterinar, în care se dau consultațiuni și aparate complicate și bizare răspândesc raze tămăduitoare. O infirmieră de școală înaltă introduce „lumea" în sala de așteptare iar o dactilografă investmântată în alb scrie rețetele dictate de savantul profesor.

Nu vă imaginați cât devotament ascuns se poate găsi într'un suflet care, lipsit de tandrețâ în viață, își închină existența și toată bunătatea inimii, acestor animale pe care umanitatea dispozițiunilor administrative ale unui Prefect de Poliție le sacrifică fără milă la ecarisaj.

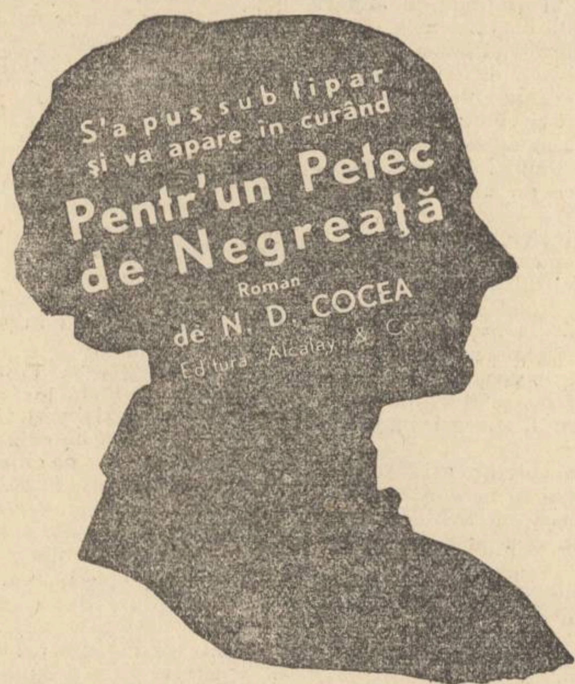
Intre Operă și Place de l'Etoile există, pentru cânii bogați, băi de aburi, frizeri specialiști englezi, fotografi pricepuți și calmi care retușează admirabil... cercetând defectele naturii, ca să nu mai vorbim și de institutele de înfrumusețare unde se practică *chondrotomia auriculară* adică inciziunea care apleacă urechile la fox când sunt prea drepte și îndreaptă coada când este curbată.

Amintiri literare se leagă de acea îngustă bucățică de pământ numită odinioară „l'île du Ravageur", azi insula cânilor. căci aci și-a plasat Eugène Sue unul din principalele episoade din faimoasa lui carte „Mystères de Paris".

Pagina scrisă cu duioșie și nemărginit drag pentru acești prieteni umili ai omului — sau răsfățați ai celor ei înșiși răsfățați ai soarelui — nu epuizează însă materia.

Literatura scrisă pe seama cânilor e imensă.

Paginile lui Blanchard schițează doar cadrul. O fac însă cu atâta căldură, cu atâta... neactualitate (fiindcă trăim vremuri în care nici oamenii nu mai au dreptul la omenie), încât am crezut că e bine să spunem un cuvânt despre scrisul său.

UN ALT ROMAN DE MARE SUCCES A LUI D. H. LAWRENCE autorul romanului „AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY" VA FI „FEMEI IN DRAGOSTE" APARE IN CURÂND IN TRADUCEREA D-LUI ZAHARIA STANCU EDITURA ALCALAY & CO.

P R I M I I P A Ș I

Adâncuri luminoase

Adâncuri luminoase alunecă în zare
Abia se deslușește pe sub pădure schitul
și, așa de mic, îmi pare
un flutur de lumină oprit pe-o frunză mare
sau sborul unui cântec ce 'nfruntă infinitul.
Tu ești așa departe și totuși, ce aproape
ți-e sufletul! Sosește ca un parfum pe ape
de liniște. Și pare un cântec luminos
purtat pe vânt în aer și lunecat în jos.
Se'nalță câte-un suflet din fiece potir.
O ramură 'nflorită cădelnițează mir
și sferele domoale de parfum
se deslânează în molatecul lor drum
se risipesc și'n urmă par un fum
înmiresmat
ce se ridică dincolo de sat.
E liniște. Se deslușește rar
un fâlfâit de aripi, pornit din hulubar
și piruetele de sboruri străvezii
se răsucesc în aer, argintii,
ca glasuri cristaline de copii.
Sunt porumbeii tăi, plutind pe cerul pur
ca niște iachturi albe pe-o mare de cobalt
și sborul lor înnalt
e-un fluer de lumină ce-alunecă în salt
peste tăcerea albă dimprejur.
Acum tu treci, departe, prin parcuri englezești
rigid aliniate dar goale de avânt
și par'că te căești
că n'ai rămas și tu să rătăcești
în satul nostru unde totul este cânt,
și totul ca'n povești.
Eu te 'nsoțesc cu gândul, din pridvor
și amintirea ta e-un porumbel fugar
și porumbeii albi alunecă ușor
și-apoi dispar.
Și numai unul singur a rămas.
Sunt singur în tăcerea fără glas
și nu mai e nici satul, nici schitul depărtat
în liniștea ce m'a împresurat.
Ci doar un porumbel în sbor înnalt
pe marea de cobalt
mai stărue departe, ca un refren uitat.

R. G.

Copilăria

Ca fructul copt, — gata să cadă la cea mai ușoară atingere, din pomul sub care te-ai culcat în miez de vară, cu ochii la cer, — stă suspendat deasupra mea somnul.

Nu întind mâna să-l culeg.

După amiaza de August dormitează convalescent, sub mângâerile blânde ale soarelui.

In casă e liniște. Ce-au pățit? Dorm. In vârful degetelor mă duc până în prag... Obraji de măr înflorit, plete de aur și umbră, gurițe cireșii zâmbesc prin somn. Nimeni n'a clipit, nimeni nu se mișcă. Respiră regulat. Dorm. Pleoapele — bulbucate și străvezii petale de trandafir — închid în zăvoare de gene lungi, taina viselor senine....

O albină se sbate la un geam să prindă polenul de aur al unei raze de soare.... zum... zum... zum....

La prânz, — cum era ziua Mioarei (și cum „Tătuțu face tot ce zice ea" — susține tot ea, cu gesturi de femeiușcă încrezută!) — au reușit să mănânce pepenele verde fără cuțit și fără furculiță. Mușcă lacom cu dințișori zâmțați din miezul rece. străveziu. In semn de izbândă sâmburii se'nșiră rânduri, rânduri — soldați negri, pe marginea farfurioarelor. Zeama roșcată și rece curge pe bărbii rotunde cu gropiți și gâdelă. Patru ștrengari râd cu poftă, la mesuța lor, sub nucul din grădină....

Privirile mamei mari scânteiază fulgere contenite, pe sub ochelari. Tătuțu și cu mine ne privim zâmbind pe furiș „comme deux enfants pris en faute"....

Ce gustos era pepenele, când îl mâncam și noi ca ei, cu gura plină de râs, cu ochii sclipind de bucurii, cu sufletul senin ca seninul nesfârșit al cerului de azi....

...Anii dispar și odată cu ei, povara părului alb... Sub nucul copilăriei, o fetiță blondă cu rochița roșie, joacă și cântă:

„'nalt cât casa
verde ca mătasa
amar ca fierea
dulce ca mierea"...

Nucile-și striveau amărăciunea în pumnii mici de negresă... blondă și miezul

patru frați
într'o cămașă îmbrăcați

se desbracă de cămășuțe pentru dinții cu zâmțișori, care macină la moara lor harnică miezul lăptos... Dar nucile cele mai mari și mai dulci erau tocmai în vârf. Și nu plângeam că-mi sfâșiasem pulpa într'o cracă ruptă, ci mă durea... rochița agățată, pe care avea s'o vadă mama. Carnea crește ușor la vârsta ceea — dar mâna-mi era mai meșteră la ținut sfoara smeului decât acul de cusut...

Livada mare, înconjurată de brazi în care vântul răscolește simfonii de orgă...

Mere cu obraji roșii, mari cât mingile cele mari din vitrinele cu jucării de Crăciun...

Părul cel mare, din mijlocul livezii cu pere mari care râdeau la soare. Mintea de copil nu 'nțelegea de ce numai ele — moț! — se coceau după cules, ca gutuile din gutuiul bătrân care se rezema de casa bunicăi. Acolo, în semi obscuritatea cămărilor, ce mister le făcea mai galbene, mai zemoase și mai aromate ca gutuile? Perele astea de ceară, nu erau surori cu cele vii din pom?... Curiozitatea m'a costat doi dinți și hazul fetelor care cântau bătând din palme:

...știrba, baba cloanța"...

Cireșile, inimioare de lac japonez, atârnate mărțișor pomului,... trecând apoi perechi, perechi cu zurgalăi de râs, pe după urechi mici, cercei...

Piersici cu gropițe'n barbă, căpșune mari, cât ceașca de cafea — cu farfurioara frunză — din care bea bunica... Buchete de mărgele, pomușoara... și murele mâncate la întrecere, pentru cea mai neagră limbă.

...Așa-mi apar fructele din livada copilăriei, pictate frumos, de dimensiuni uriașe, ca într'un catalog de semințe...

Cine a mâncat vre-odată fructe mai mari și mai frumoase decât în copilărie?... Acela n'a fost nici odată copil...

...Intr'o zi am trecut pe lângă o livadă în care era un corcoduș încărcat de poame. Mi s'a strâns inima de o tristețe fără seamăn, căci ce poate fi mai trist ca o livadă fără copii?... Tot așa pustiu trebue să fie un suflet care n'a știut ce e copilăria...

DOINA BUCUR

Cântecul plecărilor...

(Tiradă)

Alei.

Plecările... romanțe cu triste melodii...
Plecările din porturi pe mările pustii,..
Plecările din gări — cu furnicar de lume —
Plecările cu plânset... cu sgomot și cu glume.
Plecările senine în nopțile cu lună...
In ciripit de fete, în râs și voe bună;
Plecările făcute în toamnele târzii...
In lacrimi: sentimentul — că pleci și nu mai vii...
Plecările la școală, plecările pe ploaie
Când straniu cântă apa și-s groaznice noroaie....
Plecările de-amanți ce spun că au să vie
Și tu îi rogi în lacrimi ca până'atunci să scrie...
Plecările iubitei în înserări albastre
Când blând surâde luna prin miile de astre...
Și încadrată 'n raze ea pare mult mai tristă
Pe când tu fluturi galeș... un zâmbet... și-o batistă...

. . . .

Plecările cu triste melodieri — romanțe,
ce mult le cântă omul pe lire vagi — și'n stanțe,
mânând pe calea vieții înspre mormânt orcum....
Plecările au toate acelaș tainic drum...

NICU MOHAI

O reală surpriză...

... vor avea jucătorii la LOTERIA DE STAT, când vor citi Noul Plan al Tragerilor la LOTERIA PATRA care începe la 9 Noembrie și continuă până la 26 Martie 1934.

5.000.000 2.000.000 3.000.000 300000 5000000 1000000

Iată cele mai sensaționale cifre:

CLASA INTÂIA
Tragerea 9 și 10 Noembrie 1933

1 câștig à Lei	1.000.000
1 câștig à Lei	300.000
1 câștig à Lei	100.000

și în total 2450 câștiguri în valoare de Lei 7.730.000

CLASA DOUA
Tragerea 7 și 8 Decembrie 1933

1 câștig à Lei	1.000.000
1 câștig à Lei	300.000
1 câștig à Lei	100.000

și în total 2450 câștiguri în valoare de Lei 10.360.000

CLASA TREIA
Tragerea 3 și 4 Ianuarie 1934

1 câștig à Lei	1.000.000
1 câștig à Lei	300.000
1 câștig à Lei	100.000

și în total 2450 câștiguri în valoare de Lei 12.990.000

CLASA PATRA
Tragerea 1 și 2 Februarie 1934

1 câștig à Lei	1.000.000
1 câștig à Lei	300.000
1 câștig à Lei	100.000

și în total 2450 câștiguri în valoare de Lei 15.660.000

CLASA CINCEA
Tragerea dela 22 Februarie 1934 până la 26 Martie 1934
UN MARE PREMIU DE LEI 5.000.000
SAU CINCI PREMII DE CÂTE 1.000.000

1 câștig à Lei	5.000.000
1 câștig à Lei	3.000.000
1 câștig à Lei	2.000.000
1 câștig à Lei	1.000.000
1 câștig à Lei	500.000
2 câștiguri à Lei	300.000
4 câștiguri à Lei	200.000
8 câștiguri à Lei	150.000
17 câștiguri à Lei	100.000

și în total 30200 câștiguri în valoare de Lei 197.332.000

Intrați așadar la orice Colector și cumpărați-vă Lozul, căci Norocul vă așteaptă în pragul oricărei Colecturi.

O călătorie în Africa

Spre Tunis

Din Constantine către Tunis am plecat foarte de dimineață, ca să putem vedea restul Algeriei. Am avut norocul să călătorim cu un profesor francez care, de când a ieșit la pensie, a devenit colonist fermier în Algeria. La început conversația lâncezia. Trebuia să-l tragem pe Francez prea mult de limbă.

Dela o vreme însă am început să fim cointeresați în discuție și s'a deslegat limba Francezului. Francezul avea o fermă și o turmă de oi. Noi neam arătat foarte surprinși că în colonii oile nu se mulg și am atras atenția tovarășului nostru de călătorie că pierde un venit apreciabil din nemulsul oilor. Francezul era numai urechi și ca să nu piardă nici o iotă a luat note de cum se face cașul, brânza, urda și celelalte.

Francezul ne-a arătat starea economică a Algeriei, evidențiind diferența de cultură dintre coloniștii francezi, care lucrează cu autotractoare și indigenii care zgârie pământul cu un plugușor de lemn din timpuri arhaice.

Munca câmpului în fermele franceze se face cu indigeni arabi și Kabili.

Arabii sunt așa de leneși, încât nu e bine ca la sfârșitul săptămânii să le faci toată plata. Riști ca a doua săptămână să rămâi fără lucrători.

Arabul, după ce cheltuește toți banii încasați, mai continuă să doarmă câteva zile în plus, până îl răzbește foamea și atunci se întoarce la fermă.

Kabilii, din contra, sunt foarte harnici și poți conta pe dânșii.

Marea problemă a Algeriei este apa. (Allah e foarte capricios cu ploile în Algeria). De aceea Francejii au făcut o serie de baraje, cum se folosiseră pe vremuri Cartaginejii și Romanii de cisterne.

O bogăție importantă a Algeriei este viticultura. Faimoasa viță de Algeria, cultivată în pământuri calcaroase și bine sorite, produce excelente vinuri, mult mai alcoolice decât în Franța, ceeace a făcut ca Franța să renunțe la vinurile tari, importate din Spania sau Grecia. Fructele exotice, cultura de zarzavat și cultura plantei *alfa* (graminee dn ale cărei fibre se face o hârtie excelentă, mult căutată în Scoția) aduc venituri frumoase Algeriei.

Francezul nostru ne mai dă indicațiuni asupra școalelor din Algeria, frecventate de circa cincizeci de mii de indigeni. Sunt Arabi care vorbesc perfect franțuzește și care declară că au uitat limba arabă.

La o stație de cale ferată din drumul nostru trenul se oprește mai mult.

Toată lumea se dă jos și discută transbordarea, care ne amenință peste jumătate de oră, din cauza ruperii terasamentului liniei ferate. Ne uităm la abondența bagajelor noastre, suficiente ca să traversăm Africa de Nord și ne gândim ce o să facem cu transbordarea lor pe o distanță așa de mare.

Ajungem în dreptul penei de teren și începem să zărim grupurile de indigeni din satele vecine, care fac o larmă de lucru senzațional, petrecut pe terenul tribului lor.

Nici un indigen n'a rămas neocupat. Fiecare ia câte un geamantan, și noi, care avem patru geamantane, trebuie să fugărim patru indigeni, care fac adevărate curse de alergări până la trenul din direcția opusă. Am avut emoții până ce am pus stăpânire pe toate bagajele noastre și am mers din surpriză în surpriză când am văzut că indigenii refuză să primească bacșișul pentru transportul bagajelor. Totul era plătit de compania căilor ferate franceze.

Aviz căilor ferate române.

De acum eram siguri de situație până la Tunis.

Trecem prin Suk Ahras, târgul leilor de altă dată. Azi au mai rămas câteva pantere, care dau iama prin vitele indigenilor. Chiar când treceam noi indigenii erau ocupați cu stârpirea panterelor, singurul inamic care a mai rămas prin partea locului.

Suk Ahras e vechiul Thagaste, patria Sfântului Augustin. Algeria încă de pe vremea Romanilor a dat mulți oameni de valoare: pe scriitorul Apuleius, pe oratorul Fronton și chiar pe împăratul roman Macrin.

DOCTOR G. T.

Cronica germană

O poezie de Van der Lubbe

In Olanda s'a format un comitet pentru apărarea lui Van der Lubbe, compus din anarhiști semi-fasciști și agenți ai guvernului hitlerist. Comitetul a scos o „Carte roșie" drept contrapondere la celebra „Carte brună", scoasă într'adevăr de comuniștii germani, emigrați în străinătate, în frunte cu Willi Münzenberg.

Marinus van der Lubbe, incendiatorul Reischtagului, împreună cu o echipă sub comanda lui Göring, a trimis din închisoare prietenilor săi olandezi o scrisoare cu următoarea poezie:

O, MUNCA!...

Nici partidele,
Nici principiile,
Nici cuvintele,
Nici realitățile,
Viața sau moartea,
Câștigul sau pierderea
Tot una este...
Dreptatea sau Adevărul
Nu fac două parale
Fără muncă nu însemnează nimic.
Munca îți ia toată viața,
Deci Viața este numai Munca.

Apărarea lui Torgler

In procesul dela Leipzig, deputatul Ernst Torgler, șeful fracțiunii parlamentare comuniste, este învinuit, că a dat foc Reichstagului în noaptea dela 27 la 28 Februarie 1933. In aceastâ monstruoasă conspirație s'ar mai fi aflat revoluționarii bulgari Dimitroff, Taneff și Popoff, împreună cu olandezul vagabond Marinus van der Lubbe.

Intre timp s'au dovedit relațiile dintre Lubbe cu partidul național-socialist. In ultimii doi ani, petrecuți în Germania, tânărul olandez era prietenul de inimă și de pat al lui Röhm, Don Juan homosexual și șef suprem al trupelor de asalt hitleriste. Göring, Röhm și Göbbels au dat foc Reichstagului, folosindu-se în echipa de incendiatori de olandez, pentru a lăsa impresia în opinia publică a unui complot internațional comunist. Prin diversiunea dela 27 Februarie, național-socialiștii au câștigat alegerile dela 5 Martie, trimețând în ilegalitate puternicele partide marxiste (social-democrații și comuniștii), intimidând mica burghezie șovăitoare în ultimul moment și obținând puteri discreționare pentru „menținerea ordinei", dela Hindenburg și dela „Clubul boerilor", care-i tutelau excesiv.

Dictatura lui Hitler s'a instaurat cu artificiul spectaculos al unui incendiu.

Die Lüge hat bekanntlich kurze Beine, *spune un proverb german, adică minciuna are picioare scurte și se prăbușește neputincioasă, curând.*

După demascarea lui Lubbe, Dimitroff a putut stabili că în noaptea incendiului se afla la... München.

Chelnerii din restaurantul Aschinger *din Berlin, Friedrichstrasse, au depus, sub prestare de jurământ, că Torgler s'a aflat în local, în seara încriminată, împreună cu fetița lui și alți cunoscuți.*

„Conjurația" s'a dovedit o simplă înscenare a lui Göring.

Apărarea lui Torgler este un document omenesc emoționant:

„Tatăl meu era muncitor berlinez în industria sticlei. Mama mea are de 50 ani convingeri socialiste. Mărturisesc, că, influențat de mama, m'am dedicat mișcării muncitorești. Tot ceiace un om a putut găsi în el rezerve de idealism, le-am adus eu pentru cauza proletariatului. Sunt proletar și sunt mândru de asta"...

Imprumutul

Conu Todirel ridică odată din umeri și-și înfundă mânile adânc în buzunare:

— Uite așa cum îți spun... Nu împrumut. Vrei să faci bine și te trezești cu bucluc. Ascultă, dom'le, să vezi dacă n'am dreptate! Mă trezesc într'o dimineață cu Frăgescu la ușă. Dar știi, venise cu noaptea'n cap. Abea dădusem drumul la găini și le dădusem grăunțe (treaba asta o fac eu n'o las pe seama nevestei), și tocmai Profirița se gătea să puie de cafea. Vine el: Bun'dimineața. — Bun'dimineața! — Dar harnic mai ești, coane Todirel! — Ce să-i faci, așa sunt eu, că așa era tata, așa am văzut la dânsul, așa m'am învățat...

Il poftesc să-și scoată paltonul și să șadă.... El mai spune una, eu alta, știi așa ca oamenii, pân'să intre'n miezul chestiilor vorbesc de alte comedii.

El spunea de vreme, eu i-am spus de prepelicarul acela care-mi mânca ouăle dela găini și nu știam cm să scap de el și, mă'nțelegi, tot așa... Vedeam eu că-l roade ceva pe inimă și tot se codește să spuie. A mai tușit o leacă ș'a început domol:

— Uite, coane Todirel, ce mă aduce la mata, nevoie mare. M'am gândit toată noaptea: la cine să mă duc? La cine.... la ci-i-i-ne? M'am gândit că mata n'ai să mă lași... Sânt la nevoie maaare, coane Todirel...

— Spune, dom'le, zic eu.

— Ce să spun, oftează el, e tare greu. Când trebue s'o pățească omul, apoi o pățește și pace... Uite, coane Todirel, am avut nevoi multe, nevasta bolnavă... copiii cu taxele neplătite și nu-i mai primea la școală.... Bani de loc. Leafa tocmai în lunile acelea a rămas restanță. Imi trebuia cinci mii și le-am luat din cassa biroului. Zic: las'că vine și întâi, iau leafa și pun la loc. N'am putut și-am tot amânat; lasă săptămâna viitoare, lasă când vin restanțele, las când primește nevasta chiria dela casele ei, și-am tot lăsat. Ieri a venit inspecție Mi-a găsit lipsă. Dacă până azi la 12 nu pun banii la loc în cassă, îmi face raport și mă suspendă.

Coane Todirel, rămân pe drumuri!.... Ce să fac, ce să fac? Dacă nu pot pune banii, mă dau cu capul în fântână să nu mai ajung să 'ndur rușine... Am copii mari, fete.... O să le arate mai tarziu lumea cu degetul: Astea sunt fetele aceluia care a fost dat afară din slujbă pentruc'a luat din banii statului...

Conul Todirel face doi pași înapoi:

— Știi, dom'le, sta acolo unde stai dumneata acuma și uite-așa se jelea, mai rău ca o femee. Nu știam, ce să-i spun?... Mă înduioșasem că așa sunt eu păcătos la inimă, dom'le... Zic: Dom'le Frăgescu, eu acuma n'am bani în casă dar să iau dela Profirița, din economiile ei...

Profirița, de! bună și ea, a și sărit: Să-i dăm, Tudorele, cum să nu-i dăm... Să iasă omul dela nevoie, că eu înțeleg la durere.

„Bine, Profiriță, zic, și eu tot așa cred".

Și i-am numărat cinci mii, noinouțe, nebotite, că Profirița păstrează banii bine, știi, într'o carte de școală rămasă dela băeți de când erau acasă...

Frăgescu, ce să-ți spun dom'le, gata să cadă în genunchi și să ne sărute mânile. Zice: Coană Profiriță și coane Todirel, n'am să vă uit cât oi trăi, că din mare nevoie mă scoateți... Când îți avea nevoie de ceva, în genunchi am să mă târâi ș'am să vă servesc..... Și banii, cum iau leafa vi-i aduc imediat. Dela percepție viu direct aici la d-voastră....

Și s'a dus ploconindu-se, cu spatele înapoi și abia la poartă și-a pus căciula 'n cap. I-am spus Profiriței: Visasem eu ieri ceva frumos, apoi asta a fost: fapta matale bună de azi. Apoi de, așa suntem noi, Todirel, — zice ea — că de asta ne și iubește lumea!

Și-au trecut câteva săptămâni, dar Frăgescu n'a mai dat pe la noi. M'a întâlnit pe stradă și, tot ploconindu-se, m'a rugat să nu mă supăr, că nu i-a dat leafa, la 1 a lunii, dar i-o dă la 25 sigur...

— Lasă zic, nu-i nimic, buni sânt banii și atunci, numai bani să fie...

I-am spus și Profiriței. Și ea m'a luat încă, știi, așa, repede: Lasă-l, frate, că vine el cum i-o da leafa, n'ai văzut că-i om necăjit și de treabă?

A venit 25, a trecut încă o lună, alt 25 și Frăgescu tot n'a dat pela noi. L-am zărit odată pe stradă și se vede că nu m'a văzut, știu eu, că n'am putut să-i vorbesc... L-am căutat la birou, s'a făcut roșu ca un rac când m'a văzut: Coane Todirel, nu vă supărați c'am întârziat, dar vin eu după masă pela d-voastră. — Bi-i-i-ne, zic.

Și n'a venit, dom'le, cum n'ai venit dumneata că n'aveai la ce să vii. Ce să-ți spun, a început să mă ocolească pe stradă, ba mi se pare odată nici nu m'a salutat, cu gândul că poate așa nu-l văd. Auzi, dom'le, el care, mă 'nțelegi, zicea că se dă cu capu'n fântână și că, dacă-l scot dintr'o așa mare nevoie, nu mă uită toată viața...

Șiii... i-am scris o scrisoare, dar știi, așa domol, bătrânește... N'a binevoit să dea pe la noi, nici măcar să răspundă. Putea și el să spuie: Coane Todirel, nu pot acuma, mai rabdă-mă o zi, trei... o săptămână... Așteptasem atâta, puteam să mai aștept, se termina totul cu bună învoială așa cum se cuvine între oamenii buni... De! I-am mai scris o scrisoare mai acră. El, nimic!.... Mi-am zis: să scriu pe-o carte poștală, deschis, să citească și alții, că poate așa i-o fi rușine și-o veni să-mi dea banii.

— Și n'a venit?

— N'a venit, dom'le, n'a venit. L'am întâlnit pe stradă. l-am strigat. Era foarte grăbit dumnealui. Zice: Mai așteaptă, coane Todirel.

— Apoi aștept eu, aștept, dar cât să mai aștept?

— Mai așteaptă, coane Todirel, că doar nu dau Turcii!

— Biiine, dom'le!

Mi s'a urcat tot sângele la cap. Mă uitam la el: zâmbea.

— Și nu te rușinezi de loc, dom'le Frăgescu? Așa cuvânt ai dumneata ?

Odată și-a învârtit bastonul și-a plecat. Zice: „Domnule Todirel, dacă-ți place, dacă nu....

Inchipuiește-ți, așa 'mi spunea mie, el care vroia să-mi cadă în genunchi atunci... care vroia să se dea cu capu'n fântână... Nu știu nici eu singur cum m'am stăpânit atunci să nu fac vreo istorie. Doar atâta i-am spus: Biiine, dom'le!

Am întrebat un advocat, ce să fac. Mi-a spus că dacă n'am nimica scris la mână și nici martori străini nu pot să-l trag la răspundere. Ba mi-a spus: Coane Todirele, dacă n'ai dovezi te mai poate da el în judecată pe urmă... pentru calomnie, sau altceva...

Când am auzit așa, îmi venea să plesnesc. Auzi, dom'le, pentru bani dați așa pe cuvântul omului, la nevoie... când, știi, gata să se dea în fântână... Și nici nu erau banii mei! Banii Profiriții, hârtii noi-nouțe, păstrate frumos, în carte... Să mai crezi vreodată omul?

L-am dat în judecată, să vedem ce-o să iasă... Profirița, deatunci, când aude pe cineva că vrea să împrumute bani la noi, îl dă afară... De asta te-am luat aici, deoparte, să vorbim, că de-ar fi auzit că și dumneata vrei să împrumuți bani, apoi... hm...

Conul Todirel se ridică, roșu:

— Uite-așa, dom'le, nu mai împrumut la nimeni... Nu că țin prea mult la bani, dă-i naibii, dar știi, vreau să văd omenie...

— Coane Todirel....

— Nu 'mprumut, dom'le, nu 'mprumut.

*

Conul Todirel și-a petrecut musafirul până la poartă. Și când l-a văzut că pleacă trist, cu capul plecat, l-a oprit:

— Ia stai, dom'le!

A vrut să-i fie glasul aspru. Dar n'a putut.

Vocea îi era tremurătoare, ca a copiilor timizi.

— Dom'le, te văd năcăjit.... Ține de ici... uite banii.... Dar bagă-i repede în buzunar să nu vadă Profirița că te-am împrumutat... că-i bucluc... Repede... Așa...

DAN O. BOLDUR

Cununi uscate

Când lumină un cântec, i-se 'mpletea cunună,
și când visa o frunte, i-se lega prinos
mirt câmpenesc și cimbru silvan, cules pe lună,
ofrandă pentru fruntea care-a visat frumos.

In cinstea mâinii albe ce tremura pe liră
tot vinul taliarhic în amfore sabine,
și pentru primăvara poetului, horiră
naiade în lumina colinelor latine.

Cântau plugarii stihul poetului bucolic,
zefiri marini de cântec veneau dinspre Helada, —
și-apoi, când subt balconul stelar și melancolic
visau, medievale, grădina și balada,

un trandafir pe strune cădea ca o lumină,
să le atingă, rece, sărutul de petale...
Poete, — care cupă acuma ți se 'nchină,
ce Blanduzie curge în cinstea odei tale?

Ce mirt silvestru, astăzi, pe fruntea străvezie?
Ce trandafir să cadă pe-un cânt de menestrel?
Și cine să mai spună, sub candelă târzie:
a scris o carte sfântă și mă gândesc la el...

Plângi, ca un înger vânăt, pe cărărui străine,
necunoscut și singur... nu-i nimeni să te-adaste.
Mirt negru, roze negre te'ncununează 'n tine,
dar pâlpâe luceferi întemnițați subt coaste,

viole mari ridică în tine constelații,
comete nevăzute pe umeri să-ți aprindă
și, peste vremea stearpă, te simți cum crești în spații
ca o columnă tristă și rece de oglindă.

RADU GYR

LUIGI PIRANDELLO

Iedul negru

Nici vorbă că domnul Charles Trockley are dreptate. Sunt chiar gata să încuviințez că domnul Charles Trockley are întotdeauna dreptate, pentrucă într'adevăr, dreptatea și cu domnul Trockley fac tot una. Fiecare mișcare, fiecare privire a domnului Charles Trockley e așa de țeapănă și de precisă, așa de măsurată și de sigură, încât oricine trebue să recunoască, fără vorbă, că nu-i cu putință ca domnul Charles Trockley, în orice împrejurare ar fi, să n'aibă dreptate. Nu-i cu putință, întâi de toate, din pricina poziției pe care o ia îndată și pe care zadarnic ai încerca să i-o schimbi, în fața oricărei întrebări ce i se pune, sau pățanii ce i se întâmplă.

El și cu mine, ca să vă dau o pildă, ne-am născut în acelaș an, în aceiași lună și aproape în aceiași zi; el, în Anglia; eu, în Sicilia. Astăzi, cincisprezece Iunie, el împlinește patruzeci și opt de ani; patruzeci și opt voi împlini eu în ziua de douăzeci și opt. Bun: câți ani vom avea, el la cincisprezece, eu la douăzeci și opt Iunie, anul viitor? Domnul Trockley nu se zăpăcește, nu șovăe o clipă; cu tărie neclintită susține că la cincisprezece și la douăzeci și opt Iunie, anul viitor, el și cu mine vom avea un an mai mult, adică patruzeci și nouă.

E cu putință să nu-i dai dreptate domnului Charles Trockley?

Timpul nu trece la fel de repede pentru toți. Eu aș putea suferi într'o singură zi, într'un singur ceas, mai mult decât el în zece ani petrecuți în aspra disciplină a vieții sale tihnite; aș putea trăi, mulțumită jalnicei neorânduelі a spiritului meu, doar anul acesta, mai mult decât o viață întreagă. Trupul meu, mai slab și mult mai puțin îngrijit decât al lui, s'a istovit apoi, în acești patruzeci și opt de ani, atât cât nu s'ar istovi în șaptezeci, acel al domnului Trockley. E așa de adevărat, încât cu tot părul său alb argintiu, n'are încă pe obrazul ca de rac fiert nici cea mai mică sbârcitură; și poate să facă scrimă în fiecare dimineață cu tinerească sprinteneală.

Ei și apoi, ce-are a face? Toate aceste considerații, teoretice și practice, sunt pentru domnul Trockley zadarnice și cât se poate de depărtate de adevăr. Judecata îi spune domnului Charles Trockley că el și cu mine, după toate socotelile din lume, vom avea anul viitor, la cincisprezece și la douăzeci și opt Iunie, un an mai mult, adică patruzeci și nouă.

După cele spuse, ascultați ce i s'a întâmplat de curând domnului Charles Trockley și încercați, dacă vă dă mâna, să nu-i dați dreptate.

*

In Aprilie trecut, urmând calea obicinuită trasă de Baedeker pentru oricine călătorește în Italia, Miss Ethel Holloway, prea sglobia și tânăra fiică a lui Sir H. W. Holloway, prea bogatul și autoritarul Pair al Angliei, sosi în Sicilia, la Girgenti, ca să vadă minunatele ruine ale bătrânei cetăți dorice. Ademenită de încântătoarea plajă, toată înflorită în luna aceia, la calda adiere a mării africane, de floarea albă a migdalilor, socoti cu cale să se oprească mai mult decât o zi la marele Hôtel des Temples, care răsare deasupra amărâtului și povârnitului orășel de astăzi, în câmpia largă, în loc cât se poate de plăcut.

De douăzeci și doi de ani domnul Charles Trockley e vice-consul al Angliei la Girgenti și de douăzeci și doi de ani, în fiecare zi, la asfințit, pornește pe jos, cu pasul său elastic și măsurat, din orașul înălțat pe coastă, spre ruinele Templelor akragantine, largi și mărețe pe aspra culme care curmă povârnișul colinei alăturate, colina akree, pe care răsări o vreme, strălucitoare de marmoră, vechea cetate slăvită de Pindar drept minunat de frumoasă printre cetățile lumești.

Spuneau cei vechi că akragantinii mâncau în fiecare zi de parcă ar fi trebuit să moară a doua zi și-și clădiau casele de par'că n'ar fi trebuit să mai moară niciodată. Acum, mănâncă puțin, pentrucă e mare sărăcia în oraș și pe câmpuri, iar din casele străvechii cetăți după atâtea războaie și șapte pojaruri și toate jafurile câte au fost, n'a mai rămas nici urmă. Răsare în locul lor un crâng de migdali și de măslini arăpești, zis din pricina aceasta Crângul Cetății. Iar măslinii cei pletoși înaintează în șirag până sub coloanele Templelor mărețe și par că cerșesc pace pentru măgurile acelea părăsite. Sub râpă curge, când poate, râul Akragas, pe care Pindar l-a lăudat odată drept bogat în turme. Câte-o biată turmă de capre trece de fapt prin albia pietroasă a râului; se cațără pe creasta stâncoasă și vine apoi să se întindă și să rumege puținul ce-a păscut la umbra solemnă a bătrânului templu al Concordiei, încă neclintit. Păstorul, sălbatec și adormit la înfățișare ca un arab, se lungește și el pe treptele sfărâmate ale pronaosului și scoate câteva sunete jalnice din fluerul lui de trestie.

Domnului Charles Trockley i s'a părut totdeauna o pângărire îngrozitoare năvala aceasta a caprelor în templu; și de nenumărate ori a făcut plângere formală custozilor monumentelor, fără să capete vreodată alt răspuns decât un zâmbet de filosofică îngăduință și un ridicat din umeri. Cu adevărate fioruri de indignare mi s'a plâns domnul Charles Trockley de aceste zâmbete și de aceste ridicări din umeri, mie, care uneori îl întovărășeam în plimbarea sa zilnică. Se întâmplă adesea ca, fie în templul Concordiei, fie mai sus în cel al Herei Lacinia, pieptene știrbit, fie în celălalt zis în popor al Uriașilor, din care o singură coloană ciuntită mai stărue în picioare ca un străjer rănit ce-și păzește tovarășii căzuți, se întâmplă adesea spuneam, ca domnul Trockley să întâlnească grupuri de compatrioți de-ai săi, veniți dela Hôtel des Temples ca să vadă ruinele. Tuturora le arată cu acea indignare pe care timpul și obicinuința n'au potolit-o și n'au slăbit-o câtuși de puțin, pângărirea caprelor ce rumegă tolănite la umbra coloanelor. Dar, ca să vorbim drept, nu toți englezii vizitatori împărtășesc indignarea domnului Trockley. Multora chiar li se pare nelipsită de oarecare poezie odihna caprelor în Templele rămase cum sunt astăzi singuratece în mijlocul părăsitei și uitatei pustietăți a câmpiei. Și nu numai unul, spre marea indignare a domnului Trockley, se arată chiar foarte vesel și încântat de priveliștea aceia. Și mai veselă și încântată s'a arătat, în Aprilie trecut, tinerica și sglobia Miss Ethel Holloway, care merse până acolo că săvârși mojicia de-a întoarce deodată spatele indignatului vice-consul care o întovărășea și care chiar în clipa aceia îi dădea unele amănunte arheologice prețioase, cu care nici Baedekerul nici vre-o altă călăuză din lume nu s'au îmbogățit încă, pentruca să alerge — Doamne ferește! — după un ied negru de toată nostimada, născut abia de câte va zile, care sburda încoace și 'ncolo printre caprele lungite jos, de par'că tot soiul de gâze luminoase i-ar fi jucat pe dinaintea ochilor; și care părea apoi că rămâne și el nedumerit de salturile acelea îndrăsnețe și zăpăcite, fiindcă orice sgomot cât de slab, orice adiere, orice umbră ușoară din icoana încă nelămurită pentru el a vieții, îl făceau să se înfioare și să tremure tot de sfială.

In ziua aceia, eram în tovărășia domnului Trockley; și dacă m'am desfătat nespus de bucuria micuței Miss, așa din senin îndrăgostită de iedul negru, până într'atât încât să vrea cu orice preț să-l cumpere; m'am și întristat nespus de cât i-a fost dat să pătimească bietului domn Charles Trockley.

— ... Să cumpărați iedul?

— Da, da! Vreau să-l cumpăr acum, acum!

Și tremura toată și ea, micuța Miss, asemenea drăgălașei vietăți negre, poate nici visând că n'ar fi putut jicni mai adânc pe domnul Trockley, care de atâta vreme urăște dobitoacele acelea din fundul sufletului.

Zadarnic se trudi domnul Trockley s'o facă să-și lase gândul, să-i atragă luarea aminte asupra tuturor neajunsurilor ce-ar fi întâmpinat din pricina acelei cumpărături: fu silit până la urmă să se supună și, din respect pentru tatăl ei, să se apropie de fiorosul păstor ca să târguiască iedul cel negru.

Miss Ethel Holloway, după ce-a plătit cumpărătura, spuse domnului Trockley că se ducea să-și încredințeze iedul patronului Hotelului des Temples; că apoi, îndată după sosirea ei la Londra, avea să telegrafieze să i se trimită puișorul ei drag cât mai curând cu putință, firește în urma plății tuturor cheltuelilor; și se întoarse cu trăsura la hotel, cu iedul behăind și sbătându-i-se în brațe.

Și-am văzut atunci, în dreptul soarelui ce apunea într'o minunată sfâșiere a norilor fantastici aprinși deasupra mării care strălucea jos ca o nemărginită oglindă de aur, am văzut depărtându-se în trăsura neagră pe bălaia copilă, gingașe și înflăcărată, într'un nimb de lumină orbitoare și mi s'a părut că visez. Și-am înțeles că dacă a putut ea, atât de departe de țara ei, de icoanele și de prieteniile cu care se obicinuise viața ei, să capete, așa deodată, o dragoste atât de vie, o atât de vie dorință de un biet ied negru și nici una nici două să treacă la fapte, fără să cumpănească nici depărtarea, nici greutățile, apoi atunci n'avea nici un grăunte din judecata aceia sdravănă care cârmuește cu atâta măsură faptele, gândurile, cuvintele și pașii domnului Charles Trockley.

Și ce avea atunci în loc de judecată, micuța Miss Ethel Holloway?

Nimic altceva decât prostie, susține domnul Charles Trockley cu o furie abia stăpânită, ce aproape îți face rău, la un om ca el, totdeauna așa de măsurat.

Rostul furiei sale e în faptele ce au urmat după cumpărarea iedului negru.

*

Miss Ethel Holloway pleca a doua zi din Girgenti. Din Sicilia trebuia să treacă în Grecia; din Grecia în Egipt; din Egipt în India.

E o minune că după ce a sosit teafără la Londra, pe la sfârșitul lui Noembrie, și-a mai adus aminte, după aproape opt luni de zile și după atâtea pățanii câte i se vor fi întâmplat într'o călătorie atât de lungă, de iedul negru cumpărat într'o zi îndepărtată printre ruinele templelor akragantine în Sicilia.

De îndată ce a sosit, după învoială, scrise, ca să-l recapete, domnului Charles Trockley.

Hotelul des Temples se închide în fiecare an pe la mijlocul lui Iunie și se deschide iar în primele zile ale lui Noembrie. Patronul, căruia

(Continuare în pag. 6-a)

Miss Ethel Holloway îi încredințase iedul, plecând pe la jumătatea lunii Iunie, îl lăsase în primire portarului hotelului, dar fără nici o recomandație, ba chiar arătându-se destul de plictisit de necazul pe care-l avusese și-l mai avea încă de pe urma bietului dobitoc. Portarul aștepta zi după zi pe vice-consulul Trockley să vină, după cum îi spusese patronul, să-și ia iedul ca să-l trimită în Anglia; apoi, văzând că nu se arată nimeni, socoti cu cale, ca să scape de el, să-l dea în paza aceluiaș păstor care-l vânduse domnișoarei Ethel, făgăduindu-i-l în dar, dacă aceasta nu și-ar mai fi bătut capul să-l recapete după cum se și părea; sau să-i dea o răsplată pentru pază și pășune, dacă vice-consulul ar fi venit să-l ceară.

Când, după vreo opt luni de zile, sosi de la Londra scrisoarea domnișoarei Ethel Holloway, atât patronul Hotelului des Temples, cât și portarul, cât și păstorul se găsiră în cea mai mare încurcătură: primul fiindcă încredințase iedul portarului; portarul fiindcă îl încredințase păstorului de capre și acesta fiindcă îl dăduse la rândul lui în paza unui alt păstor de capre, cu aceleași făgădueli făcute lui de către portar. Despre acest al doilea păstor nu mai avea nimeni nici o știre. Cercetările durară mai mult de o lună. In sfârșit, într'o bună zi, domnul Charles Trockley se pomeni că i se aduce la sediul vice-consulatului din Girgenti, o groaznică arătare încornorată, soioasă, cu lâna roșcată-spălăcită smulsă și scorțoasă toată de murdărie și de noroiu, care, cu behăituri răgușite, adânci și tremurate, cu capul în jos, amenințător, părea că întreabă ce voiau dela ea, ajunsă în halul acela din vina împrejurărilor, într'un loc așa de străin de deprinderile ei.

Ei bine, domnul Charles Trockley, după obiceiul lui, nu se spăimântă nici de cum de o asemenea vedenie; nu șovăi o clipă: făcu socoteala cât timp se scursese din primele zile ale lui Aprilie până la sfârșitul lui Decembrie și ajunse la încheierea că, într'adevăr, iedul drăgălaș de atunci putea prea bine să fie dihania de țap murdar de acum. Și fără o umbră de șovăială măcar, răspunse domnișoarei că i-l trimetea chiar atunci din Porto Empedocle cu primul vapor englez de mărfuri pe drum de înapoiere spre Anglia. Atârnă de gâtul acelei groaznice dihănii un bilețel cu adresa domnișoarei Ethel Holloway și porunci să fie dusă în port. Acolo, el însuși, punându-și în mare cumpănă demnitatea, prinse a trage după el pe cheiu, cu o funie, dobitocul încăpățânat, urmat de o gloată de ștrengari; îl îmbarcă pe vaporul gata de plecare și se întoarse deacolo la Girgenti, foarte încredințat că-și îndeplinise cu toată sârguința însărcinarea pe care nu atât de dragul jalnicei ușurinți a domnișoarei Ethel Holloway, cât din respect pentru tatăl ei, și-o luase asupră-și.

✻

Ieri, domnul Charles Trockley a venit la mine acasă într'o asemenea stare sufletească și trupească, încât am sărit îndată, foarte speriat, să-l sprijin, să-l ajut să stea jos, să-i dau un pahar cu apă.

— Pentru Dumnezeu, domnule Trockley, ce ți s'a întâmplat?

Neputând însă vorbi, domnul Trockley a scos din buzunar o scrisoare și mi-a întins-o.

Era dela Sir Lt. W. Holloway, Pair al Angliei, și cuprindea un șir de obrăsnicii la adresa domnului Trockley, pentru ocara pe care acesta îndrăznise s'o facă domnișoarei Ethel, fiica lui, trimițându-i fiara aceea groaznică și de neprivit.

Asta drept mulțumire pentru toate necazurile pe care le-a îndurat bietul domn Trockley.

Dar la ce se aștepta gâsca aceea de Miss Ethel Holloway? Se aștepta poate să-i sosească la Londra, după aproape unsprezece luni de la cumpărare, acelaș ied negru care sburda mititel și lucitor, tremurând tot de teamă, printre coloanele străvechiului Templu grec din Sicilia? Se poate una ca asta? Domnului Charles Trockley nu-i intră în cap.

Văzându-l în fața mea în halul acela, am început să-l mângâiu cum am putut mai bine, încuviințând și eu împreună cu el că într'adevăr, acea Miss Ethel Holloway era neapărat o ființă nu numai plină de toane, dar și din cale afară de nechibzuită!

— Proastă! proastă! proastă!

— Să-i zicem mai bine nechibzuită, dragă domnule Trockley, prietene. Numai că vezi d-ta — mi-am îngăduit să adaog sfios — ea, plecată în Aprilie trecut cu icoana drăgălașe a iedulețului aceluia negru în ochi și'n suflet, nu putea primi, să fim drepți, cu seninătate (așa nechibzuită cum e), adevărul pe care d-ta, domnule Trockley, i l-ai pus așa deodată în față, cu țapul acela monstruos pe care i l-ai trimes.

— Și-atunci? — m'a întrebat sărind în sus și privindu-mă cu ochi vrăjmași domnul Trockley — ce-ar fi trebuit atunci să fac, după d-ta?

— N'aș vrea, domnule Trockley —m'am grăbit să-i răspund încurcat, — n'aș vrea să-ți par și eu nechibzuit ca micuța Miss din țara d-tale depărtată. Dar în locul d-tale, domnul Trockley, știi ce-aș fi făcut? Sau aș fi răspuns domnișoarei Ethel Holloway că gingașul ied negru murise de dorul sărutărilor și mângâierilor ei; sau aș fi cumpărat un alt ied negru, mititel — mititel și lucitor, asemenea întocmai celui cumpărat de ea în Aprilie trecut și i l-aș fi trimis, deplin încredințat că Miss Ethel Holloway nu s'ar fi gândit nici decum că iedulețul ei nu putea să rămână timp de unsprezece luni neschimbat. Stărui deci, precum vezi, să recunosc că Miss Ethel Holloway e cu desăvârșire nechibzuită și că judecata și dreptatea stau neștirbite de partea d-tale, ca totdeauna, dragă domnule Trockley, prietene.

Din italienește de
NELLA DUMITRESCU

Antologia dragostei și a femeii

● *Jurămintele în dragoste îi probează nestatornicia.* (Marmontel).

● *Violența ideilor noastre, precipitarea dragostei noastre, ne fac stupizi în ochii femeilor. Bărbatul care s'a folosit de senzațiile sale este mai grăbit de a pleca decât de a iubi.* (George Sand).

● *In dragoste trebue să faci multe sforțări pentru a fi înțelept, dar nu trebue decât un moment pentru a înceta de a mai fi.* (M-me Azaïs).

● *Muritorii n'au altă resursă pentru a-și vorbi în adevăratul sens al cuvântului decât prin apropierea cărnii lor.* (Madeleine Marx).

● *Pudoarea este o cochetărie ingenioasă care are drept scop, nu anume de a se face dorită, ci de a se înfrumuseța.* (E. Faguet).

● *Femeia este o forță, ea a înșelat pe Dumnezeu.* (M. Gorki)

● *Valoarea femeii iubite și puterea sa de a ne face să suferim cresc pe măsură ce corpul său, devenindune prin privațiune mai puțin familiar, regăsește misterul său original.* (Maurice Martin)

● *Câteva femei virtuoase și duioase aproape n'au idee de plăcerile fizice; ele s'au expus rar la așa ceva, dacă se poate vorbi astfel, și chiar atunci elanurile dragostei pasiune aproape au făcut să se uite plăcerile trupului.* (Stendhal).

● *Goliciunea sufletelor vine după acea a corpurilor.* (P. Frondaie).

● *Femeile sunt false în țările unde bărbații sunt tirani; pretutindeni violența produce șiretenia.* (B. de St. Pierre).

● *Femeile nu sunt ceva decât când bărbații nu sunt nimic.* (Chaumette).

● *Femeile se judecă cu atâta equitate, încât a le respecta — ar însemna să fii nedemn a le plăcea; și prima calitate a unui bărbat norocos, este de a fi mai ales impertinent.* (J. J. Rousseau).

● *Femeile pe care le credem cele mai reci, nu sunt câteodată decât cele mai timide.* (Labouisse).

● *Femeile au un fel de memorie fizică extrem de puternică: memoria senzațiilor.* (G. d'Annunzio).

● *Fetele bătrâne au calități care fac să te miri de prostia oamenilor care au lăsat aceste biete creaturi să îmbătrânească fără folos.* (Dostoewsky).

● *Toamna este anotimpul iubirii. Totul moare atunci, afară de forța care ne face să trăim, și agonia naturei este un admirabil contrast cu primăvara care este în noi.* (Alice Garnier).

● *Totdeauna dragostea este întovărășită de vreo teamă.* (Racine).

● *In dragoste este deajuns o noapte să facă un zeu dintr'un om.* (Properțiu).

● *Femeile sunt totdeauna impresionate; ele nu sunt niciodată convinse.* (L. Desnoyers).

● *Urechea este ultimul azil al castității: numai după ce a fost gonită din inimă se adăpostește acolo.* (Rétif de la Bretonne).

● *Nici o femee nu vorbește despre femei fără a se gândi puțin la dânsa; nici una nu se gândește la dânsa fără a se gândi mult la altele.* (Suarès).

● *In dragoste, cine dă portretul promite originalul.* (A. Dupuy).

● *Cea mai mare parte a femeilor n'au deloc principii; ele se conduc după inimă și depind, pentru moravurile lor, de cei pe care-i iubesc.* (La Bruyère).

● *Pudoarea oferă dragostei ajutorul imaginației; ea îi dă viața.* (Stendhal).

● *O femee care crede că-și regretă iubitul, adesea nu regretă decât dragostea.* (M-me d' Arconville).

● *Reputația femeilor depinde mai mult de prudența bărbaților lor decât de discreția amanților.* (Chamfort).

Alese și traduse de
AUREL GEORGE STINO

Cinematograful

Marleine Dietrich

Odată pe an, ne vine un film nou al Marleinei Dietrich. Și este totdeauna marele eveniment al stagiunii. Acum, când celebritatea acestei actrițe nu mai are nimic de noutate senzațională, acum când publicul s'a familiarizat cu ideia că M. D. este o mare artistă, producțiile ei se pot judeca mai imparțial și mai calm.

Am fost să văd „Voluptate". Este un film în întregime stupid. Dar Marleine Dietrich ne face aproape să ne cutremurăm în fața limitelor nebănuite pe care le poate ajunge talentul unui artist. Nu există cuvinte care să exprime genul de frumusețe pe care îl împrăștie Marleine Dietrich. Privirea ei, gura ei mare și mobilă, mișcările umerilor, totul la ea dă impresia de miracol. Ni se arată, limpede ca ziua, cel mai mare secret, secretul sufletului omenesc. Acesta e darul făcut nouă de Marleine Dietrich. In nu mai știu ce basm era vorba de un inel pe care, de îndată ce îl puneai în deget, puteai citi ca într'o carte, puteai citi direct în mintea și inima altuia, așa cum am fi citit într'a noastră. Sunt momente când jocul Marleinei Dietrich ne face să ne întrebăm cu ce fapte de vrednicie ale noastre am meritat noi dreptul să ni se destăinuiască acel lucru așa de misterios care e un suflet omenesc.

Cum spuneam adineaori, filmul e stupid. Acțiunile dintr'însul sunt artificiale, neverosimile și nemotivate. Bine înțeles, nu-i un film dezagreabil din punct de vedere plastic. Fotografiile ne arată aspecte de o mare frumusețe vizuală; atitudini fizionomice, peisagii exterioare, colțuri de odae — tot materialul elementar al filmului este de excelentă calitate. Dar, cum spuneam, acțiunile se leagă prost, și ideia generală e inexistentă.

De astă dată Marleine Dietrich a scăpat de ideia fixă a regisorului ei Sternberg care o punea sistematic în roluri de prostituată — câteodată cu, alte ori fără inimă. Aci este la început țărancă, pe urmă baroneasă ajunsă prin educare, la o ținută foarte aristocratică, la urmă de tot soție burgheză de artist sărac, și numai un foarte scurt moment își ia câmpii pentru a face o mică incursiune în prostituția profesională. Firește, era inevitabil. Trebuia puțină viață de mercenariat galant pentru a menaja tranzițiile și a nu dezorienta publicul spectator familiarizat, dela Ingerul Albastru și până azi, să o vadă pe M. D. în ipostaza de cocotă mai mult sau mai puțin dezabuzată.

Cred că publicul — și implicit Sternberg — au dreptate. Asta este Marleine Dietrich. Este făcută pentru a reprezenta categoria de femei-epavă, femei care ascund în sufletul lor, foarte la fund, gânduri bune și duioase, strivite de nedelicatețea oamenilor și de brutalitatea evenimentelor. In marile metropole ale occidentului există multe asemenea ființe care își plimbă un surâs absent și enigmatic dealungul unei vieți cu decor banal și nițel sordid. Cine știe ce decepție tragică, cine știe ce cataclism sufletesc a rupt în două elanul acestor ființe pe care le ghicim că au fost, odinioară, la vârsta când inima se deșteaptă în fața vieții, că au fost surâzătoare și încărcate cu speranță tânără.

Figura Marleinei Diedrich are această tristețe resemnată a femeii de mare-capitală, de mare-oraș capitalist și industrial, în care viața socială este o circulare dealungul unui furnicar de anonimi.

Repetăm: Sternberg are dreptate. Decât nu este nevoie pentru asta să se facă din ea o invariabilă debitantă de voluptăți plătite, chiar dacă i se permite când și când câte o idilă dezinteresată. Un talent de dimensiunile celui al Marleinei Dietrich ar merita din partea producătorilor de peliculă osteneala unui efort de imaginație mai fertil în rezultate.

Elissa Landy

Imi pare bine că s'a dat săptămâna aceasta la București un film în care joacă Elissa Landy și care este, atât ca film în general cât și ca fel de a juca al Elissei Landy, o pură și simplă infamie. Nu vreau să vorbesc de film. Am însă de spus multe lucruri despre Elissa Landy.

Am văzut-o în nenumărate filme ale casei Fox. Câte odată a avut norocul unor roluri care i se potriveau. Alteori nu. In ultimul film este pusă să danseze circa un sfert de ceas neîntrerupt! Să danseze, Elissa Landy! Nu zic că dansează prost. Este atât de frumoasă și de grațioasă încât nu poate dansa prost. Dar este ultimul lucru la care m'aș fi gândit că i-ar putea veni în capul unui regisor. Afară de asta, altă bazaconie. Elissa Landy joacă rolul unei fetișcane nebunatice și zglobii, care toată ziulica fredonează și sare într'un picior. Este o adevărată erezie.

Iată cum aș defini rolurile pe care este destinată să le facă Elissa Landy.

Există femei pe care le ghicim încărcate de trecut, de un trecut greu, și trist, și poate și puțin rizibil. Conduita acestor femei e compusă din mici acțiuni nițel incoherente și totdeauna de un calm cam suspect. Bănuim că tot timpul, și când vorbește și când se mișcă, tot timpul, toată viața ei: tace. Și misterul acesta este înobilat de o atitudine de o supremă distincție, o atitudine de cucoană adevărată, de „grande-dame" care în zadar ar vrea să nu mai fie sau cel puțin să nu arate că este.

Profit de ultimul film al Elissei Landy care a fost un fiasco — mai ales pentru ea — pentru a îndrăzni o profeție. Și asta mai ales pentrucă vorbisem adineaori de Marleine Dietrich.

Iși aduc oare cetitorii mei aminte că, odată, într'o vară — sunt mulți ani de atunci, era încă pe vremea filmului mut — am vorbit de un film care se chema „Frumoasa necunoscută" în care Willy Forst juca alături de o oarecare actriță germană numită Marleine Dietrich. Titlul cronicei mele era: „Un film epocal", iar când am ajuns a vorbi de eroină am spus că acestei actrițe, capabilă de un joc subtil și profund, îi prevăd o mare și strălucită carieră? Iși aduc aminte cetitorii de toate acestea, și de filmul acela care a trecut cu totul nebăgat în seamă, și care purta titlul — atât de sugestiv pentru cariera ulterioară a Marleinei Dietrich — titlul: „Frumoasa necunoscută"?

Pentru toate aceste motive mi-am luat curajul să mai încerc încă o profeție. Cred că bomba viitoare în succesele cinematografului va veni dela Elissa Landy. Intr'un an, doi, cinci, nu se poate să nu-i cadă norocul de a găsi un regisor care să-și dea seama de lucrurile enorme ce se pot scoate din ea. Faceți turul întreg al studio-urilor din Hollywood. Veți vedea că nici-o artistă nu face „double-emploi" ca Elissa Landy. Ei îi este sortit să realizeze cândva o creațiune de o mare profunzime umană și de o nesfârșită originalitate.

A-propos

A-propos. De ce „Voluptate"? Pentru ce filmul cel nou al Marleinei Dietrich, care se numește „The Song of Songs", adică „Cântarea Cântărilor", a fost tradus în românește prin „Voluptate". Jupiter să mă trăsnească în chiar acest moment dacă am găsit cea mai mică idee de „voluptate" în tot cuprinsul bucății.

„Interese comerciale"? Cuvântul „Voluptate" conține acel minimum indispensabil de „porcărie" care place la Domni și Doamne? Dar, pentru Dumnezeu, un film al Marleinei Dietrich n'are nevoie de asemenea trucuri de reclamă ieftină. Pentru odată, și profitând de faptul că numele eroinei este prin el însuși o firmă suficientă, s'ar fi putut renunța la detestabila prejudecată de picanterie a stiliștilor dela casele de filme.

D. I. SUCHIANU

Câteva vorbe adânci

● *Oamenii înțelepți care bagă în seamă pe nebuni și fac haz, nu sunt altceva decât bufonii nebunilor.* (Shakespeare).

● *Fiecare zi ce trece e ca un sărut dat de o femeie care ne-a legănat mult timp în brațele sale.* (Louis Aufauvre).

● *Opinia pe care o are fiecare ființă despre fericirea sa, vine mai ales din comparația pe care o poate face cu fericirea altora. Un mare număr din nevoile noastre n'au altă origină decât această comparație.* (B. Grasset).

● *Frumusețea, în fond, este arta de a plăcea; restul, este geometrie.* (Camille Duguet)

● *Ceia ce ne face să iubim noile cunoștințe, nu este atâta oboseala pe care o avem de celelalte vechi, sau plăcerea de a schimba, cât desgustul de a nu fi destul de admirați de cei care ne cunosc prea mult și speranța de a fi mai mult admirați de cei care nu ne cunosc atât.* (La Rochefoucauld)

● *Arta de a plăcea, este arta de a înșela.* (Vauvernargue)

● *Imposibil de a înainta în viață fără a face rău.* (S. de Lacretelle)

● *Toate nenorocirile oamenilor vin dela un singur fapt, care este acela de a nu putea rămâne în liniște într'o cameră* (Pascal)

● *Nu există fericire fără cifre.* (A. Houssaye)

● *Despotismul face în afară de lege lucruri mari, libertatea nu-și dă barem osteneala să facă lucruri mici în cadrul legilor.* (H. de Balzac)

● *A avea imitatori ridicoli, este inevitabila răscumpărare a geniului.* (V. Cherbuliez)

● *La lucrurile mari oamenii se arată cum le convine să se arate; la cele mici, ei se arată așa cum sunt.* (Chamfort)

● *Frumusețea nu trebuie să rămâie o sărbătoare izolată în viață; ea trebue să devie o sărbătoare zilnică.* (M. Maeterlinck)

● *Oamenii în adevăr mari, trebue să sufere o tristețe imensă pe pământ.* (F. Dostoewsky)

Din literatura chineză

Fiului meu

Știu bine că totul e zadarnic după moarte!

Cât e de trist să nu-ți poți vedea țara întregită!

Când armata regală va recuceri Nordul, nu uita să mi-o spui la ceremonia străbunilor!

Singurătatea

Nobili, sau de condiție obscură, oamenii, odată ce-au ieșit din casă îi așteaptă o mie de griji.

Acela care se'nchide în sufletul său și n'are nici o ambiție, se'nfrățește cu singurătatea și știe s'o prețuiască.

Habar n'am dacă plouă și nu știu bine dacă iarăși a înverzit câmpul.

Scăpați de umbrele nopții, munții încep să strălucească în zori. Dacă n'aș auzi ciripitul păsărelelor nici n'aș ști că-i dimineață.

Câteodată mă opresc și stau de vorbă cu un preot; câteodată rătăcesc în tovărășia unui biet tăetor.

Un îndemn mai puternic decât mine mă atrage către cei slabi și nefericiți, și nu gândul prefăcut că disprețuiesc rangurile și măririle.

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

Concurs

La Paris a avut loc un mare concurs de stenodactilografie.

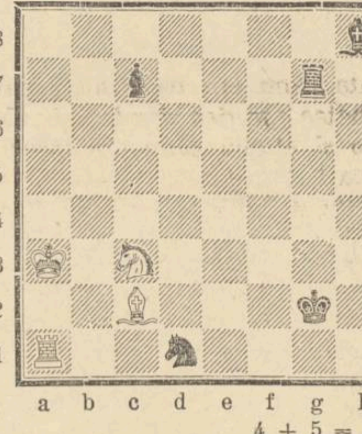
Au luat parte câteva sute de concurente.

Premiul a fost câștigat de o fată de 6 ani, oarbă din naștere.

VA APĂREA:
GERMANIA HITLERISTĂ
DOCUMENTE
IDEI
OAMENI
DE PETRE PANDREA
EDITURA „ADEVERUL", 344 PAGINI, PREȚUL 80 LEI

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 654
de E. Landau, București.
(inedită)
Dedicată d-lui avocat Saddy Barber

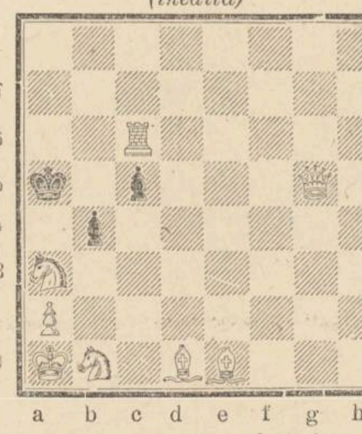

4 + 5 = 9

Mat maximal invers în 4 mutări.

Gemen: Fără calul negru din d1.

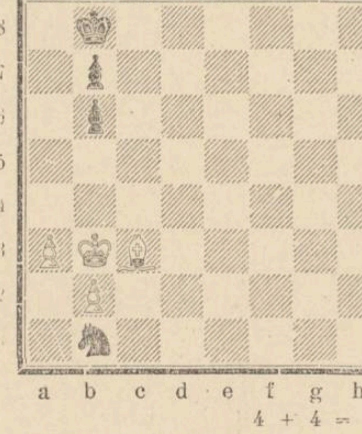
PROBLEMA No. 655
de A. Gross-Hațeg, București
(inedită)

8 + 3 = 11

Mat invers în 4 mutări.

PROBLEMA No. 656
de D nu Negreanu, București
(inedită)
— Dedicată d-lui S. Thau —

4 + 4 = 8

Mat ajutor invers în 3 mutări.

PARTIDA No. 164

Jucată de curând la Lund (Suedia) în concursul pentru campionatul de șah al Suediei.

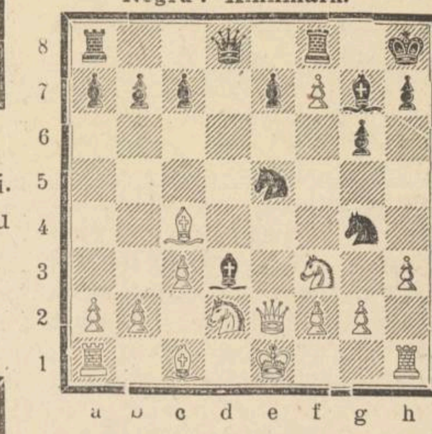
ALB: H. Carlsson.
NEGRU: O. Kinnmark.

Partida pionului damei.

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, g7—g6; 3. Cb1—d2, Nf8—g7; 4. é2—é4, d7—d6; 5. c2—c3, 0—0; 6. Nf1—c4, Cb8—d7; mai prudent ar fi fost Cc6. 6. é4—é5!, d6×é5; 8. d4×é5, Cf7—g4; 9. é5—é6!, Cd7—é5; 10. é6×f7+, Rg8—h8; 11. Dd1—é2, Nc8—f5; 12. h2—h3, Nf5—d3;

Situația partidei după a 12-a mutare a nergului.

Negru: Kinnmark.

Alb: Carlsson.

13. Cf3×é5!! un extrem de interesant sacrificiu de damă care dă dovadă de puterea de combinație și de curajul conducătorului albului. 13..., Nd3×é2? negru ar fi trebuit să nu accepte sacrificiul și să fi continuat astfel: C×é5; N×d3, C×d3+; Rd1, T×f7; Rc2!, Cc5! cu situație egală. 14. Cé5×g6+!, h7×g6; 15. h3×g4+, Ng7—h6; 16. Th1×h6+, Rh8—g7; 17. Ré1×é2!, Rg7×h6; 18. Cd2—é4+, Rh6—g7; din punct de vedere material situația e favorabilă pentru negru, care are dama și un turn pentru doi nebuni, un cal și doi pioni, dar piesele sale nu pot interveni la timp în luptă și pionul alb liber din f7 este foarte supărător. In loc de Rg7 negru ar fi trebuit să încerce g5, cu toate că și în acest caz atacul albului ar fi rămas destul de puternic. 19. Nc1—f4, Tf8×f7; la é6 ar fi urmat Th1! cu continuarea probabilă: R×f7, N×c7! cu câștigarea damei, iar la T×f7, Né5+, Rf8: N×é6+ urmat de Th8+. 20. Nf1—é5+, Rg7—f8; la Tf6 ar fi urmat g5. 21. Ta1—h1, Rf8—é8; 22. Nc4×f7+!, prin această mutare alb recâștigă materialul sacrificat și încă mai mult. 22..., Ré8×f7; 23. Cé4—g5+, Rf7—é8; 24. Th1—h8+, Ré8—d7; 25. Th8×d8+, Ta8×d8; 26. Né5×c7! și negru abandonează.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Cel mai mare succes literar va fi anul acesta romanul lui
CLIFFORD MOORE
„AL DOILEA AMANT AL DOAMNEI CHATTERLEY"
Editura „UNIVERSALA" ALCALAY & Co.

FEODOR ŞALIAPIN

Amintiri din viaţa mea

Tatăl meu era un om ciudat. Inalt, cu pieptul slab şi cu barba rasă, el nu părea deloc a fi ţăran. Părul îi era moale şi bine îngrijit. Avea o pieptănătură ciudată, cum n'am mai întâlnit-o la nimeni. In clipele noastre de fericire îmi plăcea să-l mângâi pe păr. Purta o cămaşă lucrată de mama, din pânză moale, cu gulerul resfrânt şi cu panglică în loc de cravată, iar mai târziu, când apărură cămăşile „fantezie", — panglica fu înlocuită cu un şnur. Deasupra cămăşii avea „jachetă", în picioare — cisme lustruite şi obiele — în loc de ciorapi.

Când era treaz vorbea puţin, aproape 'n şoaptă, şi numai ceeace se cuvenea. Faţă de mine era drăgăstos, dar câte odată, în momente de enervare, nu ştiu de ce îmi zicea:

— Hei, crăpătură !

Nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată spunând vreun cuvânt aspru, sau să fi făcut vreun gest neplăcut, atunci când era treaz. Şi dacă-l nemulţumea ceva, avea obiceiul să scrâşnească din dinţi şi atât. Dar orice supărare şi-o ascundea atâta timp cât nu era beat, şi ca să se'mbete îi era îndeajuns să bea două-trei păhărele de votcă. Atunci tata se schimba cu totul: devenea furios, se agăţa de orice nimic şi era chiar neplăcut la vedere.

De altfel, nu puteam suferi pe oamenii beţi, şi mai cu seamă pe tata. Mi-era ruşine în faţa tovarăşilor mei, copii de stradă, deşi taţii lor, aproape toţi erau nişte beţivi fără pereche. Văzându-l beat, mă tot gândeam, — care-o fi cauza că se schimbă în halul ăsta după băutură ? Odată încercai să beau şi eu votcă, — era un lichid amar şi puturos. Inţeleg şi eu să bei cvas, borş acru, dar să-ţi placă asemenea otravă ? Şi-atunci găsii următoarea explicaţie: că cei mari beau votca, ca s'aibă curaj să facă scandal. Iar faptul, că omul beat trebue să facă scandal, mi se părea ceva logic şi inevitabil. Toţi beţivii făceau scandal.

Tata când era beat, obicinuia să s'agaţe aşa din senin de orice trecător care-i trezea o antipatie subită. La'nceput îl saluta respectuos pe necunoscut, şi-i vorbea cu oarecare galanterie. Trecătorul uneori se'ntâmpla să fie un domn bine îmbrăcat. Acesta se'nclina binevoitor ,ascultă zâmbind ceeace-i spunea tata, şi apoi îl întreba prevenitor:

— Ce doriţi?

Atunci tata îi spunea deodată, fără nici o sfială:

— Aş vrea să ştiu că de ce ai ochii aşa porceşti ?

Sau :

— Ce, nu ţi-e ruşine s'ai o mutră atât de păcătoasă ?

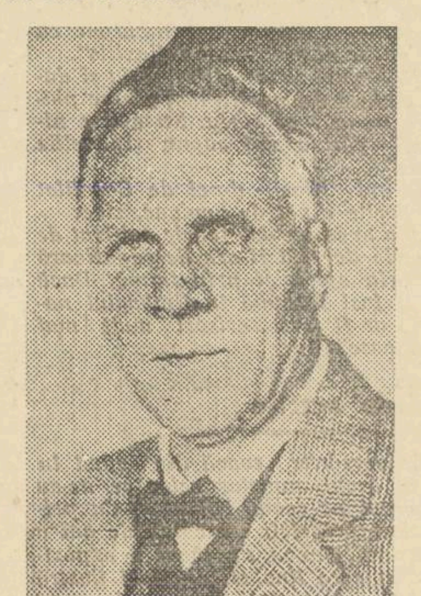
Trecătorul, desigur, începea să-l înjure, zicându-i că el e nebun şi are chipul de porc.

Asta se'ntâmpla de obiceiu după „douăzeci", dată pe care o uram din suflet. Data aceasta, în cercul care trăiam eu, otrăvea toate capetele cu rachiu şi provoca o debandadă sălbatecă. Această zi era un adevărat coşmar; oamenii pierzându-şi orice demnitate, începeau să strige nebuneşte, se băteau, plângeau, se tăvăleau prin noroi, — viaţa devenea insuportabilă, un adevărat chin.

După aceea tata stătea zile întregi în pat şi bea cvas dela ghiaţă.

— Cvas !

Era singurul cuvânt pe care-l pronunţa în aceste zile. Faţa îi era suferindă, ochii turburi. Eram atât de surprins de cantitatea pe care o bea tata, că mă lăudam către prietenii mei, că tata bea cvasul, cum ar bea calul apă, — câte două căldări. Ei nu păreau surprinşi, şi mi se pare că mă credeau.

Feodor Şaliapin

Tata când era treaz nu prea mă bătea aşa des, dar totuşi mă bătea şi atunci când era treaz, — aşa fără nici un motiv, după cum mi se părea mie. Imi amintesc c'odată dădeam drumul la un smeu, făcut de mine, cu sbârnâitoare şi trosnitoare. Smeul se agăţase de vârful unui mesteacăn şi mi-ar fi părut rău să-l pierd. Mă urcai deci în pom, îl apucai cu mâna şi'ncepui să mă cobor, dar când să pui piciorul pe o cracă, aceasta se rupse, iar eu alunecai din pom, lovindu-mă de acoperiş, apoi de gard şi mă pocnii cu spatele de pământ atât de tare, încât îmi trosni ceva înăuntru. Şi rămăsei aşa culcat, cu smeul în mână şi cu cămaşa sfâşiată, timp îndelungat. După ce mă odihnii puţin, îmi uitai de smeu şi de celelalte şi găsii repede alte distracţii.

Trad. de MARIA VAVILINA

(Continuare în numărul viitor)

Cărţi şi reviste

Arhivele Olteniei - An. XII, Nr. 67-68, Mai-August, 1933

O revistă de specialitate are de luptat cu o mulţime de dificultăţi, dintre care cea mai acută este aceea a lipsei de mijloace materiale. De aceea şi numărul acestor reviste este destul de redus, faţă de importanţa pe care o au.

Una dintre acestea, puţine, este şi „*Arhivele Olteniei*", publicaţie bilunară, care apare la *Craiova* de 12 ani, luptându-se amarnic cu lipsa financiară şi nepăsarea unora dintre abonaţi.

Nebucurându-se de nici-o subvenţie, revista apare prin propriile-i mijloace, care, fiind destul de reduse, o forţează să apară rar, constituind, prin aceasta, o pierdere pentru regiunea olteană, oglindită fidel în paginile acestei reviste.

Ultimul număr apărut — *An. XII, No. 67—68, Mai—August, 1933* — ne aduce un material bogat şi interesant.

D. M. Săureanu semnează un articol de actuală importanţă, intitulat: „*Contribuţiunea Olteniei la răspândirea culturei clasice în Ţările Române*", în care învăţatul profesor craiovean, după ce arată importanţa culturii clasice, face un mic istoric al cunoaşterii limbilor latină şi elină în străinătate şi după ce vorbeşte de diferitele forme ale curentului de latinizare a limbii noastre, arată cum s'a făcut şi cum se face la noi învăţarea limbilor clasice, protestând contra nepăsării cu care sunt tratate în prezent.

Trecând apoi la reacţiunea care s'a produs contra acestei nepăsări, vorbeşte despre activitatea revistei clasice din Bucureşti, „*Orpheus*", între colaboratorii şi conducătorii căreia au activat şi câţiva craioveni, şi apoi insistă asupra revistei oltene de cultură clasică, „*Favonius*" şi asupra „*Revistei clasice*" — rezultat al fuzionării celor două: „*Orpheus*" şi „*Favonius*", — arătând câteva din studiile importante, publicate în aceste reviste, de către olteni.

D. Ion Donat, în „*Pescăriile vechi ale Olteniei*", încearcă să susţie că locuinţele vechi, din vremea năvălirilor turanice, din Dacia, n'au fost numai la munte şi în păduri, ci şi în preajma bălţilor.

Uită însă că, cei care au susţinut existenţa locuinţelor numai în munţi şi păduri, au demonstrat acest adevăr bazându-se pe avantajul ce-l ofereau aceste formaţiuni orografice şi biologice, contra năvălirilor, avantaje pe care balta nu le putea oferi.

Privite din punct de vedere economic, neapărat că bălţile, cu peştele lor, au constituit un însemnat izvor de bogăţie, către care s'au îndreptat locuitorii din aceste părţi, dar aceasta mai târziu, când pericolul turainc trecuse.

Formaţiunea politică a *Brodnicilor* şi diferitele dări în legătură cu peştele, sunt date posterioare acestor năvăliri, caşi diploma dată de regele ungar *Bella IV*, în *1247*, *Cavalerilor Ioaniţi*. Deci, cu aceste date nu se poate susţine că bălţile au fost locuite cu predilecţie — la fel cu munţii şi pădurile — de către locuitorii acestor locuri în vremea năvălirilor barbare.

In afară de această teorie greşită — a locuirii împrejurul bălţilor pe vremea năvălirilor — articolul prezintă o adunare de date privitoare la bălţile cu peşte din Oltenia.

D. A. M. Pârvulescu face un amplu istoric al *Revoluţiei din 1848* insistând asupra personalităţilor din Oltenia, care au activat în această revoluţie.

D. Ilie Chiriţă publică un articol documentat despre *Gr. Brâncoveanu*, iar *Pr. T. Bălăşel* dă urmarea la: „*Vechi texte bogomilice găsite prin Oltenia*".

In restul numărului, la partea „*Oltenia Arheologică*", d-nul *D. Tudor*, în articolele: „*Antichităţi creştine dela Romula*" şi „*Noi monumente mithriace dela Romula*", vorbeşte despre colecţiile: *Maria Istrati-Capşa (T. Severin)* şi *prof. Ilie Constantinescu (Caracal)*, apoi dă o serie de „*Rectificări şi ştiri nouă*" despre: „*Paza Romulei şi a împrejurimilor ei*".

La „*Oltenia Istorică*", d-nii *A. Sacerdoţeanu*, *Ion Donat* şi pr. *T. Bălăşel*, publică, respectiv; „*Pomelnicul Bisericii Ciorobeşti, din Costeştii Vâlcei*", „*Documente răsleţe (Marotinul şi Săoteştii-Romanaţi-1802*" şi „*Un manuscris din 1799 al lui Dionisie Eclesiarhul*", iar d. Ilie Chiriţă transcrie în continuare: „*Documente din Castra-Nova-Romanaţi*".

O interesantă traducere dintr'un manuscris inedit — fragmentele privitoare la părţile noastre, — însoţită de o introducere care cuprinde relaţii despre acest manuscris, ne prezintă d. *Marcelle C. Kardja*.

Ar trebui poate să insistăm asupra acestei traduceri, dar spaţiul strâns nu ne permite.

Câteva rectificări şi o cronică bogată, semnată de d-nii *C. D. Fortunescu*, directorul revistei şi *A. Sacerdoţeanu*, închee acest volum din revista oltenească.

CONST. I. MANEA

Un roman bulgar

Stilian Tchilinghirov, scriitor foarte preţuit în Bulgaria, a scris un roman care e o mare frescă a vieţii sociale şi care se chiamă „Copiii Iadului". Personagiile cele mai însemnate şi mai puternic redate sunt Ivan Devetka, ţăran care şi-a ispăşit pedeapsa în închisoare pentru omor şi tânărul învăţător Stoïmenov. Romanul este cu teză şi păcătueşte printr'un exces de optimism. In adevăr Stoïmenov se înfăţişează ca un apostol care predică frăţia şi iubirea printre ţărani şi caută să-i convingă că Devetka nu este atât de negru la suflet cum se crede. E mai mult un fel de misticism creştin ca în „Umiliţii şi jigniţii" lui Dostoiewsky, deşi destul de superficial. Valoarea romanului stă mai ales în evocarea scenelor din viaţa de la ţară şi în frumoasa atitudine morală şi unele reflecţii asupra idealului moral al societăţii.

Smara

Nu e vorba de *Maica Smara*, care locuieşte în Bucureşti, în aşa numita vilă „*Cuibul Zmeoaicei*", ci de un oraş din Africa, în care nu era îngăduit să calce picior de European. Acum câţiva ani, un băiat tânăr, care abia îşi terminase Universitatea, Michel Vieuchange îşi puse în gând să pătrundă în acel oraş cu orice preţ. Şi-a atins scopul trecând prin cele mai primejdioase peripeţii, fiind supus unor mari suferinţe, timp de două luni cât străbătu un deşert duşmănos, travestit în femee berberă. El fu în adevăr primul European care puse piciorul în oraşul nepermis, dar la reîntoarcere muri de dezinterie. Au rămas dela el „*Carnets de route*", care au fost scrise în 1930, şi publicate de curând alcătuind documentul cel mai original şi mai ciudat ce se poate închipui.

Scris din fuga creionului, la popasurile scurte ce încheiau marşuri istovitoare, lipsite de orice pretenţie literară, ele sunt extrem de impresionante şi cuceresc interesul mai puternic de cât ori ce carte compusă cu chibzuială şi scrisă cu grijă. La fiecare pagină peisagii pitoreşti evocate în câteva trăsături elocvente şi culori violente; dar mai ales răsfrângerea setei arzătoare de acţiune, gustului de aventură, dorului de a înfrunta primejdia a unui suflet cu aspiraţii spre eroism şi a cărui viaţă intensă şi plină de însufleţire trebuia să se curme atât de brusc şi atât de iute. „Carnetele de călătorie" răsfrâng în ele dorinţa tineretului în genere, de a-şi lua revanşa asupra mediocrităţii şi banalităţii vieţii de toate zilele, încercarea puterilor nemărginite pe care le simte în ea, sau cum se exprimă Michel Vieuchange : „Călătoria la Smara a fost cântul realităţii în faţa imaginaţiilor deşarte, care ne amăgesc şi a contrazicerilor care ne încurcă viaţa".

Africa văzută de un parizian care n'a eşit din Paris

Un tânăr scriitor francez, *Joseph Peyré*, a luat acum doi ani premiul „*Renaissance*" cu un roman „*L'Escadron Blanc*", în care descria, cu artă desăvârşită, lumea musulmană şi natura Africei. S'a aflat în urmă că scriitorul nu eşise din Paris şi că scrisese romanul după povestirile fratelui său, care în adevăr călătorise şi trăise în Africa.

Nu se ştie dacă în urma acestei întâmplări autorul a călătorit în Africa. Dar editura Grasset a dat la lumină un nou roman de Joseph Peyré cu o atmosferă autentic africană şi dar unic de evocare a peisagiului african ros de arşiţă, şi o cunoaştere desăvârşită a populaţiilor din misterioasele ţinuturi ale Saharei.

„Le Chef à l'Etoile d'Argent", eroul romanului, este un şef de post african, breton de origină, care dimpreună cu doi indigeni, Chaamba Salem şi Ifora Driss, duce lupta cu populaţiile rebele în Sahara. Povestirea e desfăşurată cu osebită artă şi un puternic suflu dramatic. Cititorul o urmăreşte cu un interes pasionat, mai ales în episoadele din trecerea prin defileurile *Tassili*, care pot fi considerate ca adevărate capo d'opere de povestire însufleţită şi de aventură emoţionantă.

Caleidoscop

Fumatul lent, mai sănătos

Din comunicările savanţilor L. Barta şi E. Trole, rezultă că ultimele cercetări au stabilit că 93,5 la sută din nicotina, conţinută în tutun, trece în fumul ţigării. Totdeodată, s'a făcut o deosebire esenţială între „fumul exterior", care se ridică direct în aer din vârful aprins al ţigării şi „fumul interior", care e absorbit prin ţigară.

S'a constatat că conţinutul de nicotină al fumului extern şi cel intern e influenţat de durata de ardere a ţigării.

Dacă ţigara e fumată toată în 5 minute, atunci 86 la sută din nicotina aflătoare în fum ajunge în fumul interior şi restul în cel exterior.

Dacă durata fumatului unei ţigări creşte până la 7 minute, numai 70% trece în fumul interior şi 30% în cel exterior. La o durată de 9 minute, proporţia scade la 50%: nicotina trece în cantităţi egale în fumul dinăuntru ca şi în cel din afară.

Rezultă din aceste experienţe un fapt destul de important pentru higiena fumătorilor: cu cât fumăm mai încet o ţigară, cu atât introducem în corp mai puţină nicotină.

Deci, fumători, fumaţi cât mai încet!...

La ce adâncimi se produc cutremurele ?

Analiza şi interpretarea indicaţiilor furnizate de aparatele seismografe, care înregistrează diferitele cutremure de pământ, ne dau şi câteva puncte de reper, relative la adâncimea la care s'a produs cutremurul.

In majoritatea sguduirilor terestre — chiar şi cele mai uşoare — energia seismică se declanşează la o adâncime de 25—35 km. Cu toată această adâncime considerabilă, unde ar trebui să domnească o presiune de vreo 10.000 de atmosfere, ştiinţa vorbeşte totuş în asemenea cazuri de cutremure la suprafaţă.

Cutremurele „adânci" se produc — după ultimele observaţiuni — la o adâncime de 300—400 km. sub scoarţa terestră.

Intrucât la aceste adâncimi presupunem o nivelare a mării, cu greu ne putem reprezenta modul de declanşare a energiei seismice.

Savantul german Dr. G. Krumbach admite drept cauză a cutremurelor profunde, o recristalizare a maselor de piatră în interiorul pământului.

El crede că intervin aci forţe moleculare formidabile, care ar exercita efecte extrem de puternice.

Gazela, animalul cel mai rapid

O expediţie geografică americană, care a explorat de curând deşertul Gobi, aducând o serie de rezultate etnologice şi paleontologice, de o importanţă nebănuită, a avut ocazia, în cursul uneia din numeroasele ei etape, să măsoare viteza, pe care o pot atinge gazelele în fuga lor, în faţa unui inamic real sau imaginar.

Intr'adevăr, câţiva membri ai expediţiei s'au amuzat să urmărească o superbă gazelă, întâlnită nu departe de Charabagh-Usu.

Cursa s'a desfăşurat pe o distanţă de peste zece mile.

Or, în timpul primelor trei mile, gazela a întrecut cu uşurinţă automobilul, care gonia cu o iuţeală de 95 kilometri pe oră. Apoi, după vreo 4 kilometri, animalul şi-a încetinit brusc mersul şi viteza s'a coborît la trei mile pe oră. Această viteză şi-a menţinut-o pe o distanţă de 10 kilometri, după care maşina a trebuit să se oprească din pricina unei pane.

Gazela însă, sveltă şi neobosită, şi-a continuat cursa, fără întrerupere.

Această facultate a gazelei deşertului de a putea fugi, cu o iuţeală iniţială de aproape 100 km. pe oră, îi permite să scape de vrăjmaşul ei înverşunat din această regiune: lupul.

Cronica literară

Maurice Paleologue, Ultima ţarină, cu o prefaţă de C. Stere

Cartea apărută cu acest nume, în buna traducere a d-nei Wanda Mihail, va trebui să pară publicului, aşa cum a părut tuturor celor cari au citit-o până acum, de cel mai mare interes. D. Maurice Paléologue e schiţat aci unul din cele mai bizare evenimente politice din Europa de dinainte de războiu şi a tras o graniţă între lumea occidentală şi cea orientală. Autorul are, afară de aceasta, talent. Oamenii sunt prezentaţi în construcţii morale definitive, faptele clasate şi interpretate, încât cititorul nu mai are nimic de adăogat şi nu are decât să accepte o atitudine dinainte luată. Cu alte cuvinte cu ajutorul unor documente de o autenticitate indiscutabilă d. Paléologue a făcut un roman, unde totul trăeşte dar numai în chipul în care vrea creatorul. Această condiţie sporeşte valoarea de delectare a cărţii.

Cititorul rămâne sguduit. Un împărat cu adâncă pietate şi iubire de familie, dar slab şi incapabil să conceapă răul, o împărăteasă care întruneşte pasionalitatea Julietei cu energia politică a unei doamne Chiajna, un scelerat vulgar şi afemeiat, venit din cine ştie ce funduri de Asie, o bestie de mujic, care, pripăşit la curte, oprimă voinţa unor oameni slabi şi necăjiţi. Rasputin al d-lui Paléologue nu se deosebeşte de acela pe care toţi ni-l închipuim din scrierile şi filmele vulgarizatoare.

In marginile acestei viziuni, multe din paginile cărţii acesteia merită să fie citate, ca de pildă conflictul lui Rasputin cu autorităţile eclesiastice:

„La 29 Decembrie, prea sfîntul Hermogen, episcop de Saratow, călugărul Heliodor şi alţi câţiva preoţi se luară la ceartă cu stareţul, îl insultară, îl îmbrânciră strigându-i: „Blestematule... Păcătosule!... bestie împuţită!... vipera dracului!..." şi-l scuipară în obraz. La început nedumirit, rezimat de zid, Grigore se gândi să răspundă vărsând o droaie de înjurături.

Atunci prea sfântul Hermogen, care era cât un uriaş, începu să-l lovească zdravăn în cap, cu crucea de la piept, strigându-i: „In genunchi, nemernicule!... In genunchi, înaintea sfintelor icoane!... Cere iertare lui Dumnezeu pentru murdăriile tale spurcate!.. Jură că nu vei mai îndrăzni să spurci, cu fiinţa ta palatul ţarului nostru mult iubit!"..

„Rasputin, tremurînd de frică cu sângele curgându-i din nas, se lovi în piept, bolborosi rugăciuni şi jură să nu se mai înfăţişeze niciodată împăratului. In sfârşit putu să plece scuipat şi urmărit de un şuvoi de blesteme.

„Scăpat din această cursă, se duse deadreptul la Ţarskoe-Selo. Nu avu să aştepte mult timp plăcerile răzbunării. Peste câteva zile, după rechizitoriul aspru al procurorului suprem, sfântul sinod ridică episcopului Hermogen scaunul episcopal şi îl surghiuni la mânăstirea Kirowitsy în Lituania".

Groaznică în lapidaritatea ei este scena uciderii familiei imperiale:

„Seara de 16 Iulie trecu pentru captivi ca de obiceiu. După cina foarte simplă, luată pe la orele opt, încercară să se reculeagă puţin, jucând cărţi. Dar în curând, cuprinşi din nou de gânduri grele, se întoarseră la îndeletnicirea lor mai aleasă: începură a citi, cu glas tare, mai multe capitole din Evanghelie şi câteva pagini din proroci.

La zece şi jumătate, pentru a cruţa puterile slăbite ale împărătesei bolnave, se duseră să se culce.

Dar peste trei ore sgomotul unor paşi grei care răsunau în odaia vecină, îi făcu să sară din somn. Uşa se deschise. Era Jurovsky, urmat de suită. Cu vocea lui spartă, le porunceşte: Sculaţi-vă şi îmbrăcaţi-vă repede!... Veţi fi conduşi în altă parte, pentru că „albii" se apropie de Ecaterinenburg.

Odată îmbrăcaţi, fură coborâţi în apartamentele de jos, într'o încăpere goală şi întunecoasă. Toţi prizonierii casei Ipatiev, unsprezece persoane, sunt adunaţi la un loc. Impăratul, împărăteasa, ţareviciul, cele patru mari ducese, doctorul Botkin şi trei servitori.

Unul din garda roşie le spuse: — Aşteptaţi aici!... peste câteva clipe vor veni să vă ia nişte automobile.

Captivii nu presimţeau nici o primejdie. Insă cum aşteptarea se prelungea, împăratul ceru scaune pentru împărăteasă şi pentru ţarevici, care nu se puteau ţine pe picioare. Li se aduc două scaune.

Dar peste o clipă uşa se deschise cu sgomot şi comisarul bolşevic apare din nou, urmat de doisprezece soldaţi cu revolverele în mână. Fără a rosti un cuvânt, Jurovsky dădu semnalul, trăgând asupra lui Nicolae al II-lea, care cade ca trăsnit. Un strigăt grozav de spaimă, pârâitul gloanţelor, şi toţi prizonierii zac la pământ, într'un lac de sânge. Intreaga dramă se petrecu în mai puţin de două minute".

Acesta e tabloul, foarte dramatic într'adevăr. El încheie patetic o existenţă dramatică de martiri.

Fiind ceeace este, recomandăm această carte cititorului pentru informaţiile şi forma ei literară.

E un lucru pe care d. Paléologue nu l-a urmărit, dar care pe noi ne interesează tot atât de mult ca şi sentimentul moral ce se desprinde din anume serie de fapte. Voim să vorbim de aceea lumină obiectivă, înlăuntrul căreia orice eveniment capătă o raţiune suficientă şi după care nu există demoni şi îngeri ci numai oameni. Impărţirea aceasta a vechiului regim rusesc în Rasputin de o parte, demon mistic şi libidinos şi familia imperială, victimă inocentă are un nu ştiu ce naiv. D. C. Stere, care a făcut „prefaţa" volumului, dacă prefaţă se poate chema un studiu critic în toată regula, ce poate forma el singur materia unei cărţi, d. Stere, zic, a observat lucrul acesta şi l-a rectificat. Introducerea d-lui Stere e de o mare pătrundere psihologică, şi e bizuită pe o documentaţie ştiinţificeşte utilizată.

Nicolae al II-lea ni se relevă aci, după propriul său jurnal, ca un spirit apatic şi lipsit de orice pricepere a situaţiilor. E prinţul care tremură de teama răspunderii imperiale, care împuşcă ciori atunci când ţara piere şi consultă pe toţi şarlatanii astrologi, arătându-se încăpăţânat numai când e vorba de a asculta un sfat de bun simţ. Evident, aşa fiind lucrurile, putem deplânge o moarte atât de groaznică, dar ne-o explicăm. Ţarina, pe de altă parte, e o nevropată pasională cu voinţă de putere. Numai astfel se poate explica ascensiunea stranie a unui „mujic" ca Rasputin. Dar şi pe acesta d. Stere ni-l prezintă după o documentaţie care schimbă puţin faţa lucrurilor. Nu e o reabilitare, fireşte, dar o explicaţie. Pentru ca Rasputin să fi ajuns acolo unde a ajuns, trebuia să aibă tocmai acele virtuţi ce lipseau tuturor. Energia şi bunul simţ politic. In loc de un „crapuleux gredin" descoperim prin autorul prefeţii un bun consilier imperial şi un prevestitor al evenimentelor de o măreţie nebănuită. Dacă sfaturile lui ar fi putut fi urmate şi moartea nu l'ar fi înlăturat, imperiul ar mai fi putut poate agoniza puţin. Rareori o prefaţă colaborează aşa de serios cu textul unei cărţi. De obiceiu prefeţele sunt acte de complezenţă fără nici o contribuţie reală. Din studiul d-lui Stere se desprinde un spirit psihologic şi sociologic de cea mai înaltă calitate şi cred că pot afirma fără exagerare că valoarea cărţii a fost dublată.

G. CALINESCU

Cronica gastronomică

Tournebroche, mon fils, il est plus aisé de parler comme un gentillomme, que de manger comme lui.
ANATOLE FRANCE

Ținuta

O spirituală cetitoare îmi adresează o scrisoare plină de haz, la finele căreia îmi reproșează că în nici una din cronicile mele n'am vorbit despre ținuta la masă, amănunt ignorat de un număr prea mare de compatrioți. Intâlnești prea des și prea mulți bărbați și chiar femei, îmi scrie cetitoarea anonimă, care mănâncă desgustător și tocmai în cercuri în care te-ai aștepta mai puțin.

Aceasta eu o știu de mult, dar nesimțindu-mi nici o vocație pedagogică, nu m'am îndemnat să scriu în acest sens. Nu pot însă să nu execut ordinul anonimei, cu toate că am convingerea că și de aci înainte numărul acelora care în fața unei farfurii amintesc pitecantropul, nu se va micșora. Se înțelege că nu pot epuiza acest subiect în cuprinsul unui singur articol; voi însemna însă câteva norme care sunt mai des uitate, când nu complect necunoscute:

1) Când inviți pe cineva la masă nu-i faci un serviciu.

De aceia trebue să-i dai tot timpul impresia că te simți onorat că a primit să petreacă un *ceas sau două sub acoperișul dumitale. Expresia: a face cinste (a plăti), e o grosolănie. Cinste îți face acel care acceptă.*

2) Nu te așeza niciodată la masă înainte ca Doamna de gazdă să fi luat loc. Până atunci așteaptă în dreptul locului care ți-a fost indicat. Dacă nu ți s'a indicat locul, informează-te.

3) Când te așezi, așează-ți scaunul în așa fel încât rezimându-te de speteazã bustul să-ți rămâie perfect vertical. E oribil la vedere domnul care se află la jumătate de metru de masă și stă pe marginea scaunului. Doamna în această poziție e de neconceput.

4) Țineți coatele lipite. Când ești la masă, ca și când ești călare, numai așa trebue să le ții. Pentru a ține dârlogii, furculița și cuțitul, mișcările ante-bratului sunt suficiente. Dacă toți convivii ar ține coatele pe masă lăsând la o parte latura estetică, pentru banchete ar trebui construite mese kilometrice, cu microfoane și haut-parleur.

5) Du mâncarea la gură, nu gura la mâncare. Patrupedele se apleacă la nutreț, e drept, dar n'au ce face.

6) Nu sorbi supa, chiar dacă te-ai familiarizat cu sgomotul și nu-l mai auzi. Dacă nu poți mânca prea fierbinte așteaptă puțin. Așteptând însă, nu-ți trece vremea suflând în farfurie sau vânturând lichidul cu lingura: fă conversație.

7) Dacă cineva îți pune întrebări când ești cu gura plină, fă-l să aștepte.

8) Nu duce paharul la gură înainte de a te fi șters (șervetul nu-i un ornament) și cu atât mai puțin dacă n'ai terminat mestecarea. Urmele de alimente pe pahar sunt desgustătoare.

9) Nu introduce cuțitul în pește (afară de cazul că ți s'a pus tacâm special), nici în tocături. In ambele cazuri furculița și o bucățică de pâine sunt suficiente.

10) Nu tăia coaja oului cu cuțitul. Urmele lăsate strică apetitul celorlalți. Servește-te de lingurița cu care ai să mănânci oul.

11) In nici o împrejurare și sub nici un motiv nu băga cuțitul în gură: e fioros! *Brânza, după ce o tai, o așezi pe pâne și-o duci la gură (cearcă numai și să vezi dacă nu poți).*

12) In afară de pâne, cremwürști, sparanghel, prune, ridichi de lună și încă vre-o câteva alimente care se bucură de privilegii, nu mânca nimic cu mâna. A decupa o pasăre sau a curăți un fruct se învață într'o singură ședință (în câteva luni de dresaj învață și o maimuță de specie inferioară).

13) Dacă sticla cu vin e pe masă, ai grijă ca paharul vecinei din stânga să fie totdeauna plin. Dacă cea din dreapta stă alături de un mojic, trebue să ai grijă și de ea.

14) Dacă ești servit înaintea unei persoane despre care crezi că ar fi trebuit servită înainte, nu interverti ordinea stabilită sau dezordinea practicată, complicând serviciul. Asta nu te privește. E treaba amfitrionilor.

15) Imediat ce amfitrioana s'a pregătit să părăsească masa, ridică-te, având grijă să faci loc vecinei.

16) Dacă nu ești foarte intim într'o casă, nu-ți cere voe să fumezi imediat ce s'a terminat masa. Dacă alții mai în vârstă nu și-au aprins țigările, rabdă!

17) Nu cere untdelemn când se servește unt topit și nici unt topit când se servește untdelemn. Poate că lipsește.

18) Dacă nu poți rezista nevoii de a te scobi în dinți, nu-ți fă paravan din mână: e ostentativ și inelegant.

19) Când ți se oferă ceai, pune întâi lingurița pe farfurie și pe urmă du ceașca la gură.

20) E bine să mulțumești gazdei la plecare pentru clipele pe care le-ai petrecut în casa ei, dar nu-i spune cum te scoli de la masă: merçi! Nu-i chic.

21) Comportă-te când ești singur la masă, ca și cum te-ai comporta la un dineu de gală.

Ș'acum, după ce am notat din fuga condeiului aceste câteva reguli elementare, provocate de ceia ce se poate vedea mai des, mă întreb: să fie oare aceste cunoștinți mai greu de obținut decât o diplomă de doctor în filosofie sau un minister? Imi pun întrebarea, pentrucă văd zilnic mulți miniștri și mulți doctori ignorându-le total.

AL. O. TEODOREANU

Cronica mizantropului

Pavaje

De câteva luni privesc pe geam un spectacol care pe orice alt om mai puțin răbdător decât mine l-ar îmbolnăvi grav.

Se pavează. Intr'o zi cu chiuituri și înjurături se descarcă vreo câteva căruțe de nisip. Materialul e aruncat în drum și lăsat acolo până ce e consumat complet de picioarele trecătorilor. După câteva săptămâni se scoate din rădăcină tot caldarâmul vechiu. Strada rămâne ca un mormânt descoperit cu oasele aruncate afară. Toată circulația este, nici vorbă, întreruptă. Cu mult mai târziu se aude într'o bună dimineață bubuit de mașină. Un fel de râjniță specială macină pietre. Pe măsura fabricanției, copiii se servesc de pietriș ca de un material de războiu. O ploaie zdravănă amestecă nisipul rămas, molozul de pietre și pământul într'un magiun original. O lună de zile trece în cea mai desăvârșită liniște. Nicio mișcare. Apoi deodată apare un pluton de oameni zdrențăroși care cu o grabă nebună aruncă un strat de nisip, apoi unul de pietriș, apoi altul de nisip, apoi altul de pietriș, Aceasta numai în teorie, fiindcă în realitate aceste operații sunt contimporane. In sfârșit după ce tăvălugul și-a plimbat piciorul lat pe această compoziție, pietrarii așează în pripă și afânat cuburile de piatră.

Bun. De bine, de rău, îți zici atunci, strada e făcută. Dar nu. După o liniște desăvârșită de câteva zile, se prezintă la fața locului alți meșteri. Strada este din nou găurită, canalele scoase afară, locul umplut din nou cu moloz și nisip. Toate instalațiile subterane ce trebuiau chibzuite dela început, sunt desgropate și mutate. Lucrul acesta se petrece în fiece zi.

La un moment dat credeam că totul se va sfârși. Observasem eu, nu-i vorbă, că grătarele canalelor ieșeau cu mult sub nivelul străzii. Imi ziceam că în înalta lor inginerie, meșterii prevăzuseră ori o surpare de teren ori o înfundare a instalațiilor. Curând însă strada fu din nou despachetată. Totul fu răscolit și canalul așezat la acelaș nivel cu piatra cubică.

Și acest fapt ar fi fost în cele din urmă îmbucurător. Dar s'a întâmplat că strada a fost reconstituită în așa fel încât să rămână gâtuită la cele două capete. Lucrul acesta îmi trecuse neobservat până ieri când am vrut să aduc câteva camioane cu lemne. Șeful lucrărilor s'a împotrivit cu îndârjire.

— Nu se poate, domnule!

— De ce?

— E strada închisă.

— Până când e închisă?

— Păi până când s'o termina, de, la primăvară.

— Dar până atunci ce mă fac eu, cum aduc lemne?

— Treaba dumitale. E ordin!

De atunci aștept mereu să se termine strada sau să fie uitată pentruca să pot să nu mor de frig la iarnă.

ARISTARC

Cronica muzicală

Primul concert simfonic al stagiunii

Ca deobiceiu târziu — și mai târziu decât de obiceiu — stagiunea muzicală bucureșteană s'a inaugurat în seara de Vineri 3 Noembrie, odată cu primul concert simfonic al Filarmonicei.

Nobila menire de-a umple într'un chip strălucit golul creat în viață noastră muzicală — mulțumită împrejurărilor și oamenilor — prin curioasa persecutare a Operei Române și prin împuținarea manifestărilor muzicale în genere — și celor românești în special — nu pare să și-o fi luat asupră-și Filarmonica — judecând cel puțin după programul concertului ei de deschidere, lipsit și de prime audiții și de compoziții românești și chiar de lucrări clasice reprezentative.

Dacă alcătuirea programului primului concert simfonic a lăsat de dorit, execuția lui merită în schimb toată lauda. Darurile și experiența conducătorului și ale orchestrei s'au vădit mai cu seamă în concertul în patru părți al lui Antonio Vivaldi, partea cea mai aleasă a programului, compoziție limpede și armonioasă a preotului-muzicant venețian din veacul al XVII-lea.

Scris pentru orchestră redusă — de coarde—concertul a găsit în meritoșii membri ai Filarmonicei executanți desăvârșiți, care i-au redat cu perfectă omogenitate, cu eleganță și sentiment, sonoritățile lui pline și bogate. D. Alexandru Teodorescu a zugrăvit cu minunată fineță miniatura delicatului său solo din „Largo".

Solist al concertului pentru pian și orchestră de Grieg — compoziție plăcută dar lipsită de adâncime — a fost ales d. Dinu Lipatti, tânărul pianist care s'a făcut remarcat încă din stagiunea trecută, printr'o deosebită maturitate în interpretare. Puse din nou la încercare, însușirile d-lui Lipatti — deși excepționale — au apărut însă întrucâtva umbrite — datorită și lipsei de menajament a acompaniamentului — de o prea evidentă sforțare și dependență de dirijor.

Haotica „Simfonie domestică" a lui Richard Strauss, cu care s'a încheiat programul, e o pildă tipică de muzică așa zisă „programatică", programul constând aci în redarea — în linii exclusiv de suprafață — a unei icoane nu tocmai surâzătoare a deliciilor căminului. D. Georgescu și vrednicii săi colaboratori s'au străduit în chipul cel mai lăudabil cu putință să înfățișeze simpla poleială drept aur curat — și sforțările d-lor au fost apreciate de public.

n.

I n s e m n ă r i

Pentru Ștefan Dimitrescu

La biserica Isvorul Tămăduirii de la Șosea s'a slujit Duminică de dimineață parastasul de șase luni dela moartea pictorului Ștefan Dimitrescu, fostul rector al Academiei de Arte frumoase din Iași.

Au fost de față văduva artistului cu copiii, d-nii Ion Minulescu și Theodorescu-Sion din partea Ministerului Artelor, sculptorii Jalea și Stork, d. Camil Ressu, rectorul Academiei de Arte frumoase din București, pictorii Soroceanu, Vasile Popescu, Iorgulescu-Yor, Poitevin-Skeletti, d. H. Blazian, critic de artă, d-nii Zambaccian și Tavernier. Sindicatul artiștilor plastici n'a fost reprezentat. Deasemeni, nici grupările de artiști mai noi și mai vechi n'au participat.

Ștefan Dimitrescu

Cu moartea lui Ștefan Dimitrescu, și omul și artistul au lăsat un gol, care nu poate fi acoperit nici cu vorbe nici cu flori. Indurerata familie a pictorului, stins prea de tânăr, și prietenii lui au cunoscut în personalitatea lui Ștefan Dimitrescu un om excepțional de atent și delicat, un tovarăș discret și leal și un bărbat de mare caracter, pe care numai disciplinile severe, studiul acerb și activitatea strânsă strict în jurul unui ideal constant au putut să-l păstreze departe de influențele de corupție morală ale timpului.

Golul în pictura românească e cu atât mai considerabil cu cât lui Ștefan Dimitrescu i-a lipsit răgazul, i-a lipsit vremea, i-a lipsit viața, ca să-și dea pe față întreaga lui individualitate.

Hărțuit de dificultăți și urmărit de acele fatalități ale meșterilor nevoiași, care răsturnau în fiece noapte munca dela Argeș a meșterului Manole, Ștefan Dimitrescu constitue încă o acuzare adusă epocii de către artă.

Epoca nu este în stare să puie în situație de randament exclusiv profesional talentele care o cinstesc și a căror muncă folosește în ultimă analiză tezaurului național și justificărilor istorice mari ale poruncilor unui popor. Cazul lui Ștefan Dimitrescu e cazul celor mai valoroși lucrători cu mintea, cu sufletul și cu dexteritățile fiecăruia, ai ogorului artistic, pe care îl fertilizează generație cu generație și ins cu ins, ca niște buni plugari.

In Duminica parastasului de odihnă sufletească, pe care i-l face Biserica, „Adevĕrul literar" chiamă și el, — printre icoane, priveliști și lacrimi, numele lui Ștefan Dimitrescu, ca un simbol de mare cultură românească.

Figuri și siluete

D-ra E. Văcărescu, începând ciclul conferințelor cercului interaliat dela Paris, a rostit o conferință ce-a atras asupră-i atenția tuturor cercurilor intelectuale ale Franței și a grupat totodată în saloanele cercului interaliat, tot ce are Parisul mai distins.

D-sa a creionat câteva dintre „figurile și siluetele" Societății Națiunilor în ce au avut mai sezisant, caracteristic și permanent, stăruind în deosebi asupra lui René Viviani, Balfour, Nansen, Hymans, contele Appony, Briand, Beneș, Ossovsky, Titulescu și toți ceilalți „mari tenori ai Genevei", cum a ținut să-i eticheteze conferențiara pe toți cei care au cântat în vremea din urmă destinele și pacea Europei.

Conferința d-rei Văcărescu se încadrează și definește oarecum scopul cercului interaliat din Paris, rostul lui fiind tocmai acela de-a fixa personalitatea și activitatea fruntașilor operei de pacificare și umanizare a raporturilor dintre Statele Europei de după războiu, și mai ales de a realiza în clocotul de nemulțumiri și frământări asmuțit din nou asupra păcii lumii, un principiu nou de înțelegere și de promovare a simțămintelor de omenie menite să slujească așezării temeinice a lumii de mâne.

Dealtfel, acești oameni de seamă sunt deosebiți prin rosturile pe care fiecare dintr'inșii le îndeplinesc în statele reprezentate, prin doleanțele înfățișate și prin politica susținută înaintea acestui laborator al păcii de la Geneva.

Singura notă comună ce-i cuprinde pe toți e tocmai strădania unică și permanentă căreia și-au închinat viața lor însăși.

Nansen este acela care pe deasupra tuturor sfâșierilor dintre țările Europei a înfăptuit Statul de superioară generozitate și imens de largă umanitate, Statul fără hotare, fără ambiții și fără disciplină, Statul larg deschis celor alungați sau evadați dintre hotarele țărilor învrăjmășite, Rușilor fugiți din Soviete, Armenilor fugăriți din țările înecate în sânge ale Asiei mici, tuturor desmoșteniților soartei, refugiați și ocrotiți în cele din urmă doar de inspirația „pasportului Nansen".

Balfour, Viviani, Hymans sunt între cei mai stăruitori lucrători ai noului edificiu al păcii.

Și apoi Titulescu, în vraja cuvântului căruia s'au țesut programele, formulele și principiile generatoare nouei pragmatice a unei umanități mai bune și mai civilizate.

D-ra Văcărescu a spus totul cu un suflu cald și într'o formă aleasă.

Din carnetele intime ale lui Anatole France

Al cincilea carnet din 1910 Iunie, se începe enigmatic în felul următor:

Rue de l'Arbre sec. *„Pentru că am observat că nu iubeam lucrurile decât prin ea și pentru ea..."*

Octombrie acelaș an: „Toate călătoriile noastre erau delicioase. Ea iubea frumosul".

Părăsind Tlemcer în 1912, April: „Nu mai regăsesc farmecul profund al călătoriilor fără ea".

1910, August: „Citesc viața lui Lady Ham. E o carte care ar fi interesat-o. Citind-o îmi închipui că i-o citesc ei și-i ascult reflexiile".

23 August 1910: „Dimineața și după amiază Anges. Nu mai găsesc plăcere în cele ce scriu. Nu mai e nimeni căruia să-i supun îndoelile mele".

Citind fiicei d-nei de Cavaillet scrisorile d-nei de Sevigné, zice:

„Ea avea un dar foarte cultivat de a scrie dar cât îi era de superioară L. prin spirit și prin inimă! Dacă ar fi fost formată în limbagiul natural ar fi scris scrisori mult mai frumoase".

Marile actrițe

Aniversările evocă din când în când ecoul numelor celor ce ne-au încântat pe scena teatrelor. Cu prilejul sărbătoririi celor 150 de ani a teatrului Odeon s'a făcut o expoziție, în care Rachel, cea mai ilustră figură a teatrului Odeon, și-a avut și ea partea ei. Scrisori, litografii, caricaturi în diferitele ei roluri și un prea frumos portret de Mrs O'Connel și care o reprezintă în rolul Paulinei din Polieucte. Cartușul e scris de însăși mâna lui Rachel:

Pauline. — *Je sais, je vois, je crois...* Polyeucte

Dar dacă Rachel a fost cea mai mare comediană a teatrului Odéon, François Ponsard a fost autorul dramatic preferat și s'a bucurat o clipă de o glorie efemeră. O scrisoare a lui Rachel, foarte curioasă, expusă la librăria Lipscutz și datată din Londra dovedește o legătură foarte intimă între fericitul Ponsard și celebra sa interpretă:

„Ce bucurie când voi primi vestea sosirii tale! Vei fi prea dezmierdat, Domnule, brațele mele nu se vor mai desface din jurul grumazului tău, nici buzele mele nu vor mai părăsi pe ale tale. Trebuie să te odihnești bine până atunci căci voi fi pretențioasă și... feroce (!)

Adio, dulce prieten, caută să mă iubești cu adevărat; inima mea și toate gândurile sunt ale tale.

Cânele tău cel nou dar nu mai puțin dezmierdător

Rachel

Nici un noroc să fii celebru dacă e vorba să se răscolească toate sertarele și să se dea la lumină toate bilețelele.

Francois Mauriac despre politică

Intr'o anchetă întreprinsă de ziarul „Candide", relativ la rolul poetului față de politică, remarcăm printre răspunsurile scriitorilor, aproape toate pline de dispreț pentru politiciani, pe acel al lui François Mauriac a cărui recepție la Academie va fi în curând și care se distinge prin puterea și curajul său moral.

„Un cleric (adică un intelectual în slujba artei și literaturii) a început să fie trădător de cum și-a luat nevastă și a făcut copii — și care pe lângă aceasta mai e de obiceiu și sub sarcina proprietăților moștenite care au fost folosite de părinții lui și vor fi folosite și de el, fie și ca atmosferă pentru romanele sale, plus că trebue să le muncească, întreținerea lor costă și cu perceptorul nu e de glumit. Acesta nu are nevoie să iasă din turnul său de fildeș ca să facă politică. Politica îl dibuește acolo cu somații foarte brutale.

„Apoi ați observat, în ultimele discursuri ale Președintelui de Consiliu, ura pe care oamenii aceștia o poartă masselor care plătesc, masselor „supuse"? Ei care primesc cu grație și cu mii de plecăciuni, toate obrăzniciile și ordinele sindicatelor, nu dau voie celor ce produc cu munca lor, nici să-i turbure cu plângerile lor. Prea se amestecă politica în afacerile noastre ca să nu ne hotărâm și noi să ne amestecăm în ea. Dar cum? sub ce formă?

„Mi s'a adus la cunoștință o vorbă a lui Adrian Marquet, succesorul lui Montaigne la primăria urbei mele natale. ...Dumneavoastră, zicea el către niște predecesori, mari burghezi, veneați la primărie în orele libere. Dădeați politicii timpul care vă rămânea după ce puneați la cale treburile D-voastră de armatori și mari negustori. Eu din adolescență, mi-am ales-o ca profesie. Am făcut ucenicie..."

„Aci e toată chestia. Politica, așa cum e concepută în Franța, politica parlamentară este o profesiune, pe care noi (clericii) nu o cunoaștem și în care, la vârsta noastră, nu mai putem intra. Trebuie în adevăr o pregătire, daruri speciale de elocință, obiceiul de a duce cu vorba, de a minți, gustul de a servi interesele cele mai josnice: Servum Servorum, *sluga slugilor. Profesiunea noastră, ea însăși, ne îndepărtează de asemenea moravuri. Sainte Beuve, după ce a notat că Saint Simon n'a putut niciodată intra cu folos în treburile lumii acesteia și a mânui lucrurile din vremea sa, adaugă: „Este un grad de incisiv în observație, de revoltă în impresia morală, de pornire în talent, care exclude îndemânarea și menajamentul cerut de politică. Nu ești bun în cazul acesta decât să faci un singur lucru, să notezi, să cunoști și să judeci, ce înfăptuiesc ceilalți.*

„Iată ce trebuie să facem și noi: să notăm, să cunoaștem, să judecăm pentru a influența pe calea aceasta opinia publică".

O prefață

Părintele Gala Galaction a dat următoarea prefață pentru romanul „Cataclismul anului 2000" de d-na Dorina Ienciu, roman care va apărea în curând.

Mult Stimată Doamnă,

Am citit cu mare interes romanul D-voastră — Cataclismul și vă mărturisesc că aceste cuvinte de frontispiciu pe care mi le cereți sunt mult mai mult decât răspunsul unei politețe obligatorii între colegi.

Mi-ați procurat câteva ceasuri de plăcută ațâțare sufletească și alte multe de răsgândire și de revenire. Ați găsit în mine pe vechiul cititor al pasionatelor romane extraordinare, atât de mult iubite, la sfârșitul veacului trecut și ați deschis înaintea închipuirei mele măgulite, cele o mie și una de nopți ale Tehnicei atot promițătoare.

Odinioară — sunt de atunci vre-o 40 de ani — Jules Verne și soții lui aveau de aface cu un adolescent credul și ușor de recrutat pentru toate acele strălucite expediții. In centrul pământului, în hățișurile Amazonului, în fundul mărilor sau în lună... Constat cu mirare, că în ciuda anilor acumulați, originala și bogata Dvs. ficțiune, m'a îmbiat și m'a târît după ea cu aceiași ușurință ca și altădată.

Voi recunoaște că puterile Dvs. de învăluire și de persuasiune sunt remarcabile. Ce perspective, ce adâncime de destine și de ceruri, ce splendori tangibile, întrevedeți Dvs. pentru viitorul sărmanei descendențe a lui Adam !.

E așa de frumos, încât ai vrea din toată inima să fie și realizabil. ...Dar să vă spun deschis (și aici dreptul să gândiți că încep să fiu omul vârstei mele) după ce m'am lăsat robit de toată magia fanteziei Dvs. și v'am urmărit prin atâtea feerii și sboruri în azur, mi-am revenit în fire și am atins din nou pământul cu picioarele.

Sentimentul Cătălinei, „din Luceafărul" lui Eminescu, m'a adus înapoi la realitatea convingerilor mele culumiere.

O, ești frumos cum numa'n vis
Un demon se arată:
Dară pe calea ce-ai deschis
N'oi merge niciodată!

Ce vă interesează, însă pe Dvs. socotelile de ultima oră și sfielile unui moșneag care... vous fausse compagnie, *după ce a privit, uimit și furat dela locu-i, la toată această luxuriantă cinematografie a romanului — Cataclismul.*

Vă doresc, d-nă, un succes care să treacă peste obișnuit. Așî vrea ca pilda literară pe care o dați să fie înțeleasă și fecundă. Preocupările Dvs., idealismul concepțiilor și nobilele perspective, pe cari le dovediți familiare Dvs., aș dori cu putere să înrâurească și să întinerească sufletele cititorilor noștri, veștejite și consumate dela 15 ani.

Cât eram de fericiți noi care citeam, acum 40 de ani, pe Jules Verne și pe Louis Jacalliot și cât sunt de jelit adolescenții de azi care se ospătează cu dezolanta literatură pansexualistă.

Acest vis de strălucită și eroică posibilitate pe care-l visați pentru noi bieții oameni, în romanul — „Cataclismul" — (măcar că pus sub întrebare de filosofia mea creștină) și surprinzătoarea și copioasa lui realizare literară, vă asigură, mult stimată doamnă, dreptul de cetățenie în republica noastră literară și bunele convingeri ale celui ce salută azi debutul Domniei-Voastre.

A APARUT
CRIMA PASIONALĂ
STUDIU DE DREPT PENAL ȘI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ
de M. NEGREA RAMNICEANU

Adevĕrul Literar şi Artistic

TÂRGU-MUREŞ 17 NOE 933 919
Oraş... Cultural Of. Trg. Mur...

ANUL XII — SERIA II-A NR. 676
DUMINICĂ 19 NOEMBRIE 1933

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 — FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Revista - ziar

Vorba rostită a pierdut, în epoca noastră, foarte mult din prestigiul de odinioară. Prea ştie toată lumea să vorbească, şi prea ştiu mulţi să facă numai atât. Pe vremea când s'a trecut dela exclamaţie la cuvânt desigur că o frază compusă califica un savant. Azi, nici oratoria cea mai autentică nu mai impresionează pe nimeni. Vorbele spuse nu au nimic material, nimic consistent. Din cea mai bună retorică rămâne numai ceva ca o reminiscenţă muzicală şi atât. Acel banal dicton „verba volant" are un înţeles adânc, nu numai un sens pejorativ. Oferta de vorbe e universală, şi marfa s'a devalorizat. In planul auditiv, oamenii blazaţi au început să se retragă în ei şi să asculte fâşâitul dens şi ancestral al singurătăţilor, ca şi lucrul de vată al gândului nespus.

Cuvântul scris însă nu şi-a pierdut încă autoritatea lui. Marea mulţime acordă un prestigiu nediscutat şi necontrolat cuvântului tipărit. Saturat de muzica vorbelor ea preferă să le descifreze mut, ca muzicanţii pasionaţi nişte note, în gând.

Autoritatea lui însă vine din faptul, deocamdată normal, că atunci, când toţi oamenii pot să vorbească, deabia o mică parte ştiu să citească, şi o minusculă fracţiune mai are şi posibilitatea de a scrie. Dacă cel ce scrie, menit să transporte o ideie de aici peste Atlantic, reuşeşte simplu să facă una ca asta, fără să mai fie socotit drept un magician, el totuşi este privit bănuitor, drept un om deosebit intrat în anume taine.

Demostene Botez

Cuvântul tipărit are prestigiul superlativ. El inspiră totdeauna forţă, respect şi autoritate. Implicând o răspundere mai răspândită, el se confundă de către cititori cu adevărul neclintit. Cu cât un om e mai incult, cu atât îşi închipuie că ceiace e tipărit este cu totul şi cu totul adevărat.

Această nobleţă şi autoritate aproape tiranică este explicabilă, pentrucă oamenii care au putinţa să-şi tipărească slovele, sunt număraţi.

Ceilalţi, puşi în inferioritate, deocamdată îi respectă, până ce, scăpaţi de sub mistica tiparului, vor descoperi şarlătănia şi vor începe să-i dispreţuiască şi să-i cerceteze, pentru a-i descoperi la fel, şi poate inferiori.

Ziariştii, scriitorii, autorii de orice fel de cărţi, chiar şi de cărţi didactice, speculează cu o poză gravă mistica vorbei tipărite, dispreţuind în sine pe ceilalţi, ca pe-o rasă care nu ar fi ajuns încă bine să cuvânteze.

Ce fericit, ce grav, ce important, ce superior, se simte un om normal şi cum se cade, care nu se ocupă cu scrisul, în ziua în care un mizer ziar de provincie i-a publicat cel dintâi articol!

Parcă-ar fi realizat o evoluţie biologică!

Spre această tribună a vanităţii, tiparul atrage teribil, zi cu zi. Insă nu atât încă, pentru ca totul să se compromită, şi cel care tipăreşte să nu însemne mai mult decât pisălogul care te-apucă de nasturul paltonului şi te ţine să-ţi spue pentru ce „nu merge ţara asta care e bogată".

Din cauza acestui prestigiu, tiparul e o mare primejdie. In literatură însă, adică în acea artă, astăzi strict grafică, tiparul poate echivala pentru cititorul blajin şi receptiv, o adevărată catastrofă.

Un director de revistă sau de ziar literar are o răspundere teribilă, nu numai faţă de generaţia lui ci şi faţă de cele viitoare.

„Adevĕrul Literar" în ţara românească, adică acolo unde din cauza începuturilor limbei şi a literaturii e mai uşor să te compromiţi fără să se observe, a menţinut zeci de ani, şi a întărit un prestigiu al cuvântului pe care l-a tipărit.

Altă dată, nu prea de mult, literatura nu se putea face decât prin reviste, fie ele şi de opt pagini, numai să fie în chip de carte.

Cartea a însemnat aristocraţia ca şi burghezia tiparului.

Literatura era astfel oferită în ambalaj de lux, ceeace putea să îndepărteze.

„Adevĕrul Literar" este printre cele dintâi publicaţii care a oferit literatura pe hârtie cu înfăţişare de gazetă. Deosebirea aceasta de format, aparent lipsită de însemnătate, are totuşi o neînchipuită importanţă psihologică. Ziarul e al mulţimii; revista nu. Poporul cetitor ştie asta. El citeşte un ziar cum ar sta de vorbă cu un om de acelaş soiu. Când citeşte o revistă are impresia că face lux (chiar dacă revista costă numai cinci lei) are impresia că stă de vorbă cu cineva cam îmbogăţit şi dispreţuitor pe care nu-l poate suferi.

Ziarul literar este destinat să ducă literatura—în marile masse populare, — să educe pentru literatură oameni care altfel ar fi rămas străini de ea, înmulţind astfel numărul cititorilor. Un ziar literar e un orator popular de tribună, în propagandă literară, pe când revista e un profesor de catedră cu redingotă care vorbeşte la zece elevi.

Fericirea e însă numai atunci când oratorul e un „tribun" adevărat şi nu face demagogie literară.

Insemnătatea literară a operei săvârşite de „Adevĕrul Literar" a crescut cu anii, săptămână cu săptămână şi de-acum, acei care vor studia viaţa literară a acestei epoci nu vor putea să nu-l pomenească şi să nu-l fixeze în cadrul desvoltării noastre literare.

Destinat mulţimii „Adevĕrul Literar" nu a înţeles să-i facă concesii ci s'o îndrumeze. A publicat ceeace poate interesa oameni cât mai diverşi, dar nu a publicat în nici o ramură de activitate artistică nimic dubios. Nu a creiat nici încurajat şcoli sau bisericuţe literare, ci a încurajat literatură pur şi simplu. A fost cel mult o şcoală literară a sincerităţii în artă, a expresiei simple şi a unui suflu uman. Este o biserică în alt sens, fiindcă este o credinţă şi o iubire de oameni.

Prietenul meu, blândul Sevastos, nu ar publica, ferească Dumnezeu, o bucată literară oricât de bună, în care s'ar preamări un revoltător act de barbarie. Până aici este în acest sens o biserică, dar cât de larg este înţelesul ei!

„Adevĕrul Literar" a creiat la noi în ţară prin ţinuta lui artistică prestigiul ziarului literar. Şi aceasta până într'atât încât aproape a dispărut revista literară.

In raport cu tirajul „Adevĕrului Literar", revistele apar ca nişte publicaţii clandestine.

Azi mişcarea literară, câtă a mai rămas, nu este condusă de reviste ci de ziare literare.

Evoluţia este de altfel pretutindeni în acelaş sens. In Franţa creşte numărul ziarelor literare: Les nouvelles littéraires, Gringoire, Candide, Marianne, *1933...*

Acei care au scos întâi „Adevĕrul Literar" au avut intuiţia justă.

Arta, această stranie reminiscenţă, inconştientă şi mistică din alte lumi, din inexistenţa noastră, din care venim şi în care ne ducem, în nesiguranţa aceasta în care ne clătinăm, va fi tot mai mult un refugiu pentru cât mai mulţi oameni.

Există un fel de francmasonerie a scriitorilor şi cetitorilor de literatură. „Adevĕrul Literar" a înmulţit lojile. Mihai Sevastos e mare maistru.

DEMOSTENE BOTEZ

Delicte literare

Umor ieftin

Există un umor special la care autorii cu resurse nu apelează: râsul provocat prin redarea fonetică a dialectelor provinciale, — la noi, a celor două mai importante: moldovenesc şi ardelenesc.

Dacă nu se poate cere nimănui mai mult de cât poate da, în materie de spirit, se poate pretinde însă în materie de exactitate. Pentru a scrie într'o limbă străină, e necesar mai întâiu să o cunoşti şi tot astfel un dialect nu poate servi de material literar când abia ai prins câte ceva din el, şi acel ceva l-ai prins greşit.

De regulă, cei care fără îndoială posedă aceste două dialecte, moldovenii şi ardelenii, fiecare pe al său, chiar fiind literaţi fără multe mijloace umoristice, nu se servesc de acesta. Obişnuiţi cu graiul lor, nu văd în el un motiv de ilaritate.

Motivul rămâne deci al scriitorilor de origine munteană, cu vorbirea privilegiată de Academie. Şi ei transcriu:

— Ş'ai zâs?

Când moldoveanul a întrebat:
— Ci-ei zâs?

Pentru fonetica lui ce sau ci moldovenesc, în lipsa unei gramatici descriptive române, trimitem pe umoristul muntean la o gramatică engleză pentru uzul francezilor, în care mecanismul acestui sunet, inexistent în limba franceză ca şi în România de mai jos de Milcov, este descris destul de explicit pentru a-i reuşi pronunţarea, pe cât se pare aceeaşi în engleză ca în moldovenească.

„La pointe de la langue en arrière des incisives inferieures, le plat de la langue relevé de façon à laisser une ouverture".

Sunetul obţinut diferă desigur de c muntenesc oficial aspru izbit de ceul gurii, dar e tot atât de diferit de acel şe plin, destinat să fie spiritual.

Nici un moldoveanu, din nici un district, n'a pronunţat vreodată „mă duşam, merjam", *ci* mă ducèm, mergèm, *acesta din urmă cu un g care în îndulcirea lui moldovenească se poate compara cu g francez din* girer, *deosebit deci de j (jeu).*

Moldovenii schimbă adesea pe ă *în* â, *însă nu totdeauna.* Zăpăşit,* *pe care-l găsesc acum în cartea unui autor la modă, mă zăpăceşte (nu mă zăpâşeşte).*

Iar expresia „ei n'or *vinit", e inventată.*

Am lungit prea mult articolul, ca să ajungem apoi la aceeaşi concluzie, studierea serioasă a dialectului utilizat.

Trecem asupra reproducerilor, tot atât de des întâlnite, şi, bănuim şi acelea stâlcite, ale graiului fraţilor ardeleni. Vor protesta ei, sau, mi-amintesc, au şi protestat.

„Intelectualii"

Un alt tip de umorist, dar acesta „malgré lui", este scriitorul care din vina unei culturi insuficiente, se înşeală asupra înţelesului cuvintelor aşa zise tehnice, sau numai ceva mai rar întrebuinţate, şi totuşi le caută şi uzează de ele cu preferinţă, fie şi nedumerit asupra lor.

Uneori şi scriitorului cult i se poate întâmpla dezastrul. Din neatenţie, din oboseala condeiului care a alergat prea mult, unite cu lenea de a revedea manuscrisul, se poate strecura greşala, aşa cum ai zis uneori „m'am uitat în dulap" în loc de „m'am uitat în oglindă", — asociaţia de idei, dulapul cu oglindă, fiind făcut în mod mecanic. Nu cred însă că s'ar putea scuza în acelaş chip pleonasmul „hemoptizie cu sânge", cum am citit de curând undeva.

Scriitorul cult e şi mai ferit de a greşi prin faptul că el evită cuvintele străine vorbirii curente, ca pe o vulgară preocupare de a păr... cult, preocupare ce-l urmăreşte pe celalt, uneori până la suferinţă, şi nu numai pe omul de litere.

Cineva îmi arăta zilele trecute mai multe scrisori primite ca răspuns la un anunciu de ziar. Persoana căuta fără explicaţii un „intelectual capabil", şi, privind teancul de răspunsuri, credeam că mi se oferă subiectul trist şi prea stors al şomajului intelectual. După citirea scrisorilor, m'am îndoit dacă şomajul acesta există, de vreme ce nici un răspuns de adevărat intelectual nu era în teancul primit.

Persoana cu anunciul înţelesese prin „intelectual" ceva mai mult decât un oarecare titrat, un oarecare fost elev care memorase odinioară sub groaza notei mai mici de 5 sau a bilelor negre, materia celor câteva mii de pagini ale fiecărui an şcolar.

Dar în mod curent, la noi, oricine nu e meseriaş, nu stă la o tejghea şi nu munceşte cu palmele, se numără convins printre intelectuali.

Anunciul a fost inutil pentru scopul dat, dar tot e ceva şi un sfert de oră de lectură veselă.

Domnul care se recomandă „cu mult tact şi prejudecată" *acela care dă a înţelege, fără nevoe, că e „capabil de orice şi are caracter „indiscret", au fost întrecuţi de tânărul care pe patru prolixe pagini declară că e „înzestrat cu ficţiunea inerentă de a alege imagini", rugând la urmă, cu un obscur simţ de divinaţie, să nu-i fie „emisă scrisoarea la dosar".*

Obsesie bufonă care nu face rău decât „intelectualului", până în momentul când el capătă, prin această singură înclinare, conştiinţa unui talent literar care se cere tipărit.

Atunci, începe a face rău şi altora.

ALICE GABRIELESCU

Hanul

Memoriei pictorei Mimi Zavodnicu

Din ce în ce mai vânăt se face cerul serii,
Şi peste toate noaptea se tolăneşte-acum.
Pe unde-a trecut plugul, boroanele durerii,
Scurmând ogorul vremii îl samănă cu scrum.

Şi drumul galopează, şi caii se avântă,
Şi surugiul straniu se leagănă şi cântă,
Cu sfârc de biciu atinge câte-o plăpândă stea,
Şi roţile retează vremelnicia mea.
Iar chipul tuturora ce 'mbătrâneşte 'n pripă,
Se uită 'n amintire cu silă şi regret,
Când surugiul vesel, cu mâna-i de schelet,
Ca pe-un tăciune-şi pune luceafărul în pipă —
Şi râde, peste caii ce poticnesc mereu,
Prin bulgării din bezna spre care merg şi eu.

Inaintăm în noapte şi noaptea intră 'n noi,
In urma noastră soarta începe să se şteargă,
Şi drumu-i tot mai iute, şi lumea-i tot mai largă,
Pământul gras şi jilav necontenit aleargă:
Cum să scăpăm de dânsul? Cum să fugim 'napoi?
Cu gurele-i căscate se ţine după noi.
Sunt gata să ne-apuce, aproape, mai aproape,
Şi roţile nădejdii au început să crape.

Mai biciuieşte caii! Sau lasă-i mai domol...
Prin inima mea corbii îşi împânzesc elanul.
Vezi, se zăreşte 'n zare ca o fantomă, Hanul;
Şi gându-i tot mai veşted şi visu-i tot mai gol;
Odaia neagră-aşteaptă cu aşternutul rece,
Din cei ce intră nimeni nu poate să mai plece.

Nu te uita că-s vesel, că-s stăpânit şi cânt:
Ajunşi la Hanul Nopţii, hei surugiu, opreşte!
Deshamă caii vieţii, cu negură-i nutreşte,
Şi vină să bem vinul tăcerii care creşte.

Căci trebuie să mânem cu toţii subt pământ...

GEORGE LESNEA

Iaşi, 11 Noembrie 1933.

In jurul corespondenţei lui Duiliu Zamfirescu

de OCTAV BOTEZ

S'a scris şi nu fără temei, cu ocazia împlinirii a zece ani dela moartea scriitorului că Duiliu Zamfirescu nu s'a bucurat, în timpul vieţii, de preţuirea la care avea drept.

Tonul liniştit, senin şi clasic al celei mai bune părţi din opera lui nu era în acord cu sensibilitatea epocii 1880—1900, cu drept cuvânt numită eminesciană, subiectivă, pesimistă, înclinată spre critică sau negaţiune.

Iar după 1900, morga aristocratică ca şi atitudinea lui agresivă faţă de curentele dominante ale vremii, i-au creat duşmănii tenace.

Azi însă, când unele patimi au amorţit, opera lui, privită de la distanţă, subt un unghiu pur estetic, apare mai rezistentă ca acea a unor contemporani, cu mult mai preţuiţi acum două sau trei decenii. E destul să amintim pe Vlahuţă şi Delavrancea! Pe când proza lor se citeşte azi tot mai puţin şi mai greu, dacă nu tot ce a scris Zamfirescu se poate citi cu plăcere, „Viaţa la ţară" măcar, radiază un farmec pur şi inalterabil.

Duiliu Zamfirescu

Publicarea, în ultimul timp, a unora din scrisorile lui către d-l N. Petraşcu, în monografia acestuia din 1929 ca şi a corespondenţei cu Iacob Negruzzi în preţioasele „Studii şi documente literare" ale d-lor Torouţiu şi Cardaş asupra „Junimii" din 1931 complectează şi întregesc, în multe privinţi, fizionomia spirituală a omului şi scriitorului.

Afectat uneori şi adesea pretenţios sau pedant în opera lui literară şi totdeauna cu un aer de suficienţă greu suportabil în bătăioasele lui prefeţe, Zamfirescu ne apare subt o lumină mult mai simpatică în corespondenţa lui, simplu, sincer, modest, conversând de obiceiu pe un ton familiar şi când e vorba de contemporani, exprimându-se judicios şi adesea pătrunzător în aprecierile sale.

Scrisorile către d-l Petraşcu, amic din tinereţă (s'au cunoscut în foyerul Teatrului Naţional prin 1883) au, fireşte, un caracter mai intim şi cum era de aşteptat de la un scriitor, în a cărui operă femeia şi dragostea ocupă atâta loc, confidenţele erotice nu lipsesc.

Dar pe când romanele lui, cu deosebire cele din urmă, ne indispun uneori, prin situaţii în care pluteşte nu ştiu ce parfum tulburător de lascivitate târzie, tânărul ataşat al legaţiei din Roma de un farmec fizic prea cunoscut, ne apare în aceste scrisori deşi asaltat subt cerul inflamabil al Sudului de vioaie şi îndrăzneţe partenere, rezervat şi calm, inaccesibil pornirilor violente de senzualitate sau de pasiune.

Pomenind despre una din femeile care l-a impresionat atunci, el o descrie „având în **umbra frunţii o estompă de lumină** ce vine de sus, de undeva unde e cald, iar ochii adânci şi stranii, se uită cu un fel de gust de durere care-ţi pătrunde sufletul".

Cu aceste dispoziţii afective de un idealism lamartinian, candid şi naiv, îl vedem la Ischia, Sorrento, Capri, cercetând cu aviditate urmele legendei marelui poet, care a trăit şi iubit acolo.

Incântat când descopere că „descrierea din poezie cu portocalii, cărările de pe stâncă, gardurile vii şi înflorite e adevărată", exclamă cu o juvenilă exuberanţă: „Niciodată în viaţa mea n'am fost mai limpede, mai plin de lumina idealului, ca în aceste şase zile".

Scrisorile către Iacob Negruzzi, deşi adeseori afectuoase, unele încep cu moldovenescul „iubite coane Jacques" sunt, bine înţeles pe alt ton, de obicei, de respectuoasă, deferenţă. Animatorul şi conducătorul de fapt al „Convorbirilor" aparţinea prin vârsta lui, unei generaţii mai vechi dar era mai ales amicul lui Maiorescu şi Carp, cu sprijinul cărora Zamfirescu obţinuse, în 1888, postul său la Roma şi de a căror bună voinţă depindea, în mare parte, ascensiunea unui diplomat, care, fireşte, dorea să ajungă. Obiectul multor scrisori sunt impresiile scriitorului în faţa Colosseului, Forului şi altor monumente ale antichităţii romane. Rânduri de felul acestora ne dezvăluie unul din izvoarele clasicismului său, de o marcă latină atât de pură: „E un mare dor împlinit de a vedea urmele vii şi a te încredinţa că te cobori din cel mai mare împărat ce l-a avut lumea. Eu singur râd câte odată de această sfântă flacără care mă încinge ca pe fraţii de ghincolo. Se vede că, cu toată aparenţa mea nu sunt aşa de blazat sau poate tocmai pentrucă sunt, aceste rămăşiţe, puternice şi măreţe nu mai au nimic banal şi ridicul la Roma".

Interesante, pentru istoria literară, sunt părerile lui Zamfirescu, asupra unor scriitori din vremea lui ca şi unele lămuriri asupra operei sale proprii.

Introdus în cercul „Junimei", după strămutarea revistei la Bucureşti, atunci când contribuţia literară a „Convorbirilor" era în declin faţă de înălţimea pe care o atinsese cu Eminescu sau Creangă, Zamfirescu recunoaşte cu mult bun simţ, realitatea.

Citind în străinătate numărul jubilar al revistei din 1891, el găseşte pe colaboratori „grozav de împestriţaţi" şi nu se sfieşte să afirme fără reticenţe: „venirea „Convorbirilor" la Bucureşti reprezintă un moment de reîntoarcere a purului sânge către speţa vulgară".

Proza la modă pe atunci cu subiecte din viaţa ţărănească nu-l satisface (se ştie ce-a scris într'una din prefeţele lui despre Năpasta lui Caragiale) şi asupra a doi din reprezentanţii ei, din care unul era un vechiu colaborator al „Convorbirilor" se exprimă astfel: „Poate să greşesc dar simţimântul meu este că atât nuvelele lui Slavici cu dulcegăriile fetelor şi flăcăilor lui cât şi ale lui Barbu Ştefănescu cu mahalagii bucureşteni daţi drept plugari şi cu Sultănicele de Carnaval au falsificat noţiunile ce aveam noi despre populaţiunea noastră rurală."

Dintre scriitorii care debutau acum patru decenii, îl vedem lăudând pe Popovici Bănăţeanul, a cărui nuvelă „Din viaţa meseriaşilor" apăruse de curând şi pe d-l Brătescu Voineşti, des-

(Continuare în pag. II-a)

pre care scrie: „este temperamentul cel mai artistic dintre noii tineri de la „Convorbiri", trebue încurajat să scrie ceva mai lung".

Asupra romanului său „Viața la țară", sfârșit în Iulie 1893 la Bruxelles, Zamfirescu face unele mărturisiri prețioase: „Psihologia cum se face azi (aluzia privește probabil pe Bourget, destul de gustat pe atunci) am lăsat-o sistematic la o parte. Dacă persoanele din roman sunt vii iar acțiunile lor firești, psihologia e satisfăcătoare.

Pot iarăși să vă asigur că limba și viața țăranilor mei este limba și viața lor adevărată acolo unde sunt puși. Copilăria mea, cât nu am mers la școală și după ce am mers, s'a petrecut în județele Râmnic-Sărat și Brăila, unde ai mei aveau pământuri sau le țineau în arendă, după cum au și astăzi. Prin Ialomița, am fost de mai multe ori și anume în marginea Bărăganului. Dacă am reușit să dau o puternică și sănătoasă notă a pământului nostru românesc, țelul meu este atins."

S'a vorbit de înrâurirea pe care Tolstoi a avut-o, în această vreme, asupra lui Zamfirescu.

Adevărul acestei afirmări ca și atitudinea lui față de naturalismul francez sunt vizibile în pasajul următor: „Imi pare rău că n'am sfârșit cu Tolstoi (e vorba de un studiu publicat de Zamfirescu în „Convorbiri" 1892) aveam o judecată cu Zola și admiratorii săi".

Un fapt curios și instructiv pentru atmosfera literară a vremii e că nimeni nu pare să-și fi dat samă în momentul apariției „Vieții la țară", de valoarea romanului. Pe când critica contimporană, stăpânită pe atunci, de spiritul lui Gherea discuta cu pasiune „Paraziții" lui Delavrancea sau „Dan" al lui Vlahuță, publicarea romanului lui Zamfirescu, în paginile „Convorbirilor" a trecut cu totul neobservată. Nici Iacob Negruzzi nu a fost prea impresionat de lectura lui și Zamfirescu, văzînd că publicarea întârzie, e nevoit să-i scrie pe un ton care față de moravurile literare de azi ne apare de o surprinzătoare modestie. „Doresc să cunosc cauza (întârzierii). Dacă romanul nu place, vă rog să mi-o spuneți lămurit. Dv. știți că nu mă supăr și că sunt foarte sincer când spun asta. Eu cred însă că tot e ceva de scos din ultima mea încercare".

Ca și atâția scriitori din generația lui (Eminescu, Caragiale, Delavrancea, Vlahuță), scrupuloși în materie de stil și pururi în căutarea formei desăvârșite, Zamfirescu nu a fost cu totul scutit de unele suferinți și clipe de descurajare, ce însoțesc în mod inexorabil creația artistică. Destăinuirile ce urmează, făcute amicului său Petrașcu ne-o dovedesc, deajuns: „Cu scrisul stau prost de tot. Imi pare că sunt ca un lemnar, care-și închipuește că e sculptor. Imi răsar în minte niște lucruri așa de minunate, mă apuc să cioplesc ca să caut în ele statua și dau cu barda, ciopârțesc, până stric tot materialul: lemnar prost. Și Doamne, ce lucruri frumoase văd câteodată! Sentimentul la care am ajuns acum, în multe ale vieții, dar mai cu seamă în literatură, este disperarea. Coardele nu sunt rupte, nici chiar sparte dar sunt niște sârme păcătoase".

Dar momente ca acestea sunt excepționale în viața interioară a lui Zamfirescu și tonalitatea ei obicinuită, este desigur alta:

„Mă gândesc, scrie el, în 1892, lui Iacob Negruzzi, cu o adevărată plăcere, a continua un crâmpei de roman, început de mult (e vorba de „Viața la țară") și îmi pare că toată realitatea imediată a vieții nu are nici o însemnătate, că e trecătoare și zadarnică. Statornică e numai cea mediată a sufletului nostru. Acolo din fericire limpezimea idealului e ca a lacurilor din grote, în care nu plouă, nu cad gâteje de uscături, nu bate vântul."

Mai revelatoare și caracteristice încă, pentru atitudinea față de viață ca și pentru natura contemplativă și estetică a scriitorului, mi se par următoarele rânduri, de o remarcabilă frumusețe plastică. „Sunt 8 jum. dimineața. O adevărată zi de primăvară a înfășurat lumea în respirarea sa parfumată. E cald și bine. Venind încet pe ulițe, mă uitam la umbrele palatelor care tăiau profiluri posomorâte în pânza luminii. In piața Termelor lui Dioclețian, locul se lărgește. Apa săltăreață din vasele de marmoră pare a se scălda ea însăși în mirajul fermecător al clarului. Câteodată îți pare că lumea e alcătuită după o mare lege de armonie și oamenii, dacă-ți sunt necunoscuți și-i vezi trecând cuminți pe ulițe nu te mai supără. Dimineața, nervii sunt liniștiți, gândirea e senină, fleacurile te supără, îți place să taci și fantazia urzește o cale lungă de trandafiri pe care te pierzi ca un pribeag. Și mergând pe ulițe caut niște hexametre. Am început să traduc din „Odi barbare" (ale lui Carducci) o minunată pagină de clasicism modern „La fântâna Clitumno".

Ce contrast între starea de suflet luminoasă, placidă și calmă a acestui fericit visător și întunecatul zbucium lăuntric al celor mai reprezentativi scriitori din generația lui, sărmani proletari, intelectuali desrădăcinați, înnăcriți sau revoltați, istovindu-și forțele spirituale în îndeletniciri ingrate, gazetărie, advocatură, profesorat.

S'a remarcat de critici că liniștea, măsura, seninătatea celei mai bune părți din opera lui Zamfirescu ca și sobrietatea sau limpezimea cristalină a stilului său, îl clasează în aceiași familie de spirite cu scriitorii noștri care prin originea lor aparțineau vechii boerimi, un C. Negruzzi, V. Alecsandri sau N. Gane.

Se știe totuși că Zamfirescu, cu tot zelul său târziu de a-și descoperi o ascendență nobiliară, era fiul unui modest funcționar al primăriei din Focșani și că în tinerețâ, ca student și apoi gazetar la „România nouă", cu un salar de 150 lei lunar, a avut începuturi destul de grele.

Dar unele împrejurări norocoase au făcut repede din el un privilegiat al soartei. Legăturile cu „Junimea", dobândirea postului său la Roma, căsătoria cu fiica unui senator italian și director de bancă mai ales, i-au asigurat independența materială și i-au permis aproape două decenii, cât a făcut parte din diplomație, mai toată vremea la Roma (cu mici intervale la Atena și Bruxelles) să ducă o viață comodă și largă, bogată în variate impresii de om de lume ,amator și estet.

In mediul frecventat, grație profesiei și relațiilor, Zamfirescu a devenit prin adopțiune și voință un aristocrat, tot mai mult stăpânit de patosul distanței.

Identificându-se însă cu interesele păturii de sus, el și-a însușit în acelaș timp (oferind un rar exemplu de transplantare izbutită) odată cu stăpânirea de sine și eleganța exterioară și o bună parte din tezaurul ei de distincție și delicateță sufletească.

Aceste trăsături spirituale dau fără îndoială figurei lui, prestanță și farmec. Dar ce inactuală și îndepărtată apare dânsa în epoca turbure de vulgaritate și violență plebeiană, pe care o trăim azi!

OCTAV BOTEZ

LA 15 NOEMBRIE APARE:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
125 CLIȘEE PREȚUL LEI 125

S'a pus sub tipar
și va apare în curând
Pentr'un Petec de Negreață
Roman
de N. D. COCEA
Editura Alcalay & C.

Actualități științifice

Galvanometru ultra sensibil

Se știe că cea mai mică părticică de energie electrică este electronul și că deplasarea acestor electroni dă naștere curentului electric.

Curenții, pe care-i considerăm deobicei, în practică corespund deplasării unui număr formidabil de electroni.

Astfel, un filament incandescent al unui bec electric emite vre-o 3 quintilioane de electroni pe secundă și totuș curentul rezultat este destul de slab.

De curând s'a pus la punct în Statele Unite o lampă la vid, care ne permite să măsurăm chiar și curentul infim corespunzător unui debit de 6 electroni pe secundă.

Combinat cu o celulă fotoelectrică, acest aparat e folosit, pentru a măsura de exemplu, cantitatea de lumină, pe care ne-o trimite o stea, intensitatea razelor cosmice, precum și alte radiațiuni, a căror intensitate foarte redusă necesită aparate de măsură ultrasensibile.

Transmisiunea scrisului la distanță

Nu e vorbă de un dispozitiv de fototelegrafie, bazat pe transmisiunea la distanță a imaginilor fixe, așa cum se realizează de exemplu prin aparatele fultografe sau belinografe, folosite astăzi în mod curent, pentru a lansa în mod rapid într'un punct oarecare al globului, o fotografie pentru o publicație, un cec pentru o bancă, o fișă pentru o urmărire polițienească, etc.

Aparatele menționate, care reprezintă cele mai simple instrumente de televiziune, au o funcționare bazată în general pe celula fotoelectrică — organul ce transformă variațiile de lumină în curenți electrici — sau pe un procedeu foto-electrochimic.

Dispozitivul, de care ne ocupăm aci și care a fost realizat în timpul din urmă de technica americană, este tot un aparat electric, care înregistrează însă la distanță, în timp ce-l înscrie transmițătorul, orice semn grafic: litere, cifre, desene etc.

Acest aparat cuprinde două părți: una orizontală, în care se găsește foaia de hârtie, pe care se scrie cu un stilo special; cealaltă verticală, în care un stilo receptor reproduce semnele înscrise.

Când vrem să trimitem un mesaj, e suficient să apăsăm pe un buton, care pune stilo-ul receptor în poziția de scriere. Fiecărei deplasări a stiloului transmițător îi corespunde o deplasare identică a receptorului. Când mesajul e terminat, e deajuns să apăsăm pe un alt buton, pentru ca o sonerie să înștiințeze pe destinatar.

In plus, stiloul receptor revine automatic într'o călimară „ad-hoc".

Acest aparat complectează în mod fericit telefonul. Având o funcționare absolut automată, el nu cere decât prezența persoanei, care transmite mesajul.

In plus, avem posibilitatea de a acționa, cu un singur transmițător, mai multe receptoare.

Insfârșit, aparatul e secret. In timpul absenței noastre, el înregistrează în mod fidel comunicațiile primite.

Băncile, societățile de asigurare, marile hoteluri și ziarele din America întrebuințează cu mult folos acest instrument, care mărește considerabil randamentul organizațiilor.

Vaccinul contra tifosului exantematic

Este desigur încă vie în mintea tutulor amintirea ravagiilor, pe care le-a făcut la noi în timpul războiului epidemia de tifos exantematic.

Această boală bântue și acum în bazinul mediteranian și provoacă o mortalitate îngrijorătoare.

De aceea bacteriologii s'au străduit să realizeze un vaccin împotriva unui asemenea flagel.

De curând, savantul francez dr. Blanc, directorul „Institutului Pasteur" din Maroc, a expus — într'o notă prezentată Academiei de medicină din Paris — cercetările fructuoase, pe care le-a întreprins pentru a găsi un vaccin contra tifosului exantematic.

Dr. Blanc a pornit de la virusul boalei, pe care l-a făcut complect inofensiv printr'o diluare în fierea ficatului.

Inoculând acest produs la 20 de persoane atinse de tifos exantematic, el a reușit să facă să dispară manifestațiile boalei, după cum rezulta în mod evident din graficul temperaturei.

In plus, a constatat că, prin această intervenție, pacienții încetau de a mai fi purtători de virus.

Procedeul aplicat și animalelor a dat rezultate excelente.

Două dolii ale științei

Știința a pierdut de curând doi savanți de primul ordin, membri ai Academiei franceze.

E vorba de matematicianul Paul Painlevé,— cunoscut marelui public în special în calitatea lui de om politic și de bacteriologul Albert Calmette.

Painlevé, născut în 1862, a absolvit în vârstă de 25 de ani școala normală superioară din Paris, pepiniera oamenilor de știință francezi.

Atras de problemele matematice cele mai dificile — socotite insolubile chiar de către marii matematiciani ai vremei, Henri Poincaré și Emile Borel — Painlevé le atacă cu succes și inventând metode originale, le rezolvă.

Realizează inovațiuni remarcabile în domeniul analizei matematice — în special în capitolul ecuațiilor diferențiale — și aprofundează totdeodată marile probleme ale fizicei moderne.

Ajunge astfel la o largă vedere de ansamblu a universului, la un interes pasionat pentru filozofia științifică. A fost unul dintre admiratorii entuziaști și puținii cunoscători ai teoriilor lui Einstein.

Aceeaș îndrăzneală de inovator, o manifestă în toate direcțiile: ca om de stat, ca technician, ca aviator (a fost primul pasager al primului pilot aerian Wilbur Wright).

Albert Calmette, născut în 1863, a fost la început medic de marină și apoi medic în colonii. In această calitate, a făcut campaniile din China, Congo, Terra-Nova, etc.

Interesul pe care-l manifesta pentru maladiile microbiane, îl aduce în 1890 la institutul Pasteur, instituție de bacteriologie, pe atunci de creație recentă.

Trimis în Indochina pentru a combate variola și turbarea, ce bântuiau între indigeni, Calmette reușește pe deplin în această misiune și cu acest prilej se ocupă mai deaproape de studiul veninului șerpilor.

Ajunge astfel să realizeze un ser anti-veninos eficace, astăzi foarte răspândit.

După ce crează Institutul Pasteur din Saigon, prima filială a celui din Paris, Calmette se fixează la Lille în 1895. Intemeiază aci un Institut, profesează la facultatea locală microbiologia și studiază chestiunea vitală a epurației apelor. Publică 9 volume mari de cercetări. Crează apoi Institutul Pasteur din Alger, în 1917 ia locul lui Mecinikof la Institutul Pasteur din Paris, în 1919 e ales membru la Academia de medicină și în 1927 la Academia de științe din Paris.

Ultimii ani s'a ocupat cu descoperirea unui vaccin contra tuberculozei la care lucra din 1906.

A reușit să creieze o specie de bacili, inofensivi pentru om și animale și care acordă imunitatea la tuberculoză, dacă sunt introduși în tubul digestiv în primele zile ale nașterii.

I. S.

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 6—7.

ARDENGO SOFFICI

Tranșeele

Tranșeea este idilică uneori. Pare că natura, cu toată truda oamenilor de a o face părtașă la planurile lor de măcel, vrea să le dea încă o dovadă de nepăsarea, seninătatea și neutralitatea sa nesfârșită; și le mai amintește veșnica frumusețe și libertate a lumii și a vieții.

Am putut să văd de câteva ori, această nepăsare sublimă a lucrurilor și a ființelor fără grai. Sunt aici, bunăoară, niște mierle, — mierle din vremurile de pace, — care vin în fiecare dimineață să fluere melodia lor obișnuită într'un aluniș de lângă postul de comandă al companiei. Șuerul proectilelor ce zboară prin aer, granatele ce explodează pe aproape, nu le turbură de loc: sar de pe o ramură pe alta, se joacă, și nu pleacă până nu socotesc că au sfârșit vizita lor curtenitoare.

Și tot așa, o mulțime de floricele sălbatece, fără nume, galbene, albastre, viorii, se ivesc pe parapetul liniei dintâi, ca și cum n'ar fi nimic aici, și se răsfață printre țevile armelor, printre bombele Sipe *și petardele* Thévenot.

Astăzi am văzut o privighetoare ce sburda nevinovată printre rețele, de pe o sârmă pe alta.

*

Nici nu ajunsesem acolo, trecând printr'o deschizătură făcută de bombardamentul nostru, și am simțit mirosul cald și greu de carne putredă ce se răspândea peste tot, otrăvind aerul acelei dimineți luminoase.

Când m'am ridicat pe parapet și am putut să mă uit în șanț, am văzut ceeace greu îmi vine a spune.

Strivite, printre pietre și în noroiu, grămădite unul peste altul, ciopârțite, cadavrele stăteau în mormane, pretutindeni... De sub țărâna aruncată de exploziile turbate, ieșeau mâni umflate și înegrite de praful de pușcă, picioare sfărâmate, bocanci plini de noroiu, umeri verzi sau vineți, amestecați cu căscile sparte, cu mitralierele, armele și baionetele în bucăți.

Pe o grămadă de membre sfărâmate se afla un om: un trup răsucit, fără șolduri, cu pieptul găurit și vânăt, cu tunica sfâșiată.

Nu mai avea față; dela gât până la frunte era numai o rană: sânge, noroiu și oase sfărâmate, din care zăream o gaură în locul gâtlejului, și arcul alburiu al orbitelor goale, ceva mai sus.

Și deasupra acestui stârv pe care-l cocea soarele, bâzâiau neîncetat muștele, și se'ngrămădeau pe puroiul și sângele închegat.

Am intrat în tranșee și ne-am plimbat cât-va timp, copleșiți de atâta grozăvie. De câte ori se prăbușea un mal pe linia mai înaintată, grămada aceea de morți părea că dispare; mergeam ca și cum șanțul ar fi fost gol; dar nu era decât un strat subțire de pământ pe care când puneam piciorul simțeam ceva elastic și moale: era un pântec umflat sau descompus....

Călătoria aceasta îngrozitoare se sfârși apoi.

Din italienește de

C. N. NEGOIȚĂ

CITIȚI TOȚI AZI
FLOAREA DIN NOROI
de reputatul romancier suedez
IVAN BJARNE
Romanul duios și turburător al unei fete dintr'o casă de toleranță
în „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —
N-rul mai cuprinde: „Pagina humorului", „Jocuri încrucișate".
Lei 4, Romanul complect.
La chioșcari și librari.

V a r i a

Un concurs original

Jurnalele cinematografice au popularizat cursele de încetineală în automobile, întrecerile în saci, cu coșuri pe cap sau rostogolind butoae.

De curând, la Franconville, a avut loc o cursă de întrecere între lipitorii de afișe.

Petrolul în Argentina

In Argentina s'o votat o lege care declară puțurile de petrol proprietatea Statului sau a provinciilor. Legea autoriză guvernul să limiteze ori să interzică importul sau exportul de petrol. Intreprinderile particulare își păstrează dreptul de a cerceta și exploata terenurile petrolifere în cadrul legii. Dar nici un stat străin și nici o persoană care n'ar locui în Argentina n'are voe să cumpere vre-o participare la exploatarea petrolului.

Statul își rezervă zone fiscale, în care nici o concesie nu se va mai acorda, și va percepe 12 la sută din produsul brut al exploatărilor petrolifere.

Conductele sunt considerate ca servicii publice.

Timiditatea lui Galsworthy

Marele romancier englez Galsworthy, laureat al premiului Nobel, a murit acum câteva luni. Zilnic ies la iveală anecdote din viața lui care-l arată cât de milos și de timid era. Odată, la masă, când și-a dat seama că stridiile sunt vii, a rugat pe comeseni să nu mănânce stridii în fața lui.

Artista engleză Lila Mac Carty, într'o carte de memorii publicată zilele acestea, spune că într'o zi s'a dus cu Galsworthy la țară. Intr'o fermă au fost foarte bine primiți și ospătați. Galsworthy voia să lase un bacșiș femeii care-l servise, dar nu știa cum. Profitând de un moment când femeia lipsea, Galsworthy strecură bacșișul sub un fier de călcat. Dar cum fierul era aproape roșu, scriitorul, de obicei sfios și tăcut, izbucni de durere, în urlete și înjurături pe care cu siguranță nu le-ar fi întrebuințat niciodată în romanele sale.

Un speaker fericit

In Paris, Marcel Laporte, supranumit și Radiolo, a fost primul speaker auzit oficial în Europa, — care a spus un monolog la Radio. El primește nenumărate scrisori și de tot felul.

Un corespondent, pierdut la marginea Saharei, îi scrie că a fost entuziasmat de monologul *Plânsul Sufleurului* de Zamacoïs: era și el un fost sufleur.

O fată scrie: „sunt o biată țărancă pierdută într'un fund de pădure, cu tatăl meu, tăetor de lemne. D-ta ești singurul glas din lume pe care-l mai aud".

O familie îi scrie: „Desearâ suntem 13 la masă. Vino negreșit ca să fii al 14-lea. Cereți voe de la Radio și fă-ne plăcerea să cinezi cu noi. Te auzim de-atâta vreme și vrem să te vedem!"

De Anul Nou Radiolo primește tot felul de daruri: butoni de manșetă, flori, păsări împăiate și sticle cu vin.

Visul lui e să aibă la bătrânețâ o fermă în Auvergne, unde să crească vaci și găini, și unde, fumând pipa, să asculte și el Radio.

Analtabetismul

Gazeta „Nepszava" scrie că Ungaria este pe penultima treaptă a celor 19 state europene, din punct de vedere al culturii poporului.

Pe ultima suntem noi?

Sfârșitul unei exploratoare

După cum amiralul Dumont d'Urville, exploratorul celebru care cutreerase lumea, a murit într'un banal accident de tren lângă Paris, — tot astfel acum câteva zile a murit, călcată de un taxi pe străzile New-Yorkului, exploratoarea americană Miss Evelyn Briggs Baldwin, care a parcurs Europa pe jos, a făcut parte din expediția lui Peary în Groenlanda și din expediția lui Wellman spre pământul lui Franz Iosef, aproape de Pol, și care a descoperit insula Graham Bell.

Camere de cultură

„Prager Presse" anunță că la Berlin au fost înființate șapte camere de cultură autonome (camerele de bele arte, muzică, teatru, literatură, presă, radio și cinematograf).

O nouă academie în Franța

La Paris, literații și artiștii care s'au cunoscut înainte de războiu se intitulează: „amicii anului 1914" și se întrunesc în Montparnasse la *Academia Cupolei.*

Pentru a face parte din această Academie nu trebuesc nici taxe, nici titluri, nici formalități: e de ajuns să ai gustul și respectul amintirilor.

Acum câteva zile Tristan Bernard a primit la Academia Cupolei pe Henri Duvernois. Discursul de recepție rostit de Tristan Bernard a fost plin de cuvinte de spirit și de evocări. Printre spectatori erau Colette, Paul Fort, Crommelynk și alții care în fiecare Vineri își amintesc de frumusețea vremilor dinainte de războiu.

Din alte vremi

Cu prilejul morții doctorului Roux, directorul Institutului Pasteur și descoperitorul serului împotriva anghinei difterice, s'a reamintit felul cum a strâns Pasteur banii spre a putea construi institutul care-i poartă numele.

Pasteur, cerând bani dela diferiți filantropi, s'a dus și la d-na Boucicault, proprietara magazinului *Au bon marché* din Paris.

D-na Boucicault după ce a cerut toate detaliile asupra scopului Institutului antirabic, a semnat un cec pe care i l-a înmânat lui Pasteur.

Savantul a citit cecul, — și l-a podidit plânsul: d-na Boucicault oferise pentru ajutorarea semenilor ei, suma de *un milion de franci aur.*

Și din vremea noastră...

La Boston a fost arestat Gerald Driscoll, fiind acuzat că posedă zece mii de dolari în aur.

Premiul Nobel

Premiul Nobel pentru literatură a fost decernat anul acesta scriitorului rus Ivan Bunin.

Knut Rasmusen

Din Copenhaga se anunță că celebrul cercetător polar Knut Rasmusen este grav bolnav.

Rasmusen e primul explorator al interiorului Groenlandei, și autorul unor interesante studii asupra Eskimoșilor din Alaska.

Poliție aeriană

Ziarul „Daily Telegraph" anunță formarea unei flotile aeriene care va fi pusă în serviciul Scotland Yardului (Poliția londoneză).

Tabletă

Biblioteca Academiei

Cazul relatat de D-l Profesor universitar Al. Rosetti într'o scrisoare publicată deunăzi, cumcă Academia Română interzice savanţilor români consultarea cataloagelor bibliotecii, este în principiu acelaş, pe care îl relatam noi prin 1911, în revista *Facla.* Sosiţi din streinătate cu deprinderea de a citi în bibliotecile fie municipale, fie universitare fie de Stat chiar manuscrisele marilor clasici — o deprindere de care a trebuit să ne lepădăm, având numai alegerea dintre cafenea şi desbateri parlamentare — am dorit să ne strămutăm coatele pe pupitrele bibliotecii Academiei. Cunoşteam pe poetul Obedenaru, unul din custozi şi ne-am adresat d-sale cu simplicitatea amatorului intrat din stradă într'o bibliotecă, de pildă, din Paris, — şi cerând câteva cărţi. Pe vremea ceea consultarea cataloagelor Academiei Române nu era oprită; interzisă era numai intrarea în bibliotecă...

Am rămas niţeluş consternaţi de atitudinea custodelui, vizibil confuz. Şovăia să răspundă şi se vedea că nu avea cea mai bună opiniune asupra calităţii răspunsului ce-i umbla pe limbă. Ca să compenseze lipsa cuvintelor poetul ne reţinea mâna în mânile lui şi stam amândoi, aşa, neînţeleşi, lângă catedra custodiei.

— Ai fost la D-l Bianu?... mă întrebă custodele în sfârşit.

Intrebarea mi s'a părut inoportună, ca şi cum aş fi fost întrebat dacă m'am dus la Moşi.

— Ce vorbă-i asta? am răspuns. Cine e Domnul Bianu?

— Cum, nu ştii cine-i Domnul Bianu?

Nu ştiam cine-i Domnul Bianu sau puteam face abstracţie de importanta d-sale individualitate când aveam numai de gând să răsfoiesc nişte cărţi. Aveam vaga noţiune că D-l Bianu era unul din acele personagii fatal istorice, ca Ion Kalinderu, Dumitru Ştăncescu de odinioară sau Madam Cuţit şi care se repetă subt nume şi pălării felurite, din 15 în 15 ani, ca să ţie unii lucrurile pe loc şi să le putrezească. Dar nu înţelegeam raportul.

— D-l Bianu este Directorul nostru şi dacă nu-ţi dă voie el, nu poţi intra în bibliotecă... Du-te la D-l Bianu.

O negrăită ruşine simţeam că-mi aprinde obrajii. I-auzi! lanţuri la cărţi şi lacăte la minte. E cu putinţă? Cine-o fi acest mare dictator al unei odăi închise şi a căruia autoritate trebuia suportată violent şi recunoscută printr'o vizită personală? Mă desvăţasem de cultul sfinţilor civili în câţiva ani de hoinăreală în Europa şi am fost curios să cunosc bizara făptură. Am luat-o la dreapta, am dat la stânga, am ieşit dintr'un coridor şi am bătut la o uşă, de câteva ori şi din ce în ce mai tare, fără să mi se răspundă. Aveam de-a face probabil cu un învăţat, nu puteam preciza în ce fel de învăţătură, dar aveam de-a face cu un om rău crescut. Intrai ca o saca, dintr'o bucată.

— Ce vrei, Domnule! s'a îngrozit Domnul dela un birou, scufundat cu pielea lui palidă într'un morman de hârtii. Domnul nu se poate zice că avea un cap de cărturar; dimpotrivă. Cu părul drept, tuns orizontal ca o perie, capul Domnului părea turtit în creştet de o pălărie de lemn şi figura lui fără sânge, avea culoarea puţin simpatică a cărnii de melc.

— Vream să citesc în bibliotecă şi am fost trimis la D-l Bianu. Caut pe D-l Bianu.

— Eu sunt Domnul Bianu! vociferă cu glasul tot atât de gălbejit cât îi era şi pielea, Domnul dela birou. Dar dumneata aş vrea să ştiu cine eşti!

— Indiferent, onorate Domnule Bibliotecar, am răspuns. Sunt un om care veneam pe calea Victoriei ca să citesc. Uitaţi-vă, sunt îmbrăcat curat şi m'am şters pe picioare. Vreau să citesc şi, dacă voi fi în stare, să ţiu minte câte ceva. De altfel, mă chiamă Teodorescu...

Domnul părea jignit de prezenţa unui nume vulgar în dreptul urechii d-sale.

— Te cunoaşte cineva? zise Domnul.

Intrebarea iar mi se păru ciudată.

— Nu înţeleg, am răspuns. Trebuie să mă cunoască cineva, ca să-mi vie trebuinţa să citesc?

— Vreau să zic: cunoşti pe cineva, vreun profesor... ca să te recomande?

— Nu, nu m'am lăsat niciodată covârşit de această onoare. Veneam să vă spui că aş citi şi nimic mai mult.

— Dacă nu cunoşti...

— Pardon, mi-am adus aminte. Pentru bune referinţe, cunosc pe sergentul din poartă...

Domnul ar mai fi zis ceva şi poate că ceva atât de special în cât scena cărturarilor s'ar fi putut sfârşi neconvenabil, dacă tocmai nu trecea prin birou Ilarie Chendi, care mă ştia din văzute şi cu care mă salutasem de câteva ori. El mă apucă de braţ şi mă scoase fără procedură pe o uşe printre dulapuri cu cărţi. Pricepui numaidecât câtă stimă reală înconjura persoana Bibliotecarului şi pe o galerie îmi dădui seama că nu greşesc. O foarte neaoşă românească a regretatului Chendi mă lămuri.

— Du-te şi citeşte, îmi spuse el, şi o să-ţi dau şi un bilet de intrare.

— Bilet de intrare în bibliotecă şi la biserică n'am mai auzit, zisei.

— Aşa e la noi...

— Ştii ceva, Domnule Chendi?... Nu mai citesc. O să caut să cumpăr cărţile ce-mi trebuiesc. Până'n şase luni tot o să ajung să cumpăr măcar una. Şi nu-mi mai da nici bilet.

Chendi mă duse până la ieşire, ca un bărbat politicos şi plecai odată pentru totdeauna din frumoasa curte a palatului Academiei, păzit de cel mai retrograd şi obscur belfer, din câţi au putut să producă matricolul, creta şi buretele şcolar.

Din 1911 până azi sunt tocmai 22 de ani... D-l Profesor Rosetti reeditează experienţa. Au căzut în Europa trei imperii, au fost cinci, şase revoluţii şi s'au bătut pentru felul de carte şi de minte 50 de milioane de oameni, dar la Academia Română nu s'a schimbat nimic. Probabil că tot D-l Bianu, înghesuit în hârţoage şi defunct spiritualiceşte de o jumătate de veac, domneşte peste şobolanii şi gândacii unei biblioteci pustii, prin faţa căreia trec, pe sus, avioanele cu trei motoare şi peste asfalt şi granit vocea klaxoanelor de 80 de cai putere, cu 12 cilindri.

N'ar fi indicat ca tot calabalâcul, cu cărţi şi oameni cu tot, să fie transportat într'un cimitir adevărat?

T. ARGHEZI

PLASTICA

Al VI-a *Salon Oficial* de desen şi gravură s'a bucurat de atenţiunea deosebită a d-lui Ministru Dimitrie Gusti, din a cărui iniţiativă s'a organizat cu acest prilej şi o retrospectivă de desene ale pictorului *Ştefan Dimitrescu.*

Miliţa Petraşcu — **Desen**

Rostul Salonului de desen şi gravură este, cum foarte bine a arătat d. Theodorescu-Sion la inaugurare, de a dovedi că desenul e punctul de plecare în artele plastice, mijlocul prin care artistul îşi transmite viziunea.

Şi lucrul acesta e ilustrat, din selecţionarea rodului unei munci colective, cu 327 de desene şi 101 gravuri.

Un suflu nobil şi înviorător de artă, o întoarcere spre natură, spre viaţă, ca o chezăşie de largă şi îmbucurătoare încredere în viitor, — iată ce găsim în adevăr în această colectivă oficială.

E. Vavilyna — **Peisaj**

La contribuţiile numeroşilor expozanţi, în majoritate tineri, se adaugă o fragmentare sugestivă a operei grafice a lui Ştefan Dimitrescu, artistul smuls vieţii în plinătatea mijloacelor de creaţie.

Desenele înfăţişate mărturisesc o chemare şi o aplicaţiune spre studiu cum întâlnim destul de rar în epoca noastră de blazare şi uşurătate.

*

In sala „Universul", pictorul *I. Niţescu* prezintă lucrări corecte ca factură, academice, inegale, unele lăsate în stadiul primei impresii.

Artistul, căutând să se realizeze mai ales în grupări, peisaje şi portrete, obţine rezultate onestе, dar lipsite de vigoarea vieţii, de pulsaţia materiei.

Dacă d. Niţescu n'a putut evolua suficient, vina e a şcoalei greşite în care s'a educat.

*

La Ateneul Român, d-na *Maria Drăgan Cabadaiev* expune figuri romantice şi peisaje plate, — iar d. *D. N. Cabadaiev* nuduri şi privelişti punctate într'o manieră care nu e nici personală şi nici prea fericită.

Ştefan Dimitrescu — **Autoportret**

*

O expoziţie bună, de multă prospeţime şi avânt, are d-ra *Elena Vavilyna* la Fundaţia Dalles.

In vădit progres faţă de realizările pe care i le cunoaştem, d-ra Vavilyna aduce de astă dată o viziune ordonată după jocurile multiple şi capricioase ale luminii, un stil care se disciplinează lent dar serios, căldură, vioiciune şi spontaneitate cromatică.

Dsenele au deasemeni o puternică vibraţie personală.

*

D. G. M. Cantacuzino are netăgăduite calităţi. Pictura expusă de d-sa la „Cartea Românească", deşi lipsită de unitate, conţine adesea generozităţi de paletă care o fac interesantă.

E totuşi ciudat că artistul nu-şi dă seama de necesitatea de a desena clar temele.

Adina Paula Moscu — **Portrete**

Poţi compune pictural şi interpreta plastic, respectând forma corectă.

D. Cantacuzino nu socoteşte utilă construcţia firească. D-sa nu modelează formele, nu le conturează, nu le clădeşte pe volum, — ci le decupează artificial, izolându-le de atmosfera generală a taboului.

Contrastul acesta se remarcă şi în procedeele tehnice. Astfel, dela peisajul dulceag, fluid sau estompat, pictorul trece fără nici o raţiune plastică la o cromatică tare, adevărat decor de teatru.

Am bănui că sunt naivităţi incidentale, dacă repetarea lor nu ne-ar convinge că deficienţa e aci echivalentă cu capriciul.

I. Niţescu — **Portret**

Pentru un artist de talentul şi posibilităţile d-lui Cantacuzino fixarea este numai o problemă de bună dispoziţie.

I-o dorim.

H. BLAZIAN

CHARLES BAUDELAIRE

Binecuvântare

Atunci când la porunca puterilor supreme,
In lumea obosită Poetul s'a ivit,
Infricoşata-i mamă, primindu-l cu blesteme,
A strâns din pumni spre Domnul, de ea milostivit:

— „Mai bine o năpârcă să nasc aveam azi parte,
Decât pe-acest nevolnic în sânul meu să-l ţin!
Hulită fie noaptea plăcerilor deşarte
Ce mi-au sădit în pântec al ispăşirii spin!

Că m'ai ales pe lume din toate 'ntre fecioare
Să-l văd scârbit de mine pe soţul meu mâhnit,
Şi că nu pot în flacări s'arunc ca pe-o scrisoar
De dragoste uitată, pe-acest pipernicit,

Voi face ura-ţi care m'a copleşit, să cadă
Pe-odrasla pentru care ai ochii încruntaţi,
Şi voi suci copacu-i becisnic, să nu vadă
Lumina ta niciunul din mugurii-i ciumaţi!"

Ea îşi înghite astfel gemând veninul urii,
Şi nepricepând rostul sortirilor cereşti,
Işi născoceşte însăşi, în iadul plin de furii,
Un rug pentru-ale mamei păcate pământeşti.

Şi totuşi, dus de-un Inger ce'n taină-l ocroteşte,
Desmoştenitu-aleargă de soare fremătând,
Şi'n tot ce el mănâncă, şi'n tot ce bea găseşte
Nectarul şi-ambrozia de aur spumegând.

Se joacă 'n zori cu vântul, cu norul se îmbie,
Şi desfătat înfruntă al crucii drum cântând;
Şi spiritu-l urmează în marea-i pribegie

Plângând că-l vede'n crânguri ca pasărea zburdând.
Toţi cei iubiţi de dânsul îl iscodesc cu teamă,
Dar liniştit văzându-l, par îndrăzneţi şi vor
Pe rând să-i smulgă lacrimi, şi-atunci când unii-l cheamă,
Işi fac dintr'însul ţinta sălbăteciei lor.

In pâinea şi în vinul ce gura-i jinduieşte,
Ii pun cenuşa'n care cu toţii au scuipat;
Se scutură făţarnici de tot ce-l ispiteşte
Şi se hulesc când paşii pe urme i-au călcat.

Femeea lui aleargă şi strigă prin mulţime:
— „Că m'a găsit frumoasă 'ndeajuns, de m'a iubit,
Cu-aceeaş iscusinţă ca idolii 'n vechime,
Voi pune'n aur trupul să-mi fie poleit;

Voi ameţi de smirnă, de nard şi de tămâie,
De 'ngenuchieri, de pofte smintite şi de vin,
Să văd, când râd cu hohot, cum poate să-i rămâie
Nespulberat în suflet un jurământ divin!

Şi când voi fi sătulă de-această mârşăvie,
Va fi uşor cu braţu-mi gingaş să-l încleştez;
Şi-i voi străpunge pieptul cu unghii de harpie,
Spre inima lui ghiara căutând să-mi furişez.

Şi inima-i ce'n tremur ca pasărea palpită,
Voi smulge-o înroşită din sânu-i sângerând,
Şi vrând cu ea să-mi ghiftui căţeaua favorită,
Cu tot dispreţu'n cale i-o voi zvârli plecând!"

Dar către Ceru'n care el vede-un tron albastru,
Cu braţele pioase Poetul stă senin,
Şi fulgerele vaste din cugetu-i de astru,
De gloatele 'nvrăjbite tot mai departe-l ţin:

— „Slăvit fii Doamne care dând lumii suferinţa,
Ne-aduci o lecuire atâtor desmăţări,
Şi cu prinosu-i pururi curat tu dai putinţa
Doar celor tari să sue spre sfinte desfătări!

Ştiu că păstrezi şi locul Poetului în zare,
In rândurile sfintei Legiuni, şi că-l îmbii
Să vie fără preget la veşnica serbare
De Vrednicii şi Tronuri şi-Atotputernicii.

Ştiu că durerea este un fruct ales din care
Nu muşcă pământenii, nici duşii din infern,
Şi ca să ţeşi cununa mea sfântă, nu-i prea mare
Nici toată veşnicia, nici universu-etern.

Nici pietrele pierdute de antica Palmyră,
Nici rarele metale, nici perlele din mări,
N'ajung, chiar dacă mâna-ţi pe toate le înşiră,
Acestui nimb, ca pururi să strălucească 'n zări;

Căci el va fi tors numai din limpedea sclipire
Pe care din lumina dintâi ai vrut s'o prinzi,
Atunci când ochii noştri cu toată-a lor lucire
Nu sânt decât cernite şi 'nlăcrămate-oglinzi!"

ŞERBAN BASCOVICI

O călătorie în Africa

TUNIS

De la Suk Ahras, aşezat în vârful muntelui, trenul o ia în pantă ca la Bârnova şi nu se opreşte decât la Tunis.

Tunis era punctul nostru terminus pe uscat. De acum înainte trebuia să călătorim pe apă, cu mici întreruperi de uscat, până în Egipt.

Prima noastră grijă, cum am ajuns în Tunis, a fost vizitarea agenţiei Cook, unde aveam de scos bilete pentru vapor şi de luat informaţii pentru restul călătoriei.

Cursa dela Tunis la Alexandria o fac vapoarele italiene, odată la două săptămâni: unele mai lente, cu escală, altele mai rapide cu drumul direct la Alexandria.

Vaporul nostru este din prima categorie; are însă avantajul că trebue să facă escală la Malta, Tripolis, Bengazi şi Derna.

Am schimbat biletele provizorii, luate de la Paris şi ne-am asigurat că vaporul trebuia să sosească abia a doua zi la Tunis. Eram bucuroşi că n'am pierdut cursa, ceeace ar fi însemnat să rămânem două săptămâni în Tunis. Nu a ţinut mult însă bucuria, când am auzit că popasul de două săptămâni trebuia să-l facem în Alexandria, din cauza lipsei de legătură cu vapoarele româneşti. Nu ştiam însă că această întârziere ne va servi pentru vizitarea Palestinei.

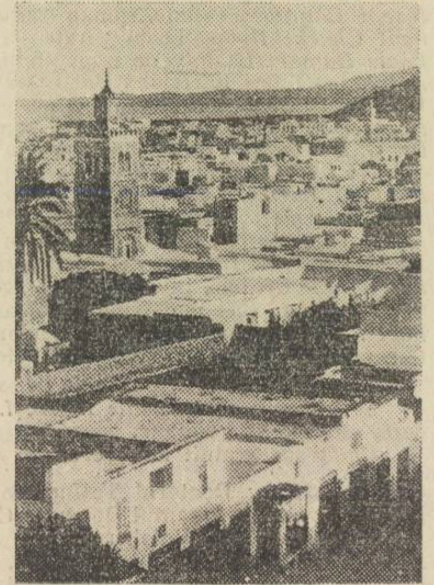
Toată ziua avem de făcut cunoştinţă cu Tunisul. Renunţăm la ghid, ca unii ce avem oarecare vechime în oraşele nord-africane.

Am vizitat întâi oraşul nou, reprezentat prin Avenue de France, care face concurenţă marilor bulevarde europene. Am trecut apoi în oraşul vechiu, începând vizita de la Porte de France (vechea Bab el Bahar).

Ne urcăm într'un tramvai occidental, cu conţinut oriental şi ne oprim la Bab Cartagina unde trebuia să se găsească, după prospectele noastre, cartierul evreesc, cu femei îmbrăcate bărbăteşte. Am găsit cartierul evreesc, însă n'am putut descoperi clou-ul cartierului: femeile masculinizate. Am pătruns cât mai profund în cartier, luându-ne aerul unor vânători din junglă, care caută un animal rarisim. Ne împărţisem strada în două. Eu îmi luasem o parte a străzii în zona mea de observaţie, iar nevastă-mea, cealaltă parte.

Intr'un târziu am avut iluzia că am prins în obiectivul nostru o femee cu pantaloni. Cum eram cu aparatul de fotografiat în mână, cât pe ce era să prindem un instantaneu. Când ne-am dat mai aproape, am văzut că era vorba de un biet bărbat, cu insuficienţă testiculară.

Cum ne întorceam deziluzionaţi şi voiam să luăm tramvaiul mai departe, iată că dintr'o stradă mai lăturalnică apare vânatul nostru mult căutat. Deşi n'am putut fixa pasărea rară în

Tunis

rolfilmul Codakului pe care îl strânsesem de ciudă, am fixat-o însă pe retină, aşa de bine, că parcă o văd şi acum.

Era o fată ca de 18—20 de ani. Purta pe cap o bonetă ascuţită, ca o căpăţână de zahăr, cum poartă Evreii mascaţi la Purim. Boneta se isprăvea la spate printr'o fundă bogată, ca fundele alsaciene. Fata avea o vestă de catifea stacojie ţipătoare, peste care atârna un colan, ce traversa pieptul în diagonală. Pantalonii erau strânşi pe picior ca nişte moletiere, iar la coapse avea un desen cu floricele ca ouăle încondeiate de Paşte.

Din atributele feminine avea tocuri Louis XV, mânicele decoltate şi un breton, care se strecura pe furiş de sub boneta frigiană.

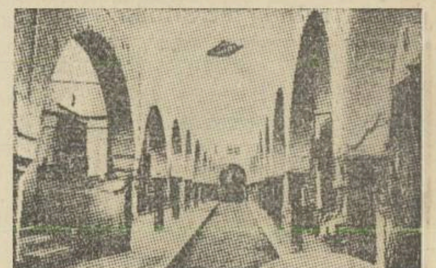
Exemplarul rarisim a dispărut repede şi cu dânsul am dispărut şi noi din cartierul evreesc, luând tramvaiul în continuare. Am trecut pe lângă fel de fel de moschei cu minarete patrate şi am văzut câteva cartiere cu palate arabe şi cu case într'un decor cu care acum ne familiarizasem. Când am ajuns cu acelaş tramvai la Porte de France, locul de unde plecasem, ne-am convins că, fără să vrem, făcusem circuitul complect al Medinei.

Rămânea să vedem sukurile

Tunis. - Evreică în costum bărbătesc

Tunisului, cele mai curioase din Africa cu: Suk el Attarin (cartierul parfumeurilor), Suk el Blagdja (cartierul papucilor), apoi sukul zarafilor, al femeilor, al stofelor, etc. Deşi în suk erau fel de fel de suveniruri apetisante pe care negustorii le şi ambalau şi le purtau după noi distanţe apreciabile, totuşi am eşit victorioşi din marea tentaţie a sukurilor şi ne-am mai rezervat câţiva gologani pentru restul Africei.

Tunis - Bazarul de stofe

Ca să isprăvim, am trecut prin târgul de sclavi (Suk el Berka) care spre marele nostru regret şi al amatorilor de sclavi, a rămas numai cu numele.

CARTAGINA

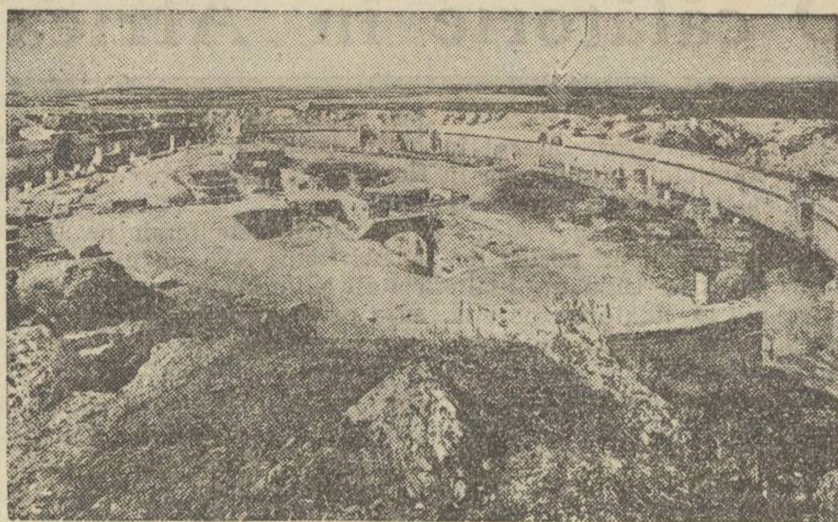
A doua zi era consacrată vizitării Cartaginei, capitala punică de altă dată. Luăm tramvaiul cu destinaţie specială, trecem pe o făşie îngustă de pământ, care se întinde ca o punte prin mijlocul lacului Tunis.

Din mijlocul lacului se ridică stoluri de flamanzi cu pieptul aşa de roz că parcă ar fi colorat cu cozină. Am primit asigurări că asta era culoarea lor naturală, după cum ne asigurasem altă dată că zebrele de la grădina botanică din Paris erau exemplare autentice şi nu pictate, cum crezusem la prima noastră vizită.

Ajungem la Goulette, oraşul unde a căzut în sclavie Saint Vincent de Paul. Trecem prin Salammbo care ne aminteşte aspecte din viaţa Cartaginei, descrisă de Flaubert şi urmăm malul mării. Locul de glorie de altă dată s'a transformat în loc de vilegiatură pentru aristocraţii din Tunis.

După palatul ultimului bey conductorul strigă Cartagina cu aceeaşi indiferenţă cu care un conductor de ai noştri ar striga Târguşorul Copou. Ne scoborîm în Cartagina. Aici ar trebui să fiu incarnat în mai multe fiinţe, ca să pot reda viaţa Cartaginei de altă dată. Ar trebui să fiu istoric, poet şi poate şi femee. Cum nu sunt decât doctor în medicină, mă declar inapt de a evoca trecutul Cartaginei, recomandând viitorilor vizitatori ai Car-

(Continuare în pag. IV-a)

Cartagina — Amfiteatrul roman

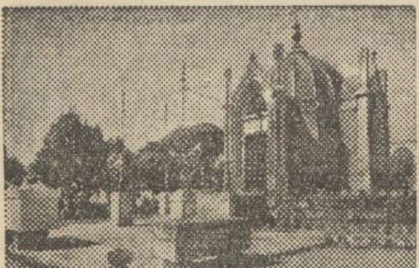
taginei să citească în prealabil pe Flaubert (Salammbo), pe Apulius, plus manualele respective din istoria veche.

Cu slabele mele cunoştinţe de istorie, îmi aduc vag aminte de Didona, fondatoarea Cartaginei, pentru care un coleg de liceu a mâncat o sdravănă palmă de la profesorul de Latină, atunci când, traducând Eneida, a schimbat numele Didonei în Didina.

Civilizaţia Cartaginezilor începe deasupra unei piei de bou, adusă de cea mai ingenioasă femee, care a reuşit cu mintea, ceiace alte femei încearcă cu inima. Nu sunt de loc în curent cu istoricul masculinizării feministelor din Europa şi nu ştiu dacă congenerele din Africa (Didona cu capul şi Evreicele din Tunis cu portul) nu le-au luat înainte.

Cartagina actuală trăeşte numai cu trecutul scris. Cele câteva amintiri rămase în Cartagina (mormintele punice, câteva basinuri ale vechiului port şi o serie de obiecte din muzeul punic) înseamnă pentru reconstituirea Cartaginei mai puţin decât o măsea pentru reconstituirea unui animal preistoric. Cartagina are şi un trecut din epoca Romanilor (2000 de ani vechime) şi alt trecut din epoca Cruciadelor.

O relicvă romană de tristă memorie stă şi până azi în picioare. Este circul unde nenorociţii de creştini (Sfântul Ciprian, Sfânta Perpetua şi alte zeci de mii) mâncaţi de leii antreprenorului serveau ca spectacol de gală pentru slujitorii degeneraţi ai împăraţilor romani şi ca material de calendar pentru religia creştină.

Cartagina - Capela St. Louis

Din timpul Cruciadelor se găsesc la Cartagina rămăşiţele pământeşti ale lui Ludovic al IX-lea, de două ori sfânt, odată pentru biserică (a murit de ciumă în timpul Cruciadelor) şi a doua oară sfânt pentru şcoală (a întemeiat Sorbona).

Oricât de înstrăinate şi de infime or fi rămas, arse de foc şi împărţite ca moaşte pe glob, relicvele lui Ludovic Sfântul, totuş sunt printre puţinele relicve regale franceze, cu certificat de autenticitate. Mormintele celorlalţi regi ai Franţei au fost desgropate la Saint Denis, în timpul revoluţiei franceze, au fost puse într'o groapă comună şi arse cu var, ca să dispară, până şi în morminte, orice urmă de regalitate.

Ca să poţi vedea toată această necropolă poliglotă: de Puni, de sfinţi bisericeşti şi de sfinţi regeşti, trebue să iei o trăsură, care te duce mai întâi la circul roman. Aci se vede locul unde au fost mâncaţi creştinii şi culoarul pe unde se întorceau leii sătui în cuştile subterane, aşteptând pentru hrana de a doua zi alt convoi de creştini. Nu departe de amfiteatru se văd ruinele unui adevărat teatru roman.

După vizitarea antichităţilor romane trăsura urcă colina Saint Louis (Byrsa cea cântată de Virgiliu) pe versantul căreia se găseşte necropola punică, cu morminte anonime.

Didona, Hanibal, Hasdrubal etc., se odihnesc undeva în necunoscut şi nimeni nu le tulbură încă somnul. De la mormintele punice se zăreşte Tunisul. Trecutul îşi deapănă amintiri de trei mii de ani.

In vârful colinei se găseşte necropola Cruciadelor, cu mormântul lui Ludovic Sfântul. Biserica, care domină colina şi care se vede din largul mării, este în stilul bisericii Sacré Coeur din Paris.

Lângă catedrală se găseşte muzeul Lavingerie, cuprinzând cea mai bogată colecţie de artă punică din lume. Sunt impresionante sarcofagiile punice, făcute din blocuri enorme de piatră cioplită. Cartaginezii turnau peste cadavre răşină şi alte ingrediente deosebite de ale Egiptenilor.

In marea sală punică se pot admira, zile întregi, colecţiuni neîntrecute de artă punică (în deosebi bijuterii, oale de lut şi mozaicuri).

Grădina muzeului este plină de fel de fel de suveniruri, care se uită cu melanoclie la cele două basenuri contemporane, rămase din vechiul port. In grădină sunt multe flori, ca şi când ar fi deasupra unor morminte proaspete. După ce ai eşit din necropola punică, îţi trebue multă vreme ca să-ţi revii din reveria de acum trei mii de ani. Vecinătatea necropolei te ajută să vii la realitate. De jur împrejur sunt vile din secolul al IX-lea. In locul Didonei şi al madonelor punice visează acum fete tunse à la garçonne. Intre Cartagina şi Tunis mai e de văzut mormântul ultimului Abencerage. Lespedea de pe mormânt are o mică adâncitură, săpată în piatră după un obicei străvechi al ţărilor calde, unde ploaia e o raritate. In adâncitură se adună apa când plouă şi păsările cerului găsesc multă vreme o rezervă de apă, de unde să-şi potolească setea [1].

DOCTOR G. T.

[1] In pridvorul bisericii Golia din Iaşi se poate vedea o piatră de mormânt, cu o adâncitură săpată în piatră, pentru acelaş scop.

ANDRÉ MAUROIS

Don Juan

Revin din Spania. Colindând prin uliţele strâmte şi întortochiate ale micilor oraşe, regăsind la balcoanele vechilor clădiri zăbrelele storurilor strânse, mi-am reamintit de Don Juan.

Cine era acest erou cu o mie şi una de amante? Vre-un libertin vulgar? Sau, după cum susţine Bernard Shaw, un sentimental nesatisfăcut? Mă voiu ralia de bună voie tezei lui Shaw, după care Don Juan trece dela o metresă la alta pentrucă a aşteptat prea mult femeile. Născut în epoca iubirilor cavalereşti, educat de poeţi, de muzicanţi şi de pictori, el a acceptat imaginea femeii pe care i-au înfăţişat-o artiştii şi a căutat în lume fiinţa descrisă de către aceştia: acea fiinţă perfectă, cu trupul minunat sculptat, cu tenul mereu fraged, simţitoare faţă de desmierdări, acea fiinţă ale cărei mişcări să fie pline de graţie, ale cărei cuvinte să fie pline de farmec şi ale cărei gânduri să fie pline de delicateţă.

El a căutat-o neîncetat, dar n'a găsit-o. Ceiace găsea de fiecare dată era femeia din carne şi din oase care, punându-şi ochii pe el şi obţinându-l, înţelegea să şi-l păstreze.

„Doamna, — spune Don Juanul lui Shaw, — doamna, care până atunci mi se păruse fericită, din clipa în care începeam s'o iubesc devenea neliniştită, geloasă, însfârşit hotărîtă să-şi asigure prada — această pradă care eram eu însumi... Nu era ceiace doream eu să cuceresc. Atitudinea era poate foarte umană, foarte naturală, dar nu era muzica, pictura, poezia şi mulţumirea încarnată într'o femeie foarte frumoasă. Şi astfel mă salvam. Mă salvam foarte des. De fapt am devenit celebru prin aceste fugi repetate”.

Cu alte cuvinte, Don Juan (sau omul care iubeşte prea mult femeile) devine nestatornic nu pentrucă nu doreşte să fie statornic, ci pentrucă nu găseşte pe lume măcar o singură femeie, care să corespundă imaginii mai mult divine decât omeneşti pe care el şi-a format-o despre femeie.

Byron, care a fost Don Juanul timpului său, mai întâi în Anglia, apoi în Italia, ne aduce prin istorisirea vieţii sale o dovadă în sprijinul acestei teze. Byron era considerat ca un om care se purta crud cu femeile, din pricină că părăsise pe unele dintr'însele; dar dacă examinăm faptele cu imparţialitate, era el oare mai culpabil decât înseşi femeile părăsite? Nu erau mai totdeauna ele acelea care-l provocau?

„Nimeni, — spunea el adesea cu melancolie, — nimeni dela războiul Troiei n'a fost mai asaltat decât mine”.

El era vulnerabil în faţa cochetăriilor, pentrucă asemeni Don Juanului lui Shaw se încredea şi el în femei; pentrucă cutreerând lumea urmărea şi el un tip ideal:

„Femeia duioasă, cu ochi de ciută, timidă şi înveselitoare, copilăroasă şi cuminte, voluptoasă şi castă; destul de inteligentă — spunea el — ca să mă poată admira pe mine, şi nu îndestul ca să dorească ea însăşi să fie admirată”.

Bine 'nţeles că n'a întâlnit niciodată o asemenea silfidă.

Când îi plăcea o femeie, el era încredinţat că aceasta trebue să fie iubita mult aşteptată, eroina de roman, divinitatea. De îndată însă ce o cunoştea mai bine, el descoperea că şi ea e supusă necesităţilor materiale, la fel cu toate fiinţele omeneşti, că voia-bună depindea de sănătatea ei, că mânca (el simţea o adevărată oroare când vedea o femeie mâncând) şi că ochii ciutei puteau deveni foarte sălbatici, sub înrâurirea geloziei — de aceia, caşi Don Juan, Byron îşi vedea de drum.

Nenorocirea lui a fost că unele dintre femeile abandonate scriau romane sau memorii.

Don Juan ar fi trebuit să ocolească femeile care scriu; iar femeile ar fi trebuit să fie mai indulgente faţă de Don Juan, pentrucă ele sunt acelea care fac dintr'însul ceiace este.

Ele încurajează sentimentalismul lui; le face plăcere importanţa ataşată de cuceririle şi faptele lor. Când la vre-o cincizeci de ani el ar dori să bată în retragere, ele sunt totdeauna acelea care se duc să-l caute şi prin tot felul de cochetării îl readuc lumii. Căci trăim într'un timp în care rolul lui Don Juan are puţini titulari, şi în care omul matur are cu atât mai multe şanse să-l păstreze, cu cât tineretul nu-l prea doreşte.

Tineretul preţuieşte atât de puţin sentimentalitatea pentrucă trăieşte în deplină libertate. Fetele şi băieţii se întâlnesc fără vistavoiu, călătoresc în bandă la mare sau la munte, învaţă să se judece şi să se cunoască cu realism destul de cinic. Acestea lasă prea puţin loc pentru idealizarea femeii şi pentru ceiace Stendhal numea „cristalizare”. Iubirea romanescă pretinde, pentru desvoltarea formelor ei în cea mai completă măsură, un grăunte de mister. Epocile în care femeia a domnit într'adevăr au fost acelea când cucerirea ei era dificilă, când existenţa ei era ascunsă, şi bărbatul veşnic în război. Cât de frumoasă trebuia să pară tânărului paj, care se războia în Palestina sau în Syria, îndepărtata castelană din Périgord, abia întrezărită la ferestruica unei turle!

„Marea putere a femeilor, — spunea maestrul meu Alain, — constă în a fi cu zăbavă, în a fi absente”. Femeia trebue deasemeni să se îmbrace cât mai sever. Gândiţi-vă la emoţia eroilor lui Balzac din pricina câtorva centimetri de ciorap alb întrezăriţi la nivelul unei fuste destul de lungi.

Nu aşi fi prea surprins — căci moravurile îşi completează întotdeauna revoluţia — dacă extrema libertate a acestei generaţii ar face loc unei extreme severităţi; căci va veni vremea când femeile îl vor regreta pe Don Juan.

Ele au şi început să-l regrete.

Librăria Universala Alcalay & Co.

BUCUREŞTI I, CALEA VICTORIEI 27

întotdeauna asortată cu ultimele noutăţi apărute recomandă următoarele:

Jules Romains: Les hommes de Bonne volonté roman 6 volume (ultimele 2 volume apărute: Les Superbes şi Les humbles)	12
Mary Webb: La Renarde roman tradus din engleză de J. Lacretelle	18
Lion Feuchtwanger: La Guerre des Juifs roman tradus din germană	15
Ch. Braibant: Le Roi dort roman	18
Ph. Heriat: L'Araignée du Matin, roman	15
André Maurois: Eduard VII et son temps	15
Lucian Lehman: Wilson apôtre & martyr	18
Nadiejda Kroupskaia: Ma vie avec Lenine 1893—1917	25
John Doss Passos: 42-a paralléle roman tradus din engleză	18
Otto Ruhle: Karl Marx viaţa şi opera	18
Paul Reboux: Madame Pompadour reine et... martyre	12
Henri Béraud: Ciel de Suie, roman	15
Joseph Conrad: Fortune, roman tradus din engleză	18
Paul Chack: Hoang-Tham pirate	15
Louis Dumur: La Fayette nous voici, roman	15
Antohologie des Ecrivains Pacifistes	15
William B. Seabrook: Aventure aérienne	15
Herbert T. Fitch: Scotland Yard contre l'anarchie et l'espionnage	18
Dr. G. Montandon: La Race les races (Ethnologie Somatique)	25
Maryse Choisy: Don Juan de Paris, roman	12
Edmond Jaloux: La Grenade Mordue, roman	12
André Germain: Hitler ou Moscou?	15
André Maurois: Chantiers Americains ((instantanés)	10
Jacques Secret: L'appel des cimes, roman	12
Percheron: Un tel... pilote de ligne, roman	12
Gyp: Doudou (cel mai frumos roman de Gyp)	12
Paul Fort: La conquête de l'Angletorre (piéce)	12
Germaine Ramos: La Foire aux Vices, roman	12

Comenzile pentru provincie se expediază şi contra-ramburs.

Se primesc abonamente lunare f. avantajoase la ziare şi reviste franceze, engleze şi germane.

Cataloage gratuit la cerere.

Gala Galaction: Doctorul Taifun, roman	60
D. H. Lawrence: Amantul Doamnei Chatterlei (Ed. IV)	60
Vicki Baum: Grand Hotel, roman	60
Mihail Sadoveanu: Soarele în baltă, roman	50
D. H. Lawrence: Armăsarul Doamnei Lou	60
Mihail Eminescu: Poezii (Ediţia Botez)	250
Mircea Eliade: Maitrey (Ediţia II)	60
E. Lovinescu: Firu'n patru, roman	80
Tudor Arghezi: Ţara de Kuty	75
G. Călinescu: Viaţa lui Eminescu (Ed. II)	100
Gala Galaction: Clopotele dela Mânăstirea Neamţu	50
Maurice Paleologue: Ultima Ţarină	50
Damian Stănoiu: Fete şi văduve (Ed. II)	60
Ionel Teodoreanu: Golia	120
Cezar Petrescu: Apostol, roman	70
Em. Gârleanu: Bătrânii. Nuvele	45
V. Demetrius: Tinereţea Casandrei (Ed. II)	30

SUB TIPAR:

N. D. Cocea: Pentr'un petec de negreaţă
Luca Gheorghiade: A doua viaţă a lui Şerban Varu
H. Streitman: Mi se pare că...
Clifford Moore: Al doilea amant al D-nei Chatterley
D. H. Lawrence: Femei în dragoste
Victor Margueritte: Camaradele noastre
Alberto Ynsua: Femeia uşoară
Jose Carretero: Buze otrăvite

PRIMI PAŞI

Umbre pe zăpadă

Covoare albe de tăceri
a aşternut în drumul meu
zăpada...

Cu suflet greu
de noi dureri
ce peste cele vechi se strâng
am încercat să plâng...

...şi s'a pornit cascada
de rouă 'nfierbântată,
întâi încet, înfiorată
aşa cum brazi-şi scutură povara
de perle şi opal...
Şi lacrămile-au strălucit în soare
fierbinţi şi binefăcătoare
ca ploaia primăvara...
Flori de lumină şi cristal...

. . . .

Am mers aşa, ca într'o vrajă...
şi nici o urmă nu era
'naintea mea
ci singuri paşii mei
în urma mea...

Oraş, câmpie,
deal,
era o feerie
de alb imaculat.
Aerul aspru şi curat
şi cerul clar şi fără nor...

Nu ştiu cât am umblat
plângând
pe drumul alb, strălucitor...
Tot mai adânc m'am afundat
pe neumblatele poteci,
mereu 'nainte, până când
şi lacrămile-mi erau reci...

Pe înserate-apoi
când m'am întors pe urmele pribeg
nu mai erau întregi
nici urmele şi nici durerea mea...
Ninsese peste ei
fulgi proaspeţi şi uşori de nea...

Zadarnic i-aşi fi căutat
şi paşii şi durerea mea...
erau acuma pe 'nserat
doar umbre pe zăpadă...

. . . .

Şi m'am întors încet, pe-alt drum
cu suflet sgribulit
şi ochii goi...

. . . .

In casă
v'am găsit pe voi
şi toate le-am uitat
şi am surâs voioasă...

DOINA BUCUR

Profesorul meu de naturale

Eram în clasa VI-a de liceu. Dintre toate orele, cea mai chinuitoare era ora de naturale, — nu atât prin obiectul ei, cât din cauza profesorului care preda.

Inalt, uscăţiv, cu faţa lunguiaţă şi prelungită mai mult prin ciocul alb, cu un nas de papagal în vârful căruia era aşezată o pereche de ochelari, legaţi cu un şnur de butoniera vestei, — profesorul nostru de naturale, când deschidea încet uşa cu mâna dreaptă — în cea stângă ţinând catalogul, — noi, ca nişte vechi ostaşi, ne luam poziţia de „drepţi”, până când el, cu paşi rari, privindu-ne pe deasupra ochelarilor, spunea scurt: „şedeţi”.

In clasa noastră aveam un coleg: Scoabă Dumitru. Scurt, îndesat, adus puţin de spate, cu un nas cârn, cu ochii negri ce te sfredeleau dintr'o privire, Scoabă sta mai totdeauna singur în fundul clasei şi citea mereu, în toate recreaţiile, măcar că în ciuda lui, noi nu-l lăsam deloc în pace. Il poreclisem „tipicarul”. Dacă toţi mai puteam lua câte 5 la naturale, Scoabă însă o ducea foarte greu. Parcă era un ghinion — şi de altfel nu era elev prost.

Incepusem trimestrul al III-lea. Scoabă Dumitru avea pe trimestrul I media 5 şi pe al II-lea media 3.

Pentru una din lecţii dinaintea Paştilor, profesorul ne spusese să aducem muguri de pomi diferiţi pentru a-i studia. Din pământ din iarbă verde, trebuia să facem rost de muguri, căci cu profesorul de naturale nu te puteai juca, căci te jucai cu situaţia ta.

Era într'o Vineri de dimineaţă, dela 8—9, când aveam naturalele. Profesorul intrând în clasă, abia ajuns la catedră, fără a mai pune absenţele, plecă printre rânduri şi... ghinion, — se opri drept... la cine credeţi?

— Scoabă Dumitru, unde sunt mugurii?

— ...!?!?

— Te întreb: ai adus sau n'ai adus muguri?

— Domnule profesor — răspunse timid Scoabă — n'am avut de unde lua...

— N'ai avut de unde lua? Dar ceilalţi colegi de unde au luat? Stai jos, — şi repezindu-se la catedră — deschizând catalogul la foaia III-a, şopti printre buze: „nota unu”.

In zadar strigă apoi tot catalogul, întrebând pe fiecare dacă avem muguri, căci acum aveam toţi, fiind timp să ne împrumutăm unul dela celălalt.

— Vasăzică numai Scoabă, din toată clasa, n'a avut muguri?!....

Scoabă vru să se ridice să spună ceva, dar deodată rămase ca trăznit în bancă la vorbele profesorului:

— Stai jos. Lasă că ai să aduci tu la anul....

Şi Scoabă Dumitru avea media 5 pe trimestrul I, pe trimestrul al II-lea avea 3, şi nota unu pe al III-lea. Iar lui îi trebuia media 7 ca să poată trece clasa.

După ce toată ora trecu în explicaţii, profesorul luându-şi catalogul, spuse scurt: „să aduceţi şi lecţia viitoare muguri”.... şi ieşi.

Toţi eram mulţumiţi că trecuse ora numai în explicaţii şi nu ascultase pe nimeni. Numai Scoabă era trist. Când unul dintre noi îi zise: „te-ai ars, frate-meu”, — de odată pleoapele lui Scoabă se făcură roşii, şi din ochi începură să-i cadă lacrimi... Toate orele celelalte a stat singur, nu vorbea cu nimeni, ca şi când în capul lui s'ar fi petrecut probleme adânci, răzbunări grozave....

*

Trecuseră trei zile. Era Luni de dimineaţă la ora 8, când toţi stam cu mugurii în mână în aşteptarea profesorului.

După ce striaă catalogul, toţi răspunzând că avem muguri — afară de Scoabă Dumitru, care era absent, — trecu la explicaţii.

Dar după vre-o 20 de minute, tocmai în toiul explicaţiei, sgomote şi îmbrânceli se auziră la uşa, care deodată deschizându-se brusc, apăru în clasă Scoabă Dumitru, ţinând cu o mână de piept şi cu cealaltă de gât pe un sergent de stradă.

Consternare generală. Tăcere ca 'n mormânt.

Deodată se auzi glasul profesorului:

— Ce însemnează asta, Scoabă?

Scoabă, luând mâna din gâtul gardianului şi aranjându-şi puţin haina care se rupsese la gât, şi-i căzuse vre-o doi nasturi, zise timid:

— Domnule profesor, ora trecută v'am spus că n'am de unde lua muguri şi mi-aţi dat totuşi nota „unu”. De teamă ca să nu mai iau şi azi încă un „unu” trecui prin grădina publică, de unde vrusei să iau 2—3 muguri. Dar pe loc gardianul m'a şi luat de piept, apoi de gât vrând să mă ducă la poliţie, fiindcă spune că am devastat grădina publică.

— Ei şi atunci?

— Atunci am plecat cu el. Dar trecând prin poarta liceului, îi pusei şi eu întâi o mână în piept şi pe cealaltă în gât şi l-am adus în clasă în faţa dumneavoastră ca să vi-l arăt că tot din cauza lui, am luat şi rândul trecut nota „unu”.

Nici odată până în momentul de faţă, profesorul nostru de naturale nu râsese. Deodată ochii i se umplură de bună-voinţă, faţa i se lumină... şi râse. Profesorul nostru de naturale să râdă?! Asta era culmea. Deodată însă devenind serios, zise:

— „Scoabă, treci la loc” şi adresându-se gardianului: „iar dumneata poţi pleca”.

— Cum o să plec, domnule profesor?! Să meargă cu mine la poliţie, că a devastat grădina poblică, — că pe urmă eu o plătesc....

Din nou faţa profesorului nostru se lumină, şi de data aceasta râse cu hohot, împreună cu noi toţi, care râdeam pe înghesuite, privind gardianul cum sta într'o poziţie stupidă, cu ochi miraţi, ţinându-i ţintă după Scoabă, ca să nu-l confunde cu ceilalţi.

Profesorul însă deveni serios şi-i zise:

— Du-te, du-te, sergent, că mă duc eu la poliţie, să spun cum stă cazul....

Atunci gardianul, mulţumit, îşi luă poziţia de „drepţi” şi după ce zise „să trăiţi” ieşi pe uşe afară, de care se mai lovi odată cu cotul, producând din nou râsul general. Profesorul, plin şi el de râs, urcându-se la catedră, deschise catalogul la foaia III-a şi după ce luă tocul în mână, privind pe deasupra ochelarilor, spuse:

— Scoabă Dumitru, să ştii că ţi-am şters nota „unu” ce ţi-am pus ora precedentă.

In recreaţie, profesorul nostru de naturale a povestit cele întâmplate, în cancelarie, aşa că toţi ceilalţi profesori ştiau că Scoabă Dumitru a venit cu sergentul de piept în clasă.

...să vă mai spun că Scoabă a luat media 7 pe trimestrul III, trecând promovat, cred că este de prisos.

*

Târziu, după ce am terminat liceul, Scoabă ne-a declarat că toată întâmplarea cu gardianul a fost o combinaţie aranjată mai înainte de ei amândoi, pentru care gardianul primise un pol....

MARIN I. BELLU

A d e v e r u l   s o c i a l

Un erou al timpului nostru

Un căpitan în rezervă, decorat cu „Mihai Viteazu" povesteşte în intimitate cu mult humor motivele tainice ale actelor de eroism pentru care a primit înalta decoraţie. Cele două axe polarizatoare ale unei splendide serii de fapte vitejeşti erau: 1) *ruşinea* faţă de soldaţii săi ca nu cumva să le apară drept un laş, 2) *metoda precipitării* pentru... a-şi înghiţi frica.

Eroismul poate avea multe rădăcini. De pildă: conştiinţa unei misiuni înalte; nervi oţeliţi; pasiunea gloriei — al cincelea simţ nu numai al Franţuzului, cum credea Napolean; dorinţa de ispăşire a unor păcate sau pur şi simplu jertfa personală pentru o ideie (aici sunt reminiscenţe sau realităţi religioase).

Căpitanul pomenit mai sus practica un eroism al orgoliului şi al disperării.

Ultimele manifestaţii politice de extremă dreaptă — nuanţa *„Garda de Fier"* — ne prezintă câteva cazuri originale în materie: ieftine poze eroice şi activiste provenite dela domni, suferind iremediabil de cabotinism, contemplativitate poetică şi de un organic *spleen*.

Mişcările de extrema dreaptă dela noi sunt îndeobşte alimentate de către studenţii începători. Orice june daco-roman, înscris — fireşte — la Drept şi Filosofie, ca d. Coriolan Drăgănescu, face exerciţii în arta guristă, indispensabilă la bară şi în politică, recitând ariile clasice: Hristos, Regele, Naţiunea şi Evreii. După cum candidaţii la conservator se prezintă cu *La Icoană* de Al. Vlahuţă, tot aşa junele, fără treabă precisă în primul an universitar, face exerciţii retorice cu lozincile simpliste şi sforăitoare ale d-lui A. C. Cuza. Pe urmă îşi vede de examene şi se coace la minte.

D. Cuza s'a aflat 40 de ani în postura unui hilar Socrates, seducând tineretul.

Conjunctura europeană, ascuţirea luptelor de clasă, disoluţia burgheză şi teama de revoluţie, care a cuprins marele Capital, a adus momentan o slăbire a flancului democratic şi socialist. Se pledează sgomotos cu banii industriei grele de războiu europene şi cu sprijinul tuturor reacţionarilor latenţi sau patenţi pentru înarmare, pentru o politică a mâinii de fier, pentru intensificarea comodei diversiuni antisemite.

Situaţia nouă a scos la iveală şi câteva tipuri umane inedite.

Notăm azi tipul eroului din... plictiseală. Oameni paşnici, esteţi rafinaţi sau suflete suave simt subit necesitatea pipăirii bicepşilor, a camuflării militare şi a poziţiei marţiale.

De curând, un profesor universitar la o materie cam esoterică (deaceia fără studenţi şi ocupaţie) s'a înscris în garda legionarilor d-lui Corneliu Zelea-Codreanu şi le face, în stil modernist, reclamă la gazetă.

A, nu cunoaşteţi pe universitar!

Poet lirico-satiric, devastat de *spleen* dâmboviţean, s'a salvat emigrând mulţi ani pe ţărmurile Tamisei. A cântat de-acolo, ingenios, cu metrică perfectă, o englezoaică cu părul — soare congelat, venită la *rendez-vous* cu bicicleta; pe Tutankamon; libelula în trifoiu; cotcodăcitul bibilicei şi iarmaroacele metehnelor din staţiunile balneare şic. Sezizaţi tipul? Pantofi delicaţi cu fiong de mătase neagră, pipă britanică, un strat uşor de pudră, mănuşi *peau de Suède*, baston cu raţă de argint, niţeluş sportiv, mult teatru şi un vid immens de credinţe. Scepticismul e radical: acea tristă, *reală*, pustiitoare sfâşiere a intelectualismului postbelic. Nu poţi să-i faci o vină: aşa simte, aşa gândeşte...

Acum intervine moftul.

Depe acest mal al Sodomei încenuşate, universitarul estetizant şi agnostic, a sărit, fără o schimbare interioară măcar de o iotă, fără clipit din ochi, pe malul fanatismului bolovănos, în ţara proştilor (antisemitismul se ştie, că e socialismul prostului!), prosternându-se ostentativ în faţa „flăcăului de ţară cu ochii de azur, Corneliu".

Dintr'un *dandy* al neantului vom conta cu un paladin al violenţei, al barbariei şi al huliganismului.

Dela cultul vestmântului à la Oscar Wilde a trecut la cultul faptei demonstrative, fără credinţă, dar în aşteptarea trepidantă a serei celei de pomină a unui Sfânt Bartolomeu valah.

La ora 15, după un fin licheur la bar, poetul coboară dela locuinţa sa Hotel Athénée Palace, într'o sveltă maşină-sport, adusă dela Londra, se schimbă pe drum, mai la mahala, în costum albastru uvrier, învelit în hârtie bleu, adus recent dela Paris, stopează peste ¼ oră, uvrier şi legionar, în faţa „Căpitanului".

Cară la schelă trei cărămizi şi un bidon de var. Se fotografiază.

La plecare, ridică braţul, salută fascist Stăpânul şi Dictatorul viitor — un flăcău incult şi fanatizat — luând direcţia celui mai şic salon de manicură pentru repararea unghiilor roze de poet salonard.

Cum se chiamă asta?

Eu sunt amabil şi spun numai: căutarea dogmei din disperare metafizică şi eroism din plictiseală sau vid interior...

Ca finalitate: crima gratuită, dar crimă sadea...

PETRE PANDREA

— „Spune lumii la microfon ce politicos şi omeneşte te-am tratat la închisoare"

(AIZ)

Cronica germană

Dentiştii caută altă meserie

„Asociaţia medicilor dentişti germani" recomandă membrilor săi să-şi caute altă ocupaţie.

Motivul?

In Germania, nimeni nu mai are voie să deschidă gura...

Dacă ura ar ucide...

Cunoscutul gazetar francez Jules Sauerwein publică în *„Paris Soir"* o serie de impresii de călătorie din Germania hitleristă din care extragem:

„... în sânul populaţiei există numeroase elemente, care sunt protivnice regimului actual. Dacă te duci în cartierele din Nordul sau Estul Berlinului, în ceeace se chiamă Berlinul roşu, unde chipiul cafeniu este înlocuit de şapca neagră, atmosfera devine din ce în ce mai încărcată. Pretutindeni se văd grupe mici, care vorbesc cu glas scăzut. In localuri, la fel. Işi povestesc ultimile incidente petrecute în cartier: istoria coaforului trimis în lagăr de concentrare pentrucă şi-a certat manichiurista, care a refuzat să servească o clientă Evreică; povestea dansatoarei, intrată în lagăr, pentrucă a jicnit modista, care avea amant un tânăr în trupa de asalt; disperarea vecinei, al cărei soţ — comunist — a fost ucis, etc., etc.

„Câteodată tonul devine şi mai misterios, iar figurile şi mai întunecate: se discută, dacă Hans sau Kurt vor putea la noapte să scape neobservaţi de poliţie, când vor transporta ediţia *„Steagului roşu"* la grupele de tovarăşi...

In metrouri şi în tramvaie, figurile oamenilor sunt întunecate şi pline de răutate. Priviri îndelungate, mânioase sau gânditoare urmăresc siluetele cafenii — atât de rare în aceste cartiere — ale trupelor de asalt. Dacă ura ar ucide, atunci, sunt străzi în Berlin, din care niciun hitlerist n'ar mai eşi cu viaţă..."

Batista lui Hindenburg

Hitler este invitat la Neudeck, moşia lui Hindenburg. Bătrânul Mareşal îşi serbează ziua numelui.

In timpul conversaţiei o batistă cade jos. Hitler o ridică, se gândeşte o clipă şi întreabă:

— Va îngădui, Excelenţa Voastră, să păstrez batista ca o amintire a acestei sărbători?

Hindenburg exclamă:

— Pentru numele lui Dumnezeu, dar este singurul lucru unde mai pot să-mi vâr şi eu nasul!...

In Germania hitleristă se interzice:
ţinerea unei păsări în colivie,
frigerea unui peşte viu,
înhămarea unui câne la căruţă,
dan urile moderne...
Dar se îngăduie:
tortura şi spânzurarea adversarilor politici...

Dicţionar social

„Sufragiul universal este măsura gradului de maturizare al clasei muncitoare. Dar el nu poate fi şi nu va fi nici odată mai mult decât atâta în Statul actual". (Engels, *Originile familiei)*.

■

„In ultimul timp, de când Bismark se ocupă de creiarea unor monopoluri ale Statului, a apărut un fals socialism, care califică, pur şi simplu, drept socializare, orice expropriere, chiar pe acelea ale lui Bismark. Dacă monopolul tutunului este operă socialistă, atunci Napoleon şi Metternich ar trebui aşezaţi printre fondatorii socialismului. Marina regală, manufacturile regale de porţelanuri şi chiar intendenţa armatei ar fi instituţii socialiste". (Engels).

■

„Republica democratică ignoră din principiu diferenţele de proprietate. Capitalul îşi exercită puterea sa indirect, dar cu atât mai sigur". (Engels, *Originile familiei)*.

■

„In realitate. Statul nu este altceva decât un instrument de oprimare al clasei dominante, atât într'o republică democratică cât şi sub monarhie". (Engels, *Războiul civil în Franţa)*.

„Nimeni nu e vinovat, că s'a născut sclav. Insă, un sclav, căruia îi sunt străine tendinţele de eliberare ale clasei, care legitimează şi înfrumuseţează sclavia, asemenea creatură îşi merită destinul şi dovedeşte că are şi un suflet de slugă". (H. Müller).

A APARUT:
GERMANIA HITLERISTĂ
DOCUMENTE - IDEI - OAMENI
DE PETRE PANDREA
EDITURA „ADEVERUL",
344 PAGINI, PRETUL 80 LEI

Vitrina

Cuvântul Liber, *vechea revistă de luptă pentru respectarea drepturilor cetăţeneşti, de apologie a europeismului şi a valorilor progresiste, a reapărut într'o nouă serie. Din falanga de odinioară au rămas câteva dintre penele cele mai virulente. S'au adăugat şi paladini din tânăra generaţie.*

Conducerea echipei o are d. Tudor Teodorescu-Branişte. Apare săptămânal. Preţul 5 lei.

■

Şantier *este o revistă bilunară social-democrată sub conducerea d-lui Ion Pas.*

■

Lumea Nouă *se numeşte ziarul politic al partidului social-democrat.*

■

Proletarul *este organul socialiştilor unitari care gravitează în jurul interesantei personalităţi a doctorului Ghelerter. Din această pricină această mică grupare a primit porecla nedreaptă de „ghelerterişti", parcă partidele muncitoreşti ar cunoaşte cultul stupid al „şefului" politicianist! Se poate vorbi de „averescanism", „gogism", „georgism". Dar „ghelerterismul" este oribil!....*

In discuţia teoretică „personalitate sau exponent politic", democraţia şi partidele proletariene optează pentru un exponent fidel şi repudiază „personalităţile", adică pe indivizi plini de sine însăşi şi de capricii personaliste, oricât de capabili ar fi.

„Proletarul" se redactează sub îngrijirea d-lui Ştefan Voitech.

„Proletarul" şi „Lumea Nouă" găzduesc din când în când scrisorile extraordinar de interesante, pline de seva unei vaste experienţe de luptă, de suferinţă şi de nobilă pasiune intelectuală ale d-lui Mihail Bujor.

■

A. Dokk: Şcoala marxistă *(traducere litografiată)*, 151 pagini.

Am primit la redacţie o interesantă carte litografiată curat, cu coperte albastre şi cu un conţinut substanţial. In 151 pagini, autorul a reuşit să sintetizeze în formule clare, uneori prea simpliste în ochii unui specialist, punctele principale ale şcoalei marxiste.

Se tratează în 4 capitole: I. Filosofia marxistă *(Materialismul istoric, dialectica, legea unităţii antagonismelor, legea legăturii dintre calitate şi cantitate, materialismul dialectic); II.* Aplicaţiunea materialismului dialectic *(Religia, Statul, dreptul, Morala, Problema Familiei, Ştiinţa, Psihologia, Politica, Chestia naţională); III.* Economia politică marxistă *(Origina producţiei, munca, valoarea, marfa, moneda, plusvaloarea, rata plusvaloarei, exploatarea, salariul, circulaţia capitalului, deghizarea exploatării, evoluţia capitalismului, rolul istoric al capitalului); IV.* Marxismul şi reacţiunea *(Internaţionala II, Revizionismul, centrismul, internaţionaliştii, curentele postbelice).*

■

D. H. Sanielevici are sub tipar în editura „Adeverul" *două volume întitulate* „Răzvrătirea lui Dyonisos."

Studiile acestui solitar şi adânc cugetător au provocat la apariţie întotdeauna un interes dosebit prin originalitatea concepţiilor şi factura elegantă a stilului.

„Răzvrătirea lui Dyonisos" tratează cu competenţa specialistului problemele atât de actuale ale rasei în lumina ştiinţei moderne.

Informaţii

In Polonia are loc, în oraşul Luck, lângă Lemberg, un interesant şi sgomotos proces împotriva a 40 de muncitori şi ţărani ucrainieni.

Acuzarea: incendierea conacelor boiereşti, gonirea cu pietre a reprezentanţilor fiscului şi a jandarmilor, cererea unui plebiscit de alipire la Rusia sovietică.

La închisoare au fost torturaţi îngrozitor.

Torturile s'au aflat şi s'a deslănţuit o campanie de presă. Directorii închisorii — Baremba şi Caciuc — au fost înlocuiţi.

Procurorul a cerut împotriva celor 40 de acuzaţi condamnarea la moarte.

■

La 1 Noembrie a început la Sarabaja (Indiile olandeze) procesul împotriva marinarilor răsculaţi.

Sunt 140 matrozi autohtoni şi 35 matrozi albi europeni, uniţi în suferinţă. In faţa Curţii marţiale militare au mai fost chemaţi şi 17 ofiţeri care au avut „o comportare îngustă", adică au simpatizat cu matrozii răzvrătiţi de pe vasul numit „Cele 7 provincii".

■

Rezultatele ultimelor alegeri pentru Parlamentul norvegian sunt următoarele:

Partidul muncitorilor 69 mandate în loc de 47 (la alegerile din 1930), partidul conservator 31 mandate în loc de 41, partidul liberal 24 mandate în loc de 33, partidul agrarian 22 în loc de 25, partidul liberal popular 1 mandat în loc de 8.

Creşterea cu 22 de mandate a partidului muncitoresc dovedeşte că fascismul nu poate prinde teren în Norvegia.

■

In Estonia a avut loc un referendum pentru schimbarea Constituţiei. Din 532.652 voturi, 386.605 voturi s'au pronunţat pentru schimbarea pactului fundamental, iar 146.040 voturi contra.

Militarizarea Germaniei

Puţine naţii din lume iubesc parada şi fastul militar, aşa cum le iubeşte poporul german. Cântecul goarnelor, uniforma, ierarhia şi exerciţiile soldăţeşti, sunt obiecte permanente de nespusă desfătare.

Nu consider militarismul şi adoraţia cismei la Nemţi ca un „caracter de rassă" — în asemenea poveşti nici un cap oarecum clar şi trecut prin purgatoriul ştiinţelor istorice şi sociale nu mai poate crede.

Avem de-aface cu o grea moştenire a istoriei germane, în subsidiar cu istoria Prusiei.

Dacă Anglia şi-a cucerit locul sub soare şi hegemonia politică cu ajutorul năvilor şi prin exploatarea popoarelor coloniale; Statele-Unite prin aplicarea spiritului ştiinţific introdus în lume de Renaştere într'un spaţiu local cu imense bogăţii naturale debarasat de poverile tradiţiei şi ale rutinei; Franţa prin arta sa, Marea Revoluţie, hărnicie şi situaţie geografică, Germania a încercat să-şi câştige o poziţie analogă hegemonică prin forţa militară.

Configuraţia geopolitică, structura bogăţiilor naturale, modul de fixare al centrelor capitaliste în Europa au îndemnat pe regii Prusiei să ia drumul armelor, singurul lor drum pentru a ajunge la grandoare şi influenţă politică în constelaţia puterilor mondiale. Aproape două veacuri au mers din victorie în victorie, până la catastrofa din 1919. Hitlerismul consideră pasageră înfrângerea din 1919. Misiunea lui este de a pregăti ascuţirea săbiilor, înarmarea şi revanşa.

Două veacuri nu se şterg cu buretele din trecutul unui popor. Militarismul, cu care a cucerit Alsacia şi Lorena în 1871 şi a îngenunchiat pe urmaşul lui Napoleon I şi ţara gloriei militare, cultivat cu predilecţie ostentativă în tot timpul domniei lui Wilhelm II, s'a confundat în subconştientul colectiv german actual cu epoca de înflorire maximală economică, cu belşugul individual şi cu speranţele demonice de dominaţie a lumii: *„Germania, Germania înaintea tuturor!"* Fiecare individ în parte se simţea membru conştient, încadrat în rândurile unei armate victorioase, gata să intre în posesia unei prăzi fără seamăn din care oricine se va înfrupta.

După războiu, partidele democratice şi social-democraţia au încercat cu oarecare succes să facă o re-educare a masselor, îndrumate de Kaiser şi de camarila imperială, pe un drum dovedit o stupidă eroare în calcularea forţelor europene şi transoceanice.

Paradele încetaseră. *Reichswehr*-ul devenise o simplă anexă poliţienească în concepţia conducătorilor politici orientaţi vestic, deşi acolo se găsea la chiagul istoriei fredericiane.

A fost suficientă o criză economică de puţini ani pentruca massele mici burgheze să asculte din nou chemarea vrăjitorilor, că le vor duce pe vechile cărări de delir imperial.

Mişcarea hitleristă a făcut apel, în opoziţie şi acum la cârmă, prin uniforme, marşuri şi formaţiuni militare de paradă la viciul istoric: militarismul.

Succesul s'a dovedit eclatant. Şaptesprezece milioane de alegători, adică 47% au cerut reîntoarcerea la militarism şi s'au lepădat de Republica pacifică.

Dar 47% însemnează totdeodată ostilitatea (încă neorganizată politic) a celorlalte 47%. Germania este împărţită azi în două felii duşmane.

Unitatea trupului însângerat al naţiunii vrea să fie refăcută de către actualii conducători — îndemânateci propagandişti — prin mari serbări populare, unde în beţia artificiilor să se topească adversităţi ireductibile.

Ca o concesie făcută proletariatului, s'a anexat ziua de 1 Maiu, ziua muncii roşii şi a partidelor marxiste. Concesia s'a transformat straniu într'o paradă monstră, în spiritul dela Potsdam, adică în spiritul militarist al regilor Prusiei.

Parada este, deci, fenomenul actual de integrare şi unificare a Germaniei, în concepţia conducătorilor ei de astăzi.

După 1 Maiu au urmat serbările marinei dela Kiel — acolo unde s'au răsculat matrozii —, aniversarea naşterii lui Hitler la 20 Aprilie fusese alt prilej, comemorarea lui Schlageter, etc. Tot serbări şi parăzi.

Presa, evident, nu are voie să publice niciun rând de critică. D-l Dr. Fritz Klein, sas dela Sibiu şi director al ziarului DAZ (Deutsche Allgemeine Zeitung) câştigase 100.000 cetitori în plus, fiindcă a avut temeritatea să scrie *„prea multe serbări"* şi să redea *in extenso* desbaterile nefavorabile Germaniei din Camera Comunelor dela Londra. Ziarul a fost suspendat şi a reapărut numai după eliminarea directorului temerar.

In schimb, anecdota circulă liberă în rândurile cetăţenilor şi ironizează metoda serbărilor populare şi a părăzii pentru a realiza integrarea statală.

Iată una:

Intr'o iarnă, înainte de venirea lui Hitler la putere, micul Hans Zimmermann, copilul unui şomeur, întreabă pe mai-că-sa:

— De ce n'avem cărbuni să facem şi noi foc în casă ca bogaţii?

— Fiindcă tata e şomeur şi când eşti şomeur n'ai parale să cumperi nici unt, nici carne, nici cărbuni, răspunde mama.

— Şi de ce e tata şomeur?

— Fiindcă sunt prea mulţi cărbuni în lume. Se spune, că e supraproducţie. Dar, când va veni Hitler la putere, n'are să se mai întâmple prostia asta, ca să fie prea mulţi cărbuni şi lumea să degere de frig.

— Dacă vine Hitler la putere, tata nu mai e şomeur?

— Nu.

Intre timp, Hitler a luat puterea. Au trecut şase luni dela luarea stăpânirii, iar muncitorul Zimmermann a rămas tot şomeur!

Micul Hans Zimmermann, indignat de continuarea şomajului părintelui său, s'a apucat să scrie o scrisoare lui Adolf Hitler şi să-l întrebe dece nu-i dă de lucru tatălui-său, aşa cum a făgăduit.

Cancelarul Adolf Hitler a răspuns graţios copilului:

— Am luat munca pentru îmbunătăţirea situaţiei după alfabet. Deocamdată ne găsim la litera F: *Fahnen* (steaguri), *Feierlichkeiten* (sărbători), *feste feiern* (să serbăm, nu glumă!). Până la litera Z a lui Zimmermann n'am ajuns încă...

Şomeurii rabdă ca şi mai înainte. Diversiunea hitleristă se dovedeşte şi pentru poporul naiv o greoaie farsă. In loc de muncă li se oferă paradă militaristă. Panaceul misterios pentru soluţionarea crizei economice şi pentru lichidarea şomajului nu-l posedă Hitler în buzunarul pantalonilor săi, aşa cum se lăuda în discursurile din opoziţie.

Militarizarea serveşte ca pavăză a ordinei stabilite şi ca pregătire sufletească şi tehnică a războiului viitor.

In loc de pâine şi muncă, oferă muncitorilor şi şomeurilor gloanţe şi perspectivele unui nou măcel, unde să servească drept carne de tun, ca şi în războiul precedent.

P. Pd.

„Vulturul german"

(Neuer Vorwärts Presse)

RALPH CORNWALL

Spiritistul

Unchiul meu Jonathan, care-și începuse cariera negustorească ca voiajor comercial, avea o deosebită slăbiciune pentru tot felul de povestiri. Printre ele era și o poveste spiritistă, pe care a repetat-o de atea ori încât am învățat-o pe derost.

Intr'o frumoasă seară de toamnă am pornit-o călare dela Croydon spre Windsor. După trei ore de drum, m'am simțit frânt de oboseală și răzbit de sete, așa încât am început să mă uit după unul din hanurile înșiruite la tot pasul prin acea parte a locului. Deodată însă, cerul se acoperi de nouri cenușii, începu să tune și să fulgere, și, cât ai clipi, se deslănțui o furtună urmată de ploaie. Calul meu, speriat de trăsnete, o luă razna peste răzoare și răspântii. Insfârșit isbutii să-l stăpânesc și să-l opresc în fața unui han cu o înfățișare foarte agreabilă.

„Bine, — reflectai în sinea mea în timpul descălecării, — nebunia ta era bine venită, căci ne-a adus la adăpostul ăsta plăcut". Lăsai calul istovit în paza unui flăcău voinic, care avea rolul de argat, și intrai în casă. Bucătăria, care servea în acelaș timp și de odaie de călători , era spațioasă, curată, și prietenoasă. Inăuntru se mai aflau câțiva oameni, veniți cași mine probabil de curând, pentru a se adăposti de furtună. Se încălzeau la vâlvătaiele focului în așteptarea mesei de seară. Mă amestecai printre ei. Puțin timp după aceia, hangița ne pofti să luăm loc la masă. Ne aștepta o gustare ispititoare, alcătuită din șuncă, ouă, rasol cu mujdei și niște epure împănat.

Discuțiile se învârteau bine'nțeles în jurul prăpădului pricinuit de furtună și depe urma căreia avusese fiecare în parte câteceva de suferit. Unul fusese asvârlit depe cal; altul, care tocmai făcea o plimbare cu dogcart-ul se răsturnase și căzuse într'un șanț plin de nămol. Un Ford suferise o pană din pricina drumului plin de gropi așa că proprietarul mașinei se văzuse silit să alerge câțiva kilometri pe jos, prin ploaie. până să ajungă la han. Toți erau leoarcă de apă și găseau timpul îngrozitor: un adevărat Sabat al vrăjitoarelor.

— Vrăjitoarele și spiritele preferă pentru Sabaturile lor o noapte senină și secetoasă, nu o vreme vijelioasă!

Cuvintele astea fură pronuntate aproape în taină, cu accent misterios, de către unul din oaspeți. Acest om, voinic, cu privirea cruntă, îmi făcu impresia unui voiajor sau a unui negustor ambulant. Alături de mine ședea un tânăr simpatic, bine dispus, îmbrăcat modern și curat, care izbucni în râs:

— D-ta pari să cunoști foarte bine obiceiurile spiritelor, deoarece știi precis că strigoilor nu le place să se ude sau să se mânjească cu noroi.

Cel dintâi îi aruncă tânărului o privire furioasă și zise:

— Tinere, nu vorbi cu atâta ușurință despre lucruri care întrec rațiunea d-tale!

— Doar nu vei crede că există spirite?

— Se poate totuși să existe spirite; dar oricum, d-ta știu că n'ai avea curajul să stai în fața vre-unuia din ei.

Tânărul se ridică roșu de mânie. Dar imediat se așeză din nou și zise:

— Afirmația d-tale ar putea să te coste scump, dacă n'ar fi atât de naivă.

— Nu-i de loc naivă — răspunse negustorul, aruncând pe masă o pungă de argint plină de bănet. Iată cincizeci de pfunzi. Ii pierd cu cea mai mare plăcere dacă nu mi-o reuși să-ți chem spiritul unuia dintre prietenii d-tale decedați; și dacă, dupăce l-ai recunoscut, vei avea curajul să te lași îmbrățișat de el.

Noi ne uitarăm puțin mirați unul la altul, dar tânărul meu vecin răspunse în acelaș chip ușuratic:

— Deci, vrei să faci serios una ca asta; nu glumești?

— Da, — replică celălalt, — pun cincizeci de pfunzi, cu condiția de-a plăti la rândul d-tale aceiaș sumă în caz că pierzi.

După o scurtă tăcere, tânărul zise râzând:

— Cincizeci de lire sterline, stimate domnule spiritist, e o sumă care n'a avut-o până acum nici un lefegiu în buzunarele lui. Dar pun cu plăcere cinci lire, dacă te declari mulțumit numai cu atât.

Spiritistul își luă punga depe masă și zise pe un ton disprețuitor:

— Care va-să-zică nu te'ncumeți, tinere?

— Eu nu mă 'ncumet? — se răsti tânărul. Dacă ași avea la mine cincizeci de lire, n'ași mai sta mult pe gânduri.

Atunci pusei câteva bancnote pe masă:

— Iată patru lire sterline, le pun în contul rămășagului d-tale.

Abia făcui această propunere, când și ceilalți domni, amuzați de ciudățenia rămășagului. veniră mai aproape și puseră bancnote pe masă. Intr'unul sau două minute, cele cincizeci de lire sterline fură complect acoperite. Negustorul era atât de sigur de cauza lui, încât încredință studentului întreaga miză. Ca punct de observație ne alesesem un mic chioșc în grădină, cu desăvârșire izolat, care, după toate aparențele, excludea orice posibilitate de evadare, deoarece n'avea decât o singură fereastră și o ușă, pe care, după introducerea tânărului înăuntru, le-am închis cu precauțiune. Puserăm hârtie, toc și cerneală pe măsuța din interiorul chioșcului și îndepărtarăm lumânările, astfel că se făcu întuneric beznă. Având pe vânzătorul ambulant în mijlocul nostru, ieșirăm afară, așteptând cu încordare desfășurarea evenimentelor. Negustorul începu să reciteze cu glas profund și solemn:

„Incet din deslănțuirea năprasznică a furtunii, din talazurile
mării
Inalță-te, vino din adâncurile umede, în care te-ai cufundat.
Te conjur , odată și de două ori
și a treia oară, vino!
Te așteaptă prietenul tău, de care ai fost legat din frageda
copilărie,
De care te-ai despărțit prin
granițele veciniciei
Ostenește-te până la noi, vino lasă-te văzut de ochi pământești!"

După câteva clipe zise cu glasul schimbat:

— Ai cerut să vezi pe prietenul tău Roger Eaton, care s'a înnecat acum trei ani pe coasta Americii de Sud?

— Nu-l văd, — răspunse studentul din chioșc. Dar văd ridicându-se în apropierea ferestrei o lumină albă — n'are nici o înfățișare, e așa ceva ca un nour destrămat, ca o bucată de vată puțin luminoasă...

Glasul lui răsuna ca al unui om care descrie un obiect pe care-l vede înaintea lui. Noi ascultam în liniște.

— Ți-e teamă? — întrebă negustorul.

— Nu mi-e teamă, — răspunse studentul cu voce tare.

După câtva timp de tăcere. negustorul începu din nou să vrăjească:

„Apari, Roger Eaton, înaintea prietenului tău care te așteaptă,
Ivește-te, arată-te, chiar dacă
fața ta
E umedă de apa în care stai
cufundat și părul tău
E verde de ierburile mării".

Incă odată se auzi întrebarea lui solemnă:

— Ce vezi acum?

Studentul răspunse cu glas domol:

— Văd nourii luând înfățișarea unui bărbat. Capul îi e acoperit de un văl, nu se mișcă.

— Acum ți-e teamă?

— Nu, nu mi-e teamă.

Ne uitarăm unul la celălalt, cuprinși de spaimă, fără să scoatem nici un cuvânt. Negustorul recită din nou cu glas de dincolo de mormânt și cu brațele ridicate:

„Mișcă-te deci, spirit al lui Roger Eaton, apropie-te,
Fii ca în zilele când te aflai
printre noi, zâmbește!
Prietenul din zilele copilăriei
tale, pentru care
Te-am chemat și te-am conjurat, vrea din parte-ți dovada
identității tale!"

— Ce vezi?

— Vălul dispare. Vai, el e! E Roger Eaton. Se duce la masă... scrie... fără să atingă tocul.... tocul aleargă pe hârtie....

— Ți-e teamă?

Intrebarea spiritistului fu urmată de o groaznică clipă de încordare; apoi, studentul răspunse cu glasul complet schimbat:

— Nu... nu... mi-e.... teamă!

Negustorul continuă făcând gesturi tot mai bizare:

„Apropie-te, Roger Eaton, vorbește, șoptește, povestește cum ți-a mers! Informează pe prietenul tău asupra situației depe lumea cealaltă! Apropie-te de el; așteaptă cu nerăbdare îmbrățișarea ta!".

— Ce vezi acum?

— Se apropie... din ce în ce mai mult.... mă urmărește... întinde brațele... mă cuprinde...! Ajutor! Ajutor! Salvați-mă!

— Acum ți-e teamă? — întrebă negustorul cu glasul diabolic și batjocoritor.

Un strigăt înfiorător, apoi un gemăt înăbușit fu singurul răspuns.

— Dați-i o mână de ajutor acestui tinerel pripit! — zise negustorul amărât, în timp ce noi ne străduiam să descuiem ușa. Mi se pare că am câștigat rămășagul. Dar n'am nevoie de banii lui; sunt mulțumit că i-am dat o lecție de pomină. In viitor n'o să mai vorbească despre lucruri pe care nu le pricepe.

Intrarăm în chioșc unde găsirăm scaunele și masa răsturnate, iar pe student svârcolindu-se pe podea. Hârtia depe masă avea scris pe ea, cu litere mari, neregulate, numele celui înnecat. Dupăce studentul își reveni puțin din spaima pe care o trase, fu cuprins de furie împotriva negustorului, care-l adusese în situația asta. Voia să-i tragă o bătaie soră cu moartea și începu să-l caute prin toată casa. Cum nu-l găsise nici în odaia oaspeților, nici în bucătărie, nici în grajd, nici în celelalte încăperi ale hanului, o luă razna pe câmp, înjurând și blestemând, ca să pună mâna pe spiritist. Dar nici pe student și nici pe spiritist nu i-am mai văzut vre-odată!...

Când am auzit pentru prima dată această povestire, am întrebat: „Unchiule, cum se face că cu toată această pățanie la care ai luat parte, tot nu crezi în spirite?".

„Dragă băiete, — îmi răspunse unchiul, — pentrucă n'au dispărut pe veci numai studentul și spiritistul, ci și cele patruzeci și cinci de lire sterline. pe care le pusesem ca rămășag atât eu cât și ceilalți călători. Cei doi potlogari le luară cu ei. după ce ne jucară o festă bine chibzuită, în care intrasem cu toții la apă.

In rom. de AD. B.

Poliția e în fierbere

Cine e autorul crimei?

Un fiu e acuzat că a ucis pe tatăl său... El însă susține cu tărie că e nevinovat. Frate-său un destrăbălat, o canalie, caută să ațâțe justiția împotriva celui învinuit. Unit cu un fost spion din războiu, uneltesc zeci de crime, seduc fecioare, împrăștie jalea în nenumărate familii.

Dintre victime, Gaby, frumoasa lucrătoare de care s'a îndrăgostit fiul patronului, trece prin chinuri nespuse, urzindu-se mereu comploturi împotriva ei, și

POLIȚISTUL BOB GREY

ajutat de Jim Boxerul, își pune toată inteligența și îndrăzneala în joc ca să descopere pe adevăratul criminal și să dejoace uneltirile infame ale unei bande de nobili tâlhari.

Rar s'a citit un roman mai zguduitor ca

Taina unei Orfane

(VICTIMELE SPIONAJULUI)

pe care acum, când suflă un vânt războinic, trebue neapărat să-l cereți dela chioșcari sau depozitari de ziare, peste câteva zile, când va apare.

Cinematograful

Don Quichotte

Când am văzut anunțat un film cu titlul „Don Quichotte", care era și franțuzesc și mai cuprindea pe deasupra și exhibițiile de bella voce ale unui bas baritonal profesionist, am fost încredințat că va fi un fiasco. Și mă întrebam cum a putut un bun regisor ca Pabst să se încumete într'o asemenea întreprindere.

M'am dus să văd filmul. Și am rămas fermecat. Toată seara îmi reveneau, obsedante, crâmpee de scene, încărcate cu acea semnificație profund umană a poveștii lui Don Quichotte.

Romanul lui Cervantes are un singur cusur. Este cam lung. Dar personagiul creat de el e un cap de operă. Adeseori am avut de combătut pe acei care negau orice valoare psihologică bătrânului cavaler al „Tristei Figuri. „Un moșneag țâcnit și caraghios", — auzeam pe unii; „o nebunie neinteresantă și neverosimilă" — spuneau alții. Și cu toții se minunau de succesul răsunător pe care în Istoria literară l'a avut utopicul „Apărător al Văduvei și Orfanului".

Pentru ca să pricepi frumusețea morală și să te simți mișcat de înălțime sufletească a lui Don Quichotte nu este obligatoriu să fii personal puțin nebun. dar e nevoie să fii capabil a înțelege pe acei oameni care au tristul și incomodul privilegiu de a sta la granița dintre pasiune și psihoză. Intre aceste două situații este o mare deosebire. Nevroza — spun alieniștii — este mai presus de toate o cădere dela un nivel mental la altul mai jos. Toate conduitele nebunului provin dintr'o insuficiență de forță psihică, dintr'un deficit de tensiune sufletească. La pasiune, dinpotrivă, tensiunea e enormă. Asemănarea dintre pasiune și nebunie stă în aceea că amândouă deformează realitatea, și amândouă o deformează în mod coherent, potrivit unei idei centrale și unui sistem logic. Iar trecerea dela pasiune la nebunie e o chestiune de forță. Când pasionatul nu mai dispune de o mare tensiune mentală, cade la un nivel inferior și ceeace era până atunci elan pasional devine o tristă și monotonă nevroză.

Pentru toate aceste motive, clinicește vorbind, Don Quichotte nu este un nebun, ci este un pasionat.

Pabst a refăcut cinematograficește legenda acestui personaj de multă vreme clasic și pe care — lucru curios—ecranul nu-l utilizase încă. Desigur, filmul nu are acea viteză accelerată a „supercapodoperelor" cu gangsteri și pistoale. Se desfășură mai lent, și acțiune propriu zisă nu e. Dar nici nu era nevoie. Don Quichotte trebuia dat exact așa cum l-a dat Pabst. Trebuia adică pus în acele câteva situațiuni bine cunoscute: luptând cu morile de vânt, șarjând o turmă de oi, liberând pe ocnaș și duelându-se pentru Dulcineea cu un adversar de mascaradă. Iar începutul și sfârșitul trebuiau făcute într'un decor de cărți enorme cuprinzând naive și interminabile romane cavalerești. La început Don Quichotte le citește cu aviditate. La sfârșit, muribund, le vede cum sunt arse, din ordinul Ducelui. Atât și nimic mai mult.

Punerea în scenă, peisagele prăfoase de piatră seacă așa de caracteristic spaniole, străzile întortochiate cu populația zdrențoasă și sordidă dintr'însele, luxul de prost gust al palatului Ducelui și al zorzoanelor doamnelor dela curte toate astea Pabst le-a realizat cu o măestrie care face din Don Quichotte primul film de artă francez dela vorbitor încoace.

Cusururi există. Dar nu prea de tot importante. De pildă ce idee nenorocită a fost aceea de a-l pune la un moment dat pe Sancho Pansa să cânte o arie semi turcească, semi spaniolă, interpretată cu accente de Montmartre! Dar mai ales agasant a fost felul cum râdeau figuranții. Râdeau fals ca niște senatori romani din piesele istorice ale lui Alecsandri. Câteodată Dulcineea (care are și ea un rol de quasi-figurantă) este pusă să execute un râs de primul plan. O vedem cum se forțează să hohotească, cum se crispează, cum la un moment redevine indiferentă, pentru ca brusc, și cu un aer conștiincios de par'că ar fi fost pusă de guvern, să-și reia hohotul cu aceeași expresie de funcționar care își îndeplinește slujba.

Păcat. Căci trebue să recunoaștem că Pabst a făcut de data asta minuni în ce privește figurația. Figurantul francez nu-i ca cel american. Nu trăește într'o citadelă cinematografică așa cum e Hollywood. Trăește la Paris, este „șomer" și nu se gândește la figurație în filme decât când află că se caută figuranți pentru cutare film. Plecând la Hollywood, așa zisul „statist" sau „extra" e profesional specializat în figurație, își are fișa în cazierele tuturor marilor „producer"-i, și nu trăște decât din artă. Fiecare a mai jucat în multe filme, și știe cum să se miște pe stradă sau într'un salon, cum să stea la masă, cum să mormăie cuvintele in'nteligibile ale unei conversații de „arierplan", cum să strige, cum să râdă, etc... Figurantul francez ignorează toate astea. Iată de ce este un mare merit pentru Pabst să fi reușit a scoate din figuranți francezi atâta naturalețe și atâta varietate. Niciodată figurantul francez n'a jucat așa de bine. Fiecare avea altă expresie decât vecinul, alt tip fizic, altă atitudine. Era perfect. Dar de îndată ce începeau a râde, era o catastrofă.

Pentru partea pur plastică, realizatorii filmului s'au inspirat mult dela desenele de „Donchișoți" ale lui Gustave Doré. Și a fost o excelentă idee.

Ne rămâne să vorbim puțin despre Șaliapin în particular. Nu este numai un mare cântăreț, dar și (poate chiar mai ales) unul din cei mai profunzi tragedieni ai timpului nostru. Se simte că masca pe care și-a făcut-o și nuanțele subtile ale jocului său sunt rodul unei munci migăloase și paciente caracteristică marilor adevărați artiști.

Incă un cuvânt înainte de a termina. Dialogul, deși făcut de Paul Morand, nu este exact ce trebuia. Prea multă vorbărie, s'apoi prea mult „argot" parizian, în deosebi în rolul lui Sancho Pansa.

Dar, cum am mai spus: defectele sunt secundare; filmul este un ospăț pentru amatorii de adevărată mare artă.

Aproape mut

Gustav Fröhlich și cu Annabella joacă într'un film quasi mut. Annabella scoate în total vre-o cinci fraze. Iar ceilalți actori sunt puși aproape numai în acele situații în care sau nu se vorbește, sau nu se aude (din cauza distanței, a gălăgiei ambiante, etc.).

Este vorba de un tânăr și disperat „șomer" care hotărește să se arunce în Dunăre exact în momentul când o încă și mai tânără și nu mai puțin disperată „șomeză" i-o ia înainte. Din sinucigaș, el devine brusc salvator de sinucigașe. Cu cei 50 de șilingi pe care el îi primește drept recompensă dela municipiu, încep amândoi „o nouă viață". O duc când mai rău și când mai bine; la sfârșit sunt gata-gata s'o pățească, dar în ultimul moment au norocul să scape grație...; dar n'am de gând să povestesc filmul. Il menționez ca pe un film inteligent făcut, adesori cam lung și aproape plicticos, dar în general destul de original pentru a dori ca rețeta artistică întrebuințată într'însul să mai fie încercată și de acum înainte.

Altele

Tot Gustav Fröhlich joacă într'un alt film care se numește „Numai odată în viață". Este prototipul comediei germane banale, plină de funcționari comerciali făcând involuntar pe baronii, cu chiprocouri numeroase și sfârșit la biserică.

Cât despre filmul francez „Les ailes brisées", este reeditarea celor mai autentice rețete ale pieselor de la Odeon din 1910 — epoca mustăților „goloaze" și a accidentelor de trăsură cu cai. Este să te prăpădești de râs la fiecare scenă patetică.

D. I. SUCHIANU

IN EDITURA ALCALAY

VA APĂREA IN CURÂND ROMANUL

A DOUA VIAȚĂ A LUI ȘERBAN VARU

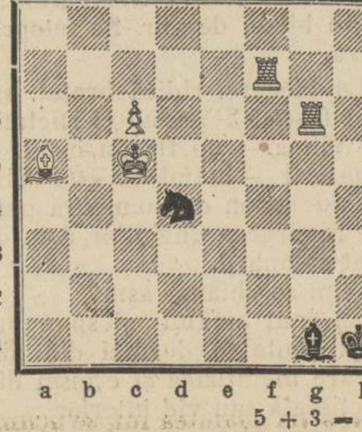
datorit D-lui Luca Gheorgheade

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 657

de Ing. G. Heskia, București.

(inedită)

5 + 3 = 8

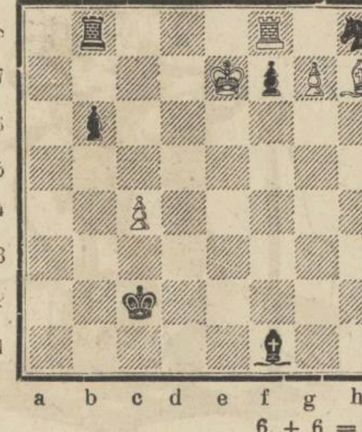
Mat ajutor invers în 4 mutări.

PROBLEMA No. 658

de Dinu Negreanu, București

(inedită)

— *Dedicată d-lui A. Gross-Hațeg* —

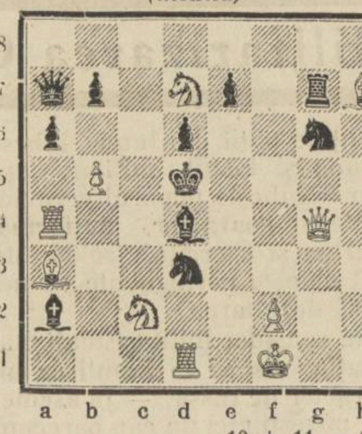
6 + 6 = 12

Mat maximal invers în 3 mutări

PROBLEMA No. 659

de O Costăchel, Iași.

(inedită)

10 + 11 = 21

Mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 165

Jucată la concursul de șah din Münchengrätz în ziua de 9 August 1933.

ALB : Dr. Fazekas.

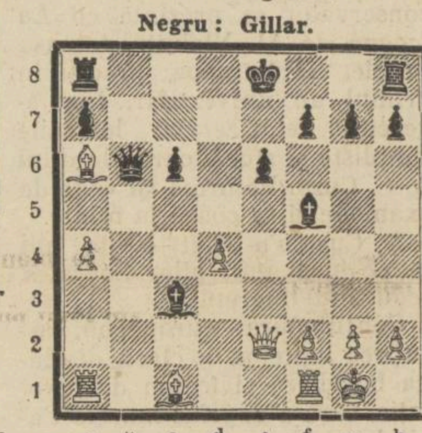
NEGRU : L. Gillar

Gambitul damei.

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, c7—c6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Cg1—f3, d5×c4; 5. a2—a4, Nc8 f5; 6. Cf3—é5, Cb8—a6; la această inovație preconizată de maestrul Canal se răspunde de obicei prin f3 sau é3. Conducătorul albelor găsește însă o continuare printr'o combinație ingenioasă. 7. é2—é4!, Cf6×é4; mai slabă ar fi fost continuarea N×é4. căci ar fi urmat C×é4; C×é4; N×c4 apoi Df3. 8. Nf1×c4, é7—é6; 9. Cé5×c6!, b7×c6; 10. Nc4×a6, Dc8—b6; la Da5 ar fi urmat Nb7. 11. Dd1—é2. Nf8 b4; 12. 0—0!, Cé4×c3; 13. b2×c3, Nb4×c3;

Situația partidei după a 13-a mutare a negrului.

Negru : Gillar.

Alb : Dr. Fazekas.

14. Nc1—a3! alb își continuă atacul cu deosebit avânt. 14..., Nc3×d4; la N×a1 ar fi urmat: Nc5!, Db2; Dé5 cu atac victorios, iar la Dc7 T×a1 și f6 ar fi fost zădărnicit prin g4! 15. Ta1—c1, c6—c5; alb amenința T×c6. 16. Na6—b5+, Ré8—é7? 17. Tf1—d1, Th8—d8; la Rf6 alb ar fi câștigat prin g4 urmat de Df3+ sau T×d4. 18. Td1×d4!, Td8×d4; 19. Na3×c5+ și alb câștigă.

Această partidă a obținut cu drept cuvânt premiul de frumusețe.

ȘTIRI

Cercul de șah C. F. R. din București de sub valoroasa conducere a d-lui ing. A. Kery a luat inițiativa convocării unui congres de șah pentru zilele de 29 și 30 Decembrie 1933, cu care ocazie se va reorganiza Federația Română de Șah și se va alege un nou comitet.

Cu acelaș prilej cercul sus numit organizează și un concurs pentru campionatul de șah al României. Din regulamentul acestui concurs desprindem: Se vor juca partide eliminatorii pe grupe, iar primii 2 sau 3 din fiecare grupă vor intra în concursul final. In această finală care începe la 31 Decembrie vor intra de drept foștii campioni Dr. N. Brody (Cluj), Al. Tyroler și St. Erdely (Timișoara), precum și dr. I. Balogh (Miercurea Ciucului). Jucătorii din provincie, cari vor intra în finală, vor fi găzduiți de cercul organizator, care le va restitui și cheltuelile de drum. Celorlalți jucători li se acordă 50 % reducere pe calea ferată și condiții avantagioase de masă și locuință în București.

Inscrierile se primesc irevocabil până la data de 10 Decembrie și sunt valabile numai însoțite de taxa de înscriere de lei 500.

P. I. NEGREANU
S. THAU

FEDOR ŞALIAPIN

Amintiri din viața mea

A doua zi, tata-mi porunci:

— Crăpătură, pregăteşte-te de bae!

Şi-acum mi-e dragă baia, dar baia dela noi, din provincie — e o adevărată minune! Mai cu seamă toamna, când aerul este limpede, proaspăt şi miroase a ciuperci proaspete şi a mături, cu care oamenii prevăzători se duc la bae şi se înapoiază acasă cu ele la subsoară. E plăcut să vezi cum în serile întunecoase de toamnă, oamenii proaspăt îmbăiaţi merg pe străzile prost luminate de felinarele cu petrol, lăsând în urma lor un abur uşor, dar e şi mai plăcută baia, când ştii c'acasă te-aşteaptă ceaiul cald cu dulceaţă. Baia-mi plăcea cu atât mai mult, când ştiam că mama îmi va da acasă negreşit ceaiul cu dulceaţă.

Pe timpul acela, părinţii mei locuiau în oraş, în mahalaua Suconnaia.

Şi iată-ne pe amândoi, — eu

Fedor Şaliapin

şi tata, — sosind la bae. Tata e foarte bine dispus. Ne dezbrăcăm. El mă priveşte îndelung, şi după ce mă'mpunge cu degetul în spate, mă'ntreabă ameninţător:

— Ce sunt astea pe tine?

Abia atunci bag de seamă că pielea mi-e plină de vergi albastre-verzi întocmai ca la blana de zebră.

— Am căzut şi m'am lovit puţin.

— Numai atât? Atunci de ce eşti plin de vărgi? De unde ai căzut?

Ii spun adevărul. Atunci el smulge câteva fire groase de mătură şi'ncepe să mă croiască cu ele, zicându-mi:

— Na, să nu te mai urci altădată'n mesteacăn, să nu te mai urci!

N'am atâta durere, pe cât îmi e de ruşine de oamenii care stau pe lângă bazin. Mi-e ruşine şi necaz. Scena asta neprevăzută face pe toţi să râdă, cu toate că râd fără răutate, şi încurajează pe tata să mă bată:

— Dă-i, cară-i! Aşa-i trebue, bate-l! Să nu-ţi fie milă de piele, o să-i treacă! Dă-i acolo, chiar acolo!

Dealtfel, nu prea mă revoltam atunci când mă bătea, găsind bătaia foarte firească, în ordinea vieţii. Ştiam că'n mahalaua Suconnaia toată lumea era bătută; fiecare-şi primea porţia: şi cei mari şi cei mici; zilnic, dimineaţa şi seara. Bătaia era ceva de neînlăturat, o lege. Dar pedeapsa publică, lângă bazin, în faţa atâtor oameni şi spre hazul lor, asta mă revolta grozav.

Mai târziu, când mă făcui de doisprezece ani, începui să protestez împotriva furiei beţivului de tată. Mi-aduc aminte că odată protestul meu atât l-a scos din fire, încât se năpusti asupra mea cu un lemn gros. Fiindu-mi teamă c'o să mă omoare, ieşii în stradă aşa cum mă găseam, în cămăşuţă, cu picioarele goale şi fără pantaloni, străbătui vreo două străzi, fără să-mi pese de gerul de cincisprezece grade, şi m'ascunsei la un tovarăş, iar a doua zi,—tot aşa, desculţ şi dezbrăcat — mă'napoiai acasă. Tata nu era acasă, iar mama cu toate că era bucuroasă c'am scăpat de bătae, totuşi mă certă — de ce-am fugit desculţ prin zăpadă. Cu toate explicaţiile mele, că n'am avut timpul să-mi încalţ cizmele, abia se stăpâni să nu mă bată.

Tata câteodată când era beat, cânta visător, cu o voce piţigăiată, aproape femeiască, ce suna ciudat, — par'că i-ar fi fost străină, — şi care nu se potrivea de loc nici cu corpul, nici cu caracterul lui, — cânta un cântec cu cuvinte nespus de idioate:

Sixanicma,
Cetvertacma,
Tazanitma,
Suleimatma
Usumpta,
Bastinicma!
Dâglim, dâglim,
Dâglim, dâglim.

Eu nu'ndrăzneam niciodată să îl întreb, — ce 'nseamnă aceste cuvinte încâlcite, diformate, pe jumătate tătăreşti? Şi nici n'am putut pătrunde înţelesul proverbului, pe care-l spunea atât de des.

— Dumnezeul Epimah nu e prost.

Dealtfel nu-mi vorbea niciodată şi nimic despre Dumnezeu. La biserică se ducea foarte rar, dar atunci când intra'n ea, se'nchina cu multă evlavie. Privea fix înaintea lui, se'nchina şi făcea mătănii foarte rar, dar simţeam că el spune toate rugăciunile pe care le ştia. Şi abia de ştia câteva, — eu nu l-am auzit niciodată spunând rugăciunea la culcare: „somnul ce mă va cuprinde" sau dimineaţa.

Şi nici în biserică nu-mi spunea nimic, dar îmi dădea din când în când câte un ghiont, când stam alături de el şi priveam distrat la barba, ochii sau nasul cuiva.

— Stai liniştit, crăpătură! — îmi spunea el în şoaptă, ciocănindu-mă în tidvă, iar eu deveneam pe loc smerit înaintea Domnului, luându-mi aerul cel mai cucernic din lume.

Mai târziu, intrând în slujbă la prefectură, unde slujea şi tatăl meu, am observat că pe sugătoarea lui era schiţat un mormânt: o ridicătură mică de pământ, cu o cruce deasupra lui, iar dedesupt purta o inscripţie: „Aici nu există nici durere, nici întristare, nici suspine, ci numai viaţa fără de sfârşit".

Trad. de MARIA VAVILINA

Notă. — Vezi no. 675.

(Continuare în numărul viitor)

Cărți și reviste

Henri Terrasse: L'Art Hispano-Mauresque des Origines au XIII-eme siecle. (Les Editions G. van Oest, Paris)

Cu o erudiţie impresionantă, Henri Terasse ne înfăţişează într'un volum de 503 pagini, bogat ilustrat, istoria artei spaniole-maure în primul şi cel mai străucitor stadiu al ei: dela cucerirea Spaniei în anul 710 până la înfrângerea hotărâtoare a islamului la începutul secolului al 13-lea.

Autorul argumentează că islamul n'a isbutit nicăeri să obţină o formă mai valoroasă şi proprie ca în Spania, şi se ridică cu drept cuvânt împotriva opiniei populare, care atribue Arabilor formele moscheelor din Spania.

„Islamul arab era o religiune fără artă". El a dobândit în Asia-Minoră formele trouvailleurilor elenistice din era creştină mai ales a celor din Bizanţ.

Exemplele cele mai importante sunt Moscheea din Damasc şi Templul circular din Ierusalim. Arta spaniolă-maură creşte pe pământ spaniol, ia naştere sub influenţa elementelor vizigotice, orientale şi bizantine, dar e în realitate — după cum susţine Terrasse — un produs indigen.

Caracteristica arcadă în formă de potcoavă a fost întrebuinţată în bisericile vizigotice înaintea pătrunderii islamului în ţară, iar Vizigoţii găsiseră deja această formă în Spania. Amestecul de piatră şi cărămidă îşi are originea în Bizanţ. Sub stilul spaniol-maur, ornamentaţia artei medievale europene care pe nedrept fusese considerată mai înainte ca o moştenire a Romei, a ajuns în culmea înfloririi. „Dacă călătoreşti prin Spania, nu-ţi va trece nici odată prin minte să consideri stilul maur ca ceva străin, ci dimpotrivă, vei recunoaşte într'însul caracterul intim al sufletului spaniol. Acest caracter n'a putut fi importat într'o zi de către ceritorii orientali sau de către Berberii devastatori, ci el face parte din atributele permanente ale spiriului spaniol.

Noi sesizăm mai uşor acest caracter spaniol originar în monumentele islamice decât în edificiile creştine ale ţării".

In stabilitatea decoraţiunii exclusiv abstracte care evită omenescul, autorul recunoaşte pe de altă parte cauza determinantă a decăderii de mai târziu.

Terasse vede în amestecul seriozităţii ascetice şi al abondenţei decorative cele două elemente inseparabile ale uneia şi aceleiaşi armonii, pe care el o scoate caracteristică.

Jocul dragostei

Este ultimul roman al lui André Lamande, mort pe neaşteptate la Biaritz, în vârstă de 47 de ani.

El a fost unul din reprezentanţii generaţiei de sacrificiu a războiului. Sacrificiul acestei generaţii l-a arătat el în cartea sa „*Les Lions en croix*". In romanul „*Ton pays sera le mien*" evocă rivalitatea popoarelor, duşmănia dintre unele părţi ale lumii.

Iar în „*Les Enfants du siècle*" ne zugrăveşte generaţia epocii noastre, setoasă de plăcere, grăbită să trăiască, sacrificând emoţia adevărată, nerăbdării de a gusta plăcerea. Totuşi André Lamande nu este pesimist, pentru că alături de trăsăturile aceste foarte adevărate ale generaţiilor tinere, el arată şi dorinţa lor de a reconstrui şi a împăca lumea pentru un viitor mai bun.

Ultimul său roman pune întreaga problemă a dragostei, construind într'o psihologie exactă şi nuanţată legătura minciunii cu dragostea.

Zile și nopți

Maria Dobrovska, cunoscuta romancieră poloneză, a scos prima parte dintr'un lung roman, intitulat „*Zile şi Nopţi*", care va constitui opera sa capitală, încununând cu succes, activitatea sa literară de până în prezent. In acest roman se desfăşoară viaţa întregii Polonii, sub ocupaţia rusească, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Este o povestire cam monotonă, poate prea lungă şi amănunţită a vieţii unei familii cu traiul liniştit şi fără peripeţii din această epocă. Indată ce intri însă în miezul povestirii, te simţi ca prins şi purtat de curentul vieţii unei naţiuni întregi. D-na Dobrowska izuteşte să recreeze o lume cu mijloacele cele mai modeste şi numai prin puterea de evocare a vieţii care se desfăşoară în tonul just şi lin, într'o atmosferă senină şi melancolică, zile şi nopţi.

Din literatura chineză

In amurg

In susul apei, soarele cade şi se răsfrânge pe pânzele de nisip.

Valurile retrăgându-se, au lăsat bărcile de pescar pe povârnişul malului.

Două egrete albe stau nemişcate pe ţărm.

Dar iată un trecător, — o clipă stau în cumpănă, apoi, deodată, îşi iau sborul şi se pierd printre trestiile înflorite.

Deşteptare

M'am sculat plictisită că iar trebue să mă fardez.

Furioasă, am luat oglinda care îmi oglindeşte chipul obosit.

Cum am slăbit de-atâtea tristeţi nesfârşite!

Lacrimile, pe care nu le pot stăpâni zilnic, sunt mărturia singurătăţii în care trăiesc.

Aplecată, în faţa toaletei, îmi fac sprâncenele, în silă.

Subreta, care nu-mi ştie gândurile, a luat o ramură înflorită de prun [1] ca să mi-o înfigă în păr.

Auroră

Soarele răsărind luminează pădurea întunecată şi luxuriantă.

Pe nisipul de un alb ca argintul se 'ncrucişează umbre rare. Dincolo de pădurea de pini marea îşi desfăşoară apele limpezi, iar în depărtările pierdute insulele se întrezăresc ca o arătare de vis.

Agale şi visător mă plimb cu copilul meu; cântecele cocoşilor şi ale pasărilor îmi farmecă urechea iar coardele sufletului meu vibrează prelung.

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

[1] Simbolul iubirei.

Cronica mizantropului

Literatură nouă

Intr'o publicaţie de generaţie tânără citim această compunere hazlie, care credem că va descreţi frunţile cititorilor noştri:

„Boul era vegetarian din convingere, avea ochii albaştrii (sic) spălăciţi, şi avea chelie la coadă. Vaca era tânără, crescută departe de vulgul cirezii, în sânul familiei. Când s'au întâlnit boul îl citea pe Schopenhauer la umbra unui stejar, iar vaca culegea mărgăritarele. Boul i-a oferit un loc alături la umbră şi i-a promis pe Ionel Teodoreanu. Deatunci au devenit prieteni şi au discutat.

Prietenia a devenit şi mai strânsă de când au fost împreună la un bal. Vaca era de părere că nimeni nu dansează mai bine ca el, şi el despre ea idem. El i-a arătat odată biblioteca lui cu toţi autorii bovini şi umani — pe un tablou era scrisă deviza boului — şi el l-a întors repede spre perete când a intrat cu ea, dar ea tot a zărit cuvintele scrise: „ah! dacă aşi fi taur" şi n'a priceput, inocentă. In plimbarea prin grădina publică din Vacopolis s'au lămurit că se iubesc.

El i-a explicat că-i place Kant, Schopenhauer şi Bakunin, iar ea că-i place Dekobra, Prevost şi Teodoreanu. El era pentru iubirea platonică — fiindcă toţi boii sunt pentru iubirea platonică. Iubirea este ceva sfânt şi spiritual. Este suprema îmbinare a două suflete, este o conträire mistică. Era o convingere adâncă.

„Imi lipseşte ceva, dar chiar dacă nu mi-ar lipsi ceeace ştiu că-mi lipseşte, dar e indecent s'o spui, convingerile mele ar fi imuabile."

Se scârbea când se gândea la iubirea bestială a celorlalţi: „instinctul îi mână ca pe nişte sclavi". „Sunt liberat de cerinţele naturii şi iubirea mea nu are decât spiritualitate şi curăţenie."

Ea îl asculta fermecată. Şi-a rezemat capul de coarnele lui. Iar el şoptea:

„Priveşte luna... răsare... primele stele pe boltă... Când o să te uiţi la steaua asta să te gândeşti la mine".

Intr'o zi pe când salutau boii de pe „Corso" s'au întâlnit cu taurul.

El avea ochii căprui şi o frumoasă îmbrăcăminte: o foae de „Victoria regia".

S'au plimbat toţi trei şi taurul le-a mărturisit că lui îi place Epicur şi Rabelais şi că adoră friptura în sânge (era un taur modern). I-a dat văcuţei să citească pe Pitigrilli şi Lawrence şi ea i le-a înapoiat citite, cu ochii în jos. Spunea vorbe simple şi nu vorbea filozofie, dar ochii lui o intimidau."

Cred că cititorul a priceput încheierea. Taurul seduce pe vacă. Această frumoasă scriere e intitulată de tânărul autor Boul, Vaca şi Taurul (Schiţă în aparenţă trăznită). *E o modestie lăudabilă, pentrucă bucata este trăznită dela început şi până la sfârşit şi autorul trăznit de Dumnezeu.*

ARISTARC

ŞI IN ANUL
1933
Stirbey
CONSERVELE
ŞI COMPOTURILE
Stirbey
SUNT CELE MAI BUNE

Cronica literară

Gala Galaction, Doctorul Taifun

Prefaţa cu care Părintele Gala Galaction înfăţişează noua sa lucrare literară e menită să ne arate intenţiunile şi crezul artistic al autorului. Acest crez este că arta e imaginea adevărului şi ca atare nu poate fi scutită de atitudini. Părintele Galaction reia o problemă desbătută cu aprindere înainte de războiu şi la care marele nostru prozator Caragiale răspunsese cu formula: *artă cu talent*.

„Suntem înţeleşi. Arta nu poate să mintă. Cine are în el această putere curioasă să spioneze, să surprindă şi să redea legănările, visurile şi fosforescenţele operei lui Dumnezeu şi ale inimii omului este — să vrea sau să nu vrea — sclavul adevărului. Dar ce face el, acum, după ce a adunat, în tainicele lui colecţii, tipuri, caractere, grimase, întâmplări, drame, păcate, infamii... şi tot ce i-au descărcat mediul şi contimporanii, adeseori cu implicarea şi arsura pielii bietului artist, în mii şi mii de ocurenţe şi de complicaţii?...

„Se va mulţumi el să creeze galerii, spectacole şi teatre de păpuşi, ascunzând cu totul între culise orice preferinţe, orice învăţătură şi orice destăinuire morală?...

„Aşa ceva este cu neputinţă. Arta pentru artă este o iluzie şi o deşartă fanfaronadă. Un artist nu poate să expulseze din opera de artă propria lui inimă. Şi care artist nu vine pe lumea aceasta cu inima plină de doruri, de preferinţe, de rancune, de revendicări (odată ce este solul tainic al unei familii, al unei clase sociale, al unui neam întreg) şi care artist, trăind în lumea aceasta nu adună din câmpiile ei, pe lângă materialul operei viitoare şi înţelesul şi stilul şi dedicaţia acestei opere?

„......

„Aşadar, iubite amice, nici o tendinţă — cinstită, utilă, legitimă, morală... şi cu atât mai mult creştină — nu poate să constituie vină şi nu poate să aducă descalificare operei de artă. Vină şi descalificare aduc artei numai lipsa de talent şi prostia înfumurată, cari sunt verişoare primare."

Oricât ne-ar ispiti discuţia, nu e locul de a cerceta aci problema pe care cu atâta aprindere o pune părintele Galaction. Ne mărginim să facem o deosebire între reacţiunea scriitorului la viaţa contimporană şi tendinţa propriu zisă. Prima are un caracter teoretic şi a doua un caracter practic. Una este să zugrăveşti cu atenţie o clasă pe care o cunoşti şi de care te simţi legat şi alta să propui atitudini. Prin tendenţă noi înţelegem predica, propaganda, siluirea sufletului practic al cititorului, într'un cuvânt atitudinea morală. Acestea pot fi şi ele urmări fireşti şi secundare ale lecturii, dar nu trebuie să constitue însuşi conţinutul operei. Dar şi noi ne alăturăm de părintele Galaction, când ne gândim la abuzul de impersonalitate artistică ce s'a făcut la noi şi al cărui efect este lipsa de fundament viabil al prozei româneşti mai tinere. In fond toată chestiunea se rezumă la modul scrierii nu la punctul ei de plecare şi tendinţa, într'adevăr, nu e cuprinsul operei de artă ci cauza ei ocazională. Puterea de creaţie distruge tendenţa şi lasă cititorului libertatea contemplaţiei şi a atitudinii morale.

Miracol al talentului, Părintele Gala Galaction s'a înverşunat să scrie o operă cu tendenţă în cel mai grozav sens al cuvântului, o adevărată predică de amvon. Şi a făcut totuş o carte admirabilă, o fermecătoare analiză a unui caz psihologic şi social.

Tema din *Doctorul Taifun* este aceasta: Un medic lipsit de graţiile fizicului, fapt ce i-a dat tăria să cucerească gloria medicală, are legături cu o femee măritată. A sedus-o într'un moment de rătăcire la un consult medical şi a pus-o în starea de a da naştere unui copil. Acum vrea să înlăture neregularitatea acestor legături. Şi hotărîrea ultimă este de a înlesni divorţul femeii, spre a o lua apoi de soţie. Imprejurarea face ca în chiar seara hotărîrii să descopere cu dovezi indiscutabile că femeia în chestiune e o desfrânată. Avusese legături cu cel mai mare duşman al lui, pe care îl convinsese ca şi pe dânsul de paternitatea copilului, cum şi cu alt individ. Era vasăzică o stricată şi o escroacă. Autorul aduce lucrurile în aşa fel încât Doctorul, amantul şi un prieten, care şi el se dovedeşte a fi fost atras de graţiile femeii deşi soţ ireproşabil, se constituie într'un fel de tribunal în faţa căruia compare femeia stricată. Aceasta se apără în chip magistral. Ea arată purtarea bărbaţilor faţă de dânsa şi uşurinţa cu care o femeie poate cădea. E o victimă a bărbaţilor şi atâta tot. Consternaţi, cei trei judecători deschid biblia şi citesc aceste rânduri:

„.... Fariseii şi cărturarii aduseră pe o femee prinsă în preacurvie şi punând-o la mijloc, grăiră către Iisus: Invăţătorule, această femee a fost prinsă asupra faptului de preacurvie. Moise ne-a poruncit, în lege, pe unele ca acestea să le omorîm cu pietre. Dar tu ce zici? Aceasta o ziceau ca să-l ispitească şi ca să aibă ce cleveti împotriva lui. Ci, Iisus s'a plecat jos şi scria cu degetul pe pământ. Ei însă stăruiau cu întrebarea lor. Atunci el s'a ridicat şi le-a zis: Care dintre voi este fără de păcat, să arunce cel dintâi piatra asupra ei."

Cititorul a înţeles de bună seamă tendenţa aşa cum a înţeles-o şi Doctorul Taifun care luă pe femeea păcătoasă de soţie. Autorul a mai dat cărţii şi un tâlc fiziologic; acela al existenţei cu caracter de necesitate a unui tip de femee plurivira, faţă de care o anume înţelegere e de recomandat, femee simbolizată în făptura Elenei antice despre care Homer zisese: *Nu e crimă ca Troenii şi Aheii, cu frumoasele pulpare, pentru o astfel de femee să îndure suferinţe multă vreme.*

Este surprinzător modul cum autorul a îmbrăcat în valori literare această predică directă. Explicaţia trebue s'o căutăm în ritmul dramatic al compunerii. Intr'adevăr, şi asta revelă calitatea ascunsă de dramaturg, povestirea poate fi transpusă în piesă de teatru prin foarte uşoare suprimări de descripţii. E o repeziciune în dialoguri, o patimă a elocuţiei care face din Floreal un personagiu feminin de o mare vigoare. Ţigancă pe jumătate, dar cu suficientă cultură, ea întruneşte patima feminină cu luciditatea propriei ei stări, violenţa cu bună creşterea, pe mamă şi pe curtezană. O actriţă de talent ar face din ea un rol impresionant:

(Continuare în pag. VIII-a)

Cronica gastronomică

La priză

Oraşele nu se mai lăţesc acum, se înalţă. Etajele se înmulţesc americăneşte, suprapunându-se şi un singur imobil adăposteşte astăzi atâta omenire, câtă cuprindea altădată un întreg cartier. Plopul e mobilizat pe şoselele naţionale, iar castanii şi teii colectivişti, au părăsit şi ei casa omului, adunându-se pe bulevarde, unde îşi pun la dispoziţie umbra, mulţimii etorogene. Grădina s'a redus la glastră. Stratul a devenit o amintire şi parcul un ideal. Spaţiu şi timp sunt simple date, în diverse probleme economice, al căror rezultat îl rezumă un singur cuvânt: reduceri. Omul se adaptează, restrângându-se. Acei ce nu pot schimba pasul, pentru a porni în ritmul accelerat al vremii, rămân izolaţi şi sortiţi pieirii, ca prepeliţele rănite 'n aripă. Evenimentele ne surprind fulgerătoare şi se succed cu iuţeală, ca scenele unui film fără pauze, schimbând de azi pe mâni înfăţişarea lumii. Replica cere spontaneitate.

Să luăm un singur fapt: exproprierea. Executată fără justă şi prealabilă despăgubire, ea a avut repercusiuni nebănuite în întreaga structură a statului nostru.

Marii proprietari care au înţeles imediat că o împuţinare a întinderii de pământ, dela cincisprezece mii de hectare de pildă la trei sute, reclamă şi o proporţională modificare a vieţii, au rămas în picioare. Acei care n'au avut timp să-şi dea seamă de noua stare de lucruri, au fost seceraţi.

*

Bucătăriile au fost şi ele expropriate. Adio, încăperi vaste şi tingiri uriaşe. Cuptorul de cărămidă se răreşte ca elefantul în pustietăţile tropicale. Apartamentele cu încălzire centrală au expulzat lemnul şi mangalul, înlocuindu-le cu petrol. Desigur însă că şi aceste minuscule maşini de gătit vor fi înlocuite, atunci când curentul electric va fi accesibil tuturor pungilor, putând fi utilizat în bucătării speciale. Copiilor care au deschis ochii deadreptul pe această nouă stare de lucruri, actualele condiţii de viaţă li se vor părea normale. Dar pentru aceia care s'au înfruptat din belşugul vremilor apuse, ele constitue o suferinţă greu de suportat. Se găsesc însă şi printre aceştia naturi fericite care s'au adaptat. E cazul vechiului meu prieten Amedeu.

Amedeu care a împlinit alaltăeri cincizeci de ani, e un om care ţinea pe timpuri casă mare, cu cai la grajd şi slugi multe. S'a văzut redus deodată la mai nimic.

Imprejurările nu i-au putut modifica însă decât avutul. Firea nu i-au putut-o schimba. Dar ceia ce e mai de mirat e că nici în felul lui de viaţă nu s'au produs schimbări aparente. Acesta e secretul lui, pe care m'am hotărît să-l fac cunoscut, socotind că poate fi de folos şi altora. Amedeu e desigur un filosof de speţă rară: a izbutit să-şi pue de acord ideile şi fapta.

L'am găsit de curând la cafenea, înconjurat de câţiva amici comuni, cu care continua o discuţie:

— Nu vă e ruşine să vă plângeţi toată ziua de lipsă de bani şi tocmai mie, celui mai sărac din voi toţi?

— Mai slăbeşte-ne cu sărăcia, ripostă unul. Care din noi schimbă în fiecare zi costumul ca dumneata? Care din noi îşi mai comandă cravate din străinătate? Care din noi încalecă pur sânge la şosea? Căruia din noi i-ar trece prin cap să-şi cumpere pinteni de argint şi tabachere de aur?

— Foarte rău că nu v'aţi gândit.

— Ba de gândit ne-am gândi noi, dar nu ne dă mâna.

— Ingăduiţi-mi să vă demonstrez că da, dar că sunteţi zevzeci, răspunse Amedeu pe tonul cel mai calm. Imi dai voe să procedez metodic?

— Te rog!

— Bine. Ce ţigarete fumezi?

— Tomis!

— Trei lei bucata, nu?

— Şi vrei să spui că ţigaretele...

— Ai răbdare. Am pornit înadins de la un lucru mic, ca să-ţi dovedesc, dacă mai e nevoie, că pe leu nu-l mănâncă elefantul, ci insectele. Prin urmare, lasă-mă să continui. Câte pachete fumezi pe zi?

— Două, trei, după împrejurări.

— Aşa dar, cheltueşti cu tutunul între 120 şi 180 de lei pe zi. Pentru vremile de azi şi pentru punga ta, e o nebunie. Asta n'ar fi nimic. Mie îmi plac nebuniile, dar nebunia aceasta ţi-a schimbat caracterul. Nu râde.

Presupune că te-ar vizita într'o zi mai mulţi prieteni fumători pătimaşi şi că ar termina ţigările. Mărturiseşte că dacă ţi-ar fuma zece pachete, vizita lor nu ţi-ar mai face plăcere. Nu-i aşa că pentru o vulgară chestie de bani ai întuneca nobilul sentiment al prieteniei?

Pentru mine asta şi nu altceva constitue maximum-ul de trivialitate.

— Leacul?

— Eu l'am găsit. Fumez ţigări naţionale. Sunt proaste e drept, dar cu 8 lei ai 20 de bucăţi. Te asigur că într'o săptămână te deprinzi cu ele. Le-am adoptat, pentrucă numai din acestea îmi dă mâna să am pe toate mesele şi să-mi facă plăcere să ofer din ele, aşa cum ofeream altădată din cele mai fine. Cui nu-i plac, n'are de cât să nu fumeze, dar eu prefer să fumez din acestea, decât să-mi detest aproapele pentrucă mi-a luat o ţigară.

— De acord, dar cu asta nu m-ai lămurit.

— Te lămuresc îndată. Cum am renunţat la tutunurile scumpe, am renunţat şi la trăsuri şi taximetre(circul cu tramvaiul) şi la apartament (stau într'o cameră) şi la restaurant. Aţi socotit vreodată cât vă costă pe voi restaurantul? Şi dacă aţi fi măcar mulţumiţi.

Dar controlaţi preţurile de zece ori, mâncaţi un fel două de mâncare cu gândul la preţ (asta strică apetitul) şi vă certaţi şi cu chelnerul. Un om socotit poate mânca astăzi în capitală şi bine şi ieftin. Restaurantele sunt lovite de impozite sălbatice şi au şi enorme cheltueli de regie. Vă simţiţi voi în stare să le subvenţionaţi?

Eu am rezolvit problema. Gătesc singur şi am totdeauna invitaţi, aşa cum am avut de când sunt. Poimâne vă invit pe voi. Până atunci, să vorbim de altceva.

*

La ziua indicată ne-am prezentat cu toţii la Amedeu.

Ne-a primit voios, într'o odaie mare, montată după indicaţiile lui. Scaunele şi canapelele tapisate în rouge-bordeaux se deschideau, pentru a putea servi şi de mici dulapuri. Intr'un colţ un paravan imens de care erau atârnate cravaşe, bastoane, arme şi pinteni.

Acesta e cabinetul de tualetă, ne explică el. In adevăr, în dosul paravanului un tub, papuci de bae, halate. Aici (alături!), camera de culcare, compusă dintr'un divan, despărţit de restul camerei printr'o canapea cu spetează, al căreia interior servea de bufet. Câteva rafturi, mascate de-o perdea serveau de cămară de provizii. Restul camerei era birou şi sufragerie. Intr'un colţ, o priză, un vas, un réchaud, trei tingiri de argint: bucătăria. Pe-o mesuţă rotundă acoperită c'o faţă de masă strălucitoare erau aşezate tacâmurile noastre.

Biroul şi el acoperit de circumstanţă în alb devenise masă de serviciu. Pe el erau aşezate băuturi şi gustări diverse.

— Până la masă, începu Amedeu, să vă fac ceva cald pentru aperitiv. V'aşi putea găti nişte bulete de Gruyère, dar pentrucă brânză am să vă dau la urmă, acum am să vă fac pastramă la tigae.

In timp ce mâncam pastrama, Amedeu umpluse cu apă vasul şi pusese priza.

— Asta e supa, ne explică el.

Şi în timp ce apa clocotea în vas, Amedeu ne aşeză la fiecare în ceaşcă un mic cub de culoarea bulionului, după care vărsă câte un gălbenuş de ou, acoperind totul cu parmezan ras. Turnă apa clocotită şi după ce s'a topit cubul şi parmezanul, am băut o ceaşcă de supă delicioasă.

A urmat morun şi muşchi, preparat cu aceleaşi mijloace. Două feluri de vin, brânză, fructe. Filtrul şi cognacul au completat acest dineu care în adevăr ne-a încântat pe toţi.

E desigur o mitocănie de parvenit fără educaţie să spui cuiva cât te-a costat masa la care l-ai invitat.

Dar asta când e vorba de un mare restaurant şi de mii de lei. In cazul nostru, am socotit aceiaşi comportare ca o excesivă politeţă.

— Ei băeţi, ne întrebă deodată Amedeu, văzându-ne atât de mulţumiţi, ştiţi voi cât a costat masa asta?

Treizeci şi doi de lei! Patru oameni am mâncat cu preţul a zece ţigarete din care fumează prietenul nostru Radu.

Sunt convins că Amedeu exagera puţin în ceia ce priveşte costul mesei, totuşi, ca să-i fac plăcere i-am spus:

— In cazul acesta, ceia ce ne-ai oferit nu mai e o masă: e o soluţie, pe care mă voi grăbi s'o comunic cetitorilor mei.

Şi iată, m'am ţinut de vorbă.

AL. O. TEODOREANU

P. S. Cetitorul care ştie că o nutriţie bună depinde în primul rând de calitatea materiilor prime, îşi poate da seamă cât de bine, cât de complect şi cât de ieftin poate mânca astăzi un om, fără mijloace mari. Pentru variaţie în menu-uri, o cărticică (tot ieftină), cum e Cent façon de preparer un plat en quelques minutes (colecţia Mademoiselle Rose, la Flammarion), e o admirabilă călăuză.

„Vinovată, adulteră, criminală! Aşa este! Eu sunt aceea! Dar iată aici rodul îndrăsnelii mele! Iată preţul meu de răscumpărare! Iată copilul care, (poate un om excepţional, în zilele lui) va ridica deasupra memoriei maicii sale nu numai cortul iertărilor omeneşti, dar cine ştie! poate semnul unei dispense dumnezeeşti... Ei, domnilor judecători, în decăderea mea, n'am uitat că sunt creştină şi am plâns de multe ori, la picioarele duhovnicului meu, înţeleptul părinte Vasilie...

„Un moment de elocventă şi de solemnă tăcere transformă această bibliotecă particulară într'un adevărat templu al dreptăţii. Floreal căzu pe scaun şi reintră în talarul ei cel negru, ca o lună de vară, sub plocada unor nori furtunoşi. Doctorul Taifun, nemişcat şi concentrat, nu lăsase sbuciumului său lăuntric decât o singură mărturie şi o singură eliberare: spasmul sprâncenelor care, comunicat ochelarilor, îi făcea jucăuşi şi tragici."

Fără îndoială, aici vorbeşte autorul făcând elogiul credinţei, dar adevărul sufletesc stă în elocuţia frenetică a acuzatei, în feminitatea ei înflăcărată şi pătimaşă.

Cartea părintelui Gala Galaction se citeşte dela început până la sfârşit cu încordare şi interes pentru oameni şi problemă şi încheierea este, verdict favorabil pentru artist, nu consimţirea la tendenţa autorului, ci o predispoziţie către contemplarea în linişte a eroilor şi a concepţiilor lor.

G. CALINESCU

Centenarul naşterii lui Jonas Lie

Norvegianul Jonas Lie, dela a cărui naştere s'au împlinit zilele acestea o sută de ani, stă în umbra marilor săi prieteni: Björnson, Ibsen şi Strindberg. Căci după cum s'a manifestat în mijlocul acestora, rezervat şi împăciuitor, tot astfel i-a fost viaţa şi opera sa. Jonas Lie n'a avut capacitatea suverană de a impune poporului concepţiile sale de viaţă, devenind ca Björnson un rege neîncoronat; el n'a avut nici vigoarea intelectuală a lui Ibsen de a împrăştia mulţimii toate problemele timpului, prin mijlocirea dramelor sale; şi cu atât mai puţin a simţit svâcnind în el agresivitatea impetuoasă a geniului, care depăşeşte timpul său şi care ştie că zilele lui de glorie vor veni mult mai târziu, aşa cum o ştia cu atâta precizie Strindberg. Jonas Lie n'a fost şi nici nu putea să fie nimic din toate acestea. Şi e cu atât mai surprinzător să vezi cum din aceste trăsături în aparenţă negative rezultă totuşi imaginea fermecătoare şi pozitivă a marelui şi înţeleptului poet.

Pentru efectul profund exercitat încă şi azi de opera lui Jonas Lie, Herman Bang, subtilul psiholog, a găsit cea mai bună şi mai simplă explicaţie: „Jonas Lie stăpânea inimile — datorită inimii sale!" In timp ce tovarăşii lui erau admiraţi, el era iubit cu un sentiment liniştit, însă durabil. In ediţii fabuloase, operele sale erau citite de toţi acei care vorbeau acelaş grai cu el.

Jonas Lie era tot pe atât de adânc, de eroic şi de simplu caşi poporul lui. El urmărea să spună numai ceiace gândea poporul. Dela el nu voia să pună nimic. Orice tendinţă părea departe de preocupările lui.

Inainte de toate, două sunt lucrurile care îi dau de gândit şi-i fac sufletul să vibreze; două lucruri la fel de însemnate pentru el şi ţara sa, pe cât sunt de asemuitoare între ele: marea şi căsnicia.

Despre amândouă ştie Lie să spună cuvinte hotărâtoare. El îi învaţă pe norvegieni să cunoască frumuseţea mării şi le arată cât de frumoasă ar putea fi căsnicia. In felul acesta el cucereşte inimile tuturor. Intreaga Norvegie trăieşte cu imaginea eroilor întruchipaţi de el. Fără să vrea, Jonas Lie a silit oamenii să vadă prin prisma ochilor săi. Că viaţa lor era aspră, o ştiau. Dar el i-a învăţat să fie mândri că n'au fost molipsiţi de meschinăriile lumii înconjurătoare. Ei simţeau că caracterele lor erau şovăitoare şi prăpăstioase; dar Lie ştia să le lumineze micile lor bucurii, punând astfel stăpânire pe întreaga lor existenţă.

Dar mai bine decât orice, Jonas Lie cunoştea femeia. Nu există femeie pe care să n'o înţeleagă, pentrucă nu există nici una pe care să n'o iubească. Dela slujnica simplistă până la femeia din lumea mare, el a străbătut toată gama stărilor sufleteşti ca nimeni altul.

Taina succesului se află însă şi în natura caracterului său. In decursul vieţii, Lie a fost avocat, negustor de lemne şi literat — dar a rămas neîncetat poet. El a trăit la Roma şi la Paris, la Stuttgart, Dresda şi la Hamburg — dar ori unde s'a aflat el a rămas tot sub climat norvegian. El a primit tot ce venea din afară, dar numai pentru valorificarea propriilor sale forţe.

Succesele sale educative se datoresc substratului moralizator al temei. Povesteşte, de pildă, năruirea unei familii bine situate, din pricina avidităţii, a luxului şi a alcoolismului.

Simţi cum te străbat fiorii! Sau îţi înfăţişează cumplita mizerie sufletească datorită unei căsătorii făcute din interes.

Râmâi cu inima înfrigurată!

Puterea de expunere, împodobită cu imagini delicioase şi dotată cu o fantezie colorată şi bogată, fac din Jonas Lie un artist neîntrecut. El era, cum spunea Björnson, unul dintre acei oameni pe care trebuie să-i asculţi. Căci se pricepea să dărâme zâmbind toate acele lucruri care se bucurau încă de înalta noastră consideraţie, dar care nu mai aveau acest drept din pricină că erau găunoase pe dinăuntru. Această putere de introspecţie, această facultate vizuală îi asigură lui Jonas Lie nemurirea.

Insemnări

Artur Gorovei

In numărul festiv al Dimineţii numele d-lui Artur Gorovei a fost trecut printre colaboratorii Adevĕrului literar care ne-a părăsit din cauză de deces.

Toată lumea care îl cunoaşte pe d. Gorovei viu şi sănătos va fi rămas surprinsă. Ucigătorul d-sale este însă culegătorul care a descifrat greşit textul. Urăm d-lui Artur Gorovei cea mai lungă şi spornică existenţă şi-l rugăm să ne scuze de atentatul, din fericire neizbutit, la viaţa dumisale.

Numărul festiv al „Dimineţii"

Am avut prilejul şi altădată de a-mi arăta admiraţia pentru opera de înaltă editură culturală pe care o înfăptueşte Dimineaţa.

Scriu în toată sinceritatea şi fără nici o constrângere de ordin moral. Calitatea de colaborator la o publicaţie nu poate răpi dreptul de a spune adevărul chiar când este elogios şi de altfel mijloacele de a verifica temeinicia acestor omagii sunt la îndemâna oricui. Numărul festiv al Dimineţii este o sărbătoare pentru ochi şi o delectare pentru spirit. Cele mai de seamă pene ale intelectualităţii române au colaborat la acest număr, nu din spirit de ocazionalitate, ci dintr'un sentiment de adâncă solidaritate. Pentru că acest număr nu e alcătuit cu contribuţii întâmplătoare, ci condensează cea mai înaltă potenţă a cadrelor revistei. Intrucât ne priveşte pe noi, trebue să remarcăm prezenţa în rândurile colaboratorilor culturali a tuturor scriitorilor de valoare. Nici nu se putea altfel. Editura Adevĕrul tipăreşte cele mai multe şi mai importante opere naţionale, iar revista Adevĕrul Literar este însăş expresia literaturii române. Trebuia un mare interes pentru cultură, o excepţională receptivitate pentruca Dimineaţa să se înfăţişeze în numărul ei de gală cu un aşa impunător pluton de colaboratori permanenţi.'

E un lucru însă pe care cititorul îl trece de obiceiu cu vederea. El vede monumentul şi ignorează pe arhitect. Pentruca o maşină de felul acesta să se poată mişca e nevoie de un mecanic neostenit şi luminat, cu vederea dusă până la ultima rotiţă.

Acest mecanic este pentru Dimineaţa, d. Conitz. Modest, cu capul ascetic plecat în jos, sumbru de preocupări şi griji, acest organizator modest mişcă cu degetul din umbră marele motor. Ai crede văzându-l strecurându-se sfios pe uşa tipografiei că se teme să nu ocupe prea mult loc în spaţiu şi să nu turbure cu vocea apa aerului. Energia lui este însă rece şi continuă ca electricitatea galvanică şi dovada o face acest număr festiv care va constitui în biblioteci cea mai bună diplomă de editor. — G. Călinescu.

„Cuvântul liber"

Această revistă întemeiată în 1919 de ilustrul gazetar d. C. Graur, reapare acum sub conducerea inteligentă a d-lui Teodorescu-Branişte spre a se pune în slujba ideii de libertate şi democraţie. Şi cum tendinţele dictatoriale şi rasiste sunt acelea cari ameţesc capul tinerilor neexperimentaţi şi, răpindu-i muncii serioase, îi atrag pe calea străzii şi a militarismului experimental şi preregimentar, obiectivul principal al revistei este, în numărul de faţă, hitlerismul. Subscriem din toată inima la toate articolele de atât de judicioasă şi totuş ponderată polemică semnate de nume de seamă ale intelectualităţii noastre ca Teodorescu-Branişte, Demostene Botez, Al. O. Teodoreanu, F. Aderca, Barbu Lăzăreanu, etc. Revista are şi o parte de literatură şi critică, alcătuită cu îngrijire şi cu atâta tendinţă câtă îngădueşte conceptul de artă. Urăm acestei publicaţii o cât mai mare durată şi cât mai adâncă pătrundere în conştiinţele adevăraţilor cetăţeni.

Ce este clasicismul?

Eterna chestiune! Este necesar a se pune din nou problema, fiindcă tineretul de azi revine la el sub semnul „neo clasicismului" şi ne trebue călăuză în dedalele nouii sale invenţiuni.

Răspunsul cel mai precis şi mai limpede îl va găsi cititorul într'o carte subţirică, a lui Henri Peyre, intitulată „Qu'est-ce que le classicisme".

Clasicismul, zice autorul, nu e mai întâi şi mai presus de toate raţionalismul, nu toţi marii clasici francezi au fost cartezieni. E vorba mai de grabă de intelectualitate, adică de o sondare în vederea ordonării, prin inteligenţă, a misterelor subconştientului şi conştientului, pe care le-au analizat cu destulă subtilitate şi Racine şi Pascal, înainte de a le transpune în artă.

Deşi opinia curentă socoteşte că analiza şi gustul pentru ea datează în literatură numai dela Stendhal încoace, H. Peyre afirmă că modelele de analiză psihologică cele mai pure şi mai desăvârşite în amănunţimi sunt în autorii clasici şi că, deşi nu cunoşteau freudismul, sub aparenţa lor limpede şi rece, ei au coborît adesea în peşterile tenebroase „ale bestiei înlănţuite", a instinctelor primitive.

Ceiace-i deosebeşte de romantici, nu este decât iubirea de disciplină, dorinţa de a înfrâna, de a orienta şi a canaliza forţele din planul animalic spre a creia planul uman, iar nu ignorarea şi neexplorarea subsolului nostru animal. Din această explorare ei aduceau material bogat şi variat, pe care căutau să-l stăvilească spre a-l aprofunda şi purifica, iar nu spre a-l sărăci şi împuţina. Misterul şi infinitul sunt redate în profunzime şi nu în imensitate de către clasicii mari ai literaturii. Era un respect al demnităţii umane în ei înşişi ca şi în publicul către care se adresau, în forma lor pură, clară, lipsită de orice brutalitate, care nu e fără măreţie.

Nu adoraţia formei este cultul frumuseţii la clasici, ci concepţia frumuseţii ca echilibru rar, întâlnit cu greu şi păstrat încă şi mai greu.

Pentru păstrarea acestui echilibru au creiat regulile, în dorinţa de a-l păstra, le-au impus cu oarecare tiranie.

Perfecţiunea operei de artă era pentru ei garanţia durabilităţii ei şi veşniciei frumuseţii în naufragiul veacurilor. De aceia trebuia ales ceeace exprima, nu omul întreg, ci aceia ce îl exprima mai bine. Mijloacele prin care arta şi literatura trebuiau să atingă şi să facă să vibreze adâncurile senzibilităţii noastre, trebuiau să fie simple şi cumpătate, să realizeze minunea de a pune în mişcare, cu un simplu vers din La Fontaine sau Racine, puterile ascunse în noi.

Sub claritatea lor aparentă este misterul nepătruns, pe care nu-l putem sugera decât spunând cât mai puţin despre el. Secretul perfecţiunii clasicismului este în ştiinţa de a păstra linia spre a nu cădea în perifraza preţioasă, dar nici în poezia obscură, poezia enigmă şi versul ghicitoare. Clasicismul este arta omului matur, nu poezia turburei adolescenţe a cărei expresiune este deci romantismul. Cartea lui Henri Peyre va putea servi de dicţionar celor ce ar căuta să înţeleagă ce înseamnă neoclasicismul generaţiilor care au călătorit prin dadaism!

O opinie favorabilă politicianilor

Gulielmo Ferrero crede că politicianul de profesie este singurul care poate să aibă toate calităţile şi cunoştinţele necesare unui om de stat. Pregătirea pentru a guverna nu se poate căpăta în profesiunile sau funcţiunile ce nu sunt în politica însăşi a ţării. El este, hotărît, în potriva technicienilor.

Nici comanda armatelor, nici dirijarea marilor întreprinderi industriale nu pot servi ca pepiniere a oamenilor de guvernământ.

De aceia, zice el, în regimurile monarhice şi aristocratice, politica era o profesiune exclusivă. Azi e la modă dispreţul politicianului profesional. Oricare ar fi fost neajunsurile acestor regimuri, puterea lor a fost necontestabilă în pregătirea oamenilor lor politici, care erau o elită restrânsă ce se ocupa numai de politică.

Oamenii politici de azi vin la guvern după o ucenicie de demagogie zgomotooasă, fără altă pregătire.

Nu este însă o aberaţie să pretinzi a conduce treburile publice, parlamentul şi presa din biurou, fără nici o cultură solidă în economia politică, ştiinţele juridice şi istorice? Această cultură, oamenii chemaţi a guverna şi-o însuşesc la întâmplare.

Chiar şi istoricii n'au cultura necesară pentru conducerea politică şi aceasta se observă din felul cum tratează ei istoria contimporană. Ea este plină de legende creiate de interese şi de patimi, care nu fac de cât să încurce mai mult opinia publică, în loc să o lumineze.

Papini despre Andre Gide

„Orice regulă, orice morală, orice disciplină, orice autoritate, par lui André Gide, piedici funeste în calea vieţii", zice autorul „Vieţii lui Isus". „Orice maestru este pentru el un stingător de lumină, orice preot un paznic brutal, orice moralist un asasin, orice legislator un duşman. A aparţine unei biserici, unei şcoli, unui partid, unei filosofii înseamnă a fi pus în situaţia de a alege. André Gide nu vrea să aleagă, e omul care refuză să aleagă, care ridiculizează şi urăşte pe cei ce fac o alegere. Viaţa este o veşnică alegere, arta este şi ea cu necesitate o alegere, dar Gide are groază de alegere. El nu admite altă realitate decât omul, nu omul în senzul general pe care-l dă acestui cuvânt filosofia, ci acel om care e el însuşi, un eu singuratec şi unic în mijlocul atâtor alţii, în mijlocul a sute şi mii de solicitări diverse. Omul pentru el este un turn izolat, dar cu sute de ferestre în bătaia tuturor vânturilor, a tuturor mirosurilor (bine aromate sau greţoase); un cameleon cu voinţă şi conştiinţă; un proteu spiritual; un fenix făcut pentru renaşteri perpetue. El vrea să se simtă liber de orice influenţă, de orice constrângere, mereu disponibil. Adică un suflet care nu este o casă particulară aparţinând unui proprietar, ci o locuinţă deschisă tuturor, un azil pentru pelegrini, un han cu stăpân vremelnic, un şantier în care oricine poate pătrunde.

„E o atitudine obositoare şi incomodă, care poate părea eroică unui începător romantic, dar care se rezolvă în antinomii pline de ironie. Omul gidian socoteşte drept slăbiciune orice renunţare la experienţele posibile ale eului, dar oare refuzul de a alege, refuzul de a primi într'un act de supremă libertate o disciplină înviorătoare şi exaltantă, nu este şi el o dovadă de profundă slăbiciune? Să nu fii capabil să iei o hotărîre, să nu fii capabil de un act definitiv de voinţă, aceasta se cheamă în limbagiu technic abulie, boală a conştiinţei, blegie, frică de răspundere".

Fermecătoarea domnişoară (celebrului egiptolog). — Spune-mi te rog, domnule profesor, ce fel de dessous-uri trebue să pun la un bal costumat, îmbrăcată în Cleopatra?

— Nu ne trebue multe mobile la început.

Cu începere dela 30 Octombrie 1933

Viaţa Românească

apare bimensual şi costă 10 lei

Numărul 11 din 15 Noembrie a apărut şi se află de vânzare la toate chioşcurile şi librăriile.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 677
DUMINICĂ 26 NOEMBRIE 1933

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Tabletă

Nesățioșii

Din când în când, ne cade o scrisoare de critică literară. Câte un cititor își face cunoscută opinia, deobicei anonimă. E regretabil că după tot ce s'a publicat în 50 de ani de periodicitate, relativ la specia omului cu păreri și fără figură se mai menține mormolocul. Opinia cititorului care semnează trebuie relevată obligatoriu. Singura șovăială vine dela tonul lui elogios: ei preferă să te aprobe indirect și să bată numai șeaua, în genere de o dărnicie, care poate flata cu deosebire prostia fudulă.

Diferențele dintre contimporanii aceleiași meserii nu sunt enorme. Mai fiecare duce pe menghină pila cam în acelaș sens și poartă condeiul cu minimum de dexteritate. Nu e o prea mare ispravă să dai literă și pilitură și dacă unuia îi sare din scule și câte o scânteie, ce-i o scânteie în lumină? Potcoava calului înhămat la povară o stârnește din tot bolovanul, din pricina unui bici și căruța la urcuș poate să transporte nisip sau rumegai. Nu se înfumurează nici vizitiul nici mânzul și însuș faurul cuprins de constelații și ars pe pulpa brațului gol de luceferi portocalii, nu simte în potcovărie.

Meșteșugurile se învață, pana nu ocolește regula. Unde a scris unul vor scrie cinci și unde scriu cinci vor scrie cincizeci. Nouăzeci la sută scriu după citit și au luat cunoștință de tipare: nu e niciun mister. Este adevărat că te-au agasat, cum se spune pe franțuzește, unii: fraza lor nedichisită e vulgară. Dar așa scriitori nu erau nici buni dulgheri nici buni întocmitori de marfă, dacă începeau alte meșteșuguri. Pachetul trebuie să ție până acasă, spânzurat cu sfoara lui pe deget, ca și ambalajul în vorbe al unei idei.

In sfârșit, ultimul cititor care ne-a încredințat ecourile iscate în sufletescul lui de literatura epocii și a periodicelor curente, e nemulțumit; asprimea lui atinge intoleranța. El nu-și explică de ce alături de lucrurile pe care le preferă apar lucrurile detestate. Fără înconjur, pe cele mai multe el le detestă cu o ferocitate care n'am putea să afirmăm că e totalmente antipatică. E argumentat. Am văzut odinioară la Paris, rămășițele unui chef sui generis, al unui mare potentat rus, care invitase 200 de persoane, ca să participe cu vasta lor ilaritate la spargerea dintr'odată, manipulând o prăjină, a unui banchet pregătit și încă neservit. Cristale, porțelanuri, argintării, caviar, pateuri, duzini de sticle de șampanie Moët et Chandon și Verve Cliquot, candelabre, oglinzi, mobilier și instrumentele orchestrei. Prăpădul costase o avere dar efectul era original: nimeni nu mai putea să guste o tartină fără să-și taie limba cu țăndările de Bacarat și de fină artă chineză. Credeți că e lipsită de justificare aberația unui miliardar care ar plăti oricât plăcerea să doboare cu o scândură smulsă din gard un Rembrandt sau vitrourile Capelei Sixtine?

S'ar putea recomanda corespondentului nostru înverșunat, o plăcere mai higienică, băgând de seamă că el își face spovedania artistică alert și cu volubilitate. Să demonstreze, să scrie. Meșteșugul peniței pe hârtie prezintă folosul, necunoscut altor îndeletniciri, că anticamera și biletul de recomandație sunt anticipat excluse și că protecția și nepotismul nu pot contribui la nașterea poetului și a prozatorului câtuș de puțin. Nici critica binevoitoare și amicală însăș, care se obicinuiește ca un condiment inutil la literatura în sine prostă dar bine privită, nu poate deriva destinul. Ești ori nu ești: verbul de conjugare imediată.

Proba focului e elegant să fie neapărat făcută, când un cărturar cu gustul întortochiat, capricios sau confuz, rămâne prea nesatisfăcut de producția literară a epocii lui. Nimic nu-l oprește exterior individualității, să-și puie mărgăritarul bun alături de perlele false. El face naturii dreptate și epoca e măgulită să-l înregistreze. In concurența liberă, liberă până la sălbătăcia geniului dur, e loc pentru oricâte autorități. Cu condițiunea să nu fie vorba de o auto-păcăleală.

Căci mai e ceva adevărat. Simpaticul Brațu, de care puțină lume își mai aduce atât de repede aminte era un burduf de muzică, de artă și de carte. Pe când noi nu ieșeam din doină și din taraf el argumenta cu Debussy și palidelor pagini românești de literatură el le opunea rafinamentul evoluțiilor seculare. La Capșa, Brațu profesa o vervă critică nimicitoare și masculinele fecioare și babe ale poeziei și prozei se sfiau, zmerite de tunetele lui. Când s'o apuca să scrie, se gândeau oamenii cu păr mai mult decât normal, Brațu ne prăpădește. Se aștepta opera lui literară sau muzicală sau amândouă odată, într'un singur lirism.

Un literat, constant estomacat de catedra subiectivă a devastatorului, era Ilarie Chendi, care scotea o revistă sângeros analizată între două șvarțuri la cafenea. Intuiție de diavol sau hotărîre de admirator, Chendi i-a cerut nefericitului Brațu un articol de directivă artistică, pe care noul colaborator al revistei nu a refuzat să-l scrie.

Numai că Brațu nu mai scrisese niciodată. O teză de Drept și un număr de hârtii consulare pentru ministerul de Externe, era puțin. Dinaintea golului paginei albe operația mergea cu mult mai greu decât în fața unei cești, plină de cafea. Orizonturile uriașe s'au strâns la volumul unei lingurițe. A fost o tortură. Autorul a trebuit să muncească 45 de zile la articol și articolul se făcea pe măsură cu reluarea manuscrisului, mai mic. Cafeneaua deveni silnică brusc. Brațu apărea tot mai rar la șvarț și faconda lui încetase: din torent se mai prelingea pe doaga zăcătorii o picătură de umezeală.

Articolul a fost catastrofal... In vre-o 50 de rânduri figurau vre-o 400 de nume de celebrități, ca în lista de autori a unui catalog, și nici o idee. A mai șters vre-o trei sute de nume și tot au rămas o sută. Ilarie Chendi era mulțumit și studiul de mari orientări esențiale al lui Brațu apăru spre delectarea și ușurarea confraților dela cafenea. Acerbul critic n'a putut scoate din tumultul lui nimic și lumea s'a liniștit. Jupiter fusese surprins ronțăind semințe de dovleac. Și mulți literați, numărul lor fiind, slavă Domnului, considerabil, nefamiliarizați cu sensul precis al cuvintelor, înțeleseră automatic conținutul cuvântului „ratat".

Cititorul care ne scrie să fie atent. Nu lipsesc din romantică domnișoarele care în așteptarea unui viconte au trecut de vârsta mariajului. Cea mai inocentă a lor pasiune poate să devie atunci o pisică sau un cățel. E gravă și dramatică o altă împrejurare, când Domnișoara se îndrăgostește de un vistavoi. Căci căutând rarul și inexistentul, gustul se poate perverti până la întoarcerea la cursiv și ordinar.

T. ARGHEZI

Din viață-nu din cărți

Triumful vieții

Deunăzi, d. Gr. Trancu-Iași a ținut la Ateneul Român o interesantă conferință. In esență d-sa a spus următoarele:

„In cântul al treilea din Infernul lui Dante, citeam că în clipa în care Dante, condus de maestrul său Virgiliu, intra în cetatea lacrimilor, aude plânsete și strigăte de durere. Dante, înfricoșat, întreabă de unde vin aceste plânsete. Virgiliu îi răspunde că sunt ale celor indiferenți, ale acelor pe care Dumnezeu nu-i vrea. Toți aceștia sunt oameni, care au trecut prin viață numai pentru mulțumirea lor personală, sunt acei oameni cărora le-a fost frică de viață. Mă adresez tinereței elevilor mei, ca să nu aștepte totul dela stat; când atâtea resurse are țara aceasta fără pereche; atâtea bogății și frumuseți care deabea așteaptă să fie valorificate. Tinerii noștri pândesc un post de stat, ca atunci când l'au obținut, să moară de foame. Intr'un discurs, Daladier spunea că între generația trecută și cea tânără nu există antagonism, ci o colaborare strânsă. Eu mă adresez generației tinere, ca să primească viața cu optimism

Gr. Trancu-Iași

pentru a putea obține triumful vieții."

Cuvintele de îmbărbătare ale d-lui Trancu-Iași vin la timp. Tineretul de astăzi are sufletul sterp. Nu există un ideal — singurul lucru care poate mâna omul peste greutăți spre izbândă.

Dacă unicul scop al vieții sunt satisfacțiile de ordin material — atunci, bine-înțeles, nu putem întâlni în cale entuziasmul vieții.

Broderia din fire de păr

A venit la redacție o doamnă în vârstă — prezentându-ne spre vânzare o broderie originală: un peisagiu brodat pe mătasă albă cu fire de păr negru.

E o broderie rămasă moștenire dela un unchiu — francez de origină. El a lucrat-o cu lupa, câte un ceas-două pe zi, timp de treizeci și cinci de ani — dintr'o șuviță de păr, dată de iubita lui.

Peisagiul reprezintă niște ruine în fund. Desigur ruinele n'au fost alese la întâmplare. A fost vorba, fără îndoială, de-o dragoste nenorocită — căzută în trecut. In jurul ruinelor — copaci. In față — un drum, pe care merg doi tineri: un bărbat și o femee zveltă, într'o tualetă bufantă... cum se purta pe vremuri.

Trăsăturile desenului sunt foarte fine. Crenelurile și crăpăturile ruinelor sunt reprezentate de linii subțiri. Trunchiul copacilor e redat printr'o deasă țesătură de păr.

Am admirat această capodoperă de gust și de răbdare.

Cum a putut artistul să-și consacre o viață de muncă acestui mic tablou — care n'avea menirea să fie pus într'o expoziție? Nu era vorba deci de glorie, ci de-o intimă satisfacție sufletească.

Timp de treizeci și cinci de ani, artistul a desprins din șuvița de păr câte-un fir, l-a trecut, atent, în acul minuscul; și, pe câmpul lupei, desena ruine... ruine...

Care a fost imboldul?

Numai dragostea a putut săvârși minunea.

După ceasurile de muncă, cerute de obligațiile profesionale și de familie, — artistul se retrăgea, în odaia lui, cu amintirile, cu petecul de mătasă, cu șuvița de păr subțire și negru.

Scotea de-acolo firele — cum ai scoate nervi dintr'o ființă.

Firele de păr îi atingeau degetul. Desena cu ele. Croia viața trecută: doi tineri care s'au iubit, dominați astăzi — după despărțire — de umbra siluetei ruinelor...

Iar amintirea realizată pe mătasa în ape e atât de fină și delicată — cași iubirea de odinioară, abea trezită și cufundată brusc în trecut...

A fost un sentiment aparte, într'un suflet de-o rară distincție.

Poate iubita l-a părăsit. L-a trădat? A murit? Nimeni nu știe nimic. Rudele privesc cu un zâmbet ironic aventura — care nu le interesează.

Noi însă, colecționari de documente omenești, ne-am oprit înfiorați înaintea tabloului de mătasă și fire moi și subțirele, ca ața de painjen — care exprimă o tragedie, mai puternică, poate, decât tragediile exprimate pe tablouri cât pereții. pline de săbii muiate în sânge...

M. SEVASTOS

CHARLES BAUDELAIRE

Prefața la „Fleurs du Mal" *

Păcatele, minciuna, sgârcenia, prostia,
Ne-aruncă 'n trup otravă și'n suflete gunoi,
Și remușcări blajine și vagi nutrim în noi,
Așa cum cerșitorii își cresc păducheria.

Păcatele ni-s aspre, căințele mișele;
Mărturisirea noastră ne-o răsplătim din gros,
Și iar ne 'ntoarcem veseli pe drumul gloduros
Crezând cu lacrămi sterpe că ne-am spălat de rele.

In mrejile pierzării prelung Satan ne plimbă
Și sufletul ni-l lasă vrăjit și vlăguit,
Și al voinții noastre metal neprețuit
Acest chimist destoinic în aburi îl preschimbă.

Păpuși neroade, Dracul ne mișcă și ne joacă!
De tot ce-i murdărie ni-e sufletul atras;
Spre Iad în orice clipă ne scoborîm c'un pas,
Senini, printr'o spurcată și umedă cloacă.

Cum mușc' un mueratec sărac cu desfătare
Sbârcitul sân al unei femei de lupanar,
Furăm și noi în treacăt un sarbăd vis murdar,
Ca pe-o lămâie veche storcându-l cât mai tare.

Noroade 'ntregi de Demoni în capul nostru zbiară
Foind ca milioane de viermi încolăciți,
Și 'n pieptul nostru Moartea, când răsuflăm trudiți,
Cu gemete mocnite, râu nevăzut, coboară.

Dacă violul, focul, pumnalul, otrăvirea,
N'au izbutit să-și pună blazonul lor poznaș
Pe pânza care-o țese destinul nostru laș,
Pricina e că stearpă și trândavă ni-e firea.

Dar printre lupi, pantere, șacali, mistreți, hiene,
Maimuțe, scorpii, vulturi și-alți monștri fioroși,
Alcătuind în suflet, băloși și zgomotoși,
Menajerii de vații hidoase și obscene,

E unul mai scârbavnic, mai slut, mai rău la fire!
Deși nu-i dintre-aceia ce urlă și se sbat,
Ar îneca pământul întreg într'un scuipat
Și 'ntr'un căscat s'ar prinde să 'nghit' o omenire;

Uritul e! — Cu lacrămi silite și ingrate,
Visează eșafoduri, trăgând din narghilea.
Lector, pe-acest blând monstru tu l-ai știut cândva,
— Blajin lector fățarnic, — tu care-mi semeni. — frate!

AL. A. PHILIPPIDE

*) Din volumul „Flori alese din Fleurs du Mal", care va apărea în curând la „Cultura Națională".

MAXIM GORKI

Cum lucrez

Cred că am început să scriu la vârsta de 12 ani și că am fost îmboldit de o „suprasaturație de date". La început notam proverbe, dictoane, fărâmituri, care mă impresionau.

Imi notam din cărți frazele pe care nu le pricepeam: „De fapt, nimeni n'a inventat praful de pușcă". Mult timp n'am înțeles ce înseamnă *„de fapt"*; iar cuvântul *„nimeni"* îl interpretam în sensul de cineva, o persoană. Această neînțelegere s'a imprimat atât de tare în memoria mea încât, în 1904, într'o piesă *„Vilegiaturiștii"* unul din eroi răspunde la întrebarea *„N'a venit nimeni?"* cu: *„Nimeni nu poate nici să fie, nici să nu fie"*. Făceam și versuri și-mi amintesc că într'o poemă m'am frământat foarte mult asupra cuvintelor: *„Căruța merge"*; — cine merge: căruța sau calul? Citeam mult, mai cu seamă traduceri din literatura străină. Imi plăcea să citesc Biblia și *„Scânteia"* un hebdomadar satiric de Kurocikin, editat de către Kokoriev. Am fost publicat pentru prima oară în 1892, dar până la 1895 n'am crezut că literatura e ceva pentru mine. Mici povestiri pentru ziare, nu mi s'au părut un lucru destul de serios.

Maxim Gorki

Firește că n'aveam dreptate — nimic nu te învață mai bine să scrii decât povești scurte; ele te învață să faci economie de cuvinte, să scrii într'un mod mai concentrat.

*

Utilizam pentru lucrările mele în deosebi material biografic, dar mă puneam în situația unui martor al evenimentelor, ferindu-mă să părăsesc locul meu și să apar în formă activă, de teamă de a nu mă stânjeni singur în rolul meu de povestitor. Asta nu înseamnă că mă temeam să introduc în realitatea descrisă de mine nițel din „mine însumi", din acea „ficțiune" de care vorbea Ivan Turghenev și fără de care nu există artă. Dar când autorul, în cursul scrisului, se admiră pe el însuși, pentru inteligența, cunoștințele, termenii săi aleși, pentru ochiul său pătrunzător, e aproape inevitabil să nu strice și să nu desfigureze ceiace se numește „adevărul artistic". El își strică deasemenea materialul, când, violând natura socială a eroilor săi, îi forțează să pronunțe cuvinte străine și să îndeplinească fapte, în mod organic imposibile pentru ei. Fiecare ființă omenească zugrăvită seamănă cu un mineral: se formează și se deformează la o anumită temperatură ideologică. Printr'un „tratament la rece" nu vei face altceva cu individul decât să-l degradezi, de aceia scriitorul trebuie să iubească puțin materialul său, ființa vie, sau cel puțin să-l admire ca material.

Prototipii personagiilor mele sunt aproape totdeauna oameni vii. Dar asta se înțelege dela sine, caracterul eroului se compune dintr'o cantitate de trăsături separate, împrumutate dela diverși indivizi din grupul său social, de rangul lui. E necesar să observi minuțios o sută, două sute de preoți, negustori, muncitori, pentru a putea zugrăvi într'un mod aproape veridic portretul unui muncitor, preot sau negustor. Evident, primul lucru care te îndeamnă la o muncă creatoare este impresia obținută pe cale directă, ce influențează în mod pozitiv sau negativ experiența, deja condensată, sau concepția sensibilă a lumii, priceperea ei, adică ideologia.

*

Lucrez dimineața dela 9—1 și seara dela 8—12. Mai cu spor — dimineața.

Mi s'a întâmplat să scriu și 24 de ore fără întrerupere; și chiar mai mult, fără să mă scol dela masa de lucru. Așa am scris: *„Izerghil"*, *„26 și una"* și *„Nașterea omului"* în trei ceasuri. Mi se pare chiar că în timp și mai scurt.

Nu-mi fac niciodată planuri. Planul se formează el singur în cursul lucrului; eroii se cristalizează ei singuri. Sunt de părere că autorul nu trebuie să sufle personagiilor sale cum trebue să se conducă. Fiecare își are voința sa biologică. Autorul le extrage din viață cu caracterele lor, el se servește de ele ca de un material care-i aparține, dar ca de un produs semi-fabricat. Apoi le „tratează", le fasonează cu ajutorul experienței sale personale și al cunoștințelor sale, făcându-le să pronunțe vorbe pe care nu le-au pronunțat, să termine acțiuni pe care nu le-au îndeplinit, dar pe care ar fi trebuit să le îndeplinească prin jocul caracterului lor „firesc" sau „dobândit". Aicea e locul ficțiunii în creațiunea artistică. Ea va fi mai mult sau mai puțin desăvârșită în măsura în care autorul va fi exprimat și format pe eroii săi în concordanță perfectă cu principalele lor trăsături naturale.

*

Mai toți eroii lui Dostoevski, îndeosebi Ivan și Dimitri Karamazov, prințul Mișkin, Stavroghin, Grusenka au fost exprimați până la capăt: toți sunt tipuri. In ce-l privește pe Raskolnikov însă, i-a sucit gâtul, fără motive suficiente, fiindcă autorul era înfeudat ideii creștine a izbăvirii prin suferință. Pentru mine tipuri absolut desăvârșite sunt, se înțelege, Hamlet, Faust, Don Quichotte, Robinson Crusoe, Werther, Madame Bovary, Manon Lescaut. Pentru mine sunt creațiuni monumentale, cum sunt fără îndoială și pentru acei care simt mai mult sau mai puțin armonia perfectă, cuprinsă câte odată chiar în imagini negative. De pildă: tipurile lui Gogol din *„Sufletele moarte"* și *„Revizorul"*, *Iudușka-Golovliev* de Saltikov-Scedrin, *Dombey-tatăl* și alte personagii de Dickens, *Quasimodo* de Hugo, etc.

Repet: maestrul nu trebue numai să cunoască bine materialul său, dar mai trebue să-l iubească, mai exact: să-l admire. Marmeladov, bătrânul Karamazov și alții de genul lor, printre eroii lui Dostoevski, sunt respingători, dar e absolut limpede că au fost modelați de Dostoevski cu cea mai mare dragoste, deși după părerea mea el n'a iubit pe nimeni în realitate.

Lucrul cel mai greu e începutul, prima frază. Ca și în muzică, ea dă tonul întregii lucrări, de aceea ea este căutată de obiceiu foarte multă vreme.

MAXIM GORKI

World copyright by Agence litteraire Internationale-Paris. and „Adevĕrul", Bucarest.

PAUL VALÉRY

Din păcatele spiritului istoric

Trecutul, fie întrucâtva fantastic, fie întrucâtva alcătuit în urmă, influențează viitorul cu o putere tot atât de mare ca aceia a prezentului.

Sentimentele şi ambițiile sunt stârnite de amintiri, de lecturi, de amintirile amintirilor, mult mai mult decât de percepții şi de date actuale. Ideia trecutului nu capătă înțeles şi valoare decât pentru omul care găseşte în sine pasiunea viitorului. Viitorul prin definiție n'are chip. Istoria îl ajută ca să poată fi gândit. Ea creiază pentru închipuire o tablă de situații şi de catastrofe, o galerie de strămoşi, un formular de acte, de expresii, de atitudini, de hotărâri desfăşurate în fața nesiguranței şi nehotărârii noastre, spre a ne ajuta să **devenim.** Când un om sau o adunare, împinşi de împrejurări grabnice sau încurcate, sunt siliți să hotărască, ei se sfătuiesc cu amintiri făurite, în loc să privească starea lucrurilor ca ceva care nu s'a mai întâlnit nici odată până atunci. Ascultând de un fel de lege a acțiunii minime, fiindu-i silă să creieze şi să răspundă prin invenție la originalitatea împrejurării, gândirea şovăitoare tinde să se apropie de automatism, cere ajutor trecutului şi se dă pradă spiritului istoric, care o **împinge să-şi amintească mai întâi,** chiar când e vorba de întâmplări cu totul noui. Istoria hrăneşte istoria.

*

E probabil că Ludovic al XVI-lea n'ar fi murit pe eşafod fără pilda lui Carol I şi că Bonaparte nu s'ar fi făcut împărat dacă gândul lui nu s'ar fi ațintit asupra prefacerii Republicii romane într'un imperiu sprijinit pe puterea militară. Era un pasionat cititor de istorie; toată viața a visat de Anibal, de Cesar, de Alexandru şi de Frederic al II-lea, şi acest om făcut să creieze şi având putința să reconstruiască o Europă politică pentru care spiritele erau pregătite prin trei veacuri de descoperiri şi prin frământările revoluției abia sfârşite, s'a rătăcit pe cărările trecutului şi s'a lăsat amăgit de măreții moarte. Puterea lui a început să apună îndată ce el nu a mai uimit. S'a prăbuşit pentrucă a vrut să semene cu protivnicii săi, pentrucă s'a închinat la idolii lor, pentrucă a imitat cu toată puterea ceiace îi făcea pe ei slabi, pentrucă şi-a înlocuit viziunea proprie şi directă a lucrurilor cu iluzia decorului politicii istorice.

La congresul din Berlin, Bismark, stăpânit de acest spirit istoric pe care-l crede spirit realist, nu se interesează decât de Europa, lasă cu totul deoparte Africa, şi se foloseşte de geniul şi de prestigiul care-l făceau stăpânul momentului, numai ca să stârnească la celelalte puteri interese coloniale, ce aveau de scop să le țină în rivalitate şi duşmănie. Nu prevede că e foarte apropiat ceasul în care Germania are să jinduiască cu patimă la ceia ce împinsese pe celelalte națiuni să-şi împartă şi astfel să le unească contra ei. El s'a gândit la viitor, dar nu la un viitor care să nu se fi înfățişat încă.

*

Rolului exagerat pe care-l joacă amintirile mai mult sau mai puțin exacte şi semnificative corespunde o lipsă sau o insuficiență de metodă în alegerea, în clasificarea şi în determinarea valorii lucrurilor înregistrate. Istoria pare mai ales că nu ține nici o socoteală de scara fenomenelor pe care le înfățişează. Uită să semnaleze relațiile care trebuie neapărat să existe între chipul şi mărimea întâmplărilor sau a situațiilor; numerele şi mărimile sunt totuşi elementele esențiale ale descrierii. Ea nu se interesează de problemele similitudinii. Aceasta este una din pricinile care fac atât de înşelătoare aplicarea istoriei în politică. Ceia ce era cu putință în întinderea unui oraş antic nu mai este cu putință în cuprinsul unei națiuni mari; ce era adevărat în Europa de la 1870 nu mai este adevărat când interesele şi legăturile se întind pe întreg pământul. Chiar noțiunile de care ne slujim pentru a gândi la obiectele politice şi a vorbi despre ele, şi care au rămas neclintite cu toată schimbarea uimitoare a ordinului de mărime şi a numărului relațiilor, au ajuns pe nesimțite, înşelătoare sau nepotrivite. De pildă, cuvântul *popor* avea un înțeles precis, atunci când toți cetățenii unui oraş puteau fi strânşi în forum sau în câmpul lui Marte. Dar creşterea numărului, trecerea dela ordinul miilor la acel al milioanelor a făcut din acest cuvânt, un termen monstruos, al cărui înțeles se schimbă după fraza în care e cuprins; el însemnează când totalitatea nedeslușită şi niciodată de față nicăieri, când majoritatea opusă numărului restrâns de indivizi mai bogați sau mai cultivați.

Trad. de I. G.

Adam. — Ghici, cine e?

— Nenorocitule! Femeia dumitale a căzut din tren.

— Nu-i nimic! O iau eu când mă 'ntorc. Am bilet dus-şi-întors.

Actualități științifice

Zoologia „dirijată"

Un domeniu esențial al zoologiei moderne este acel al fiziologiei comparate, care a făcut progrese importante în studiul percepțiilor sensoriale ale animalelor.

Altădată se credea că între diferitele specii trebue să existe deosebiri fundamentale, în ceeace priveşte modul de percepție a lumii exterioare. Or, experiențele cele mai recente au arătat, dimpotrivă, că pentru toate speciile animale — dela nevertebrate şi până la mamiferele superioare — fundamentele vieții sensoriale sunt aceleaşi. Viermii, insectele, crustaceele percep culorile, sunetele şi mirosurile, întocmai ca şi noi.

Aceste cercetări au pus în evidență un număr imens de date şi amănunte, care îmbogățesc zoologia clasică, prin observații adesea foarte pitoreşti.

O altă problemă, a cărei soluție urmează încă a fi găsită, este aceea pe care o pune „ecologia". Ea rezidă în ceeace numim de obicei „echilibrul naturei" şi se traduce printr'o misterioasă constanță numerică a speciilor. Intr'adevăr, s'a constatat că numărul indivizilor fiecărei specii nici nu creşte, nici nu scade în proporții considerabile.

Insfârşit, o ramură foarte desvoltată a zoologiei moderne este aceea a studiilor asupra eredității.

Inaugurată de savantul Mendel, ea a condus la rezultate surprinzătoare prin exactitatea lor. Cu ajutorul radiațiilor de tot felul şi a unor schimbări bruşte de temperatură, s'a reuşit să se producă, pe cale artificială, mutații în sânul unei specii, care apar aproape miraculoase, şi pot îndruma zoologia „dirijată" pe căi încă nebănuite.

Vinul contra tifosului

D. Kling, directorul laboratorului municipal din Paris, a prezentat de curând Academiei franceze de medicină, un lung studiu experimental asupra rolului pe care-l pot juca băuturile acide şi alcoolice în profilaxia febrei tifoide.

Autorul memoriului ajunge la concluzia că bacilii tifici şi colibacilii, pier foarte repede, când se găsesc în ape sărace în materii organice.

Apele gazoase sunt în general neeficace împotriva acestor microbi. In schimb, vinul, limonada, laptele fermentat îi distrug cu uşurință. Consumarea acestor produse acordă o anumită imunizare împotriva febrei tifoide şi a colibacilozei.

Automobile cu aburi

Motoarele cu aburi tind să înlocuiască în multe cazuri actualele motoare cu explozie.

Astfel, după ce a fost introdusă la avioane, maşina cu vapori a fost de curând încercată cu succes şi la automobile.

O fabrică germană a lansat pe piață o serie de automobile, acționate de motoare cu aburi şi care s'au dovedit că funcționează în condițiuni excelente. Motorul se găseşte în fața axei dinapoi, pe care o acționează, iar cazanul de aburi este montat sub capotă.

Maşina e gata de funcționare, într'un interval de timp foarte scurt şi poate fi alimentată prin combustibil lichid sau gazos foarte eftin.

Avantajele deosebite ale automobilului cu aburi sunt: elasticitatea extraordinară a vehiculului şi un mers lin şi fără trepidațiuni.

O lingurița de apă... 60 000 lei

Apa noastră obişnuită e compusă după cum se ştie, chimiceşte, din oxigen şi hidrogen. Şi anume o moleculă de apă cuprinde un atom de oxigen şi doi atomi de hidrogen. Aceasta e definiția clasică, pe care o învățăm cu toții încă din primele clase de liceu.

De curând însă chimiştii au arătat că există două specii deosebite de atomi de hidrogen, care diferă prin greutatea lor.

Ambele aceste specii de atomi de hidrogen se pot combina cu atomii de oxigen, pentru a da apă. De aci rezultă şi mai multe specii de apă, care variază prin greutatea lor moleculară.

Aşa numita „apă grea" este conținută în cantități minime în apa potabilă obişnuită.

Prin diferite procedee însă putem reuşi să realizăm o apă, care conține „apă grea" în mod aproape exclusiv. Aceste procedee însă sunt atât de scumpe, încât o simplă linguriță de desert plină cu „apă grea" astfel obținută, ar costa vre-o 60.000 lei.

Laboratoarele ştiințifice au adesea nevoie de acest produs, întrucât nu numai fizicianii şi chimiştii dar adesea şi fiziologii aşteaptă unele rezultate prețioase de pe urma ei.

S'a stabilit deasemenea, prin numeroase experiențe, că multe organisme animale şi vegetale nu pot trăi în o „apă grea".

Ouă cu iod

Un naturalist german I. C. Weber, din Breslau a făcut de curând o interesantă experiență, remarcabilă, atât din punct de vedere fiziologic, cât şi din acel al unor perspective pentru terapeutică.

Weber a injectat în corpul unor găini soluțiuni de iodură de potasiu Rezultatul a fost că ouăle făcute de aceste găini, în urma tratamentului menționat, conțineau în interiorul lor o cantitate apreciabilă de iod.

Intrucât proporția de iod în gălbenuşul ouălor de găină s'a dovedit a fi în aceste condițiuni foarte indicată pentru anumite cure alimentare, este probabil că se va aplica în viitor pacienților un regim de asemenea „ouă iodurate", în locul obişnuitelor preparate medicinale cu bază de iod.

Glasul corpurilor cerești

Strămoşii noştri — romantici — vorbeau de muzica înaripată a aştrelor şi de glasurile eterate ale cerului.

Epoca noastră de cercetări pozitive şi realiste a pus în evidență glasurile diferitelor astre, dar printr'un procedeu ştiințific, care, fireşte, n'are nimic aface cu fantezia poeților de odinioară.

Savantul englez, profesorul Sheppard a realizat următoarea experiență curioasă:

Razele de lumină ale planetei Venus (luceafărul) au fost captate cu ajutorul obiectivului unei lunete astronomice şi proiectate asupra unei celule fotoelectrice. Acest minuscul organ supranumit şi „ochiul electric" a transformat razele de lumină primite, în curenți electrici, care întăriți apoi în amplificatori speciali, au fost aduşi la un haut-parleur de radio şi redați sub formă de sunete.

In chipul acesta, razele unei aştre cereşti pot fi traduse într'o muzică „sui generis". S'a constatat astfel că luceafărul dă un ton muzical limpede, asemănător cu un timbru de vioară. Tonul devine mai plin, atunci când planeta se înalță la orizont şi mai plat când luceafărul apune.

Pe aceeaş cale se poate fireşte asculta şi glasul celorlalte corpuri cereşti.

E problematic însă dacă va rezulta din ansamblul acestor „voci" o armonie cerească. De-altfel, nu numai astrele, ci şi orice obiect emițător de raze luminoase — o țigare, un tăciune aprins etc. — poate deveni auzibil prin folosirea acestui procedeu.

Ceața artificială în contra înghețului

Inghețul aduce pagube imense culturilor de fructe. Pentru a împiedeca degeratul fructelor, ele sunt de obicei acoperite cu rogojini de trestie şi pânze de saci. Acest procedeu este însă foarte costisitor.

Un mijloc de protecție eficace s'a dovedit a fi „ceața artificială", produsă prin anumite aparate adecuate. Lichidul producător de ceață este trecut peste o cantitate de var. Se produc astfel vapori şi un strat suficient de negură, care acoperă timp de o noapte terenul ce trebue apărat.

Din ceața astfel formată nu se preling picături acide, aşa încât culturile de fructe nu sunt amenințate de a fi vătămate prin substanțe acide.

I. S.

Varia

Veniturile Academiei Franceze

In fiecare an, prin donații sau prin testament, veniturile Academiei Franceze cresc. Scriitorul Daniel Sivet, mort de curând a lăsat acestei instituții suma de 800.000 de franci care va fi întrebuințată pentru propaganda culturii franceze în străinătate.

Banana albastră

La expoziția de fructe din Londra, a fost admirată mult *banana albastră*, o varietate obținută de un grădinar japonez, grație unor minuțioase îngrijiri.

Statuia lui Ferrie

La Paris s'a inaugurat statuia generalului Ferrié, care a fost promotorul şi întemeetorul telegrafiei fără fir în Franța.

Ferrié a asistat la experiențele lui Marconi în 1899 şi a găsit în *coherorul* lui Branly un nou mijloc de comunicație.

Tot lui Ferrié i se datoreşte dezvoltarea radiografiei în Franța.

Tragedia lui Willem Barents

Din Moscova se telegrafiază că în apropierea capului nordic al insulei Noua Zemlia (Oceanul înghețat de Nord) au fost găsite rămăşițele lagărului de iarnă, al navigatorului olandez Willem Barents, care a făcut întâia expediție polară în anul 1594.

S'au găsit: o colibă de 8 metri lungime, cercurile şi doagele unui butoi, câteva cioburi de vase şi bucăți de piele. Pe țărm s'au găsit resturile unei bărci.

Institutul arctic din Moscova va întreprinde în anul viitor o expediție spre a stabili împrejurările tragice în care s'a sfârşit expediția.

Desenele lui Delacroix

A apărut o culegere de 50 de desene ale marelui pictor Delacroix. Sunt inspirațiuni spontane, instinctive, ca şi desenele lui Rembrandt şi Dammier, ca şi carnetele de buzunar pe care făceau schițe Corot, Millet, Barye, Rodin şi alții.

Desenul e o culegere de impresii, un rezervor pentru mai târziu, o gimnastică trebuincioasă.

Delacroix numea desenul: *rugăciunea de dimineață.*

Calul...

In ziua de 3 Decembrie, calul va fi pus în aşa zisul serviciu al ajutorului de iarnă, în Germania.

La această dată toți proprietarii de cai vor trebui să aducă servicii, fie cu vehiculele trase de caii lor, fie călări.

— Dacă toate părțile corpului omenesc se reînoesc la fiecare şapte ani, nu mai sunt femeia cu care te-ai însurat.

— Da, da, o ştiu de şase ani şi jumătate.

Metagnomie

Rubrica grafologică pe care am condus-o câtva timp, în „Adevĕrul literar" a fost—înainte de toate—o experiență, care a dovedit cât de viu este interesul publicului nostru pentru grafologia aplicată. Cererile de analiză au fost atât de numeroase, încât nu le-am putut încă epuiza. Am făcut însă, cu părere de rău, constatarea că cei mai mulți dintre cititori ni s'au adresat numai din simplu spirit de curiozitate; câtă vreme intenția cu care am înființat acea rubrică nu era câtuş de puțin să oferim vreun prilej de distracție (seriozitatea cu care privim ştiința grafologiei, cât şi pasiunea cu care o practicăm, ne-au îndemnat întotdeauna să o ferim de orice bagatelizare), ci urmăream, pe de oparte, să înlesnim o cunoaştere de sine acolo unde aceasta este cerută de o adâncă nevoie interioară, iar pe de altă parte, să contribuim la elucidarea atâtor probleme reale pe care le deschide viața sufletească a oamenilor, şi la soluționarea atâtor conflicte pe care le pricinuieşte traiul în comun al lor — şi pentru a cărora dreaptă înțelegere grafologia este unul dintre cele mai potrivite instrumente.

Cu aceste gânduri inaugurăm noua noastră rubrică, pe care o întitulăm cu un termen technic, inventat de savantul biolog francez *Charles Richet. Metagnomie* însemnează, în liberă traducere, *cunoaştere dincolo de limitele fireşti ale conştiinței.* In al său *Traité de Métapsychique* Richet foloseşte acest termen pentru a designa fenomenele de percepere medianimică (clarviziune, claraudițiune, premoniție, etc.). Potrivit înțelesului său etimologic, termenul de metagnomie nu va însemna, pentru noi, numai atât; îi vom îngloba în sfera sa, în afară de modurile „psichice" de cunoaştere, şi procedeele de divinație zise „conjecturale" (grafologia, fiziognomia, astrologia, etc.), care sunt metode ştiințifice de cercetare a caracterelor şi destinelor individuale, metode — prin urmare — care utilizează reguli fixe (spre deosebire de procedeele medianimice, în care intuiția singură funcționează).

Vom face deci, în această rubrică, studii (desigur foarte reduse, din pricina spațiului restrâns de care dispunem), de *psichometrie,* analiză a fiziologiei, psichologiei şi biografiei individuale, prin aplicarea intuiției la un obiect în care s'au putut imprima emanațiile vitale ale cuiva (de pildă: scrisoare, creion, inel, etc.);

Grafologie-analiză individuală fizio-psichologică prin examinarea scrierii nesilite a subiectului;

Fiziognomie-analiză psichologică prin examinarea înfățişării exterioare (fotografie).

Astrologie-analiză a biografiei (şi a psicho-fiziologiei) individuale prin cercetarea poziției cerului pentru momentul şi locul naşterii cuiva.

Că asupra acestor metode divinatorii s'a discutat mult, şi se discută mult, ştim. Ştim, deasemeni, că s'au găsit mulți reprezentanți respectabili ai ştiinței, care le contestă orice seriozitate; după cum s'au găsit alții, tot atât de mulți, care au afirmat cu tărie convingerea lor că aceste discipline duc la rezultate pozitive. Am putea încerca, aci, o întemeiere ştiințifică (pe bază de observație şi de experiment riguros controlat) şi filozofică, a metagnomiei. Poate că o vom face odată. Dar credem că cea mai directă cale de demonstrare a veridicității metodelor metagnomice este aceea a practicei.

Scriitorul acestor rânduri a trezit într'însul, printr'o îndelungă şi intensă disciplină interioară, o putere de clarviziune de care nu odată a dat dovadă; şi şi-a însuşit şi cunoştințele technice necesare practicei divinației conjecturale; la această pregătire se adaogă şi aportul unei experiențe, în aceste domenii de activitate, de mai mult de zece ani; şi cu acest bagaj crede că poate dobori scepticismul cel mai dârz.

Această rubrică este, pentru cititorii „Adevĕrului literar", absolut *gratuită.* Solicitanții sunt rugați numai să alăture scrisorilor lor 3 cupoane succesive, de tipul aceluia pe care îl găsesc la sfârşitul acestui articol. Aceia care doresc să li se răspundă cu mai multă precizie, să ne indice locul şi data exactă a naşterii (ziua, luna, anul — pe stil nou; şi ora dacă se poate); eventual să alăture o fotografie.

Amintim, încă odată, că rostul acestei rubrici nu este de a satisface o superficială curiozitate, ci de a răspunde la probleme reale de existență individuală. Analizele psichologice sunt nu numai utile, dar chiar necesare, în scop pedagogic (pentru părinții care vor să-şi îndrumeze convenabil copiii, pentru profesorii care vor să cunoască sufletul elevilor), precum sunt necesare în atâtea prilejuri când viața apropie oamenii în aşa fel, încât o falsă cunoaştere a celuilalt poate duce, uneori, la adevărate catastrofe; analiza psichologică comparată e necesară atât în cazul dragostei cât şi în acela al asociației, sau al prieteniei. Metagnomia poate fi de un neprețuit folos medicilor, îngăduind stabilirea unei diagnoze absolut exacte, în cazurile care nu se pot lămuri în chip obişnuit. Şi poate interveni în modul cel mai eficace oriunde destinul barează cu îndârjire calea omului.

Vom răspunde, deci, la toate problemele serioase de viață care ni se vor pune; şi nu vom răspunde de cât la acestea.

Şi pentrucă prevedem o mare afluență de cereri — cărora nu le vom putea face față dintr'o dată (asta nu numai din lipsă de spațiu, ci şi din pricina surmenajului pe care ni l-ar provoca un exces de lucru în acest domeniu) îi vom ruga pe aceia cărora nu le vom răspunde numaidecât, să aştepte: *răspundem tuturor cererilor cu adevărat serioase, în ordinea urgenței şi a importanței cazurilor, şi în ordinea primirii scrisorilor.*

Până la apariția primelor trei cupoane necesare celei dintâi serii de cereri de analiză metagnomică, vom încerca asemenea analiză asupra câtorva din vechiul stoc de cereri de studii grafologice; şi anume asupra acelora dintre ele în care intuim o situație în care intervenția noastră este — dacă nu totdeauna necesară — cel puțin cu adevărat utilă. Iar dela al patrulea număr al revistei vom răspunde numai nouilor scrisori primite.

MARK

Adevĕrul literar
CUPON No. 1
(Metagnomie)

Analize

M. E. Cori.— Sunteți în continuă luptă cu dvs. înşivă, şi cu soarta dvs. — care până acum nu v'a favorizat prea mult. De aci izvorăsc mari depresiuni sufleteşti, şi o stare aproape permanentă de nelinişte care stă ca o perdea deasupra sufletului dvs. Sunteți însă îndeajuns de tenace spre a vă înfrânge turburarea, iar dorul de viață e puternic. Incercați să vă liniştiți nervii şi să vă stăpâniți impulsivitatea. Cumpăniți bine înainte de a lua o hotărîre: vă aflați înaintea unei cotituri primejdioase a vieții dvs.

Sanda Alexandridi. — Deşi personalitatea dvs. e închiegată, deşi sunteți înzestrată cu reale aptitudini intelectuale (logică, putere de sinteză, discernământ) şi cu o rară tărie morală, totuşi sunteți desprinsă de viața reală. Vă văd plutind par'că deasupra propriei dvs. existențe, față de care sunteți mai degrabă spectatoare. Posedați totuşi o energie şi un spirit practic care vă face aptă de serioase realizări. Dar pentru a ajunge aci trebuie să biruiți puternica tendință egocentrică a temperamentului dvs. Şi să vă ridicați deasupra rigidității sufleteşti în care v'ați închis în urma unei puternice deziluzii pe care ați trăit-o în adolescență.

S 2 M Răzvad. — Un spirit bine înzestrat, pe punctul de a naufragia într'o profundă deprimare. Luptați împotriva unei dragoste neîmpărtăşite, dar până acuma fără succes. Trebuie, totuşi, să biruiți. Nu vă lăsați copleşit de gânduri de sinucidere. Incercați o schimbare de domiciliu, dacă se poate, şi în orice caz căutați-vă preocupări noui. Dacă reuşiți să vă reinseninați, cu inteligența şi cu puterea dvs. de muncă puteți nădăjdui o ascensiune socială puțin comună. Vă va susține orgoliul.

M.

Premii **5000** lei în numerar cititorilor senzaționalului roman

„Taina unei Orfane"

(Victimele spionajului)

Unde este mama eroinei?

La acest joc participă toți cititorii romanului, oferindu-li-se prilejul de a câştiga premii în numerar de **5000 Lei.**

Numele câştigătorilor se vor publica într'una din fascicolele romanului.

Cereți deci zilnic romanul

„Taina unei Orfane"

la toți chioşcarii şi depozitarii de ziare.
Primele două fascicole GRATUIT.

A APĂRUT:

FEMEI IN DRAGOSTE

de D. H. LAWRENCE

In această carte autorul romanului „Amantul Doamnei Chatterley" oferă bărbaților prilejul să afle ceeace nu ştiu despre femei, iar femeile vor afla ceeace nici măcar nu bănuesc despre bărbați.

EDITURA UNIVERSALA ALCALAY & CO.

Se găseşte la toate librăriile din țară PREȚUL LEI 80

O călătorie în Africa

Malta

Plecarea din Tunis era rezervată pentru ora unu după masă. Am luat masa mai de vreme la hotelul din Tunis şi ne-am

Itinerariul Tunis - Malta - Tripolis-Bengazi - Derna - Alexandria

îndreptat în spre vapor. Aci ne aştepta agentul dela Cook care, printr'un gest cu mâna ce se adresa tregherului şi printr'o ochiadă adresată nouă, ne făcea să înţelegem vasta lui trecere pe lângă organele de control de la vamă. Bagajele noastre trec la vapor fără să mai fie atinse de epiderma vameşilor din Tunis. Mergem din surpriză în surpriză; agentul de la Cook, printr'un gest suprem de gentilom, refuză să primească oferta noastră exprimată în monedă tunisiană.

Câtă deosebire este între nobleţa agentului dela Tunis şi conduita colegului său din Alexandria care pentru o cursă dela vapor la hotel a binevoit a ne lua modesta sumă de nouăzeci de piaştri (circa 600 lei).

Cu câtă bucurie ne-am urcat pe vapor! Credeam că pentru câteva zile vom trăi într'un dolce farniente, alunecând agale pe malurile Mediteranei...

Inceputul era de bun augur. Vaporul porneşte încet din port, trece prin lacul Tunis, apoi prin golful Tunis, defilând dealungul vechii şi noii Cartagini.

Vaporul nostru se chiamă Citta di Livorno, şi aparţine societăţii italiene Florio. Avem vreme să-i recunoaştem cabinele, să facem cunoştinţă pe hartă cu escalele vaporului. Printr'o inspiraţie nefericită cetim şi avertismentele vasului în cazuri de primejdie: o sirenă,

Malta. Templul preistoric Mneidra

două, trei, patru, scurte sau prelungite, după cum se îneacă un singur pasager, sau se îneacă tot vaporul. Mai târziu, peste câteva zile, am avut nenorocita ocazie să auzim şi sirenele în largul mării, departe de ai noştri şi într'o situaţie specială a organismului, care se chiamă rău de mare. Dar asupra acestui lucru vom reveni la timp.

După ce ieşim din golful Tunis, marea îşi schimbă înfăţişarea. Marea calmă fără nici un val, a golfului Tunis se transformă, mai departe, în largul Mediteranei, într'o mare aşa de agitată, încât ai zice că treci dintr'un peisaj de câmpie într'un peisaj elveţian. Vaporul nostru trebue să facă ascensiunea munţilor mobili de apă şi mai ales să scoboare văi prăpăstioase. Nu mai este posibil de stat pe coverta vaporului. Toată lumea se scoboară în subsolul vaporului, unde cabinele de adineaori se transformă în boxe pentru spitalizarea pacienţilor. N'aş putea să redau exact ce se întâmplă într'un rău de mare, însă nu-i de dorit nici duşmanilor. Nu mai vorbesc de stomac, care îşi face de cap şi cere sacrificii din partea organismului chiar când nu mai are nimic în el, dar corpul întreg nu mai e capabil să facă alt efort decât al golirii stomacului. Psihicul deasemenea e într'o stare particulară de lipsă de acţiune, chiar în cazul când s'ar scufunda vaporul.

Când am ajuns la Malta, viaţa ne era cu totul indiferentă. A trebuit să stăm multe ore ca să ne desmeticim, însă a fost foarte greu să revenim la starea normală. Am eşit la aer pe punte şi prima cunoştinţă am făcut-o cu negustorii ambulanţi care ne ofereau felurítele specialităţi ale insulei (în deosebi dantele). Imi pare foarte rău că nu pot reda din Malta prea multe detaliuri, pe care nu le-am văzut. Mă mărginesc a vorbi şi eu de unele lucruri din Malta, cum a vorbit Anatole France despre Egipt, înainte de a-l fi văzut, şi cum au descris atâţia Bosforul, fără să fi trecut pe acolo.

Vaporul nostru este ancorat în baia oraşului Malta. Nu trebue să uităm că Malta, locuită de Italieni, e sub înalta protecţie a Englejilor, după cum Gibraltarul, locuit de Spanioli, e sub aceiaşi înaltă protecţie, după cum etc...

Deci şi din motive de rău de mare şi din motive de protectorat englez, păstrăm distanţa reglementară de malurile insulei şi contemplăm oraşul pe care Walter Scott l-a comparat cu un vis, iar Napoleon şi Nelson, mai practici l-au numit „cea mai formidabilă întăritură din Europa".

Malta poate fi privită din mai multe puncte de vedere: geologic, arheologic, politic, economic, preistoric, istoric, medical şi poetic. Nu vom pomeni decât parte din ele. Insă Malta din toate punctele de vedere poate să fie considerată ca cea mai interesantă insulă din lume.

Incă din cele mai vechi timpuri preistorice şi istorice a fost multă agitaţie pe insulă. Nu s'ar putea spune că omul pe pământ a apărut pe insula Malta, dar se poate spune că în Malta se găsesc cele mai frumoase şi mai interesante temple preistorice de pe pământ.

Partea istorică a insulei este tot atât de interesantă. Fenicienii, Romanii, Arabii, Turcii, Francezii, Englejii, etc., au fost stăpânii insulei. Malta a ţinut recordul luptelor creştinătăţii contra Turcilor. Cavalerii dela Malta (Cavalerii Ordinului Sf. Ioan), alungaţi de Turci din insula Rodos, au făcut din Malta centrul creştinătăţii. De aceea insula se mai numea şi Insula Sfântă (şi prin Sf. Paul care a creştinat-o şi prin cavalerii ordinului Sf. Ioan). Mai târziu Napoleon, în trecerea spre Egipt, a expatriat Cavalerii, pe care îi rechiamă Nelson la întoarcerea de pe Nil. Englejii pun piciorul în insulă şi flota uriaşă, pe care o avem în faţa noastră, ne aminteşte, încă odată, că ei stăpânesc Malta până astăzi. Dar în afară de flotă ne rămâne de contemplat oraşul frumos ca din poveşti.

Constantinopolul are o parte care se chiamă Cornul de Aur. Oraşului Malta fiindcă are altă formă, i se zice Mărul de Aur. De pe vaporul nostru se vede oraşul din toate părţile, ca un amfiteatru de palate, păzit de jur împrejur de fortăreţe medievale. Combinaţi Constantinopolul cu Neapolul şi Algerul şi aveţi oraşul Malta. Puneţi într'însul toate amintirile din trecut şi aveţi istoria mijlocului pământului de altă dată. Mai adăugaţi un soare dulce şi iarna şi atunci nu greşiţi dacă o numiţi Insula Fericită.

Vaporul nostru scoate ancora şi trece în revistă aproape tot oraşul. Se vede Opera, biserica Musta, se văd străzile care urcă în pantă. Alături de automobile se văd trăsurile cu caroserie specială malteziană (carrozin).

Mai către periferie se văd şi caprele din Malta, care, pentru a fi celebre, ca mai toate lucrurile din Malta, au transmis febra de Malta la caprele şi oamenii din insulă şi din tot basinul Mediteranei. Cum laptele de capră se vinde în Malta ca şi în Italia, mulgând capra la domiciliul cumpărătorului (capra merge dela casă la casă) şi cum laptele nu se mai fierbe, capra dă oamenilor, care consumă laptele, febra de Malta. Mai toate caprele din Malta sunt purtătoare de virus. Dacă vaporul nostru ar fi tras la chei, nu era exclus să avem capre pe bord pentru laptele din ziua aceea şi să luăm ca suvenir febra de Malta.

Vaporul iese din oraş printr'o strâmtoare, ca sâmburele unei cireşe strânsă între degete. Ne scoborîm în cabine. Neptun e din nou furios. Stăm într'o stare de semi-letargie până la Tripolis.

DOCTOR G. T.

Malta

PLASTICA

Trei tineri artişti, d-nii *Miron Radu, Ion Vlasiu* şi *I. Wittner,* au organizat la Hasefer o sgomotoasă expoziţie de debut.

In cronica noastră de artă am prezentat totdeauna cu încredere şi cu firească îngăduinţă manifestările începătorilor. Am socotit că nimeni nu trebue descurajat. Primii paşi în artă sunt de multe ori mai nesiguri decât în literatură.

J. Al. Steriadi **Desen**

Dacă însă arta ca adevăr estetic este fără îndoială un produs spontan, — ca elaborare tehnică ea necesită o îndelungată experienţă şi o necontestată aplicaţiune.

Când debutantul nu are nici scuza talentului şi nici pasiunea căutării expresiei proprii, credem că îngăduinţa nu-şi mai are rost.

Ce vor tinerii dela Hasefer? Să ne sperie cu extravaganţa? Să ne epateze cu ştiinţa combinării arbitrare a materialului plastic?

D-l I. Wittner, de pildă, *picteză* cu fragmente de reclame fotografice, cu bucăţi de afiş, poleală, nasturi şi peniţe. Intre toate aceste obiecte, ca să zicem aşa, de artă, un ingenios fir de aţă neagră trasează contururi imaginare.

Original cu orice preţ vrea să fie şi d. Miron Radu.

Mascându-şi lipsa de mijloace artistice, cu îndrăzneli nejustificate, d. Miron Radu confecţionează un fel de firme constructive, vopsite în culori tari şi geometrizate după logica excentrică a titlurilor fără sens: „Ordre, désordre et soi", „Femeia mea iubită era atât de frumoasă, fraţilor, ca un copac de frumoasă, ca un pahar cu apă de frumoasă...", „Geometrica descindere a Sf. Fecioare în Cosmos", „Lautréamont şi frumosul poem despre somnul hermafroditului"....

Toate însă sunt rezumate sincer în bucata intitulată „Eu însumi în scop de reclamă".

Aşa reclamă...

Predilecţia titlurilor magice îl urmăreşte şi pe d. Wittner: „Telurică noapte de dragoste", „Femeia cu mâna rătăcitoare", „Bunul Dumnezeu în plimbare matinală", „Materia şi irefutabilul ei primat asupra spiritului", „Turbinele retorice", „Frumos ca întâlnirea neaşteptată a unui lavabou şi a unei clepsidre în infernul lui Dante"...

Ei bine, la asta nu ne aşteptam. Ne mărturisim, copleşiţi, intimidarea.

Producţiunile acestea atât de savante nu au însă nimic comun cu arta.

*

La Hasefer expune şi un tânăr de talent: d. *Ion Vlasiu.*

Elev al sculptorului ardelean Romul Ladea, d. Vlasiu modelează în gips şi tae în lemn portrete şi siluete expresive, ritmuri originale de linie şi formă.

Sunt indicaţiunile sugestive ale unei personalităţi care se caută.

*

Mari calităţi de exprimare grafică şi bogate resurse de armonie coloristică găsim însă în expoziţia d-lui *Jean Al. Steriadi,* care a populat panourile Fundaţiei Dalles cu opere de impresionantă înfăptuire artistică.

Lucrând numai cu mijloace cinstite, fără să forţeze materialul ori să schimonosească subiectul, d. Steriadi a ajuns la desăvârşirea unor lucrări de mare expresie plastică.

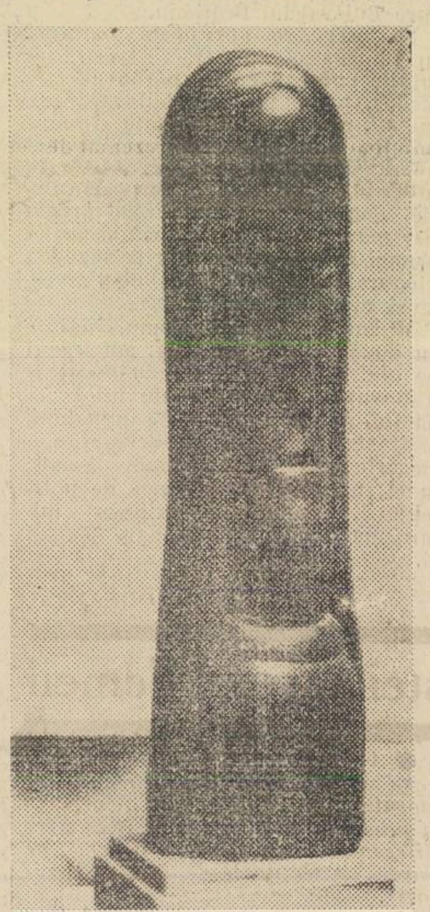
Pictura meşterului Steriadi îşi are de mult cucerită reputaţia.

In afară de d. N. Dărăscu, care nu mai expune de mult, şi de d. S. Mützner, artist de altă ţinută, d. Jean Al. Steriadi a rămas la noi singurul pictor al luminii, singurul impresionist adevărat, care, într'o vreme când formula aceasta e socotită perimată, izbuteşte să concentreze interesul cunoscătorilor şi preţuirea unanimă a criticei.

Vom lua un singur exemplu: „Ologul", — o scenă impresionantă, în care artistul nu pune ostentativ în evidenţă defectul fizic, ci accentuiază plastic tristeţa amurgului, pictând înserarea dezolantă care însoţeşte şi fixează trecerea personajului.

Astăzi, publicul ia contact cu o faţă nouă a acestui generos talent: interpretarea caricaturală.

Intr'o serie de schiţe spiritual construite, artistul desvoltă un surprinzător umor de atitudini şi situaţii, amintind în această privinţă — fără contactul nici

Ion Vlasiu **Sfântă**

unei înrâuriri şi cu mai puţină gravitate a liniei — micile capodopere similare ale caricaturistului Iser.

Desenul d-lui Steriadi e o simplă prezentare hilară, un joc amabil al creionului, injectat însă adesea cu ironie generoasă a meşterului.

H. BLAZIAN

J. Al. Steriadi **Natură moartă**

A plecat Dinu*

Duminecă dimineaţa, când m'am trezit, soarele nu se ridicase încă sus. Răsărise, fără îndoială, undeva departe în vale, după zidurile Bucureştilor. Din câmpurile acelea îndepărtate, cutropite de lumină, razele se rostogoleau ca un abur auriu, spre oraşul mare ce-şi dormea, greoiu, somnul de dimineaţă. Coloana de copaci ce căptuşeau desfăşurarea de ziduri şi de coperişuri ce se vedeau dela fereastra camerei noastre, ca nişte imense sloiuri de ghiaţă încălecate, era suflată cu aur fumegând în creştet. Fiecare copac părea o urnă în care s'au aprins mirodenii aurite.

Deasupra căminului, cerul era limpede şi transparent, de-o transparenţă ce-l făcea mai înalt.

Vrăbiile se sculaseră şi zburau ciripind, de pe coperişul căminului II pe al subsecretariatului Presei, iar, de acolo, după alte ziduri, mai departe, sau se prăvăleau mut între crengile cu frunze abea încolţite ale copacilor din grădina noastră.

Baby şi Marta dormeau. Amândouă ghemuite, cu faţa la perete şi cu plapuma bine vârîtă sub ele, din toate părţile. Camera era destul de curată, masa şi noptierele frumos aranjate, paravanul dela cuier tras la loc (Baby avea mania să aranjeze camera în fiecare seară, ca să-i facă impresie bună când se trezeşte, dimineaţa). Hainele, atât ale lui Baby cât şi ale Martei, erau aşezate la picioarele patului, în ordinea în care s'au desbrăcat şi în care aveau să se îmbrace dimineaţa. Ieri seara, colegele mele de cameră s'au întrecut pe ele însile: până şi pantofii le stăteau, sub pat, cuminţi şi resemnaţi. (Aveau un aer obosit ca şi când n'ar fi dormit toată noaptea. I-am compătimit sincer).

La mine, situaţia nu era aceeaşi. Un pantof de-al meu dormea adânc şi fără griji sub masă, celălalt era, probabil, sub patul meu, pentrucă nu l-am găsit nicăiri cu privirea. Ciorapii stăteau amândoi în faţa patului, lucioşi şi plaţi, încolăciţi ca doi şerpi, restul hainelor, pe care aveam obiceiul să le pun şi eu la picioarele patului, lunecaseră probabil jos, din cauza foilor de crêpe-de-chine lucios care erau sub ele.

Astă noapte am visat un vis în urma căruia m'am trezit plângând: Eram, cu Peter, în gara Hannoverului, aşa cum ne-am despărţit acum doi ani. Era o oră înaintată din noapte, aproape de sfârşitul ei: ora când stelele se sting şi luna păleşte treptat. Peronul era imens şi pustiu. Lămpi galbene îl luminau obosit. Abea difuzau lumina pe o rază de câţiva metri în jurul lor, încolo năvălea noaptea, o noapte prăfoasă, înăbuşitoare. Hamali cenuşii împingeau cărucioare cu bagaje, ce huruiau sinistru pe pavajul gol...

Ca printr'un truc cinematografic, imaginii lui Peter i s'a suprapus Dinu. Ne despărţeam pentru totdeauna. Dinu stătea tăcut, cum stătuse odinioară Peter, în mijlocul peronului, abea deslusindu-se din umbră.

Tot ca şi la cinematograf, au trecut ani...

Soseam pe acelaş peron care părea, acum, a fi al Bucureştilor. Totul era schimbat. In faţa gării de Nord se deschidea un bulevard larg al unui oraş necunoscut. Am vrut să vin la cămin, dar căminul nu mai exista. Nu mai exista nici Universitatea, nici nimic din tot ce cunoscusem înainte. Totul în jurul meu era străin şi totul iremediabil, ca'n povestea feciorului de împărat întors din ţara tinereţii fără bătrâneţe.

M'am bucurat că n'a fost decât un vis. Visul acesta, însă, mi-a lăsat în suflet ceva ca un strat de cenuşe. Toate gândurile care încercau să se înalţe din mine, recădeau cu aripile grele de ea. Atmosfera unsuroasă a camerei în care s'a dormit o noapte, îmi accentua senzaţia de înecăcios şi greu. Nu mai puteam s'o rabd.

M'am sculat în genunchi, pe pat şi m'am uitat după speteaza patului, să văd dacă sunt hainele acolo. Erau acolo, mototolite, cum căzuseră de cine ştie câtă vreme. M'am dat jos şi am primit, avid, senzaţia înviorătoare a parchetului rece. M'am îmbrăcat în grabă. Mi-am făcut patul, m'am dus, apoi, la spălător, m'am spălat cu apă rece, am trecut pe la dulap să-mi iau pardesiul şi bascul... şi am ieşit în grădină. Toate acestea le-am făcut atât de repede şi fără să mă gândesc, că, ajunsă în grădină, n'am putut să-mi explic cum venisem aici...

Grădina era plină de umbră. Trebue să fie de vreme de tot, am socotit. Nu puteam să-mi închipui ce oră e. La noi în cameră, n'avem nici acum ceas, cancelaria era închisă, în celelalte camere fetele dormeau. Ştia probabil Suzana dar pe ea n'am mai întrebat-o, abea se sculase când am coborît eu şi era somnoroasă şi buimăcită. La fel erau, desigur şi servitoarele dela spălătorie, care se deschidea acum, mi-am zis, pentrucă mi-era lene să mai merg până acolo.

Privind, nehotărîtă, în lungul şi latul grădinii goale, am descoperit, într'un colţ, un chaise-longue ce rămăsese afară peste noapte, cu faţa spre zidul din spatele grădinii. M'am dus să mă aşez în el, felicitându-mă pentru norocul pe care l-am avut de a fi fost omis, aseară, când au fost duse toate chaise-longue-urile înăuntru. In plus, cineva lăsase în el un articol de îmbrăcăminte, ceva negru: o jachetă sau un şal, ai cărui ciucuri atârnau în afară. Aveam să mi-l pun pe picioare, am hotărît. Când m'am apropiat, însă, am zărit cu surprindere că sub şalul pe care îl credeam disponibil, se mişca o formă omenească. O fată, înfăşurată toată — i se vedea numai faţa — învăţa într'un curs gros, litografiat. După equaţii şi după nişte vase comunicante, l-am identificat: curs de chimie. M'a simţit apropiindu-mă. S'a întors. A ridicat spre mine ochi încercănaţi de oboseală. Răguşit:

— A sunat pentru cafea?

— Nu încă. N'a sunat nici pentru sculare, când am plecat eu. Eşti de mult aici?

— Dela cinci.

— Vezi?

— Mda. Mă cam chinuesc dar merge.

— Nu ţi-e frig? Ori somn?

— Nu, mi-a arătat (încercând să zâmbească) şalul. M'am culcat imediat după cină eri, aşa că nici somn nu mi-i. Mâne am colocviu şi mai am de citit nou opt sute de pagini.

— Şi crezi că poţi să le faci?

— Trebue. Am să stau toată noaptea.

Am lăsat-o să înveţe şi m'am întors, resemnându-mă să mă aşez pe o bancă.

In momentul acela, a sunat clopoţelul pentru sculat. Izbit ca o mingie, între zidurile căminului, sunetul tremura înăbuşit... A sunat aşa mult timp, monoton, apoi a tăcut. Câteva clipe mai târziu, o fereastră s'a deschis cu zgomot, o uşă s'a trântit, i-a urmat un robinet cu ţârâit subţire. Apoi o cascadă de apă a îngropat în ea sunetul robinetului... Cineva a strigat cu voce de alt: Su-za-naa!... Două pisici, una neagră, alta bălţată alb cu cenuşiu, au apărut, în goană, dinspre cămin.

Toată viaţa asta variată, a fost pusă în mişcare, subit, de un sunet de clopoţel fad şi autoritar.

Imi luasem cu mine pardesiul şi bascul pentrucă aveam de gând să hoinăresc pe străzi. Apoi am renunţat. Când voiam să hoinăresc nu mă duceam la şosea sau undeva într'un parc, ci pe Lipscani. Nicăiri nu mă sinţeam mai singură şi mai neturburată decât acolo între ferestrele magazinelor, cu stofe multicolore şi lumea aceea multă care nu mă lua în seamă. Azi însă, mi-am amintit că era închis, pentrucă era Duminecă.

M'am aşezat pe bancă dar n'am reuşit să rămân. De când văzusem chaise-longue-ul, şi mai ales de când am luat notă că e ocupat, mi-a intrat în cap şi am rămas convinsă că în nici un fel nu m'aş simţi mai bine, decât înfundată în el şi nu oricum, ci chiar în colţul acela şi în poziţia în care stătea studenta dela fizico-chimice. Aşteptam să plece ca să mă aşez eu acolo. Mi s'a părut apoi că poate n'a auzit sunetul clopoţelului. M'am dus la ea:

— Iartă-mă că te deranjez iar. Nu mergi în cameră? A sunat.

— Nu, nu merg. Mulţumesc.

— Nici la cafea nu mergi?

— Mergi?

— Da.

— Am să te rog atunci ceva: vrei să-i spui colegei mele de cameră Lya — o cunoşti, nu-i aşa? — dacă poate să-mi aducă ea cafeaua aici.

— Da. Am să-i spun, m'am angajat, amar.

— Mulţumesc mult, mult de tot, m'a privit plină de recunoştinţă.

I-am recomandat, în gând, să se spânzure. Şi mie: Hai, ce e lenea asta?! Du-te şi adă-ţi alt chaise-longue şi pune-l în celălalt colţ al grădinii, tot cu faţa spre zid. E acelaş lucru!

M'am dus la Suzana s'o rog să-mi aducă un chaise-longue. In timp ce o aşteptam pe Suzana, m'am gândit că ar fi mai bine să mă duc şi sus să-mi iau cursul de filologie, ca să învăţ în grădină. Am aşteptat-o să vină, i-am spus unde să mi-l pună şi am fugit până sus, să-mi iau cursul înainte de a avea altcineva vreme să-l ocupe.

— Dar ce-i cu tine, Dany, de te-ai hărnicit aşa? m'a privit cu o nuanţă de ironie, Marta, care abea se trezise şi şedea în pat, lăţoasă.

— Uite. Aşa se întâmplă câteodată.

— Rufele ţi le-ai dat la spălat? (Grija asta trebuia s'o avem în fiecare Duminecă, dimineaţa).

— Mda...

— Patul ţi l-ai îmbrăcat? a continuat Marta, nesesizând şovăiala din răspunsul meu.

— Da, am minţit, de data asta cu îndrăzneală, deşi nu făcusem nici una nici alta. Dar ţineam să apar în faţa Martei într'un triumf complect.

— Ei, bravo, n'am ce zice — a cedat Marta.

Am ieşit mândră ca un cocoş... Apoi, mi-am adus aminte că trebue să fug ca să nu mi se ia scaunul. Pe trepte, între etajul II şi I am lunecat, dar n'am avut vreme să cad. Cu un salt disperat, peste vreo zece trepte, am ajuns cu stomacul în grilajul dela o cotitură, lovindu-mă violent. Ca să n'am vreme să simt, am luat-o iar la fugă, până am ajuns în grădină. Chaise-longue-ul meu era acolo, liber. L-am fixat jos de tot, întins ca o sofa şi m'am aşezat în el, cu pardesiul încheiat strâns, cu mânile în buzunare, cu bascul înfundat în cap. Ah, bine mai era...

Acum puteam să mă gândesc. Aveam trei subiecte la ordinea zilei: Examenele, rochiile pe care aveam să le cumpăr şi Dinu.

Am stat cu degetul la tâmplă şi cu ochii închişi, un timp oarecare... Am conclus:

1) Că pregătirile pentru examene puteam să le las pe după Paşti. Iar atunci, n'am să-mi mai împărţesc timpul ca şi acum. Am să citesc fără grabă, când am chef şi când pot. Când se va afişa programul examenelor, am să încep să învăţ zi şi noapte, atent. N'am să mai dau douăsprezece cum voiam până acum, pentrucă n'are nici un rost. Pot să dau licenţa în toamnă şi dând o parte din examene atunci. (Azi

(Continuare în pag. IV-a)

* Fragment din romanul „Intr'un cămin de domnişoare".

deci, în loc să învăţ disperat, toate fascicolele ce mi-au rămas din cursul de filologie, voiu fi liberă. Şi mâne şi toată săptămâna, până plec. Ce hotărîre fericită!)

2) Că am să-mi cumpăr, pentru taior, stofă verde deschis şi, pentru o rochie, maron. Am să-i telegrafiez chiar azi lui tata, ca să-mi trimită banii necesari.

3) Că, despre Dinu, nu pot să afirm nimic precis. S'ar părea că nu-i sunt indiferentă. (Am să aştept). Recunosc, în schimb, că mie mi-i drag, dar cred că în vacanţă am să-l uit...

Ultima concluzie a început curând să se clatine, ca o plută rău închegată, pe râul furios al unor sentimente nouă.

După aceea, nu m'am mai gândit decât la Dinu, pe care zadarnic am încercat să-l pun pe acelaş plan cu examenele şi cu rochiile ce aveam de gând să mi le fac.

Ce are să urmeze? Mai vine la „parloir"? O iubeşte, totuşi, pe Nora? Până acum îi recunoşteam, prodigios, Norei, toată perefecţiunea şi superioritatea asupra mea. Acum, am început s'o analizez pe Nora, ca să-i găsesc defecte. Nu ştiu ce scrupul de conştiinţă însă, mă împiedeca să fiu obiectivă. Nu i-am găsit nici unul. Mi se părea mai minunată ca oricând. Şi iarăşi am căzut într'o melancolie neagră şi fără fund.

In timpul acesta, soarele s'a ridicat deasupra coperişurilor dela marginea Bucureştilor, pe care urcuşul îi fusese aşa de greu şi privea deacolo mulţumit şi plin de strălucire, în ferestre şi în curţi. O pată s'a agăţat chiar pe zidul din faţa mea, jucăuşă. Râdea:

„Viaţa nu-i chiar aşa de tristă, Dany. Poate că te înşeli..."

Intr'adevăr, viaţa nu era chiar aşa de tristă. Dinu nu mi-a vorbit, eri, nimic de Nora. Dada spunea că se cunosc de puţin timp. Cella mi-a spus că Nora flirtează cu toţi băeţii... Poate, n'aveam dreptate. Complicam singură lucrurile. I-am răspuns, în gând:

„Viaţa nu e tristă, dar, câteodată, se întâmplă să fie câte un om prost. Un om care îşi închipue că e deştept şi întortochiat şi, din cauza asta, încurcă lucruri care, altfel, ar fi simple şi frumoase. Şi, apoi, suferă amar, socotind că Dumnezeu e acela care-l persecută".

Raza de soare clipi înţelegător.

— Ce să-ţi fac?!

Şi se 'nchise ca un obiectiv, pentrucă la spatele meu a apărut Baby.

— Dany, tu nu vii la cafea?

— Cum, a sunat pentru cafea?

— Da. De mult. Eu am băut-o.

M'am sculat. Baby s'a aşezat în locul meu. (Ah, să nu uit să-i spun Lyei să-i aducă „bufniţei" cafea. Dar „bufniţa" nu mai era acolo. Plecase fără să observ. Am răsuflat, uşurată).

*

Uitând că am lăsat-o pe Baby să mă aştepte în grădina, m'am dus, după ce am băut cafeaua, în parloir, cu Mausi, ca să vedem ce mai scrie în ziarul de azi. Am găsit masa, pe care era pus ziarul deobiceiu, goală şi ziarul descompus în mai multe foi, fiecare ţinută de câte o fată înconjurată de altele zece. Ca deobiceiu, cea mai mare aglomeraţie era în jurul paginei cu „spectacolele de cinematograf", urma „curiozităţi", „pagina literară", „Mica publicitate" (căsătoriile şi corespondenţele, ce aduceau, totdeauna, mult humor inedit) şi, la coadă „provincia" şi „Ultima oră" (aceasta ţinută de Dora, înconjurată de sateliţii ei din Căminul II).

— Ce facem? a întrebat Mausi, constatând situaţia.

— Aşteptăm.

— Nu. Mai bine mergem la mine în cameră şi ne întoarcem mai târziu, mi-a propus.

— Hai.

Am luat-o la braţ şi am pornit. Ne-am ciocnit nas în nas cu Suzana, care voia să intre în parloir.

— Pe dumneavoastră vă căutam, mi-a întins un plic. Mi s'a dat chiar acum.

— Cine ţi l-a dat?

— O domnişoară. Spunea că i l-a dat un domn.

Era un plic de cartă de vizită. Un scris necunoscut: Pentru Dany. L-am rupt, grăbită.

„Trebue să plec azi la ora 9. Petrecere frumoasă. Dinu".

Un scris mare, cursiv, calm. L-am întors pe partea cealaltă. La mijloc: Dinu Albu, imprimat tot cu litere cursive. Nimic mai mult.

— Ce-i? pleacă Dinu? a citit Mausi, peste umărul meu.

Ceasul-brăţară al lui Mausi arăta 9.30.

— Ce domnişoară ţi l-a dat? am întrebat-o pe Suzana.

— Una din etajul II. Stă în cameră cu domnişoara Vâljan.

— Eu i l-am dat, am auzit o voce în spatele meu. Mi-era teamă că n'am să te întâlnesc, pentrucă plec şi eu, chiar acum. A fost Dinu pe la mine să-mi ceară un curs pe care l-a uitat Rose-Marie aici. Voia să te cheme dar nu i-a dat voe domnişoara Romalo, pentrucă era prea de dimineaţă.

— Nu ştii dece a plecat?

— Nu ştiu. Ceva urgent. Era cam nervos.

(Şi eu, care hotărîsem să mai stau o săptămână în Bucureşti!).

— Plec şi eu diseară, am anunţat-o pe Mausi, patetic.

— Şi banii de drum?

— Ii împrumut dela cancelarie!

— Dar rochiile? Nu ţi le mai cumperi?

Ah, da, de rochii uitasem. Trebue să rămân până mâne seară.

— Ei, mai pleci?

— Nu. Nu mai plec.... până mâne... mi-am muşcat buzele, neputincios.

— Doamne, tu eşti cam trăsnită, s'a mirat Mausi, gândindu-se tot la hotărîrea mea de a pleca după masă. — Şi m'a luat la braţ, cu grije, ca şi când m'ar fi condus la un ospiciu.

— Lasă-mă, Mausi, mi-am desfăcut braţul enervată...

Dar Mausi mă credea mai mult „trăsnită" decât sincer întristată.

— Nu plângi un pic?!

M'am dus în cameră la ea.

— Hai, aşează-te pe patul meu şi nu mai fi necăjită, a încercat să mă mângâe, matern. Lasă... după vacanţă îl întâlneşti iar.

Ah, dece nu mă lăsa mai bine în pace?! Nu eram necăjită pentrucă plecase Dinu — căutam să mă mint — ci pentrucă... toate îmi mergeau pe dos.

— Ce-i? A intrat Cella, (venea de la duş în halat alb de bae şi cu bonetă roşie, de cauciuc, în cap, ca un aviator de operetă).

— A plecat Dinu. Şi Dany vrea să plângă.

— Ooo! a râs Cella. (Ce prostesc mi se părea râsul ei acum!) Credeam că e ceva mai grav.

A intrat şi Dada, venind dela cafea. (Dada avea patul făcut şi era şi îmbrăcată). Băeţos:

— 'Mneaţa, Dany. Ce-i cu tine?

— Merçi bine, Dada, am încercat să surâd.

— Dacă n'ar fi plecat Dinu, a complectat Mausi, stând lângă mine, în picioare, ca un impresar.

Au intrat, apoi, Puica şi Musky, la braţ, neîndurându-se să se separe nici pentruca să se strecoare mai uşor prin uşă.

— Mausi vrea să vă spună că a plecat Dinu şi că de aceea sunt tristă, le-am ieşit în cale. M'am întors spre Mausi: Poţi să te duci dracului cu tot cu Dinu.

Puica n'a priceput din toată scena decât că trebue să fie amabilă şi m'a întrebat:

— Când a plecat Dinu?

— Azi la 9.

Punându-mi mâna pe umăr, stângace... Protector:

— O, bietul copil!! Iţi pare rău?

— Nu, i-am răspuns, de data asta, cu lacrimi în glas.

— Sigur că nu. Plânge pentrucă o doare stomacul, m'a apărat Mausi, inocrit.

Baby, plictisită să mai aştepte în grădină, a venit şi ea la camera „13". A dat cu ochii de mine:

— A, aici erai? Şi eu care te aşteptam ca o proastă jos... A simulat că se supără: Probabil nici n'aveai de gând să te mai întorci.

— Lasă-mă, Baby, sunt necăjită.

Pentrucă voia să pară supărată, Baby nu m'a întrebat dece.

— Plec mâne, am continuat.

Inţepat:

— Foarte bine. Şi eu aş pleca dacă aş putea. Mai molcom: Ţi-au venit banii?

— Nu. A plecat Dinu, a lămurit-o Cella.

— Fără să-şi ia rămas bun dela tine? a ridicat Baby sprâncenele, uitându-şi, de data asta supărarea, pentrucă întorsătura era gravă...

— Mi-a scris o scrisoare...

— Adică un bilet, a corectat Mausi. Mi l-a luat din mână şi i l-a dat lui Baby. Baby l-a citit pe amândouă părţile, încântată şi mi l-a înapoiat.

— Laconic. Eu nu ştiu ce are de gând băiatul acela.

Şase perechi de ochi erau aţintite asupra mea, curios şi compătimitor. Mă simţeam ca un bolnav pe moarte, în timpul unui consult medical.

— Nu mă iubeşte, Baby.

— Te iubeşte. Sunt sigură că te iubeşte. (Baby era un doctor optimist).

— Şi eu cred că o iubeşte, a întărit Mausi.

— Dar Nora? am întrebat-o, mustrător.

— Nora? Hm... Cu Nora... nu-i nimic. Sunt sigură...

— Dacă ar şti Dinu cât se discută despre el, ar fi flatat, s'a amestecat în vorbă Dada, scoţându-şi cuvertura de pe pat ca să-şi îndrepte mai bine plapoma.

*

Luni seara, la ora 6.15 am trimis-o pe Suzana să aducă un taxi ca să plec la gară. Trenul pentru Timişoara pleca la 7 (adică 19).

Am împrumutat dela cancelarie trei mii de lei, din care mi-am cumpărat stofa necesară — pentru taior beige (în loc de verde cum îmi propusesem) şi pentru rochie bleu (în loc de maron) — şi biletul de tren. Urma să-i restitue tata, de acasă.

*

Baby s'a oferit să mă însoţească la gară.

In ultimul moment — pusesem un picior pe scara maşinii ca să mă urc — am văzut-o pe Dora care venea grăbită spre Cămin, cu mersul ei cu vârfurile în afară de profesoară pretenţioasă şi cu o mapă mare sub braţ. Imi făcea semne disperate s'o aştept.

Ne-am sărutat — sonor — pe un obraz şi pe celălalt, după obiceiul locului. Gata să se sacrifice şi pentru Baby:

— Şi tu pleci?

— Nu. Eu o conduc, numai, pe Dany. Nu vii şi tu?

— Aş veni, s'a uitat Dora cu jind la maşină, dar — şi, aici, chipul i s'a iluminat religios — mă aşteaptă... „Cocuţa mea".

O uşă s'a trântit scurt. Maşina a pornit, ocolind întâi piaţeta din faţa căminului, trecând printr'o stradelă îngustă, cotind, apoi, în dreapta, spre Bulevardul Brătianu.

Se 'nsera. Se aprindeau luminile. In fumegarea albastră a serii, luminile curgeau ca un pârâu de foc, jucăuş, prin mijlocul bulevardului, înapoi, până la Universitate şi înainte spre Lascăr Catargi. In albastrul blând al serii şi 'n clipirea sfioasă a luminilor, mocnea atâta poezie tristă. Par'că tot Bucureştii se pregătise pentru o vacanţă lungă şi goală. Numai inserarea şi becurile vegheau singuratece, aşteptând, docil, vremuri mai bune.

Mi-am adus aminte cum, înainte cu două zile, la ora asta, am trecut pe aici cu Dinu. Am recunoscut şi tramwayul cu care ne-am întors la cămin. Acum, a apărut de după colţ, luminat din belşug şi scrâşnind a fierărie goală, cu un singur pasager în el: un student cu şapcă de politehnică, zgribulit în mijlocul lui, mic, pe o bancă prea mare pentru el.

ANIŞOARA ODEANU

Antologia Dragostei şi a Femeii

● *E o nebunie să crezi că se poate ridica femeia până la tine! Totdeauna-i fiinţa inferioară, frivolă, nesigură, având nevoie de micime în sine şi afară de sine, sufletul strâmt, totdeauna întredeschis, vecinicul copil care îşi începe atât de repede desvoltarea mintală şi o termină atât de degrabă, care se schimbă dintr'o zi în alta, dar care n'a evoluat nici după zece ani, tovarăşa care în capod'opera unui pictor, va căuta cu cine seamănă regina sau zeul reprezentat.* (Edmond Yaloux).

● *Cu cât o femee este mai goală, cu atât este mai îmbrăcată.* (A. Karr).

● *Virtutea pe care o femee o practică cel mai rar este ascultarea, probabil pentrucă Codul civil i-a impus-o drept lege.* (H. Raison).

● *Femeile iartă câte odată celui care bruschează ocaziunea, dar nici odată celui care nu ştie să profite de ea.* (A. Dupuy).

● *Aţi cunoscut vre-odată o femee care văzând unul din prietenii ei stăruitor pe lângă o altă femee, să fi presupus că acea femee îi este indiferentă? Prin aceasta vedem ce părere au ele unele de altele.* (Chanfort).

● *In această lume fiecare ucide ce iubeşte.* (H. Bordeaux).

● *Niciodată bărbaţii nu devin mai iubitori decât atunci când li se iartă o infidelitate trecătoare.* (Ninon de Lenclos).

● *O femee cu care vorbeşti despre dragoste, se aşteaptă totdeauna la ceva.* (A. Poincelot).

● *Totdeauna există o surpriză în cercetarea unui caz de dragoste.* (R. Boyslève).

● *Dragostea nu cauzează atâtea necazuri decât pentrucă prea adesea persoana care o inspiră este nedemnă.* (D-na Ricobonni).

Extrase şi traduse de

AUREL GEORGE STINO

IN CURÂND:

UN MARE CONCURS DE ŞAH

ORGANIZAT DE Ziarul „ADEVERUL"

MARI PREMII

D. H. LAWRENCE

despre care André Gide a spus că e singurul scriitor englez de geniu, a cucerit lumea cu două romane:

AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY

ŞI

FEMEI IN DRAGOSTE

Ambele romane sunt editate de

LIBRĂRIA UNIVERSALA ALCALAY & CO

Cine l-a ucis pe Dante?

Cei ce ştiu că poezia lui Dante a fost totdeauna însoţită de bogate comentarii şi că aceste comentarii sunt de multe ori presupuneri şi descoperiri în legătură cu viaţa şi opera marelui Florentin, se vor întreba — faţă 'n faţă cu titlul însemnării mele — dacă nu e vorba de descoperirea faptului că Dante a fost ucis şi de o serie de presupuneri privitoare la asasin. Ii invit însă să se liniştească. Uciderea lui Dante, despre care e vorba aici, este figurată — şi încă! deoarece mi se pare că Dante, nici la figurat nu poate fi ucis.

Pornind dela un articol al lui Louis Gillet — articol care recenza în l'Echo de Paris *noua carte a lui Papini:* Dante vivo — *„Caleidoscopul vieţii intelectuale" din „Adevĕrul" politic a publicat de curând o notiţă referitoare la câteva probleme pe care le naşte opera dantescă. Intre altele, d. I, semnatarul notiţei, susţinea împotriva lui Gillet că Dante n'a fost ucis de profesori şi că n'are nevoie, ca un corectiv al acţiunii acestora, să fie redat poeziei. Căci rândurile lui Gillet, reproduse de d.* I, *spuneau: „De o sută de ani, Dante este pradă profesorilor".*

Ştiu că d. I *nu este profesor; astfel, nici eu nici cititorii nu-l putem învinui de părtinire. Dar, în ciuda acestei dezinteresări, mi se pare că adevărul este de partea lui Gillet şi nu de partea d-lui* I. *O singură greşală găsesc de cuviinţă s'o pun pe socoteala scriitorului francez. Anume: în loc de „profesori", ar fi trebuit să spună* comentatori, *deşi comentatorii au fost şi sunt mai toţi profesori.*

Intr'adevăr, comentatorii sunt aceia care au ucis prospeţimea şi contemporaneitatea poeziei danteşti. Adică, prin nesfârşitele pagini cu petit *în josul fecărui vers, fie din* Vita nuova, *fie din* Divina Commedia, *au îngreuiat lectura şi au distras atenţia dela conţinutul poetic al versurilor marelui Florentin.*

Un lucru, ce-i drept, nu poate fi tăgăduit: Dante, caşi Petrarca, caşi Cervantes, caşi atâţia clasici, îţi cere pentru înţelegere să-l resituezi „în cadrul lui istoric", cum bine spune d. I. *Adică îţi cere o serie de cunoştinţe referitoare la epocă, moravuri, credinţe. etc. Şi mai ales când un vers clasic este polemic, cum deseori sunt versurile lui Dante şi Cervantes, trebue să ştii la ce şi cine se referă. Sarcina de-a lămuri aceste obscurităţi — fără îndoială obscurităţi pentru cititorul contimporan — şi-au luat-o singuri comentatorii. Dar dela ceeace este absolut necesar şi până la divagaţiile inutile ale comentariilor existente, este un drum lung.*

Comentatorul, în genere, pare că ţine să-şi dovedească erudiţia şi universalitatea cunoştinţelor, încâlcind şi încărcând un text vechi, în realitate plin de savoare, iar nicidecum să limpezească obscuritatea, în măsura în care acest lucru este indispensabil.

De multe ori, comentatorii intră în domeniul esteticei, sau mai precis: al atitudinii estetice, lăsând să se înţeleagă prin comentarul lor cât de mult gustă cutare şi cutare vers.

Dar a spune pe marginea unei terţine: bellissima, *cred că e ireverenţios faţă de cititor, întrucât îi dai de înţeles că este cel puţin idiot şi că numai d-ta, comentator, eşti în stare să subliniezi frumuseţea la superlativ a terţinei cu pricina.*

Apoi, mărturisesc că n'am întâlnit încă vre-un comentar care să nu fie polemic. Cutare comentator este foarte ironic cu celălalt şi chiar cu ceilalţi. Sânt foarte trist că, voind să citez în această privinţă un scurt comentar, n'am la îndemână în ceasul de faţă o ediţie dantescă. Totuşi voiu face un asemenea citat din comentariile la Don Chijote, *asigurând atât pe d.* I, *cât şi pe cititor, că este absolut acelaş lucru şi în aceiaş măsură, concludent.*

Intr'adevăr, nu mai departe decât spre sfârşitul primului capitol din celebrul roman cervantin, găsim un comentar nostim. Cervantes îl pune pe Don Chijote să-şi confecţioneze din mucava un coif înspăimântător. Şi — spune Cervantes — „voind (Don Chijote) să încerce dacă această combinaţie e zdravănă şi dacă va ţine piept unei lovituri de stilete, îşi trase spada şi dădu coifului două lovituri, dar la cea dintâi strică într'o clipă tot ce făcu într'o săptămână". La aceste rânduri, don Diego Clemencin, unul din cei mai celebri comentatori ai scriitorului spaniol, se grăbeşte să se întrebe (pag. 18, nota 29): „Dacă cu prima lovitură strică coiful, ce rost mai are cea de-a doua? Dar Cervantes nu se prea gândia la aşa ceva". *In paranteză fie zis, iată-l pe Cervantes că nu ştie ce scrie. Dar, reluând şi reproducând acest comentar, alt comentator — într'adevăr cel mai plin de bun simţ —, don Francisco Rodriguez Marin polemizează cu precedentul (pag. 60, nota 15):* I s'ar putea răspunde (lui Clemencin) că, după ce Don Chijote a stricat coiful n'a mai lovit ca să-l încerce, ci de mânie că proba i-a ieşit aşa prost.

Dacă ar fi să facem noi acest comentar, cred că ne-am aminti imediat că Cervantes a fost un om de spirit şi că punându-l pe cavalerul cu Chipul trist să-şi lovească de două ori coiful şi să şi-l strice la cea dintâi lovitură, s'a gândit să arate fragilitatea operelor aceluia care avea mintea scrântită de lectura cărţilor cavalereşti. Dar mărturisim că rândurile citate n'au nevoie de niciun comentar şi mai ales n'au nevoe de un comentar al comentatorului.

Interpretările — istorice, estetice, religioase, simbolice, etc., — pe care le dau comentatorii, au aerul că sânt totdeauna cele mai juste şi mai irefutabile, întemeindu-se pe documente şi deducţii neîndoioase, logice. Aşa că, la urma urmelor, tot cititorul este acela care are cuvântul hotărâtor, întrucât îşi ia libertatea — e silit să şi-o ia — de-a alege interpretarea găsită plauzibilă sau mai potrivită preferinţelor sale, între atâtea sute de interpretări.

S'ar putea obiecta că există comentatori şi comentatori. Nu. Cred că există un „tip al comentatorului" care e universal şi caracteristic, cu aproape aceiaşi mentalitate şi psihologie. Insuşi Carducci, marele poet şi polemist italian, când s'a transformat în comentator al lui Petrarca, a suferit de aceleaşi metehne comune acestei categorii de învăţaţi. Nu mai pun la socoteală că titlurile puse de Leopardi la sonetele poetului aretin, ca un fel de comentar general, sânt recunoscut penibile.

*

Dar notiţa d-lui I mai pune o problemă: trebue oare să fii catolic şi florentin pentru a-l înţelege pe Dante? (Problema porneşte dela o aserţiune a lui Papini, aprobată şi reprodusă iarăşi de Louis Gillet).

Sint de-o părere cu d. I că nu-i neapărată nevoie să fii florentin, ci numai să cunoşti istoria Florenţei din vremea lui Dante. Dar a fi catolic, deşi nu pot susţine că-i absolut indispensabil, în tot cazul sânt convins, prin însăşi experienţa lecturii dantesti, că opera lui Dante cere, nu numai pentru a fi înţeleasă istoriceşte, ci pentru a fi simţită în toată frumuseţea ei, dacă nu să fii un declarat drept credincios al Bisericii catolice, cel puţin să faci apel la potenţialitatea ta religioasă. Altfel, Dante apare literalmente perimat, extravagant şi obscur. Mă explic: dacă eşti ortodox, mozaic ori mahomedan nu înseamnă că n'ai să-l înţelegi pe Dante; dar ai să-l înţelegi numai dacă, în primul rând, vei cunoaşte ce concepţie au catolicii despre desfăşurarea vieţii eterne şi apoi dacă eşti în stare să simţi simbolul religios, fiind la urma urmei şi ateu.

E deajuns — pentru exemplificare — să amintesc d-lui I că până şi în sonetele de dragoste din Vita nuova, *Dante face din Beatrice, cum a făcut mai târziu Petrarca din Laura, un simbol religios. Beatrice, despre existenţa căreia s'au spus atâtea fără să se rezolve nimic, nu-i numai femeia iubită ideal, dar este însăşi fiinţa care, prin transsubstanţiarea ei, va să câştige mântuirea creştină a sufletului poetului florentin şi eternitatea lui. Beatrice este pe pământ o arătare cerească, un înger care s'a pogorât ca să arate lumii ce minune poartă cerul la sânu-i* (par che sia una cosa venuta dal cielo in terra a miracol mostrare). *Apoi, „la gentil donna", pentru virtuţile ei, este chemată de Dumnezeu să stea în cerul umilinţei sufleteşti, alături de Sfânta Fecioară* (la gentil donna, che per suo valore fu posta da l'altissimo signore nel ciel de l'humiltate, ov'è Maria). *Şi după moartea ei, Beatrice apare în vis ca să arate poetului calea mântuirii.*

Toate acestea, chiar îmbrăcate în haina poeziei danteşti, care-i atât de sclipitoare, nu pot avea în noi rezonanţa pe care ar putea s'o aibă, dacă facem apel la presupusa religiozitate latentă în orice suflet omenesc.

Dante are, aşa dar, nevoie să fie desbrăcat de straele încărcate şi pestriţe ale comentariilor; să fie redat poeziei universale printr'un comentar strict al textelor şi printr'o interpretare modernă a poeziei sale; iar pe de altă parte, Dante cere cititorului modern înţelegere religioasă a simbolurilor sale mistice, pentru a fi simţit şi iubit.

L. SEBASTIAN

Pasărea Albastră

Trupa d-lui Jujnii: „Pasărea albastră" a dat o serie de reprezentaţii reuşite la Bucureşti: artişti stilaţi, numere cu gust aranjate, cântăreţi buni, orchestră remarcabilă, etc.

S'au reprezentat scene din viaţa rusească şi ucrainiană de altădată.

Spectatorul a regăsit cu mulţumire ecouri din literatura citită de dânsul.

Dar era în sală un public, pentru care „Pasărea albastră" constituia mai mult decât un divertisment artistic. Erau basarabenii şi Ruşii din „emigraţie" pentru care spectacolul de music-hall avea rezonanţe tragice.

Retrăiau o viaţă, care a dispărut... sau care s'a transformat. In orice caz, o viaţă oprită la graniţă de un stăvilar de fier.

De departe, cei ce-au primit educaţia rusească — indiferent de credinţe politice şi sociale — au urmărit reprezentaţiile „Pasărei albastre", ca un basm din alte lumi, menit să încânte prin trezirea amintirilor.

Cu începere dela 30 Octombrie 1933

VIAŢA ROMÂNEASCĂ

apare bimensual şi costă 10 lei

Numărul 11 din 15 Noembrie a apărut şi se află de vânzare la toate chioşcurile şi librăriile

PRIMII PAŞI

Voiajorii

Sunt biurocrat.

Dar de când cu criza asta care a închis mai toate băncile din oraşul meu, am rămas şomer, adică un om care vrea să muncească şi nu are unde.

Cu şomajul ista merge o lună, două, dar mai mult nu.

Mai ales pentru un om însurat, cum sunt eu.

De aceia, ca să nu rămân muritor de foame, am acceptat să mă fac voiajor la o mare firmă şi, asta, cu greu, după multe intervenţii din partea unui bun prieten al meu.

Credeam la început, că meseria de voiajor este cât se poate de uşoară.

Credeam.

Dar în primele drumuri, încărcat cu geamantane grele de atâtea mostre, cu pardesiul, cu umbrela şi cu servieta plină de hârtii profesionale, mi-am dat seama că treaba nu este chiar atât de uşoară.

Dar ce să-i faci!

Decât şomer, tot mai bine voiajor.

Am început cu încetul, să mă deprind cu noua mea meserie.

După câteva săptămâni, aşi fi putut jura că m'am născut voiajor, adică am văzut pentru prima oară lumina zilei în tren, că în tren mi-am petrecut copilăria şi că tot în tren îmi aveam familia.

Intrebaţi pe ori şi care voiajor, dacă mint.

Fiecare vă va spune aceasta şi numai noi, voiajorii, ştim ce înseamnă să fii voiajor.

Iată însă că o întâmplare ce iese cu totul din comun, mă pune pe gânduri şi mă face să cred că în privinţa rutinei în ale voiajului, sunt de-abea la începutul nouei mele cariere.

Spun aceste, pentrucă meseria de voiajor, mai mult ca ori care alta, cere mult rafinament şi mai ales, să fii şmecher; dar şmecher în sensul vulgar al cuvântului.

Nici n'aş fi crezut că atât de curând, după două săptămâni de meserie, voi fi eroul unei mici întâmplări, care ajunse cunoscută de toţi camarazii mei întru voiaj. Era tocmai în ajunul Paştilor, şi aveam treabă într'un mic târg de provincie.

In vagonul de clasa III-a în care mă aflam, soldaţi trimişi în concediu, supţi la faţă de oboseală, erau lungiţi, claie peste grămadă, la un loc cu traistele şi lădiţele lor.

— Aţi plecat, dumneavoastră, vre-odată într'un vagon de clasa III-a, în ajun de Paşti?

Nici nu v'o doresc.

...Mai ales cu atâtea geamantane, cu pardesiul şi cu nelipsita servietă voluminoasă.

Ce să mă fac?

Să mă bag între soldaţii aceia, care dormeau sforăind de oboseală, cu miros de sudoare şi haine cazone?

Nu.

Dar, nici pe culoar nu puteam petrece întreaga noapte, în picioare, cu ochii în patru la prăvălia mea ambulantă.

Şi-am început să cercetez, cu de-amănuntul, cele trei vagoane de clasa III-a, poate oi găsi şi eu, vre-un loc mai bun, lângă un om care, cel puţin după aparenţă, să pară „cumsecade".

Intr'un compartiment din ultimul vagon, se afla un singur pasager. Stătea întins pe una din bănci, acoperit bine cu pardesiul şi avea capul legat cu o gremea. Pe reţeaua de sus, pe podea şi pe bancă, geamandane şi pachete fără număr erau aruncate într'o dezordine ca şi cum compartimentul ar fi fost vagonul oficial de bagaje.

— Iată, îmi spun eu, un compartiment de invidiat, şi fac un pas.

Ca din senin, un om, mic de statură, ascuns până acum de geamandane, mă opreşte.

— Nu, domnule, nu intra.

Apoi, apropiindu-se, îmi vorbeşte în mare taină:

— Fratele meu de colo, arătându-mi cu capul pe omul întins pe bancă şi legat la cap, e nebun.

...Şi fără să-mi deie altă explicaţie, mă împinse afară.

Am rămas pe culoar, printre ceilalţi pasageri îngrămădiţi, să ne strivim nu alta.

Ce să fac?

Tot mai bine, în picioare, pe culoar, de cât într'un compartiment cu un nebun.

Asta îmi mai lipsea!

Şi am început să intru în vorbă cu ceilalţi tovarăşi de drum.

Pentru noi, voiajorii, vorbitul este tot atât de necesar, cum necesar este pentru restul omenirii mâncarea şi apa.

Ce ne-am face noi, voiajorii, dacă n'am vorbi?

— Sărmanul, mi se adresă un bărbat de lângă mine, arătându-mi cu mâna uşa compartimentului în care se afla omul legat la cap şi însoţit de multe pachete.

Sărmanul, e nebun!

Cât sacrificiu din partea fratelui său care-l urmează în călătorie.

Şi începu, pe chestia nebuniei, o discuţie atât de aprinsă şi de lungă, încât nici nu simţeam cum trece vremea.

După câteva ore de drum, la oprirea într'o staţie, se deschise compartimentul cu pricina şi „nebunul", de astădată fără gremea, încărcat cu pachete, ieşi însoţit de fratele său deasemenea plin cu geamandane.

— Poftiţi, domnilor, ne spuse „nebunul".

Compartimentul este liber. Eu şi tovarăşul meu Iancu, am ajuns la destinaţie.

Apoi, înainte de a coborî, „nebunul" se apropie de mine şi în cel mai autentic jargon evreiesc, mi se adresă:

— Domnule, ghicesc după bagajele d-tale, că eşti voiajor.

Dacă cumva vre-odată mai pleci în ajun de Paşti la drum, fă ca mine, pe nebunu, pe bolnavu, fă orice, numai să călătoreşti în voie.

...Şi râzându-mi în faţă, scobori, grăbit, după „frate-său" Iancu.

E. BRAUN

A D E V A R U L S O C I A L

Sen Katayama, socialist japonez

Sen Katayama, mort la începutul acestei luni, s'a născut la 5 Decembrie 1859 dintr'o familie de ţărani săraci. A lucrat până la vârsta de 20 de ani pe ogorul părintesc, gustând din cupa amară cu muncă intensă şi venit derizoriu a *kulis*-ului japonez. In 1880 a plecat la Tokio, a devenit lucrător zeţar şi a intrat în grupele socialiste. S'a simţit atras de cercul din jurul revistelor „Rikogo Dsasi" (Perspectiva lumii) şi „Kokkumin no Tomo" (Prietenul poporului), publicând primul său articol, întitulat „Capitalul şi Karl Marx". In Decembrie 1884 a emigrat în America, unde a lucrat ca argat la o fermă, ca bucătar şi cofetar. In America a studiat sistematic problemele sociale. In 1894 a plecat în Anglia pentru trei luni şi a cunoscut pe Tom Man, conducătorul unei faimoase greve a lucrătorilor din docurile Londrei.

In primăvara anului 1897 s'a reîntors în Japonia şi a început să lucreze cu toată energia la organizarea proletariatului. A fost primul organizator de sindicate şi de greve şi întemeietor pe baze sindicale al mişcării socialiste în Japonia. A fost ales deputat. A scos cotidianul „Josekai" (Lumea muncitoare). Din 1898 până la 1900 a funcţionat ca secretar al sindicatului metalurgiştilor. In 1901 a fost condamnat la închisoare pentru publicarea programului şi a unui manifest al partidului social-democrat. In 1903 a organizat meetinguri antimilitariste. In 1904 a luat parte la congresul Internaţionalei II la Amsterdam, unde a fost ales vicepreşedinte. La congres a protestat contra războiului ruso-japonez, proclamând solidaritatea internaţională a proletariatului. S'a îmbrăţişat demonstrativ cu Plechanow, reprezentantul muncitorilor ruşi.

In 1912, în urma unei greve la Tokio a muncitorilor dela tramvaie, a fost din nou condamnat la închisoare, unde a stat 9 luni.

Din cauza persecuţiilor poliţieneşti a emigrat în 1913 din nou în Statele-Unite. In 1919 a organizat prima grupă de comunişti japonezi şi a participat la întemeierea aceluiaş partid în America.

A lucrat efectiv în „Liga contra imperialismului", la „Ajutorul internaţional muncitoresc", agitând la congrese, unde vârsta şi trecutul îi împrumutau prestigiu necontestat, iar cunoaşterea limbilor străine şi un dar oratoric neobişnuit îl făceau cu deosebire ascultat.

Sen Katayama, socialist japonez, a murit în vârstă de aproape 74 ani.

Femeia în Turcia nouă

După desfiinţarea haremurilor şi emanciparea femeii, o situaţie interesantă s'a ivit în republica turcească. Sunt acolo două categorii de femei: cele care au cunoscut vechiul regim şi cele crescute sub regimul actual. Două lumi despărţite în totul prin forme şi concepţii. Nu sunt rare cazurile când între mamă şi fiică este o neînţelegere radicală. Bătrânele mai poartă încă vechiul costum şi ocolesc pe bărbaţi. Dar tinerele educate în spiritul nou şi bucurându-se de libertăţi uimitoare faţă de tradiţie, sunt şi ele uneori uluite în conflictul dintre noua stare de lucruri şi principiile milenare. Instinctele atavice sunt în luptă cu dorinţa lor de a se moderniza.

„Fără un reazăm moral, nepregătite pentru libertatea integrală de astăzi, — spunea un călător, — dezamăgitele de eri sunt dezorientatele de azi".

De aceea tânăra femee turcă pare adesea un copil sfios, temându-se încă de bărbaţi şi neavând un pic de iniţiativă, deşi este inteligentă şi bine crescută.

Din U.R.S.S.

Până la 15 Octombrie a. c., în Rusia sovietică s'au semănat 31.800.000 ha. (semănături de toamnă). S'a executat până acum 83,5%, conform planului.

■

Politehnica din Moscova serbează 100 de ani dela întemeierea sa. In epoca de industrializare a planurilor cincinale, acest centenar s'a sărbătorit cu un fast deosebit.

O statistică comparativă ne arată straturile sociale din care se recrutau şi se recrutează astăzi studenţii acestei şcoli politehnice.

In 1914/1915:
35% fii de nobili şi negustori bogaţi.
19% fii de funcţionari şi preoţi.
14% fii de moşieri.
32% fii de mici burghezi
In 1933/1934:
76% fii de muncitori.
7% fii de ţărani.
17% fii de funcţionari.

■

La Bobrichi, lângă Moscova, s'a pus în funcţiune un nou centru industrial, un aşa zis „combinat". Lângă o mină de cărbuni s'au construit fabrici pentru prelucrarea de substanţe chimice (îngrăşăminte agricole, acid sulfuric), etc. „Combinatul" are o suprafaţă de 10.000 ha. Pentru lucrători — în număr de 10.000 — s'au clădit 100 blokhausuri moderne.

In anul 1934, acest „combinat" va furniza între altele 125 de mii de tone de îngrăşăminte chimice şi 27 milioane bucăţi de ţiglă pentru construcţii.

■

Problema transporturilor în Rusia este o problemă acută de când febra industrializării a atins această ţară, odinioară „eminamente agricolă", cum a fost şi a rămas până acum România. S'au construit canaluri, s'au amenajat râurile, s'au făcut multe zeci de mii de kilometri noui de cale ferată.

Parcului de locomotive şi de vagoane i s'a dat o atenţie deosebită.

Dela 1 Ianuarie până la 1 Octombrie 1933 s'au fabricat 13 mii vagoane noui. In ultimul trimestru al anului, construcţia lor fiind pusă pe... roate, se vor mai termina alte 13.000.

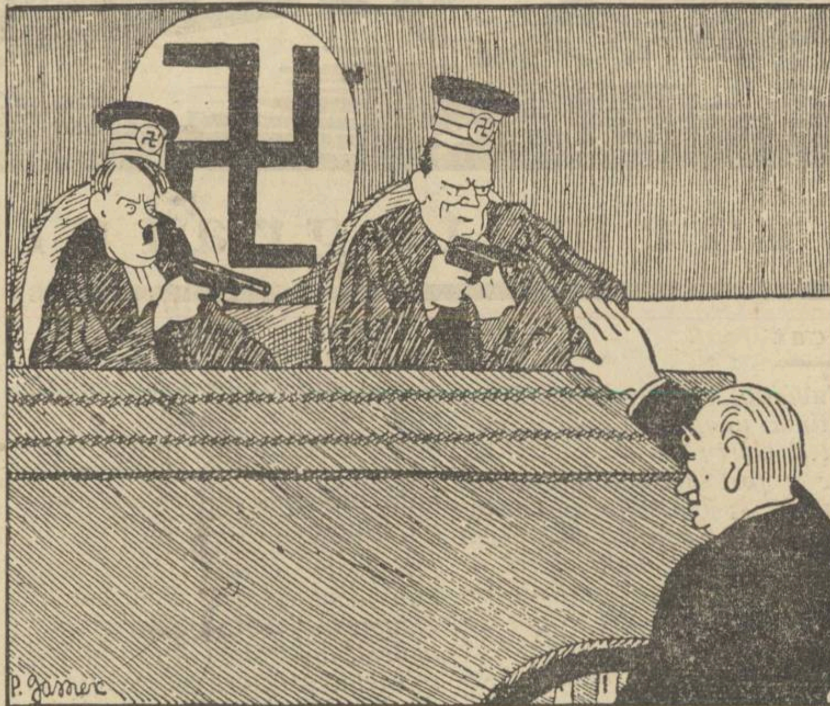
La Moscova s'au început lucrări pentru construirea unui metrou. Primul kilometru s'a inaugurat cu deosebită solemnitate. La 7 Noembrie 1934 se nădăjduieşte a fi pus în funcţiune.

■

In Rusia sudică s'au secat multe regiuni mlăştinoase. Prin operaţiunile de ameliorare s'au obţinut 40.000 ha. noui de teren arabil.

S'au întemeiat 19 sovhozuri şi colhozuri.

AUDIEREA MARTORILOR IN PROCESUL INCENDIERII REICHSTAGULUI

— „Martorul jură că va spune adevărul, întregul adevăr, nimic decât adevărul!" (Petit Parisien)

Cronica germană

Cântec nou

Vă amintiţi cântecul de Crăciun, german: O Tannenbaum, o Tannenbaum?
O! brad frumos, o! brad frumos,
Ce verzi sunt frunzele tale!...

Lagărul de concentrare din preajma Berlinului se cheamă Oranienburg. Până acum era plin de marxişti, pacifişti şi Evrei. Trupele de asalt au început şi ele să se revolte. Li s'a promis paradisul şi nu li se poate oferi decât o închisoare cafenie.

In Berlin, cântecul bradului se cântă cu un text nou:
O-ranienburg, O-ranienburg,
Ce brun ai devenit!
Altă dată erau numai marxişti,
Acum sunt SS şi SA...
O-ranienburg, O-ranienburg,
Ce brun ai devenit!

Ridicolul hitlerist

In vajnica-i prigoană politică, din prezent, Germania înfăţişează deseori fenomene hilariante prin ridicolul lor. Orice figură a culturii sale, care s'a întâmplat să poarte un nume ce nu este aric, trebue desfiinţată şi scoasă din conştiinţa publicului. Uneori însă, naziştii capitulează şi introduc o camuflare a numelui sau titlurilor prohibite.

De curând, cinematografele berlineze au înregistrat un succes neobişnuit cu un film de producţie franceză, numit „La Maternelle". S'a întâmplat însă ca cel care pusese în scenă această piesă să se cheme Jean Benoit-Levy. Concesionarii filmului pentru Germania au tăiat partea a doua a numelui şi astfel bietul om s'a văzut a doua zi, pe ecran, scris doar pe jumătate: Jean Benoit. E mai scurt, şi sună mai bine! Dar amputarea aceasta poate că va da loc unui proces, în care naţional-socialiştii vor capitula, cum au şi capitulat în faţa unei opere artistice a cărei valoare au trebuit s'o recunoască, deşi regisorul ei înfăţişa un nume tabu.

Cine pot fi incendiatorii?

Un proletar berlinez este adus în faţa tribunalelor excepţionale pentru calomnii şi insulte adresate „guvernului naţional". Muncitorul neagă cu încăpăţânare vina.

Procurorul intervine mânios:
— Vă întreb, domnilor judecători, de cine alţii ar fi putut să spună acuzatul, că sunt „incendiatori şi tirani ai muncitorilor"? La cine s'ar mai referi aceste expresii?

Informaţii

La Dearborn (Statele-Unite), în inima împărăţiei lui Ford şi a industriei automobilistice, a avut loc o alegere de primar. A fost ales Clyde Ford, un văr al fabricantului, cu 5445 voturi. David Jones, candidatul frontului unic muncitoresc a obţinut 1441 voturi.

■

Senatul din Danzig a interzis pentru motive de „subversivitate" organul central social-democrat şi oficiosul Centrului catolic, după modelul dictatorial fascist al lui Hitler. Ambele ziare au apelat la comisariatul Ligii Naţiunilor cerând să se ridice suspendarea, deoarece ea însemnează o călcare a Constituţiei oraşului liber Danzig, garantată de Ligă.

■

La Mitroviţa în Jugoslavia, 250 de deţinuţi politici au făcut greva foamei. O parte din ei au murit de inaniţie, fiindcă direcţia închisorii a refuzat să le satisfacă cererile. (Intre altele cereau ca mămăliga să alterneze cu pânea la alimentaţie, sau să le dea voie să-şi cumpere hrana de-afară).

■

In Pretoria (Africa sudică) s'a ţinut o întrunire de solidarizare cu Dimitroff, Taneff, Popoff şi Torgler.

■

Intr'un expozeu ţinut în faţa comisiei Afacerilor Străine la Praga, Eduard Beneş a caracterizat politica Germaniei ca pe cel mai mare pericol al păcii. Intre altele a spus că anul 1934-1935 va fi decisiv în istoria lumii—războiu sau pace? — el a mărturisit pentru întâia oară că Societatea Naţiunilor trece prin'tr'o gravă criză.

Din cele $3^1/_3$ miliarde de dolari pentru cheltueli publice, Statele-Unite au aruncat 765 milioane de dolari pentru ...*înarmări*.

Cursa nebună a înarmărilor a intrat într'un tempo vertiginos ca în 1913, în preajma anului fatal...

■

In Elveţia se pregăteşte o lege cu înăsprirea prescripţiilor în ceeace priveşte propaganda orală şi scrisă. Ţara lui Wilhelm Tell vrea să-şi gâtuie libertăţile faimoase, după cum odinioară Saturn îşi mânca proprii săi copii.

La drept vorbind, această lege draconică o cer clericalii şi partidele reacţionare.

Se va face curând un plebiscit.

■

Ministerul de justiţie jugoslav a luat hotărârea să concentreze în lagărul dela Srijemsca Mitrovica pe toţi delicvenţii politici marxişti, fiindcă au o influenţă „dizolvantă" şi asupra deţinuţilor de drept comun.

■

In Japonia se duce o campanie bine susţinută pentru intensificarea înarmărilor. Se aşteaptă un apropiat războiu cu Rusia sovietică şi — eventual — cu Statele Unite.

■

In portul Dünnkirchen a izbucnit o grevă a hamalilor. Ca în multe cazuri analoge, s'au găsit „spărgători de grevă", adică alţi muncitori care să lucreze cu preţuri reduse. Marinarii de pe vapoarele daneze şi suedeze, venite să descarce marfă, s'au solidarizat cu greviştii şi au refuzat să primească pe bord pe „spărgătorii de greve".

■

Din cauza concedierii a 500 muncitori la o fabrică din Varşovia, alţii 2000 lucrători au declarat o grevă de solidarizare şi au ocupat fabricile respective din care nu mai vor să iasă.

In Lodz a izbucnit o grevă a metalurgiştilor.

■

Secretarul sindicatului muncitorilor din Atena, numit Sophos, a fost arestat, bătut şi torturat după rafinate metode. In urma unei demonstraţii în faţa închisorii, a fost aruncat pe stradă, pe jumătate mort.

Tâmplarul Hitler

Indiguirea cu sicrie nu ajunge (Dintr'un ziar ilega

Huliganism contra Oltenilor

Acum trei ani, m'am oprit, în trecere, pentru câteva săptămâni la Cluj. Ca orice „regăţean" care se respectă trebuia să-mi vizitez „provinciile cucerite" cu sângele curs pe câmpul „întregirii" al rubedeniilor cuprinse în cei 800.000 morţi — cum spune fraza solemnă — şi să constat situaţia diverşilor membri ai familiei (ofiţeri, studenţi) exportaţi în... „noile *colonii*" cum ar spune amicul meu Pavel Pavel în incendiarele lui articole din *„Patria" (1931*, 1932), acele faimoase articole de bombardare a Bucureştiului fanariot, care, aliate cu ale doctorului George Ohăbeanu, au contribuit la trântirea guvernului format din „tehnicieni" şi au adus alte două, trei formaţiuni ministeriale.

In acest interesant fragment de istorie contimporană — pe care l-am urmărit cu „patosul distanţei" învăţat la Nietzsche, cu pasiunea cercetătorului de istorie socială şi cu atenţia profesionistului — am surprins pe vremuri un fenomen curios de huliganism latent clujean împotriva Oltenilor. In diferite discuţii aflam cu anxietate cât de mult se plângeau împotriva compatrioţilor mei olteni. Ba că s'au înfipt prea mult în administraţie, ba că le-au acaparat negoţul, ba că până şi preşedintele sindicatului ziariştilor ardeleni este tot un... Oltean — (d. D. Tomescu, retras ulterior într'adevăr la Craiova).

Discuţiile se înfiripau, după dejun sau cină.

Proprietarii restaurantelor — e drept: Olteni mizerabili, invadaţi în „colonii" să hrănească pe autohtoni — cereau, uneori discret, alteori cu caracteristica impertinenţă oltenească, plata datoriilor. Unele datorii aveau o vechime apreciabilă. Cunoscuţii mei făceau foarte multă politică şi publicistică nerentabilă. Inţelegeţi conflictul şi de ce la Cluj — primăvara anului 1931 — am găsit un huliganism, sub formele lui aproape clasice, împotriva Oltenilor. Lipseau numai devastările şi svasticele.

In genere, Oltenii au multă comprehensiune şi experienţă pe propria lor piele — uneori— în chestia persecuţiilor de rassă.

Ei cunosc cam acelaş destin ca şi Evreii.

Mai întâiu obişnuiesc să-şi părăsească — temporar sau definitiv — plaiurile natale. Emigraţia nu e plăcere, ci o necesitate de fier. Spiţa Evreilor şi a Oltenilor este prea prolifică şi ţara de baştină prea săracă. In Palestina nu ar încăpea decât un procent infim — *diaspora* a fost fatalitate istorică şi demografică, — iar Oltenii trebuie să-şi ia lumea în cap, la Cluj, la Bucureşti, la Galaţi, la Iaşi, la Satu-Mare sau în America, findcă Oltenia n'are industrie, ci numai agricultură. O familie micburgheză rurală, cu 60—80 pogoane, de pildă, este ameninţată de pauperizare şi decădere socială, dacă 7 din cei 8 copii nu emigrează în restul României, pentru a-şi găsi rosturi adecvate clasei iniţiale. Iar mica burghezie oltenească se înmulţeşte cu o prolificitate de iepuri.

Fenomenul prolificităţii este şi mai curent în clasa ţărănească.

Este firesc, ca micii burghezi să plece la şcoală şi să năvălească în administraţie, învăţământ sau negustorie.

Oltenii nu se ilustrează economic numai prin băcani şi vânzători cu cobiliţa.

După câte ştim, Eugeniu Carada, cel care a înfiinţat tarapanaua ţării — „Banca Naţională" — şi unul dintre cei mai de seamă financiari, consultat de Banca *Reich*-ului dela Berlin, este originar din Craiova. N'am să înşir pe toţi financiarii olteni. Dr. Const. Anghelescu — avere de 1 miliard — vine din Dolj. Familia Dinu Mihail posedă 800 milioane. Constantin Neamţu — alte 800 milioane — a descins cu opinci şi cămaşe scurtă din Gorj. Industria petrolului mişună de ingineri şi directori olteni. Prin Titulescu, Argetoianu, Iunian, Tătărăscu şi alţii domină politica românească.

Dacă antisemitismul ar fi logic, după crăparea ţestelor Evreilor, ar trebui să vină rândul „căderii capetelor" olteneşti.

Recunosc că Evreii şi Oltenii sunt mai dotaţi în România pentru viaţa economică. In Anglia sunt Scoţienii, renumiţi prin chibzuinţă şi sgârcenie, în Franţa Bretonii, în Germania Prusienii. (Când vorbeşti cu un bavarez despre Berlin te trăzneşte cu amabilul termen de „blestemaţi porci prusaci").

Circumstanţele obiective — sărăcia şi prolificitatea de-acasă — îi îndeamnă la o activitate în domeniul economic. In Scoţia sunt scaeţi, în Palestina portocale şi calcar, în Bretania piatră, în Prusia nisip, în Oltenia agricultură şi copii. *Primum vivere, deinde philosophari*. Căutând să-şi câştige banul de toate zilele printre străini se cam înădesc ca ursul la miere. Banul e ochiul dracului.

Anecdotele răutăcioase şi mefianţa împotriva Scoţienilor, Bretonilor, Prusienilor, Oltenilor şi a Evreilor sunt renumite.

De ce? Acestea sunt proteste vagi şi primare împotriva acumulării capitaliste. Se legitimează uşor protestul. Capitalismul are o tablă de îndrumări de o ferocitate şi de o imoralitate unică în Istorie. Esenţa lui e prada.

Sistemul capitalist a fost un sistem admirabil timp de două veacuri. A creiat avuţii imense, a dat imbold progresului, a educat individul şi personalitatea, a lichidat evul mediu şi economia naturală, introducând o economie de schimb. Astăzi, sistemul capitalist este o haină prea strâmtă pentru omenire.

Noua haină a economiei mondiale va fi, după cât se întrevede, tăiată după tiparele colectiviste, o economie dirijată, dispariţia sau cel puţin limitarea funcţională a proprietăţii private. Şi Roosevelt în Statele-Unite şi U.R.S.S. — care a pus bazele socialismului cu primul plan cincinal — au făcut şi continuă experienţe grandioase în această direcţie.

Am văzut şi vom mai vedea rezultate.

Europa propriu zisă se află într'un monstruos deficit cu rezolvarea problemelor crizei sistemului capitalist.

Care-i cauza?

Trecerea de la un sistem de producţie şi repartiţie la alt sistem se face cu infinite obstacole. Revoluţia franceză dela 1789, când s'a instalat burghezia la conducerea Statului în locul aristocraţiei, poate fi considerată un joc copilăresc — proprietatea privată rămânea neatinsă — în comparaţie cu transformările pe care le pretinde economia contimporană.

Pentru amânarea transformărilor economice şi sociale s'a inventat chestia antisemită.

Ce uşor este pentru multimilionarii olteni, d. C. Neamţu de pildă, care scot la mezat micile averi ale mahalagiilor craioveni pentru datorii la *„Banca Comerţului"*, să dea vina acestei operaţii pe... Evreii din Botoşani!...

Parascovenia asta antisemită este o strălucită invenţie şi nu degeaba s'a brevetat în multe ţări. Bogaţii „arieni" nu pot spune că sistemul capitalist a intrat în criză, ci e mai uşor să declare vinovat pe Strul dela Podu-Iloaiei cu tot neamul lui dela New-York, Muenchen şi Neubabelsberg.

Chestia antisemită este o diversiune a capitaliştilor arieni, şi uneori chiar Evrei, dela lupta de clasă.

Diversiunea a fost uşurată de motivul că Evreii sunt străini şi „venetici" în fiecare ţară, mobilizându-se cu uşurinţă batalioanele de asalt ale naţionalismului integral.

Pe urmă, câţiva Semiţi din Ierusalim, au comis eroarea judiciară, acum aproape 1900 ani, de a fi ucis pe Isus Christos — latinul Pontius Pillat s'a spălat pe mâni. Multe popoare s'au creştinat. Evreii au refuzat să-l accepte pe Isus ca Messia, fiindcă nimeni nu-i profet în ţara lui. In Evul-Mediu, pasiunile religioase erau cumplite. Evreii rămân până astăzi în amintirea popoarelor ca crucificatori ai Mântuitorului.

Aceste două fapte: 1) faptul de a fi străini şi 2) de a fi ucis cândva eronat pe Isus Christos, coroborate cu ocupaţia comercial-capitalistă (firească „veneticilor") îi face pradă uşoară în manevrele politico-sociale ale bogătaşilor autohtoni. In momentele de vifor sociale sunt aruncaţi din sanie cei dintâiu, lupilor crizei.

Evreul este — cum se zice — un foarte comod ţap ispăşitor".

In timpurile de prosperitate economică, antisemitismul se dă la fund.

La ciclul critic, reapare la suprafaţă.

Huliganismul este umbra proprietăţii private.

Activitatea capitalistă a Scoţianului, a Evreului şi a Olteanului va fi însoţită veşnic de riscul profesional al ranchiunei celorlalţi, al invidiei, al urei şi al dispreţului. Un emigrant capătă *eo ipso* mai multe calităţi în acţiunea economică decât băştinaşul: balastul tradiţiei nu-l apasă, pudoarea lui scade spre zero, succesul material este dovada unică a calităţilor individuale, prospeţimea peisajului îi biciuie atenţia spre câştig.

Anecdotele răutăcioase şi pogromurile nu vor înceta decât într'o societate fără clase, acolo unde nu vor mai fi bogaţi şi săraci, ci numai cetăţeni liberi ai comunităţii unanime.

E singura izbăvire.

A fi capitalist şi a te plânge împotriva huliganismului însemnează a sta cu braţele încrucişate şi a aştepta să te lovească huliganul cu târnăcopul în cap.

Spre deosebire de Scoţieni, Prusieni şi Olteni — care se pot ascunde sub faldurile naţionalismului — Evreii nu pot beneficia de acest lucru. De aceia n'am înţeles de fel entuziasmul naiv al filosofului evreu-român Brucăr explicând de ce s'a înscris în partidul d-lui Octavian Goga, care se plânge recent de invazia cărţilor minoritarilor şi proclamă un hitlerism deloc deghizat. In concepţia acestor oameni, fiecare trebuie să stea acasă. Locul d-lui Brucăr cu greu va fi acceptat de d. Goga la Bucureşti şi la Palatul de Justiţie. (In aceiaş tragică dilemă se sbate prof. Tudor Vianu).

Asemenea Evrei care flirtează cu „rasiştii" sunt pe calea sinuciderii sau strâng lemne pentru *autodafeul* spiţei lor.

PETRE PANDREA

Din poezia africană

Dansatoarea din Harlem

După Claude Mc Kay

Se revărsau aplauzele'n valuri
Spărgându-se în spațiu sgomotos;
Iar glasul ei vibra melodios
Ca sunetul tălăngilor pe dealuri.

Cu sânii goi și părul despletit,
Inmlădiându-și trupul fraged încă,
Părea un palmier, pe vârf de stâncă
Ce 'nfruntă uraganul îndârjit.

Strigau bărbații 'nfierbântați de vin,
Svârlind pe scenă aur și bancnote;
Și ochii mânioaselor cocote
Sticleau vrăjiți de dansul ei divin.
Dar ea privea prin volburi de țigară,
Zâmbind în gol, departe — solitară.

AD. BYCK

Imagini din Budapesta

Ochiul este captivat de panorama extraordinară care se deschide din piscul Sfântului Gerard, călugăr sanctificat de puterea papală în urma suferințelor adânci, și-a morții groasnice (a fost închis într'o cutie de scânduri și prăvălit dela înălțimi în Dunăre) îndurate pentru convingerile creștine.

In capitala ungară, tăiată sculptural în piatră și marmoră cu banii și munca iobagului român din Ardeal, stoarse sute de ani în șir, sunt și multe lucruri interesante, dintre care rețin numai trei:

„Mama îndurerată"

este darul închinat Ungariei de lordul Rothermere, pontiful englez al revizionismului, amuțit în ultima vreme. Reprezintă un nud de femee turnat în bronz, cu expresia doliului și durerii încremenite pe față. Pentru maghiari, un semn de consolare și-o atenție din partea unui strein care ignorează cu desăvârșire istoria și situația Europei sud-estice și în deosebi a României, a drepturilor sale.

Așezată într'o piață pătrată, statuia de bronz patronează cu muțenia ei, gândurile negre ale conducătorilor șovini din înalta aristocrație a pustei care pândește cu ochiu veninos răspântiile istoriei.

Visul sângeros al reîntregirii amețește mințile tuturora, menținut și alimentat cu focuri de artificii și un dibaciu regisorat din partea clasei conducătoare.

Darul lui Mussolini

Se pare că gândul condottierului fascist, renegat revoluționar marxist pentru plăcerile pe care le oferă dictatura, a fost totdeauna de partea Ungariei și-a dreptății ei iluzorii.

Mussolini a copleșit pe vecinii noștri cu tot felul de atenții măgulitoare pentru ei și jignitoare pentru noi.

Printre altele, în fața unei instituții publice, se găsește o coloană de piatră veche, ruptă din *„Forum Romanum"* și așezată ca omagiu în inima Budapestei reacționare.

Ce-o fi având comun stâlpul unui fost templu, latin din cel mai latin dintre locurile pământului, cu poporul maghiar, numai ducele poate să știe și să înțeleagă. Simpatiile dictatorului pentru „Ungaria ciuntită" nu sunt suficiente justificări.

Aceste semne exotice întrețin speranțele unei revanșe apropiate, alimentând ura feroce, șovinismul inegalabil al maghiarilor și gândurile răzbunării, fără să se observe că revolta împotriva istoriei e complet inutilă.

Se găsesc și motive interne de încurajare. Intr'o piață publică, pe unde circulația e mai mare, drapelul maghiar stă aplecat în jos aproape atingând pământul: simbol al tristeții neamului, cu fruntea plecată. El va fi ridicat în poziția normală, spune interpretarea publică, numai în clipa când vechea și neverosimila Ungarie va fi refăcută din cenușa istoriei, când Ardealul, va fi îngenunchiat din nou sub călcâiul grofilor.

.....Nu 'nvie morții, e 'n zadar..." Oricât ar mai dura jăratecul urii și gândul hain al revanșei, care turbură sufletele în fața cărora frumusețea urbei depe malurile Danubiului este întunecată și ștearsă.

O singură dâră de scepticism, desnădejde și oboseală se găsește săpată în această psihologie concentrată în jurul unor obiective îndepărtate: cea lăsată de criza economică și în consecință, de criza socială, sufletească și morală. La Budapesta, sufletele sunt și mai închircite din această cauză. Valurile dezastrului mondial au lovit și mai crunt decât în alte părți, semănând disperare și amorțind nădejdile.

Pe străzi centrale, în restaurante, în localurile publice e o lipsă de animație isbitoare. Sistemul ingenios modern de reclamă nu mai impresionează o lume cu nervii tociți, cu spirite mai mult decât blazate.

Animația, aproape inexistentă. Doar regalele internaționale ale sportului foot-ball-istic mai pot galvaniza mulțimile pestrițe, răscolind patimile șovine. (De observat că marile matchuri de foot-ball sunt, în ultimii ani, motive de exaltare naționalistă războinică).

Amestecul acesta bizar și derutant de aspirații voalate, nădejdi nemărturisite, temeri surde, depresiuni sufletești și șomaj cronic dă populației de aci, coloarea specifică și nota caracteristică a marilor orașe moderne, bătute de crivățul crizei fără margini și fără fund, dezorganizate și anarhizate.

Atmosfera psihologică, determinată prin conversația avută cu inși din pături sociale diferite, contrastează violent cu estetica orașului material. Budapesta are ceva din nota particulară a Veneției: în mijlocul unor rari frumuseți naturale și artistice, se mișcă o omenire epuizată și sleită de suferinți. De sigur, e mai multă viață decât în orașul iubit și cântat de firi melancolice, dar mai puțină decât într'un oraș mare contimporan. Budapesta e 'n agonie.

N. TATU

Budapesta, 26 Octombrie.

AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY
e cartea cu care **D. H. LAWRENCE** a cucerit publicul, dar
FEMEI IN DRAGOSTE
e romanul pe care se întemeiază prestigiul și gloria acestui scriitor fără rușine.
Editura UNIVERSALA Alcalay & Co. PREȚUL 80 LEI

Cinematograful

Păcat

Cuvântul care rezumă filmul „Ultima noapte" (Joan Crawford și Garry Cooper), cuvânt care a fost desigur pronunțat de mulți spectatori, este cuvântul: „Păcat!" Intr'adevăr, păcat de actori așa de buni, păcat de talentele de mâna întâi ale regisorului care a știut să găsească toate minunatele nuanțe de joc actoricesc distribuite de-a-lungul filmului. Păcat, căci filmul în el insuși, este de o absurditate exagerată.

Am spus adeseori că „anecdota" nu importă, în sensul că e suficient ca ea să nu fie din cale afară de proastă. Or, este tocmai cazul aci. Iarăși războiu mondial, iar spitale cu răniți și sistrițe pline de convențional umanitarism, iar gălăgia infernală a luptelor aeriene și navale. Insfârșit toate acele „poncif"-uri de care studio-urile americane par a nu se fi săturat încă, dar de care noi suntem de mult sătui.

Nu mai vorbesc de insuportabilul obiceiu de a presăra asemenea filme de războiu cu tot soiul de sacrificii naiv corneliene.

Și ce păcat! Nu numai Garry Cooper și Ioan Crawford joacă bine, dar și ceilalți doi bărbați, fratele și logodnicul eroinei. De altfel toți patru au roluri aproximativ egale în importanță și în dimensiuni. Și este foarte artistic relieful pe care îl dă în acest quatuor faptul că fiecare din cei patru eroi are altă fire, altă fizionomie, altă expresie, alt destin, alt gen de frumusețe (căci toți sunt frumoși) și chiar alt fel de a juca, alt stil actoricesc. Se poate spune că jocul impecabil al acestor patru artiști e singurul lucru care salvează filmul, care ne face să-l urmărim cu un interes încordat. Ce păcat, și ce risipă de talent, talent cu care s'ar fi putut face cu siguranță ceva într'adevăr bun.

Firește, așa cum e, filmul merită totuși să fie văzut.

Tragedia Romanovilor

Mobilizare generală în familia Barymore. Toți barymorii de pe lume, barimori-moși, și barimori-pui, barimori masculini și feminini, minori și adulți, s'au cotizat să însceneze o fastuos-romantică dramă a ultimelor zile de glorie ale sfintei familii imperiale a nu mai puțin sfintei Rusii.

E foarte curios. Americanii s'au făcut celebri pentru a fi inaugurat jocul de teatru neteatral, naturalețea în dramă și sobrietatea actoricească, într'un cuvânt descabotinizarea artistului de cinema. Și totuși, în filmul acesta, Lionel Barymore — acest actor totdeauna așa de cumpătat în gesturi — face un Rasputin melodramatic, cu strâmbături și tâlcuri demodat mefistofelice. Totuș recunosc că scena omorului lui Rasputin, când acesta, în ciuda otrăvii masive pe care o înghițise, în ciuda tuturor loviturilor primite, tot nu moare, par'că ocrotit de un geniu rău care îi dă un fel de nemurire sordidă — scena aceasta, cu toate exagerările dintr'insa, este impresionantă.

Induioșător comică este preocuparea permanentă a realizatorilor acestui film de a face din țar și din prințul Yusopof niște blânzi democrați iubitori de popor și de dreptate. Nu știu cum este în realitate Yusupof, dar din toate descrierile istorice defunctul Impărat al tuturor sfintelor Rusii părea a fi un individ subconștient și acefal, care în materie de reforme le făcea totdeauna exact atunci când erau deja făcute de alții, și, bineînțeles contra voinței lui. Or, în filmul acesta, la fiecare moment, „Tătucul" cel sfânt arborează o fizionomie de jumătate mucenic, jumătate șobolan, cade pe gânduri, și spune, visător: „ce poftă de reforme am", cu tonul cu care am spune „ce poftă aș avea de niște raci!"

Firește, nu vrem să combatem o anecdotă de film în numele adevărului istoric. E ridicol. Dar ori și cât, există limite în verosimilitate. Pe un Nicolae II Romanov, despre care se știe că toată vremea se răcorea cu șampanie și că nu lăsa țigara din gură, să-l reprezinți complect denicotinizat și bând cel mult lapte; un Nicolae II Romanov oftând toată ziulica după reforme umanitariste, — este tot atât de verosimil cât ar fi să-l reprezentăm pe Jupiter în smoking sau pe Dumnezeu cu ghete galbene

Yusupof era făcut de John Barymore, mai mâner de baston ca oricând (asta nu înseamnă că nu-mi place acest actor; dar are el un fel particular de a saluta, înclinându-se cu tot trunchiul și cu ceafa țapănă, o ceafă perfect dreaptă și prelungind direct coloana vertebrală, — un fel de salut scurt și bățos care reamintește jocul de ridicare și aplecare pe care îl face un baston atunci când vrem să intimidăm cu el pe adversar).

Arena fiarelor

Foarte interesant, din punctul de vedere documentar, este filmul îmblânzitorului Clyde Beatty. Se pare că înainte de a fi domptați, leii și tigri nu pot sta pe un loc fără a se angaja între dânșii la polemici care nu au nimic teoretic în ele. Și se mai pare că celebrul Clyde Beatty a reușit acel tur de forță care consistă în a dresa cele două specii de feline fără a le izola în incinte deosebite.

Este poate cam supărător abuzul de răgete. Dar o să ne obicinuim în curând și cu asta.

Am vorbit odată de acel melancolic fenomen cinematografic care s'ar putea numi „inflațiunea stelelor". Cutare star care ne-a fermecat acum câțiva ani prin grația ei imaterială, o vedem deodată prefăcută în matroană gravidă. Vă amintiți de „Broadway Melody" și de acea blondă minoră care juca atât de bine, și care se numea Anita Page? Acelaș nume e azi purtat de un fel de cartof inform, boțit și scofâlcit.

Mater Dolorosa

sau când se pun Francezii să facă „artă supremă". In acest film a fost pus în funcțiune geniul d-lui Abel Gance, Poate nu-l cunoașteți? E inutil să vă povestesc filmul. Mă mărginesc să vi-l povestesc pe d. Abel Gance direct. Imi amintesc că, odată, cu prilejul unuia din filmele „create" de d-sa și înainte de rularea filmului propriu-zis, spectatorul putea vedea pe ecran anunțat: „D. Abel Gance în cabinetul său de lucru"; apoi: „mâna cu care d. Abel Gance a iscălit contractul"; apoi „d. Abel Gance gândindu-se la iubita sa soție, moartă anul trecut" (acest ultim tablou cuprindea și o lacrimă principală însoțită de alte câteva mai mici constelate în prelungire).

In „Mater Dolorosa" nu ni s'a arătat — cum ne-am fi așteptat — o asemenea priveliște preliminară reprezentând pe d. Abel Gance gândindu-se la — cum se zice în românește — mama lui; dar filmul este exact în acest gen stilizat, rafinat, și, mă rog, intelectualizat.

Grozav mai știe câteodată „Arta" să-și bată joc de unii oameni.

D. I. SUCHIANU

ȘI IN ANUL 1933 CONSERVELE ȘI COMPOTURILE Stirbey SUNT CELE MAI BUNE

Mărunte

● *Editura Naționala-Ciornei va pune în vânzare la începutul lunii Decembrie cor.:* TESTAMENTUL DOMNIȘOAREI BREBU, *roman de* Virgiliu Monda.

Roman de acțiune și iubire, desfășurat între colinele Brașovului și țărmurile feerice ale Bretaniei, cartea este așteptată cu nerăbdare.

— *Colaboratorul nostru, d.* Marcel Avramescu (A. Mark) *și-a trecut examenele de licență în* Filozofie *la Universitatea din București.*

D-sa a fost distins cu mențiunea Magna cum laude.

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 6—7

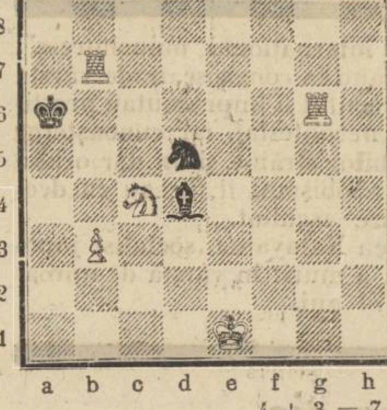
Cronica Șahului

PROBLEMA No. 660

de Ing. G. Heskia, București.

(inedită)

— *Dedicată d-lui avocat S. Barber* —

4 + 3 = 7

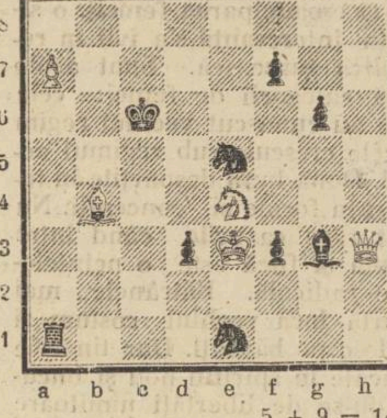
Mat ajutor invers în 4 mutări.

PROBLEMA No. 661

de Dinu Negreanu, București

(inedită)

— *Dedicată d-lui E. Landau* —

5 + 9 = 14

Mat maximal invers în 3 mutări.

★

Rectificare. — In problema No. 658 a d-lui Dinu Negreanu, publicată în numărul nosru trecut, trebue să se adaoge un pion alb la g6.

PARTIDA No. 166

Jucată la Leningrad, în congresul pentru campionatul de șah al Rusiei, în Septembrie 1933.

Maestrul Botivnnik, în vârstă de numai 26 de ani a obținut titlul de campion al Rusiei pentru a 4-a oară în concursurile de maeștri din ultimii trei ani. Valoarea sa, pe tărâmul șahist va eși mai bine la iveală în cursul matchului pe care-l va juca în curând cu maestrul Flohr, campionul Cehoslovaciei.

ALB : W. A. Rauser.

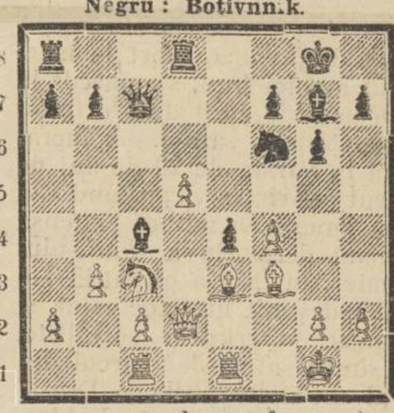
NEGRU : M. M. Botvinnik

Apărarea siciliană.

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. d2—d4, c5×d4; 4. Cf3×d4, Cg8—f6; 5. Cb1—c3, d7—d6; 6. Nf1—é2, g7—g6; 7. Nc1—é3, Nf8—g7; 8. Cd4—b3, Nc8—é6!; 9. f2—f4, 0—0; 10. 0—0, Cc6—a5; 11. Cb3×a5, Dd8×a5; 12. Né2—f3, Né6—c4; 13. Tf1—é1, Tf8—d8; 14. Dd1—d2, Da5—c7; 15. Ta1—c1, cu intenția de a continua cu b3, urmat de Cb5 (Cé2) și c4. 15..., é7—é5; 16. b2—b3, mai bine ar fi fost f×é, d×é; Df2. 16..., d6—d5!! un sacrificiu de pion foarte tare și deșartă calculat. 17. é4×d5, é5—é4!;

Situația partidei după a 17-a mutare a negrului.

Negru : Botivnnik.

Alb : Rauser.

18. b3×c4, alb nu are o mutare mai bună, ci trebue să accepte sacrificiul pionului. 18..., é4×f3; 19. c4—c5, Dc7—a5; 20. Té1—d1? această încercare de a-și menține pionul câștigat se sfârșește cu un dezastru pentru alb; mai bine ar fi fost g×f. 20..., Cf6—g4! 21. Né3—d4, f3—f2+!; 22. Rg1—f1, la Rh1 ar fi urmat: T×d5!; C×d5, f1D+; T×f, D×d2. 22..., Da5—a6+; 23. Dd2—é2, forțat; la Dd3 negru câștigă o figură prin N×d4; D×a6, Cé3+; Ré2!, f1D+; T×f2, b×a, iar la Cé2, T×d5; c4, N×d4!; C×d4, Tad8. 23..., Ng7×d4; 24. Td1×d4, Da6—f6!; 25. Tc1—d1. Df6—h4; 26. Dé2—d3, Td8—é8; 27. Td4—é4, f7—f5; 28. Té4—é6, Cg4×h2+; 29. Rf1—é2, Dh4×f4 și alb abandonează căci pierde o calitate într'o situație disperată: Tf1, C×f1; R×f1, T×é6; d×é, Dé4, etc.

BIBLIOGRAFIE

Numărul pe Noembrie (anul VIII, No. 5) al excelentei publicații *Revista Română de Șah*, organul oficial al „Federației Române de Șah", se prezintă în aceleași condițiuni impecabile ca și cele din trecut. Directorul revistei este d. Mihail Sadoveanu, iar redacția se găsește în mâinile competenților șahiști Anatole Ianovcic, Miln Augutstein și Const. Menciu, cu prețioasa colaborare a d-lor I. Schlasko, Paul Leibovici, O Costăchel și H. Gininger.

Acest număr conține interesante articole, teorie modernă de dr. I. Balogh, partide bine analizate (cu numeroase clișee), un extras din cartea d-lui Sadoveanu „Soarele în baltă sau Aventurile șahului", frumoase și instructive probleme inedite ale mai tuturor problemiștilor români, precum și numeroase știri din țară și străinătate. Redacția și Administrația *Revistei Română de Șah* e la Brăila, Str. Unirei 115. Abonamentul e de 300 lei pe an și 150 pe 6 luni.

Revista Română de Șah se găsește de vânzare în București și cu numărul la librăria „Cultura Poporului" din Bulev. Academiei No. 2.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Nina Arbore — Desen

Jacob Wassermann, biograf

Mai mult de jumătate din producţiunea literară germană este datorită Evreilor. Rolul lor în viaţa intelectuală din Viena şi Berlin este capital. Ei stimulează procesul de asimilare şi de dezasimilare şi sunt priviţi ca agenţii de transformare ai unei culturi care are pretenţia de a se hrăni din ea însăşi. Unii au găsit că puterea lor critică favorizează evoluţia geniului naţional şi mesianismul lor util, alţii dimpotrivă l'au găsit nefast şi neliniştea lor revoluţionară distructivă. Dar oricare ar fi adevărul, faptul e că Germanii în genere au fost până în prezent sensibili la excitaţia extra germană care le venea de la ei.

Jacob Wassermann a fost unul din aceşti scriitori evrei care au contribuit la gloria literaturii germane contimporane, nefiind ca tip nici franconian, nici evreu. Figura lui mobilă şi nervoasă, ochii ca două picături negre şi scânteetoare, mustaţa neagră ca păcura, nu are trăsături nici prea aspre, nici prea moi, pare a fi păstrat ceva din acei Evrei care s'au instalat de mult în colonia străveche a Franconiei şi care, fără a-şi fi păstrat tipul ancestral, nu s'a topit totuşi în tipul comun al mediului în care a trăit. Moralmente şi în scrierile sale el nu a fost cruţător nici cu acei urmăriţi de ura antisemiţilor, dar nici cu slăbiciunile rassiştilor. Asupra problemelor acestora el s'a explicat în cartea sa *„Mein Weg als Deutscher und Jude"*.

Nu aparţine nici prin educaţie, nici prin origină clasei burgheze a Reichului. Pe la Universitate abia dădea din când în când şi n'a putut fi nici de cum prins în vre-o disciplină. Nici cazarma, nici negoţul şi nici alt cadru social organizat nu l'a putut încadra vreodată. Ca şi eroul său, Caspar Hauser, şi-a făcut şcoala vieţii pe drumul mare. Fiecare roman al său a fost întâi trăit în realitate, apoi retrăit sub forma povestirii din roman. Societatea germană pe care a voit el s'o evoce în *„Wende-Kreis"* ca şi *„Der Fall Maurizius"* e o societate de izolaţi, de singurateci care caută să pună în comun ceiace au mai special, mai deosebit unul de altul, în loc de ceiace au mai comun şi mai general.

Debutul său se situiază în 1900, când naturalismul devenise uscat şi impersonal. Romanele erau lipsite de personalitate şi imaginaţie. Wassermann cu *„Caspar Hauser"* şi *„Gänsemenschen"* reintroduce fantasticul german, poezia acţiunii. In *„Ulriche Woytich"* şi *„Der Fall Maurizius"* el îşi împrumută materialul cronicelor, faptului divers, memoriilor poliţiştilor şi bogatelor sale amintiri. El nu urmărea să redea o natură individuală definită după legile fiziologiei, ci creia personagii care deşi erau vii, totuşi se mişcau şi trăiau după viziunea, capriciul şi imaginaţia autorului. El le concepe în mintea sa ca pe nişte forme halucinante, cu culoarea şi relieful lor, care-l antrenau apoi în acţiunea lor, în conflicte şi intrigi din care autorul nu ştia cum va eşi până la sfârşit. Nu însemnează aceasta că romanele lui Wassermann nu au un plan psihologic. Insă personalităţile din aceste romane nu se dezvoltă printr'o evoluţie continuă, ci prin discontinuitate, prin salturi. Momentul culminant în desfăşurarea personajului este acela în care se operează transformarea unui eu, care părea definit şi fixat, în alt eu nou, care apare brusc, pe neaşteptate. Eul, în aparenţă unic, este de fapt o mulţime de „euri" care există în acelaş timp şi care se declanşează, substituindu-se unul altuia, sub presiunea evenimentelor. Dar numai acele evenimente care sunt puternice şi strălucitoare şi care pot provoca imagini clare, sunt evocate în romanele sale, care din aceste pricini nu sunt nici odată stânse sau cenuşii. Deşi pare a nu-şi urmări de cât darul său natural de-a povesti, are totuşi procedeele sale. De pildă, toate personagiile sale sunt învăluite de taină la început ca să-şi aibă puterea lor de atracţie prin romanescul răsfrânt în jurul lor. Iar vălul misterului nu se desfăşoară şi nu cade de cât cu încetul ca să aţâţe mereu curiozitatea cititorului. Procedeu de foiletonist, se va zice, da, dar procedeu reînoit şi meşteşugul lui Iacob Wassermann e în această privinţă neîntrecut. Bogăţia, mobilitatea imaginaţiei fac din el un povestitor fără pereche. In ciudatul său roman „Der Golem" (1915) readuce în literatură fantasticul lui Hoffmann şi şi-a meritat succesul enorm prin puterea cu care a evocat acolo tainele Ghetto-ului din Praga.

Se poate uşor închipui ce devine biografia lui Stanley, intitulată *„Bula Matari"* (sfărmătorul de piatră), porecla dată marelui explorator de un trib african, tratată de un astfel de scriitor. Nu se putea un personagiu şi o viaţă mai în gustul şi mijloacele lui Iacob Wasermann.

El descrie cu o artă, o pasiune şi o putere neînchipuită, viaţa copilului necăjit şi sărac, trimis într'o bună zi de ziarul, unde lucra, în Africa spre a găsi pe Liwingstone şi pe care-l găseşte după o epopee neegalată de nici o imaginaţie omenească.

Numai Wassermann cu viaţa şi talentul pe care i-l cunoaştem a putut descrie cu puterea de evocare şi emoţie, care zguduie pe cel mai rece cititor, eroismul aproape neuman al unei astfel de existenţe şi pasiunea pentru sălbătăciile Africii care l-a stăpânit pe Henri Morton Stanley, până la moarte. O carte extraordinară care ar trebui tradusă în româneşte.

Cărţi şi reviste

Premiul Nobel pentru literatură

Premiul Nobel pentru pace n'a fost atribuit nimănui anul acesta. In adevăr ar fi fost şi greu în atmosfera turbure din clipa aceasta, să se aleagă o operă de pură şi idilică pace.

Premiul pentru literatură a fost acordat celui mai credincios tradiţionalist şi poate celui din urmă scriitor rus al naturalismului, care s'a ridicat la apogeu cu Gorki, s'a continuat apoi cu opera lui Kuprin şi a lui Bunin.

Adevăratul maestru al stilului realist este fără îndoială Bunin, care posedă un vocabular imens şi cunoaşterea desăvârşită a înţelesului fiecărui cuvânt pe care-l întrebuinţează. Raţionalismul său moderat e atins de un uşor elan de misticism, dar imaginaţia este cu totul absentă din operele sale. Caracterele sunt desinate precis şi fără umbre, povestirea se desfăşoară liniştit, fără lirism, cu descrieri şi amănunţimi care dovedesc exactitatea şi acuitatea observaţiei lui Bunin. Este un perfect observator şi se adresează mai mult inteligenţii de cât senzibilităţii cititorului. Pentru el nu există valoarea muzicală, tonalitatea şi sentimentalitatea verbului. Nu se preocupă decât de exactitatea şi preciziunea cuvântului, de ordinea logică impecabilă a aşezării vorbelor în fraze. Descripţiile sale nu sunt supuse planului general al operei, ci se intercalează uneori în mijlocul unui pasagiu dramatic, anihilându-i efectul, împrăştiindu-i emoţia. Povestea este statică, subiectul nu se desfăşoară deplin sub ochii noştri. El începe de obiceiu romanul în clipa când evenimentele s'au petrecut deja şi când omul s'a înţepenit într'o formă neclintită şi definitivă. De pildă în *„Cupa şi viaţa"*, trei tineri sunt înamoraţi de aceiaşi fată, care se mărită cu unul din ei. Deci un moment din viaţa lor. Alt moment este redat după 30 de ani — fata a murit. A murit şi soţul ei: din ceilalţi doi unul e pe patul de moarte; altul având-şi zilele numărate se duce să-şi vândă scheletul la sala de disecţii. Fiecare din aceste momente este descris într'o formă oarecum imobilizată, definitiv închisă. „Gramatica amorului" e scrisă după acelaş procedeu. Eroul cercetează proprietatea unui om, care a trăit acolo 20 de ani cu amintirea iubitei, moartă în plină tinereţe, şi care a murit şi el cu câtva timp mai înainte de această vizită.

Chiar în vestitul şi minunatul său roman „Satul", nu este subiect, nu se petrece nimic deosebit. Toate evenimentele sunt în afară de roman. In roman e zugrăvirea naturii, a caselor şi a personagiilor. Personagiile sale nu acţionează, ci privesc, ascultă, îşi amintesc şi vorbesc foarte puţin. In realitatea descrisă de el nu există mişcare, liniile nu se pot deplasa de cât prin moarte, care strică ordinea vieţii şi o transformă în haos. Ivan Bunin este cel mai talentat scriitor al generaţiei din jurul lui 1900 şi a împărţit celebritatea şi gloria cu vioiul Kuprin, deşi în ceia ce priveşte calitatea artei, este superior.

Ne trebue un tiran

Trei discursuri, strânse şi editate de Max Bonnafons, într'un volum editat la Bernard Grasset, au fost pronunţate la ultimul congres socialist francez de către Marquet, Montagnon şi Déat, cu pretenţia de a pune bazele unui *neosocialism*.

Mai important de cât discursurile sunt comentariile lui Max Bonnafons, care vor să dovedească *decăderea ideii de libertate* în omenirea de azi şi trezirea gustului *de a servi*, adică de a se robi unui stăpân, destul de tare în cât să i se simtă pumnul.

Max Bonnafons pretinde că a descoperit această aplicare spre o *neorobie* în omenirea de azi, pe timpul războiului în starea de spirit a soldaţilor. Am observat, zice el, cu candoare, că le plăcea să trăiască în societatea schematică a armatei, în care raporturile sociale fiind clar definite, fiecare, în nenorocirea lui, se simţea mai îmbărbătat simţindu-se puternic încadrat, şi în definitiv odată această încadrare acceptată, fiecare putea să-şi găsească libertatea interioară.

Aceiaşi dorinţă, zice d-l Bonnafons, o regăsesc la oamenii de azi. Desigur că nu e o descoperire nouă pe care o face originalul cugetător francez. Dacă şi-ar fi adus aminte de cele mai elementare cunoştinţe asupra animalelor şi a omenirii primitive, ar fi găsit constatarea aceasta stabilită de veacuri. Instinctul de a se supune, a se încovoia, a servi este de o eternitate caracterul fiinţelor slabe, după cum acel de a domina al fiinţelor tari. Ceia ce e nou este exaltarea acestor tendinţe instinctive, sub forma lor brută şi animalică, într'o societate al cărei progres însemna tocmai jugularea lor până la un punct în planul omenesc al societăţii moderne democratice.

Mai ales este surprinzător acest, aşa zis, neosocialism în atitudinea sa faţă de valoarea cea mai preţuită de fiinţele vii, *libertatea*.

Libertatea? zice autorul, — ..e o filozofie de o meschinărie foarte burgheză. E o chestie de comoditate, de libertatea de a-ţi alege cărţile, florile sau... glumele, care se ascunde după vorbăria goală şi grandiloquentă a pretinşilor apostoli. Şi apoi de ce libertate are nevoie şomeurul care moare de foame, ţăranul care nu-şi poate vinde recolta, negustorul ajuns la faliment şi fabricantul care şi-a oprit maşinile? N'ar prefera ei în locul acestei ideologii fără folos un stăpân zdravăn care să le asigure pânea de toate zilele? Max Bonnafons şi compania amestecă bine lucrurile unele cu altele, ca să le aplice apoi forma silogismului şi să ne facă teoria chibritului.

Omul de azi, constată domnia sa cu autoritate, că, cu cât e mai liber cu atât e mai singur şi are mai puţină şansă de a fi ajutorat, de aci dorinţa sa de a reintegra comunitatea în care solidaritatea să nu fie o vorbă. Asta ne explică, conchide victorios d-l Bonnafons, de ce cea mai mare parte din omenirea de azi caută să intre la un stăpân, manifestă dorinţa de a sluji şi a-şi lepăda zdreanţa aceia pentru care omenirea a vărsat atâta sânge, şi după care tânjesc până mor chiar şi fiarele închise în cuşcă, ideologia goală şi netrebuitoare căreia i se zice *libertate!..*

Şaptezeci şi cinci de ani dela naşterea Selmei Lagerlöt

Selma Lagerlöf — spunea odinioară profesorul suedez Oskar Levertin — este cea mai minunată anomalie literară pe care o cunosc. Tot ceiace se credea învechit a înnoit ea; tot ceiace era considerat mort de mult şi înmormântat ea a reînviat...

Intr'o epocă, care înainte de toate apărea plină de experienţă şi îmbătrânită, şi ale cărei producţii poetice ascundeau cu greu cutele tâmplelor şi surâsul filosofic din jurul gurii, Selma Lagerlöf privea lumea ca pe o carte de poveşti deschisă atunci pentru prima dată, istorisind în aşa chip lucrurile pe care le vedea, încât până şi bătrânii plini de înţelepciune făceau roată în jurul ei asemenea unor copilaşi, sorbindu-i cuvintele.

Intr'o epocă în care calculul intelectual atârna greu în cumpănă, Selma Lagerlöf era revărsarea celei mai pure fantezii, glăsuind numai şi numai din îndemnul inimei.

Intr'o epocă de îndoială şi neîncredere, de rigiditate şi inflexibilitate, Selma Lagerlöf tresărea pentru tot ceiace avea viaţă, simţind o înţelegere duioasă şi un ameţitor entuziasm de iubire faţă de oameni, animale şi flori pe care îl găseam doar la sfântul Francisc.

Toate acestea elemente laolaltă au zămislit o operă poetică unică, grandioasă şi originală, străbătută dela un capăt la celălalt de un suflu mistic.

Selma Lagerlöf s'a născut la 20 Noembrie 1858 în Vörmland. Ea a urmat şcoala normală din Stockhom, profesând un şir de ani la şcoala elementară de fete din Landskrona. In primăvara anului 1890, ziarul feminin Idun din Stockholm a instituit un premiu pentru cea mai bună nuvelă, cuprinzând „aproximativ o sută de pagini".

Selma Lagerlöf a luat şi ea parte la concurs, trimiţând primele fragmente ale cărţii, care avea s'o facă cunoscută şi iubită până dincolo de graniţele Suediei: Gösta Berling.

Nu agreez de fel teoria metempsihozei. E prea accesibilă. Ideia că oricine poate deveni orice, are ceva iritabil. Destula amărăciune cuprind cuvintele prinţului danez învestmântat în negru, când spune că cenuşa lui Alexandru a devenit cepul unui poloboc de bere. Mai amar pare însă gândul ca sufletul lui Alexandru să fie conceput ca peregrinând prin învelişuri omeneşti mai mult sau mai puţin eroice.

Totuşi, când o citeşti pe Selma Lagerlöf, nu eşti departe de a da crezare acestei vechi teorii. Pretutindeni în povestirile ei, dar mai cu seamă în descrierea figurilor feminine, plutesc o seamă de cuvinte ciudate, ca răsărite din adâncul fără fund al sufletelor, trăsături bizare ca nişte revelaţii din depărtata lume a basmelor, şi totuşi pline de un adevăr fermecător şi irezistibil. Exuberanţa tinereţii la şaptesprezece ani, oboseala femeii la cincizeci, maternitatea, extazul călugăriţelor, vicleşugul vrăjitoarelor şi fericirea reginelor, tainele şi impulsurile cele mai felurite ale vieţii femeii, toate astea le cunoaşte această scriitoare a cărei existenţă a fost atât de potolită.

Intr'adevăr, sufletul Selmei Lagerlöf a peregrinat prin multe vârste şi tot atâtea chipuri. Povestirile eu sunt făurite de pasiunea, înţelepciunea şi voioşia unor preexistenţe numai pe jumătate uitate, dar prin experienţa lor puternică trece freamătul încântător şi îndepărtat al unor timpuri apuse şi al unor cetăţi năruite.

Dar cu asta n'am spus încă deajuns. In povestirile ei domneşte o logică neasemuitoare logicei obişnuite a lumii noastre, şi care în raporturile-i aparent paradoxale, pare înrudită cu legea proprie şi obscură a însuşi procesului vieţii ei. Muzica misterioasă din dosul draperiei răsună adesea în cuvintele ei cu vibraţii uimitoare. Ea are un dar uluitor de a da sens lucrurilor absurde, şi consecvenţă celor fără legătură.

Intr'una din scrierile ei: „O povestire din Halstanös" Selma Lagerlöf zugrăveşte un bătrân ofiţer suedez, pensionar curios, care-şi întrebuinţează timpul ţesând o velinţă imensă, în care el ţesea viaţa sa proprie şi pe aceia a prietenilor săi, asemeni unei còpii în miniatură a ceiace credea el că vede înfăţişat pe gherghef ul lui Dumnezeu".

Această velinţă fermecătoare, ca din lumea basmelor, poate fi considerată ca o imagine a propriilor ei scrieri. E drept, velinţele tărcate nu lipsesc, deasemenea nici coloritul bălţat al cărui gust poate fi uneori îndoelnic; dar toate astea le uiţi când priveşti nesfârşita bogăţie de modele şi motive, care fac din ea o copie într'adevăr unică a ţesăturii universului.

A. B.

Cronica literară

Petre Pandrea, Germania Hitleristă.

Documente, idei, oameni

Evenimentele din Germania au stârnit şi la noi ca şi aiurea un viu interes, tot atât de viu ca şi revoluţia rusească. Dar s'a întâmplat acest lucru. Că intelectualii români n'au avut prilejul să ia contact direct cu stările de lucruri din Rusia şi nici să-şi exprime sincer decât, întâmplător, antipatia. Rusia a rămas pentru noi încă un mister şi poate că numai reluarea relaţiilor diplomatice ne va îngădui să ştim ceva mai mult şi mai temeinic. Cu Germania însă lucrurile se schimbă. Focarul de revoluţie se află în raza experienţei noastre iar tendinţa ei este de aşa natură încât multiplele interese cer o cât mai atentă observaţie. Antisemitismul absurd e numai o latură a unui naţionalism rău înţeles. Reacţiunea democratică unanimă se află de astă dată în deplin acord cu politica de menţinere a tratatelor a statului, ceeace explică expresia liberă şi neacoperită a opiniilor. Va trebui dar să citim cu interes toate aceste relatări ale unor evenimente ce ne interesează de aproape şi care n'au nimic de aface cu atitudinea noastră pentru sau contra unor forme de stat. Italia fascistă a luat şi ea poziţie împotriva hitlerismului, deşi ar fi trebuit să-l sprijine, pentrucă mai presus de iubirea de idei stă preocuparea de siguranţa păcii. Iar hitlerismul, chiar dacă transpunându-ne în psihologia germană am admira patriotismul ce-i stă poate la bază, înseamnă pentru noi mişcarea de hegemonie a Reichului, început a noui şi viforoase destine pentru Europa. Evreii au fost mai îndreptăţiţi ca oricare să ia atitudine împotriva naţional-socialismului, dar problema în sine depăşeşte cu mult interesul unei anume categorii de oameni. Atitudinea evreilor este coincidentă cu atitudinea conştiinţei noastre naţionale, este alarma unui rassism preconizând înghiţirea altor rasse. Intr'o cronică, cum e aceasta, nu ne putem îngădui să discutăm fondul lucrurilor. Atragem atenţia că asemenea cărţi de idei politice îşi trag valoarea din seriozitatea cu care privim problemele tratate. Problema pe care o înfăţişează în cartea de faţă d. Petre Pandrea este una din cele mai serioase ale vremii noastre, cu mult mai serioasă decât aceea a comunismului care, pentru un popor ca al nostru care nu şi-a consumat evoluţia, rămâne o pură utopie.

Cauzele care fac pe d. Pandrea cu deosebire destoinic pentru asemenea întreprinderi sunt multiple. Intâiu este fireşte inteligenţa. Autorul are o pricepere repede şi pentru gradul ei de repeziciune, de loc superficială. Apoi este cult, cu o cultură în deosebi filosofică şi politico-sociologică.

El a trăit în Germania, putând s'o cunoască de aproape, iar cartea este fructul unei noui vizite la faţa locului. In sfârşit este dotat cu o putere de aprindere pentru ideile politice puţin comună, aşa de puţin comună încât căldura care se ridică din idee topeşte uneori ideea însăşi şi o face confuză. Dacă mai adăogăm aci extrema mobilitate, puterea de asociaţie, talentul literar de a mânui condeiul repede şi sugestiv şi o anume tinereţe şi îndrăzneală prin care chiar absurdităţile devin amabile înţelegem de ce o asemenea carte a izbutit în mânile d-lui Pandrea, care de altfel e cunoscut de mult intelectualului, de când arunca manifestul crinului alb. L-am combătut fireşte, pentrucă sub raportul ideilor acel manifest mi se părea confuz. Dar nu e mai puţin adevărat că d. Pandrea a făcut vâlvă. Toată lumea tânără a început să discute manifestul şi să măsoare cu el aspectele literaturii române. Acesta era şi scopul tânărului literat. De aci se înţelege că talentul d-lui Pandrea e acela al unui gazetar superior, ceeace nu exclude bine înţeles şi posibilitatea talentului literar propriu zis. O putere de a arunca idei în lume şi de a răscoli opiniile, nu prin polemică de invectivă ci prin declaraţii de profesii, acesta îi este modul spiritual. L-am mai putea numi în chip destul de propriu şi advocatura de idei.

Nimic din ce poate da o icoană a Germaniei de azi, privite cu ochiul ostil al democratului, nu scapă din cartea d-lui Pandrea. De la impresia artistică şi observaţia socială, până la statistică şi anecdotă. Peisagiul este scurt, obiectiv, fără prea multă vopsea, dar sugestiv.

„Oraşul Berlin este înconjurat şi aproape subminat de un lanţ de lacuri de apreciabile dimensiuni şi adâncimi, probabil cele mai de preţ podoabe dăruite de natură, destul de sgârcită în alte daruri cu metropola Germaniei. Provincia Brandenburg şi terenul Berlinului nu sunt decât o serie de dune nisipoase şi de straturi de argilă. Ploaia abundentă, lacurile şi hărnicia omului au transformat mlaştinile şi nisipurile în mici paradisuri pământeşti. Mlaştinile au fost secate, lacurile îndiguite, dunele plantate cu păduri, aranjate cam prea geometric. Mirosul de conifere, fag şi salcie pletoasă, bărcile cu pânză, cu motor sau cu lopeţi, restaurantele cochete la marginea apei, muzica de bună calitate, oferă vizitatorilor maximul de randament higienic şi de desfătare pentru ceasurile libere petrecute aici".

Tot atât de concis este şi portretul. Puţin mai multă literatură şi el şi-ar fi pierdut din puterea lui de acţiune asupra imaginaţiei cititorului comun.

„Micul burghez trăieşte în Hitler un destin bovaric. Despre oratoria lui Hitler, Fritz Klein spune foarte just: „un curaj ne mai pomenit de a spune banalităţi, caracterizează pe Hitler ca şi pe toţi marii retori.

O cuvântare durează minimum două ore. Tonul serios şi grav, lupta greoaie cu ideile, unde se încurcă mereu ca printre curpenii pădurii. Asta îi dă „Gründlichkeit".

Costumarea e de actor: acelaş raglan de ploaie, acelaş costum albastru închis, veşnica cravaşă în mână. Se înconjoară de un *Stab* permanent".

Impresionantă pentru cititor este şi, printre atâtea altele, descrierea sălilor de întruniri, aranjate de Goebbels.

„Pentru crearea unui orfism al întrunirii, al acelui amestec de visare, entusiasm, nădejde, indignare, desperare şi poftă a acţiunii imediate, se recurgea la oficiile unui cor, copiat din tragediile eline, plasat invizibil la galerie, care striga barbar şi sofoclean, lamentul zilei sau cânta, cu luminile stinse în sală, vechi cântece de luptă ori melancolicul cântec al lui Horst Wessel: „Sus steagurile; strada să fie liberă pentru batalioanele cafenii!" (Câteva măsuri, cadenţa şi refrenuri sunt luate din *Internaţionala*, imnul muncitorilor).

Se aprindeau luminile. Oratorul putea începe.

In faţa lui, stăteau în permanenţă 4-6 soldaţi tineri cafenii, cu steaguri în poziţie de „drepţi", într'o nemişcare de stană de piatră. Ei simbolizau garda de apărare, zidul de piepturi, gata să apere oratorul la o eventuală turburare. Din 15 în 15 minute, garda se schimba în uşor pas milităresc, predând steagurile, după ceremonialul soldăţesc.

Oratorul continua, fără a ţine socoteală de ritualul petrecut sub ochii săi. Acest ritual, în loc să scadă atenţia, o biciuia şi dădea cuvintelor vorbitorului o gravitate aproape sacerdotală.

Posibilitatea trecerii de la cuvânt la faptă o demonstra plastic, pentru subconştientul auditorului, prin defilarea trupelor de asalt.

După discurs, se stingeau luminile şi corul tragic începea de sus: „noi vrem pâine", „al treilea Imperiu va da muncă şi pâine", „Goldschmidt să plece în Palestina", „să crape Iuda", „Jos capitalismul".

Un singur lucru îi mai imputăm d-lui Pandrea: că pe ici pe colo mai aflăm câte o urmă de bombastic şi mai ales de acele alăturări de nume proprii, pentru plăcerea prietenilor, cum ar fi de pildă *Berdiaeff-Romano Guardini-Maritain-Crainic*. Berdiaef şi Crainic! Fără aceasta, avem dinainte documentul celei mai inteligente şi fine gazetării.

G. CĂLINESCU

Cronica gastronomică

Vinul de masă

Am cunoscut un domn respectabil, care nu era în stare să reproducă două măsuri dintr'o arie auzită și care se însurase c'o pătimașă melomană.

Timp de cinzeci de ani bietul om a fost văzut cu o nedesmințită punctualitate la Operă și la toate concertele. Cinzeci de ani a fost gazda tuturor virtuozilor în trecere prin orașul lui.

Cinzeci de ani a fost singurul amfitrion din localitate, în casa căruia se făcea cu regularitate (de trei ori pe săptămână), muzică de cameră.

Cinzeci de ani a fost de cel puțin șapte ori pe săptămână, cel mai nefericit om din lume. Cu toată cascada de bemoli și diezi sub care a fost pus cu sila și cu toate că jumătate de veac nedoritele valuri sonore au căzut fără întrerupere pe capul lui suferind, omul acesta păstra totuși din contactul cu muzica, o amintire care îl umplea de mândrie și admirație. Il plăcea grozav s'o povestească. In lipsa doamnei (era foarte susceptibilă), amicii îl provocau totdeauna s'o repete.

— Coane Ghiță (așa-i ziceau), cum a fost atunci cu Florizel?

— Ce, nu ți-am spus?

— Ei nu știu.

— Să le spun că face: Eram la un concert la Viena. Nu avea diavolul mai mult de cincisprezece ani, da cânta, nu glumă. Mai ceva ca unul mare. Ajunsese la partea ceia din Tzigeinerweisen, unde o ia repede.

Ce să vezi, domnule ? Tocmai atunci îi plesnește o strună! Crezi că s'a oprit? Ași! Dă-i nainte!

Ii zicea atât de iute că nici nu-i mai vedeai degetele, când pac! plesnește alta.

El, dă-i nainte. Și zi-i și zi-i și dă-i și dă-i, deodată plesnește a treia. El, nimic! Inainte.

— Pe urmă i-a plesnit și-a patra, făcu un energumen, și el...

— Măi, măgarule, crezi că eu spun fleacuri? A cântat bucata până la urmă, pe-o singură strună. Ce să vă mai spun?

Imi luase văzul".

Cititorul va recunoaște că aceastâ anecdotă a auzit-o cel puțin odată, pusă pe seama cel puțin unuia dintre violoniștii celebri. Dacă cetitorul e dintre aceia care frequentează concertele, e posibil să fi asistat chiar la o întâmplare ca cea de mai sus și dacă e și muzicant îi va fi dat desigur importanța pe care o merită.

Ei bine, eu îmi aduc aminte de conu Ghiță și de istoria lui cu Florizel, oridecâteori aud vreun ageamiu (și aud mereu), făcând pe cunoscătorul în materie de vin. Care e bătrânul care să nu fi băut Cotnar (rosnovănesc, de sigur), dintr'un butoi căruia îi putreziseră doagele și aștepta consumatorul, ca o adevărată curtizană, în cămașa lui (pyjamalele nu se lansaseră)? Pe caiea aceasta am putea prezenta Odobeștiul în costum de marinar, Panciul în boxeur, Drăgășaniul în balerină, Nicoreștiul în frac și Uricaniul în halat și papuci.

Aproape nu există masă la care să se vorbească de vin și la care să nu auzi enormități în felul acestora. Unii îți povestesc cum au băut odată un vin care dela primul pahar i-a înțepenit pe scaun, unde nu știu cât au mai stat (minciuni), alții că au băut un vin extraordinar pe care îl caracterizează așa:

— Era gros, domnule, că puteai să-l tai cu cuțitul (mare mizerie trebue să fie o asemenea băutură).

Pe alții îi auzi afirmând cu seninătate că cel mai bun vin pe care l'au băut se numește DELAVAR (rușinea pământului și pacostea țării), pe alții că li s'a întâmplat să găsească un vin din care ducând la nas un pahar, s'au îmbătat clei, fără să mai fie în stare să bea (halucinații); pe alții luând ca criteriu pentru a prețui calitatea unui vin faptul că au băut chilometri cubi și nu i-a durut capul (mitocănie) pe alții zicând de vinul care i-a sedus că era dulce ca mierea; pe alții în fine zicând despre un vin care le place că e vin-pelin și aproape pe toți exclamând în fața unui pahar de vin pe gustul lor: curat șampanie! și câte alte gogomănii de același calibru. Aceste toate dovedesc o totală ignoranță în ceeace privește calitățile pe care trebue să le întrunească un vin, pentru a putea fi calificat bun. Așa stând lucrurile, nu e de mirare că prin vin de masă se înțelege la noi orice vin prost. Nu există cârciumar idiot sau amfitrion cărpănos care servindu-ți un vin impotabil să nu spue:

— Nu e cine știe ce, dar de masă e bun!

E loc să nu întrebăm: dar care vin nu e de masă? La ce alt ceva mai bun poate servi acest lichid decât a fi băut la masă? La care alt ceas din zi e mai bine venit un vin bun (cât de bun), decât la ceasul mesei? E drept că și Francezii (singurul popor din lume care a înțeles spiritualitatea vinului), cunosc expresia: un petit vin de table.

Dar la ei nu există vin prost. Unul poate fi mai puțin bun ca altul. Toate sunt mai bune ca apa (se înțelege la masă).

Prin un petit vin de table, ei înțeleg un vin sincer, jovial și ușor, din care să poată bea la masă, fără să le tulbure ocupațiile zilnice. Ca și pânea, e vinul lor cel de toate zilele: e lunecosul Sauternes, e precocele Moselle, e șăgalnicul Anjou, e Barsacul.

Vinurile acestea, în adevăr, se pot bea ușor, dar nu sunt proaste. Cum noi însă nu am ajuns să obținem pe vasta claviatură a podgoriilor noastre gama cromatică a nuanțelor, e bine să ne așezăm la masă cu deviza:

Vinul bun, pe masă! Vinul prost, la canal!

AL. O. TEODOREANU

Cronica mizantropului

La cinematograf

Cinematograful este un spectacol care îmi place. Intru când vreau, ies când poftesc, nu-mi pierd noaptea întreagă, nu trebue să mă îmbrac în smocking și am prilejul să văd cu bani puțini (relativ) o serie de bune fotografii, dacă nu altceva, și uneori să ascult muzică bună. Și oricum, dacă piesa e o inepție, neducându-mă eu decât la acelea cu actori favoriți, mă delectez cu privirea unor chipuri de femei frumoase, lucru care la teatru îmi este aproape refuzat.

De câtăva vreme însă nu mai mă duc nici la cinematograf. Și iată dece. Mai întotdeauna se așează în jurul meu spectatori de sex feminin. Când sunt străini unul altuia atunci e bine. Dar când spectatoarele în chestiune se cunosc e un supliciu. Mai întotdeauna se întâmplă ca una din ele să mai fi văzut piesa sau să fi citit subiectul în program spre a servi celorlalți drept ghid artistic. Iată cum decurge spectacolul. In sală se face întuneric și pe ecran rulează primele titluri.

— Nu știu de ce, zice una, pune atâtea titluri. Pe mine mă plictisesc de moarte.

— Am auzit că nu e grozav filmul, zice alta.

— Ba e foarte interesant; cine ți-a spus? El e bine. Ea e mai ștearsă.

— Cine e actorul ăsta? întreabă din nou cea dintâi; nu l-am mai văzut.

— Nu-ți mai aduci aminte de filmul pe care l-am văzut împreună la Rio, cu Dolores? El juca rolul ofițerului.

— Acum vine frumos (sic), zice doamna informată din program. Ea îl iubește dar nu-i spune.

— Admirabilă toaletă, tu; remarcă una.

— Trebue să fie film vechiu, nu vezi că nu se mai poartă?

— Ah, zice alta, am văzut-o pe Greta într'un mantou teribil, alb, cum avea Madam Popovici...

— Apropos, întreabă alta, ce mai face Madam Popovici?

— A văzut și ea filmul ieri...

Câteodată se întâmplă ca un număr de cetățeni indignați să sâsâe a tăcere. Sporovăiala încetează câteva clipe, apoi întocmai ca tăciunii stropiți cu apă, izbucnește cu mai mare furie.

— O să vie în curând un film cu Marlene...

— Unde?

— La Capitol

— Mie să-ți spun drept, începe din nou una, nu-mi place de fel Marlene Dietrich. Nu știu ce găsiți voi la ea...

— Ei dragă, are mișcări și apoi îmbracă niște toalete...

— Apropos, îți faci mantou iarna asta?

— Nu-mi mai fac, dragă, că nu s'a schimbat moda. Ii pun blană nouă la cel de anul trecut.

— Ascultați, zice una, acuma vine frumos...

Atunci mie mi se pune un fel de păinjeniș pe ochi de supărare și mă mut, când pot, cu o bancă mai înainte sau mai îndărăt. Și dacă și aici dau de un grup de vorbărețe, ies frumușel afară și mă duc la alt cinematograf, pentrucă, ce să spun cinematograful îmi place, mai ales când rulează filme cu femei frumoase.

ARISTARC

Cronica muzicală

„Missa solemnis" de Beethoven la Ateneu

Ultimul concert simfonic ne-a dăruit execuția — pentru prima dată integrală la noi — a Liturghiei solemne în Re, „Missa solemnis", de Ludwig van Beethoven. Greutățile materiale și tehnice ale execuției — greutăți ce-au împiedecat și pe compozitor să-și asculte opera în întregime — au stat și în calea tuturor încercărilor dela noi. Deaceia suntem cu atât mai recunoscători domnului George Georgescu și tuturor colaboratorilor săi, pentru măreața realizare de Vineri seara, pe care publicul deosebit de numeros a sărbătorit-o cum se cuvenea, iar Suveranul și regina Maria au cinstit-o cu prezența lor.

Compusă cu gândul să însoțească slujba solemnă a înscăunării Cardinalului d'Olmütz — Arhiducele Rudolf de Habsburg, marele prieten al lui Beethoven — măreața Liturghie ar răsuna mai potrivit sub bolțile unei catedrale gotice — cum de altfel au și răsunat la noi unele părți ale ei. Căci stilul atât de liber și personal față de cel folosit de Haydn și Mozart în Liturghiile lor — deși a nedumerit pe mulți catolici fanatici — nu răpește nimic din caracterul religios al lucrării. Sentimentul religios care însuflețește însă atât Missa solemnis cât și Simfonia a noua (cele două compoziții sunt contimporane) nu e o simplă adorație extatică, ci o credință adânc omenească, turburată de dureroase îndoeli și de jalnice rugi de izbăvire.

Simfonia a noua se sfârșește cu strigătul de bucurie „Fiți îmbrățișate, milioane!" al sufletului la început nimicit și singur în durerea lui, care și-a regăsit apoi credința odată cu frații lui întru suferință. Missa solemnis culminează în ruga supremă „Doamne, îndură-te, dă-ne nouă pacea", ruga sufletului ce nu și-a pierdut nici o clipă credința, dar în slăbiciunea lui omenească a împletit necontenit în cele cinci imnuri — Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus și Agnus Dei — cântecul de slavă cu tânguirea duioasă și rugăciunile de izbăvire cu accentele de marș triumfal ale preamăririi lui Dumnezeu.

Amândouă strigătele finale izbucnesc din cel mai frumos suflet creștinesc, care se înaltă la Dumnezeire prin dragostea adâncă de semenii lui, a căror înfrățire și pace vecinică o visează și-o înfăptuiește prin arta lui.

Insuflețirea deosebită cu care domnul Georgescu a condus tot timpul impunătorul ansamblu alcătuit din orchestră, cor și un quartet vocal, a făcut să treacă nebăgate în seamă unele lipsuri de interpretare. Astfel, întreg auditorul a aplaudat minunata pregătire — datorită d-lui prof. Chirescu — și deosebitele calități vocale ale corului „Carmen", desăvârșita muzicalitate a orchestrei Filarmonice în general și a d-lor Theodorescu și Jianu în special, precum și sforțările onorabile ale cântăreților soliști în rolul oarecum ingrat pe care li-l rezervă Beethoven; dar nimeni n'a mai ținut seama de lipsa tenorului din quartetul vocal compus, cu numele, din doamnele Rosl Rădulescu și Maria Snejina și din domnii Mircea Lazăr și George Folescu.

N.

A APARUT:
GERMANIA HITLERISTĂ
DOCUMENTE · IDEI · OAMENI
DE PETRE PANDREA
EDITURA „ADEVERUL"
344 PAGINI. PRETUL 80 LEI

Domnul care nu și-a petrecut vacanța la mare, nu-i încă blazat.

LA 30 NOEMBRIE APARE:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
125 CLIȘEE PRETUL LEI 125

— Perechea asta îmi vine admirabil.
Ești bun să mă duci în brațe până la un taximetru?

Insemnări

O LĂMURIRE. — Un cititor, pornind dela una din notițele apărute în numărul nostru trecut, ne întreabă: care este influența exercitată de cotidianul politic „Adevĕrul" asupra atitudinii „Adevĕrului Literar" și, in genere, ce legătură este între aceste două ziare?

Credeam de mult lămurită această chestiune. Dar fiindcă, precum se vede, mai e nevoie, hai s'o lămurim din nou:

Direcția cotidianului politic „Adevĕrul" n'are nici o influență asupra „Adevĕrului Literar". Intre ambele ziare, editate de aceeași instituție, este o legătură de perfectă camaraderie, ceea ce nu exclude, ba dinpotrivă: implică în mod absolut, libertatea unuia de a-și spune părerea, nestingherit, despre idei și chiar despre persoane cari îl privesc de aproape pe celălalt.

Inc'odată, credeam că lucrul era lămurit de mult.

Băiatul Popii

D. Tudor Teodorescu-Braniște a terminat corecturile noului său roman „Băiatul popii", care va apărea peste câteva zile.

Frescă largă a societății românești de după război, romanul acesta caută să răsfrângă aspectele cele mai caracteristice în tipurile cele mai plastice ale zilelor noastre.

T. Teodorescu-Braniște

Băiatul popii — eroul romanului — aparține generației nouă. Dezrădăcinat, frământat de probleme grele, bătut de vânturile tuturor doctrinelor, dezorientat, Alexandru Murgu spânzură între două lumi — între sat și oraș, — fără să-și poată găsi un reazim.

In 400 de pagini, d. Teodorescu-Braniște închide frământarea lui Murgu și schițează câteva tipuri — în special tipuri de femei — din societatea de azi.

Peste o săptămână, romanul va fi în vitrine.

In căutarea mea

Vineri 1 Decembrie se va pune în vânzare volumul d-lui Demostene Botez intitulat „In căutarea mea".

Demostene Botez

E o carte care cuprinde povestirea unei călătorii pe Mediterană, în Egipt, Siria și Palestina. Diverși tovarăși întâmplători de călătorie sunt prezentați cu humor. Tipuri de oameni, peripeții amuzante, situații pline de comic, sunt prezentate cu vervă și vioiciune. Marsilia și împrejurimile ei cu Chateau d'If, cu o luptă cu tauri, viața pe un vapor timp de două săptămâni, mișcarea din Cairo, piramidele, sfinxul, deșertul Saharei ca și al Siriei, oaza Damascului și lumea din Ierusalim, Stromboli, Messina, Alexandria, Nilul, Beyrouth, Baalbeck, Capernaum, Tiberiada, Cana, Nazareth, Fântâna lui Iacob, Sfântul Mormânt, oameni, întâmplări, atmosferă, culoare locală, priveliști rare și exotice descrise evocativ, iată ce cuprinde acest volum.

Ion Trivale

Au fost aduse în București din Zimnicea, osemintele tânărului critic literar, mort în războí, Ion Trivale. Trivale e un pseudonim dela Trivalea Piteștilor, el fiind originar din capitala Argeșului. Pentru critica universitară el a fost o mare speranță, cernită înainte de a se fi putut realiza integral, și maturitatea lui precoce s'a impus, într'un timp când teritoriul criticei era ocupat de alți critici cu influență.

Trivale, un cărturar laborios și conștiincios ca un matematician, are un loc aparte. D. profesor Rădulescu-Motru, maestrul lui într'ale filosofiei, i-a facilitat dovezile de pricepere și seriozitate, în paginile fostei Noua Revistă Română.

Războiul, care a pus capăt atâtor linii începute și atâtor ipoteze și care a umplut lumea de ruine și de dureri, a nimicit și tinerețea și cariera lui Ion Trivale. Puțini tineri își mai aduc aminte de el, numai ca de o slovă mare de capitol; cei mai mulți nici n'au avut vreme să audă de un intelectual mort fără vreme. Acei puțini au fost de față la trecerea cenușei lui Trivale dintr'un pământ într'alt pământ. Fie și acest nou pământ ușor, pentru fostul camarad al câtorva sute de mii de eroi, căzuți pentru țară.

Premiul Nobel

Din cele câteva nume care au răsunat mai stăruitor în fundația Nobel, înainte de acordarea premiului literar din acest an, o parte din juriu s'a simțit atrasă către acela al poetului grec Costis Palamas, reînoitorul poeziei elenice prin limba și fondul său popular.

A circulat, deasemenea, cu mulți sorți de isbândă, numele scriitorilor francezi E. Estaunié și Georges Duhamel. In țările scandinave numele lui Estaunié este foarte cunoscut. Spiritualitatea romanelor sale și caracterul lor intimist au plăcut totdeauna acestor nordici, care-i găsesc multe asemănări cu cea mai iubită scriitoare a lor, Selma Lagerlöf.

Amintiri despre Painleve

Ilustrul matematician francez, a cărui moarte a îndoliat știința, a arătat de mic însușiri strălucite și din primele clase de liceu era un suflet rar printre conșcolarii săi mărunți.

In liceul unde fusese înscris lua premiul întâi la toate învățăturile. Tatăl său s'a gândit că acest copil bine înzestrat are nevoe, totuși, de emulație, l-a retras de acolo și l-a înscris la o altă școală.

Dar și aici, lucrurile s'au repetat întocmai și bătrânul Painlevé a trebuit să consimtă, însfârșit, ca fiul său să fie cel dintâi.

Cărți

C. Cosco: Doamna e geloasă. Editura „Universul" București, 1933, Prețul 50 lei.

C. Ardeleanu: Viermii pământului, Editura „Adevĕrul", București, 1933, Prețul 80 lei.

I. C. Atanasiu: Mișcarea socialistă (Pagini din Istoria contimporană a României, 1881—1916), Editura „Adevĕrul" București, 1932, prețul 80 lei..

Dinu Nicodin: Lupii. Tipografia „Bucovina" București, 1933. Prețul 120 lei.

Gh. Nicolau, N. Hoisescu și N. Profiri: Sisteme moderne de Asfaltaj. (Discuțiuni asupra sistemelor din contractul suedez). Editura „Cartea Românească" București, 1933. Prețul 160 lei.

Teodor S. Constantin: O excursie pe Leaota (conferință). Tip. „Viitorul". Târgoviște, 1933.

Dr. S. Irimescu: Cura Climatică pentru tuberculoși. Tip. „Curierul Judiciar", București, 1933.

R. Munteanu: „Gloria", comedie în 5 acte. Tip. „Dacia Traiană" Sibiu, 1933, Prețul 60 lei.

Ing. N. Greceanu: Indiguirea a Malu Roșu-Băneasa-Gostin. (Din lunca inundabilă a Dunării). Ed. „Adevĕrul" București, 1933. Prețul 100 lei.

Adrian Verea: Delfinii din Vaikiki (comedie dramatică în trei acte). Tip. „Vremea" București, 1933. Prețul 30 lei.

Mircea Streinul: Carte de Iconar (Itinerar liric). Tip. „Glasul Bucovinei". Prețul 80 lei.

Dr. L. Ghelerter: Cooperația liberă Tip. „Craficou" București, 1933. Prețul lei 20.

Mihail Demetrescu: Târgul-Mureș. Tip. „Craficon" București, 1933. Prețul lei 20.

Ion Munteanu: Cântecul lebedei. Tip. „Albert" Cluj.

Teodor Tatos: O femeie și o picătură de întuneric. Tip. M. Saidman-Fălticeni. Prețul 15 lei.

C. Veniamin Lupu: Uniți în luptă contra răului. Tip. „Viitorul", 1933. Prețul 4 lei.

— Insănătoșirea socială și spirituală. Tip. „Munca" Botoșani, 1933. Prețul 25 lei.

Reviste

Progresul Social No. 11 (Noembrie).

Tinerimea Creștină No. 7—10 (Iulie-Octombrie).

Revista Tinerimii No. 2 (Noembrie).

Flamura Verde No. 5—6 (Octombrie).

Poșta informativă No. 126—127 (August).

Lumea Nouă No. 10 (Octombrie).

Revista Muncii, Sănătății și Ocrotirilor sociale No. 1 (Octombrie).

Satul No. 36 (Noembrie).

Insemnări No. 13 (Noembrie).

Cronica Judiciară No. 1 (Octombrie).

Arhivele Basarabiei No. 3 (Iulie-Septembrie).

Biblioteca Psihanalitică. Dr. Paul H. Schwartz. Freud și Dumnezeu (Religia, Nevroza obsesională a omenirei).

Ion Maiorescu No. 7—8 (Sept.-Octombrie). (Număr festiv).

Țărănismul No. 47 (Noembrie).

Orientări No. 10 (Octombrie).

Abecedar No. 26—28 (Noembrie).

Hyperion No. 10 (Octombrie).

Colinda No. 10 (Octombrie).

Incotro No. 125 (Noembrie).

Vremea No. 314 (Noembrie).

Libertatea No. 1—21 (Ianuarie-Noembrie).

Hotarul No. 6 (Octombrie).

Carnet Literar No .3 (Noembrie).

Ulcica Noastră No. 9—10 (Oct.-Noembrie).

SO_4H_2 No. 6 (Noembrie).

Curente și Idei No .4—7 (Octombrie).

Revista de Igienă Socială No. 11 (Noembrie).

Revista Noastră No. 7 (Noembrie).

Șantier No. 5 (Noembrie).

Scânteia No. 16—17 (Noembrie).

Graiul Tineretului No. 9 (Octombrie).

Porunca Vremii No. 38 (Noembrie).

Tot No. 11 (Noembrie).

Cuvânt Moldovenesc No. 45 (Noembrie).

Pământul No. 49 (Noembrie).

Buletine

Buletinul Cărții Românești No. 10.

Marianistul No. 1 (Noembrie).

Monitorul Municipiului Timișoara No. 32 (Noembrie).

Ziare și reviste străine

La Bulgarie No. 3062—3074 (Noembrie).

Els Escaes a Catalunya No. 76 (Octombrie).

La Revue Mondiale (Noembrie).

Mercure de France No. 1 (Noembrie).

In haremul lui Solomon

Solomon avea un harem cu opt sute de femei.

REGELE. — Mâne trebue să es, Doamnelor.... Pot avea o păreche de ciorapi cârpiți?

Incurajarea natalității

In Germania familiile cu mai mult de doi copii, vor primi subvenții dela stat.

Berzele la lucru...

Atelierele „ADEVERUL" S. A.